aventură

spionaj

anticipație

HENRI CHARRIÉRE

BANCO

EDITURA ARTEMIS

Versiune: [V1.0]

Henri Charrière

BANCO

Traducere de
MANUELA CORAVU şi
GEORGE SORIN MOVILEANU

DE ACELAŞI AUTOR: PAPILLON
(ediție integrală) 1991

În amintirea doctorului Alex Guilbert-Germain,
Doamnei Alex Guilbert-Germain,
Venezuelienilor, compatrioților mei,
Miilor de prieteni francezi, spanioli, elvețieni, belgieni, italieni, iugoslavi, germani, englezi, greci, americani, turci, finlandezi, japonezi, israelieni, suedezi, cehoslovaci, danezi, argentinieni, columbieni, brazilieni şi tuturor celor pe care acum nu mi-i mai amintesc, tuturor prietenilor care mi-au făcut onoarea să-mi scrie sau să-mi spună:
„Cine ai fost tu, Papillon? Şi ce-ai făcut ca să ajungi de la ocnă, aici, în paginile acestei cărți pe care o ținem în mână?”

„Ceea ce gândeşti tu însuţi despre tine
este mai important decât
ceea ce gândesc ceilalţi despre tine. „
(Autor necunoscut de către Papillon)

Capitolul I – Primii paşi ai libertăţii

— Noroc, *Francés*! Din acest moment sunteţi liberi. *Adios*!

Ofiţerul care ne-a însoţit de la ocna din El Dorado ne întoarce spatele, după ce ne face un semn cu mâna.

Cât de uşor poţi să te desparţi de lanţurile pe care le târai după tine de treisprezece ani. Luându-l pe Picolino de braţ, pornesc pe cărarea în pantă, care, pornind de la malul fluviului unde ne-a lăsat ofiţerul, urcă spre satul El Dorado. Şi în bătrâna mea casă din Spania, acum, în 1971, mai exact în noaptea de 18 august, mă revăd aievea pe cărarea cu prundiş şi nu numai vocea ofiţerului îmi sună în urechi la fel de grav şi de clar, ci şi gestul pe care-l fac este acelaşi ca în urmă cu douăzeci şi şapte de ani: întorc capul.

Este miezul nopţii, afară este întuneric. Ei bine, nu. Pentru mine, şi numai pentru mine, soarele străluceşte, este ora zece dimineaţa şi privesc cei mai frumoşi umeri, cel mai frumos spate văzuţi în viaţa mea, cei ai temnicerului care se îndepărtează, ceea ce înseamnă sfârşitul pazei care –zile, nopţi, minute, secunde –nu a încetat niciodată, timp de treisprezece ani, să-şi facă simţită prezenţa apăsătoare.

O ultimă privire spre râul Caroni, o ultimă privire peste umerii temnicerului meu, spre insula din mijlocul fluviului, unde se află ocna venezueliană, o ultimă privire spre oribilul trecut care a durat treisprezece ani în care am fost călcat în picioare, umilit, strivit.

Pe fluviu, pe pânza de aburi ce se înalţă din apa încălzită de soarele fierbinte al tropicelor, par să se proiecteze ca pe un ecran imaginile drumului pe care l-am parcurs. Refuz să asist la derularea acestui film, îl iau pe Picolino de braţ, întorcând spatele acestui ecran straniu, şi-l târăsc repede, după ce mi-am scuturat umerii parcă pentru a mă debarasa definitiv de noroiul trecutului.

Libertatea? Dar unde? La un capăt de lume, în mijlocul platourilor Guyanei venezueliene, într-un sătuc ascuns în cea mai exuberantă pădure virgină pe care ţi-o poţi imagina. Mă aflu în partea de sud-est a Venezuelei, aproape de frontiera braziliană, înconjurat de un imens ocean verde, străpuns doar ici şi colo de căderile de apă ale râurilor şi fluviilor care-l traversează şi unde, împrăştiate, trăiesc într-un mod şi un spirit demne de timpurile biblice mici comunităţi grupate în jurul unei capele în care preotul nu are nici măcar a propovădui dragostea şi încrederea între oameni, deoarece acestea există în stare naturală şi permanentă. Adesea, aceste sătucuri nu sunt legate de altele, pierdute

ca şi ele în mijlocul pădurii, decât prin cursele făcute de unul sau două camioane despre care te întrebi cum de au ajuns până acolo. Şi în felul lor de a munci, de a gândi, de a iubi, aceşti oameni simpli şi romantici trăiesc cum se trăia cu secole în urmă, neîntinați de nicio miazmă a civilizației.

Când terminăm de urcat panta, înainte de-a porni pe platoul unde începe sătucul El Dorado, ne oprim ca să ne tragem sufletul, ca să ne refacem energia necesară pentru a ne continua încet, încet, drumul. Îl aud pe Picolino respirând şi, la fel ca el, respir şi eu foarte adânc, aspirând aerul până în fundul plămânilor pentru a-l da apoi afară încet, ca şi cum mi-ar fi teamă să nu trăiesc prea repede aceste minute superbe, *primele minute ale libertății.*

Marele platou se desfăşoară în fața noastră mărginit la dreapta şi la stânga de căsuțele curate şi pline de flori ale sătucului.

Copiii ne-au zărit, ştiu de unde venim. Fără ostilitate, ba din contră, prietenoşi, se apropie şi merg alături de noi. Par că înțeleg acest moment grav şi-l respectă.

Chiar în fața primei case, o negresă obeză vinde cafea şi turtițe de mălai, *arepas*, pe-o măsuță de lemn.

— Bună ziua. Doamnă!

— *Buenos dias, hombres*!

— Două cafele, vă rog.

— *Si, Señores.*

Şi negresa ne serveşte două cafele pe care le bem în picioare, căci nu există scaune.

— Cât vă datorez?

— Nimic.

— De ce?

— Îmi face plăcere să vă ofer prima cafea a libertății.

— Mulțumim. La ce oră vine autobuzul?

— Astăzi este sărbătoare, autobuzul nu circulă, dar la ora unsprezece trece un camion.

— Mulțumesc.

O tânără cu ochii negri şi cu pielea puțin măslinie iese din casă.

— Intrați şi luați loc, ne invită ea cu un surâs plăcut.

Intrăm în casă şi ne aşezăm alături de vreo zece persoane care beau rom.

— De ce scoate limba prietenul tău?

— Este bolnav.

— Putem să facem ceva pentru el?

— Nu, nimic. Are un braț paralizat şi nici nu poate să vorbească. Trebuie internat într-un spital.

— Cine îi va da să mănânce?

— Eu.

— Este fratele tău?

— Nu, un prieten.

— Ai bani. *Francés*?

— Puțini. De unde ştii că sunt francez?

— Aici totul se ştie. Am aflat de ieri că vei fi eliberat. Ştim, de asemenea, c-ai evadat din Insula Diavolului şi că poliția franceză te caută ca să te ducă înapoi acolo. Dar aici nu va veni, căci aici ea nu poate comanda. Noi te vom apăra.

— De ce?

— Deoarece…

— Ce vrei să spui?

— Ține, bea o gură de rom şi dă-i şi prietenului tău.

O femeie de vreo treizeci de ani intră şi ea în vorbă. Are pielea aproape neagră. Mă întreabă dacă sunt căsătorit. Nu. Şi dacă părinții mei mai trăiesc. Numai tatăl.

— Va fi mulțumit să te ştie în Venezuela.

— Asta, da.

Un alb slab, cu ochii mari, dar simpatic, continuă:

— Rubedenia mea n-a ştiut să-ți spună de ce te vom apăra. Dar eu îți voi spune. Deoarece, un om, numai dacă este turbat (şi atunci nu se mai poate face nimic pentru el) nu poate să nu se căiască şi să nu devină bun, dacă este ajutat. Iată de ce vei fi sprijinit în Venezuela: pentru că noi iubim omul şi cu ajutorul lui Dumnezeu, credem în el.

— De ce crezi că am fost trimis în Insula Diavolului?

— Sigur că pentru un lucru foarte grav! Poate pentru că ai ucis sau pentru că ai furat ceva foarte important. La câți ani ai fost condamnat?

— La ocnă pe viață.

— Aici pedeapsa cea mai mare este de treizeci de ani. Câți ai făcut deja?

— Treisprezece, dar acum sînt liber.

— Uită toate astea, *hombre*. Uită cât poți de repede tot ce-ai îndurat în închisorile franceze şi aici, la El Dorado. Uită, căci dacă te vei gândi prea mult, vei ajunge să-i urăşti pe oameni. Numai uitarea îți va permite să-i iubeşti din nou şi să trăieşti în mijlocul lor. Căsătoreşte-te cât mai repede. Femeile din țara asta sunt înfocate şi dragostea ce ți-o va dărui aceea pe care o vei alege te va face să uiți, datorită bucuriei şi copiilor, ceea ce ai suferit în trecut.

Iată că apare şi camionul. Le mulţumesc acestor oameni şi ies din casă, trăgându-l pe Picolino de braţ. Vreo zece pasageri sunt aşezaţi pe bănci, în spatele cabinei şoferului. Cu bunăvoinţă, aceşti oameni simpli ne-au cedat nouă cele mai comode locuri, în cabină, alături de şofer.

Călătorind în camionul care saltă nebuneşte pe drumul numai hârtoape, mă gândesc la acest curios popor al Venezuelei. Nici pescarii din golful Paria, nici simplii soldaţi de la El Dorado, nici acest sărman om din popor care mi-a vorbit în căsuţa din chirpici nu sunt oameni cu educaţie. De abia dacă ştiu să scrie şi să citească. Atunci, de unde au acest sens al milei creştineşti, acea nobleţe a sufletului care să le permită să-i ierte pe oamenii care au păcătuit? Cum pot ei, oare, găsi cuvintele cele mai potrivite de îmbărbătare, cum pot să-l ajute pe un fost ocnaş cu sfaturile lor şi cu puţinul ce-l au? Cum se face, oare, că şefii ocnei de la El Dorado, care sunt instruiţi, atât directorul, cât şi ofiţerii, au aceleaşi idei ca şi oamenii din popor, socotind că trebuie să dea o şansă celui rătăcit, oricare ar fi gravitatea delictului înfăptuit? Astfel de calităţi nu pot fi moştenite de la europeni, deci le vin de la indieni. Oricum, te poţi închina în faţa lor, Papillon.

Am ajuns la Callao. O piaţă mare, muzică. Suntem în 5 iulie, este adevărat, ziua sărbătorii naţionale. O mulţime în straie ca de duminică, acea lume împestriţată a tropicelor, unde se întâlnesc toate culorile: negru, galben, alb şi arămiul indienilor a căror rasă este întotdeauna trădată de ochii puţin oblici şi de strălucirea pielii.

Coborâm, eu şi Picolino, împreună cu câţiva pasageri. O tânără ce coborâse şi ea se apropie de mine şi-mi spune: „Nu-i nevoie să plăteşti, am plătit deja”. Şoferul ne urează mult noroc şi camionul pleacă. Într-o mână cu un pachet, iar cu cealaltă strânsă bine de cele trei degete care-i mai rămăseseră lui Picolino la mâna stîngă, încerc să mă gândesc la ce vom face. Am livre englezeşti din Antile şi câteva sute de bolivari, cadouri ale paznicilor de la El Dorado pe care i-am ajutat să se prezinte la examenele de matematică. Şi câteva diamante brute găsite între roşiile din grădina de zarzavat pe care o făcusem la ocnă.

Tânăra care-mi spusese să nu mai plătim mă întreabă încotro ne îndreptăm. Îi răspund că vreau să găsesc o pensiune modestă.

— Vino întâi la noi, vom vedea pe urmă.

O urmăm, traversăm piaţa şi, după două sute de metri, ajungem pe o stradă nepietruită, mărginită de căsuţe joase, din argilă, cu acoperişul de paie sau de tablă. Ne oprim în faţa uneia dintre ele.

— Intraţi, această casă vă aparţine, ne spune tânăra care părea să aibă vreo 18 ani.

Ne face loc să intrăm. O cameră curată, cu podeaua de pământ

bătătorit, o masă rotundă, câteva scaune, un bărbat de vreo patruzeci de ani, de talie mijlocie, cu părul negru lins şi cu aceeaşi culoare a pielii ca şi fiica lui, cărămiziu deschisă, cu ochi de indian. Mai sunt acolo trei fete, cam de paisprezece, cincisprezece şi şaisprezece ani.

—Tată, fetelor, am venit cu nişte străini pe care i-am invitat la noi. Au sosit de la închisoarea de la El Dorado şi nu ştiu unde să se ducă. Vă cer să-i primiți cum se cuvine.

— Fiți bine veniți, spuse tatăl. Şi repetă formula consacrată: Această casă vă aparține. Aşezați-vă în jurul mesei. Vă este foame? Vreți cafea sau rom?

Nu vreau să-l ofensez refuzându-l şi accept să beau cafea. Casa este curată, dar, după simplitatea mobilei, îmi dau seama că sunt săraci.

— Maria, fiica mea, care v-a adus aici, este cea mai mare. O înlocuieşte pe mama ei, care ne-a părăsit acum cinci ani, când a plecat cu un căutător de aur. Prefer să vă spun eu toate astea înainte să le aflați de la alții.

Maria ne serveşte cafeaua. Pot s-o observ mai cu atenție, căci se aşează lângă tatăl ei, chiar în fața mea. Cele trei surori stau în picioare, în spatele ei. Şi ele mă examinează. Maria este o fiică a tropicelor. Are ochii mari, negri, puțin oblici. Părul buclat, foarte negru, cu o cărare pe mijloc, îi cade pe umeri. Trăsăturile-i sunt fine şi, cu toate că se simte, după culoarea arămie a pielii, prezența unui strop de sânge indian, nu are nicio trăsătură mongolică. Are o gură senzuală şi dinți superbi. Din când în când îşi scoate vârful limbii. Poartă o bluză albă, cu un decolteu larg, ce-i descoperă umerii şi începutul sânilor strânşi într-un sutien ce se zăreşte sub bluză. Această bluză, o fustă neagră şi pantofii cu tocul jos sunt hainele ei de sărbătoare. Buzele-i sunt de un roşu aprins, iar liniile negre ale genelor accentuează parcă imensitatea ochilor.

— Iat-o pe Esmeralda, precizează ea, prezentând-o pe cea mai mică dintre surori. Îi spunem aşa din cauza ochilor ei verzi. Aceasta este Conchita, iar cealaltă Rosita. deoarece seamănă cu un trandafir. Are tenul mai deschis decât noi şi roşeşte din nimica toată. Acum ați făcut cunoştință cu toată familia. Tatăl meu se numeşte José. Toți cinci formăm un întreg pentru că inimile noastre bat la unison. Şi pe dumneavoastră cum vă cheamă?

— Enricue (Henri, care se pronunță în spaniolă Enriché).

— Ați stat mult timp în închisoare?

— Treisprezece ani.

— Sărmanul, cât ați suferit!

— Da, mult.

— Tată, ce poate să facă aici Enrique?

— Nu ştiu. Aveți vreo meserie?

— Nu.

— Duceți-vă atunci la mina de aur. Au să vă dea sigur de lucru.

— Dar dumneavoastră, José, ce faceți?

— Eu? Nimic, pentru că se plăteşte foarte prost.

Asta-i bună! Sunt săraci, este adevărat, dar sunt curat îmbrăcați. Totuşi, nu pot să-l întreb din ce trăieşte, dacă fură în loc să muncească! Om mai vedea.

— Enrique, veți dormi aici în noaptea asta. Avem o cameră unde dormea înainte fratele tatei. A plecat. Puteți să stați în locul lui. Noi ne vom ocupa de bolnav cât timp veți fi la muncă. Să nu ne mulțumiți, căci nu vă dăm de fapt nimic. Nu este decât o cameră neocupată.

Nu ştiu ce să spun. Las să mi se ia pachetul. Maria se ridică şi ceilalți o urmează să-mi arate camera. Imediat îmi dau seama că Maria m-a mințit; camera era de fapt locuită, căci scoate din ea câteva lucruri femeieşti şi le duce în altă parte. Mă prefac că nu văd nimic. Nu există pat, ci ceva mult mai bun la tropice: două hamace de lână. O fereastră mare, protejată de obloane de lemn, dă spre o grădină de bananieri.

Legănat de hamac, îmi este greu să realizez ce se întâmplă cu mine. Cât de uşoară a fost această primă zi de libertate! Prea uşoară. Am o cameră pe gratis, iar asupra lui Picolino vor veghea patru tinere atât de atrăgătoare. De ce mă las condus astfel, ca un copil? De ce? Sunt la capătul lumii, este adevărat, dar cred că, fiind atâta timp prizonier, nu mai ştiu decât să mă supun. Iar acum, când sunt liber, când ar treibui să iau singur deciziile, mă las in seama altora. Exact ca o pasăre căreia i se deschide dintr-o dată colivia şi care nu mai ştie să zboare. Trebuie să învețe din nou.

Adorm fără să mă mai gândesc la trecut, aşa cum m-a sfătuit acel sărman din El Dorado. Doar un gând înainte de a adormi: ospitalitatea acestor oameni este surprinzătoare şi minunată.

Am mâncat de dimineață două ouă ochiuri, două banane fripte înotând în margarina topită şi pâine neagră. Maria este şi ea în cameră şi-l spală pe Picolino. Un om îşi face apariția în pragul uşii. La brâu, pe un şold, îi atârnă o macetă, un fel de cuțit de mari dimensiuni, bun la toate.

— *Gentes de paz* (Oameni buni!), spune el. Acesta este modul obişnuit de a te asigura că-ți este prieten…

— Ce vrei? întreabă José, care luase micul dejun cu mine.

— Şeful civil (şeful prefecturii locale) vrea să-i vadă pe caienezi.

— Nu trebuie să le spui aşa. Spune-le pe nume.

— Bine, José. Dar cum îi cheamă?

— Enrique şi Picolino.

— Senor Enrique, veniţi cu mine. Sunt poliţist. Şeful m-a trimis după voi.

— Ce vrea de la el? întreabă Maria, în timp ce iese din cameră. Vin şi eu cu voi. Aşteptaţi-mă să mă îmbrac.

În câteva minute, Maria este gata. Imediat ce ieşim pe stradă, mă ia de braţ. Surprins, o privesc şi-mi zâmbeşte. În câteva minute, ajungem la prefectură. Şi ceilalţi poliţişti sunt aproape toţi în civil, în afară de doi, în uniformă, cu maceta atârnându-le la brâu. Într-o sală plină de puşti, întâlnim un negru ce poartă o caschetă cu ceaprazuri. Mă întreabă:

— Dumneata eşti francezul?

— Da.

— Şi celălalt?

— Este bolnav, răspunde, în locul meu, Maria.

— Sunt comandantul poliţiei şi vreau să vă ajut în caz că veţi avea nevoie. Mă numesc Alfonso.

Şi îmi întinde mâna.

— Mulţumesc, mă numesc Enrique.

— Enrique, Şeful civil vrea să te vadă. Tu nu poţi să intri, Maria, adaugă el, văzând că ea vrea să mă urmeze. Trec într-o altă cameră.

— Bună ziua, Francezule. Sunt Şeful civil. Ia loc. Fiindcă te afli cu domiciliu forţat aici, la Callao, te-am chemat ca să te cunosc, căci te afli în grija mea.

Mă întreabă ce vreau să fac, unde vreau să muncesc. Mai discutăm puţin, apoi îmi spune: „Vino să mă vezi dacă ai vreo problemă; te voi ajuta să-ţi organizezi cât mai bine viaţa. „

— Vă mulţumesc.

— Încă ceva. Trebuie să te avertizez că locuieşti la nişte fete foarte drăguţe şi cinstite, dar că tatăl lor, José, este un pungaş. La revedere.

Maria mă aşteaptă afară, în faţa prefecturii, în atitudinea indienilor, dreaptă, fără să se mişte sau să vorbească cu cineva. Maria nu este însă indiancă. Cu toate astea, puţinul sânge indian pe care-l are face ca anumite trăsături ale acestei rase să iasă în evidenţă. Braţ la braţ, traversăm satul de-a lungul, căci acum o luăm pe un alt drum decât cel pe care am venit.

— Ce vroia de la tine Şeful civil? mă întreabă Maria, care mă tutuieşte pentru prima oară.

— Nimic. Mi-a spus că mă pot baza pe el dacă vreau să găsesc de

lucru sau dacă voi avea cumva necazuri.

— Enrique, acum nu mai aveți nevoie de ajutorul nimănui, nici tu, nici prietenul tău.

— Mulțumesc, Maria.

Trecem prin fața unei tarabe unde se vând fel de fel de podoabe pentru femei: coliere, brățări, cercei, broşe etc.

— Ia uită-te la lucrurile astea.

— Da, sunt drăguțe.

Aleg cel mai frumos colier, cu cercei asortați, şi alte trei perechi mai ieftine pentru surorile ei. Gablonțurile costă treizeci de bolivari. Îşi pune imediat colierul şi cerceii. Ochii ei mari, negri, strălucesc de bucurie şi-mi mulțumeşte ca şi cum ar fi vorba de bijuterii de valoare.

Ne întoarcem acasă, unde cele trei fete țipă de bucurie în fața cadourilor. Le las şi mă duc în camera mea. Simt nevoia să reflectez singur. Această familie mi-a oferit ospitalitatea ei cu o rară noblețe. Cu toate astea, trebuie oare să accept? Am puțini bani venezuelieni, dolari antilezi, fără a mai vorbi de diamante. Cu ei pot trăi fără grijă timp de patru luni de zile şi-l pot îngriji şi pe Picolino.

Fetele sunt foarte frumoase şi, desigur, ca florile tropicelor, foarte calde, senzuale, gata să se dăruiască, nu din interes, fără a sta prea mult pe gânduri. Pe Maria am văzut-o azi privindu-mă aproape ca o îndrăgostită. Voi putea, oare, rezista atâtor tentații? Mai bine plec din această casă prea primitoare, căci n-aş vrea, din slăbiciune, să aduc necazuri şi suferințe. Pe de altă parte, am treizeci şi şapte de ani, în curând treizeci şi opt, şi, cu toate că arăt mai tânăr, asta nu-mi scade din vârstă. Maria nu are încă optsprezece ani, iar surorile ei şi mai puțin. Cred că trebuie să plec. Cel mai bine ar fi să-l las pe Picolino în grija lor, plătind, bineînțeles, o pensiune.

— Domnule José, vreau să vă vorbesc între patru ochi. Vreți să mergem să bem un rom sau o cafea?

— Da. Dar nu-mi mai spuneți Domnule. Spuneți-mi pe nume şi eu voi face la fel. Haidem! Maria, ieşim puțin.

— Schimbă-ți cămaşa, Enrique, cea pe care o porți nu este prea curată.

Mă duc să mă schimb în cameră. Înainte de a pleca, Maria îmi spune: „Nu sta prea mult, Enrique, şi, mai ales, nu bea prea mult. „Şi, înainte de a dispărea, mă sărută pe obraz. Tatăl începe să râdă şi-mi spune:

— Maria s-a şi îndrăgostit de tine. Mergând spre bar, încep să-i spun:

— José, dumneata şi familia dumitale m-ați găzduit în această primă zi de libertate şi vă mulțumesc foarte mult. Am aproape vârsta dumitale, n-aş vrea să vă răsplătesc cu rău pentru ospitalitatea voastră.

Dumneata, ca bărbat, trebuie să înțelegi că, trăind alături de fiicele tale, va fi imposibil să nu mă îndrăgostesc de una dintre ele. Or, am dublul vârstei celei mai mari şi sunt căsătorit legal în Franța. Aşa că o să bem mai întâi unul sau două pahare împreună, apoi o să mă conduci la o pensiune ieftină. Am cu ce plăti.

— Francezule, eşti un bărbat adevărat, îmi răspunse José, privindu-mă drept în ochi. Dă-mi mâna să ți-o strâng, ca unui frate, şi să-ți mulțumesc pentru ceea ce mi-ai spus mie, un tip sărman. Aici, vezi tu, nu este ca în țara ta. Aproape nimeni nu este căsătorit legal. Îți place cineva, trăieşti cu el, şi, dacă apare un copil, trăieşti ca într-o familie. Te uneşti la fel de uşor, pe cât te desparți. Este foarte cald în țara noastră, de aceea femeile sunt foarte pătimaşe. Le este sete de dragoste, doresc plăcerea cărnii. Sunt precoce. Maria este o excepție. Nu a avut încă nicio aventură, cu toate că are aproape optsprezece ani. Cred că morala țării tale este mai bună decât a noastră, căci aici sunt atâtea femei cu copii fără tată încât problema a ajuns să fie foarte serioasă. Dar, ce să faci? Bunul Dumnezeu a spus să ne iubim şi să facem copii! Femeile din țara asta nu sunt interesate, nu caută o poziție socială când se dăruiesc unui bărbat. Vor să iubească şi să fie iubite, aşa, sincer, şi nimic mai mult. Sunt fidele atâta vreme cât le placi din punct de vedere sexual. După aceea, este altceva. Şi, totuşi, sunt mame exemplare, care, pentru micuții lor, sunt în stare de orice sacrificiu, mergând până la a-i întreține chiar şi atunci când aceştia ar putea munci. Aşa că, cu toate că-mi dau seama că te afli în mijlocul unor tentații permanente, rămâi la noi, ți-o spun încă o dată. Mă bucur să am un bărbat ca tine în casă.

Intrăm în bar şi nu mai am timp să-i răspund. Este, în acelaşi timp, şi bar, şi băcănie. Vreo zece bărbați sunt aşezați la mese. Se bea un fel de *cuba-libre*, un amestec de rom şi coca-cola. Mai mulți bărbați au venit să-mi strângă mâna şi să-mi ureze bun venit în satul lor. José mă prezintă de fiecare dată ca fiind prietenul lui, care locuieşte la el în casă. Bem câteva pahare. Când vreau să plătesc, José aproape că se supără. Vrea să plătească el cu orice preț. Reuşesc să-l fac, totuşi, pe patron să-i refuze banii şi să-i ia pe ai mei. Cineva mă atinge pe umăr. Este Maria.

— Vino acasă. Este timpul să mâncăm. Nu mai bea. Mi-ai promis că nu vei bea prea mult. Mă tutuieşte acum.

José fiind într-o discuție aprinsă cu un prieten, nu-i spune nimic. Maria mă ia de braț şi mă scoate afară.

— Şi tatăl tău?

— Lasă-l. Nu pot să-i spun nimic când bea şi nu vin niciodată să-l iau de aici. De altfel, nici n-ar accepta.

— Atunci, de ce ai venit să mă cauți?

— Nu este acelaşi lucru. Fii drăguț, Enrique, şi vino cu mine. Privirea ei este atât de strălucitoare şi-mi spune toate astea cu atâta naturalețe încât mă întorc cu ea acasă.

— Meriți o sărutare, îmi spune când ajungem. Şi mă sărută pe obraz, foarte aproape de colțul gurii.

José se întoarce acasă după ce noi am terminat. Picolino a fost ajutat de cea mai mică dintre surori, care i-a dat să mănânce puțin câte puțin.

José se aşează la masă singur. Este beat criță, aşa că vorbeşte fără să gândească.

— Lui Enrique îi este frică de voi, fetelor. Aşa de frică încât vrea să plece de la noi. l-am spus că, în ceea ce mă priveşte, poate să rămână şi că fiicele mele sunt destul de mari ca să ştie ce fac.

Maria mă priveşte. Are un aer mirat, poate chiar decepționat.

— Tată, dacă vrea să plece, să plece! Dar cred că nu se va simți mai bine în altă parte, aici lumea îl iubeşte. Şi, întorcându-se spre mine, adaugă: Enrique, nu fi laş. Dacă una dintre noi îți place şi te place şi ea, de ce-ai fugi?

— Pentru că este căsătorit în Franța.

— De când n-ai mai văzut-o pe nevasta ta?

— De treisprezece ani.

— Noi nu iubim pe cineva ca să ne căsătorim cu orice preț. Dacă ne dăruim unui bărbat, o facem doar pentru că-l iubim, nimic mai mult. Dar ai făcut bine că i-ai spus tatălui nostru că eşti căsătorit, astfel nu-i poți promite nimic nici uneia dintre noi decât, pur şi simplu, s-o iubeşti.

Şi-mi spune să rămân fără niciun fel de obligație. ÎI vor îngriji pe Picolino, iar eu voi fi liber să muncesc. Va accepta chiar, ca să mă simt mai în largul meu, o modestă sumă, ca şi cum aş fi într-o pensiune. Accept?

Nu prea am timp să reflectez. Totul este atât de nou, atât de rapid, după treisprezece ani de ocnă! Şi spun:

— De acord, Maria, este bine aşa.

— Vrei să te însoțesc după amiază la mina de aur, să cauți de lucru? Dacă vrei, plecăm pe la oră 17, când soarele începe să apună. Sunt trei kilometri din sat până la mină.

— De acord.

Prin gesturi şi prin mimica feței, Picolino îşi manifestă bucuria că rămânem aici. Atențiile şi îngrijirile fetelor l-au cucerit. Dacă rămân, o fac mai mult pentru el. Căci aici, sigur, peste puțin timp, voi avea o aventură. Şi poate că asta nu-mi convine.

Cu ceea ce am în minte de treisprezece ani şi m-a împiedicat, în tot acest timp, să dorm liniştit nu trebuie să mă opresc şi să mă fixez, atât

de repede, într-un sat de la capătul lumii, pentru ochii frumoşi ai unei fete. Drumul care mă aşteaptă este lung, haltele trebuie să fie scurte. Numai cât să răsuflu puţin şi gata! Căci, dacă de treisprezece ani lupt pentru libertatea mea, dacă am câştigat-o, am făcut-o pentru un anumit motiv: *răzbunarea*. Procurorul, martorul mincinos, poliţistul trebuie să dea socoteală! Şi asta nu am dreptul s-o uit. Niciodată.

Mă duc în piaţa satului. Am văzut un magazin pe firma căruia este înscris numele Prosperi. Nu poate fi vorba decât de un corsican sau de un italian. Într-adevăr, băcănia îi aparţine descendentului unei familii de corsicani. Domnul Prosperi vorbeşte foarte bine franţuzeşte. Îmi propune, cu amabilitate, să-mi dea o scrisoare de recomandare pentru directorul companiei franceze La Mocupia, care exploatează mina de aur de la Caratal. Ca să mă ajute, acest om extraordinar îmi oferă chiar ceva bani. Îi mulţumesc pentru tot şi plec.

— Ce faci aici, Papillon? De unde dracu ai apărut? Ai căzut din lună? Cu paraşuta? Vino să te îmbrăţişez!

Un găligan, ars de soare, cu o imensă pălărie de paie pe cap, coboară de pe un măgar.

— Nu mă recunoşti? Şi îşi scoate pălăria.

— Marele Charlot! Asta-i bună!

Marele Charlot, cel ce devalizase casele de bani de la cinematograful Gaumont. din piaţa Clichy. şi din gara Batignolles, de la Paris. Ne îmbrăţişăm ca doi fraţi. Ne dau lacrimile de bucurie. Ne privim îndelung.

— Suntem departe aici de piaţa Blanche şi de ocnă, frate-miu! Nu? Dar de unde dracu vii? Eşti îmbrăcat ca un lord şi n-ai îmbătrânit aşa ca mine.

— Am scăpat de la EI Dorado.

— Cât ai stat acolo?

— Mai mult de un an.

— De ce nu mi-ai trimis nicio vorbă? Te-aş fi scos de acolo imediat, semnând o hârtie prin care te luam pe răspunderea mea. Dumnezeule! Ştiam că la El Dorado sunt închişi evadaţi din alte părţi, dar niciodată nu mi-am închipuit că te afli printre ei!

— Este un adevărat miracol că ne-am întâlnit!

— Îţi dai seama, Papi! Toată Guyana venezueliană, de la Ciudad Bolivar la Callao, mişună de ocnaşi sau de deportaţi care se ascund. Pentru că din golful Paria şi până aici este primul pământ al Venezuelei care apare în calea evadaţilor, nu este de mirare să te întâlneşti cu cineva cunoscut, căci toţi, fără excepţie, trecem pe aici. Sigur că-i vorba

doar de cei ce n-au crăpat pe drum. Unde stai?

— La un om de treabă. José. Are patru fete.

— Da, îl ştiu. Este un tip bine, un mare pungaş. Hai să-ți iei lucrurile, căci, bineînțeles vei veni să stai la mine.

— Nu sunt singur. Sunt cu un prieten paralizat pe care l-am luat cu mine.

— Nu-i nimic. Mă duc să mai caut un măgar ca să-l transportăm. Casa mea este mare şi o *negrita* (negresă tânără) se va ocupa de el ca o mamă.

După ce am găsit un al doilea măgar, ne-am dus la casa cu cele patru fete. Plecarea noastră a fost o adevărată dramă pentru aceşti oameni cumsecade. Numai promițându-le că vom reveni să le vedem şi că ele vor putea să ne viziteze la Caratal, am reuşit să le calmăm puțin. Nu voi înceta niciodată să laud ospitalitatea extraordinară a acestor oameni din Guyana venezueliană. Îmi era aproape ruşine de mine, părăsindu-i.

Două ore mai târziu, ne aflam în „castelul” lui Charlot, cum îi spune el .O casă mare şi luminoasă, construită pe un promontoriu ce domină toată valea ce coboară de la Caratal, un cătun, până aproape de Callao. În dreapta acestei panorame superbe a pădurii virgine se află mina de aur a companiei La Mocupia. Casa lui Charlot este construită din bârne de lemn de esență tare aduse din junglă. Trei camere, o sufragerie si o bucătărie. Două duşuri în interior si unul în aer liber, în grădina de zarzavat, impecabil întreținută. Toate legumele cu care suntem obişnuiți din Franța cresc aici viguroase. Şi o adevărată crescătorie cu cinci sute de păsări, iepuri, cobai, un porc şi două capre. Toate astea sunt averea şi bucuria lui Charlot, fostul ocnaş, fostul specialist în spargerea caselor de bani şi în mari lovituri bine puse la punct!

— Hei, Papi, îți place *gourbi*-ul meu? [1] Sunt de şapte ani aici. Cum iți spuneam, la Callao suntem departe de Montmartre şi de ocnă. Cine-ar fi crezut că într-o zi mă voi mulțumi cu această viață atât de calmă si de tihnită. Ce spui, tipule?

— Nu ştiu ce să-ți spun, Charlot: Sunt de prea puțin timp liber ca să îmi pot forma o opinie. Căci, fără îndoială, suntem nişte aventurieri şi tinerețea noastră a fost mai degrabă agitată! Astfel că… sunt puțin

---

[1] folosit în mod obişnuit de algerieni cu sensul de „colibă”, cuvântul „gourbi” a ajuns să desemneze în ocna franceză modul propriu de gospodărire la un loc. În cadrul dormitorului comun, al unui grup de ocnaşi. (N. tr.)

surprins să te văd bucuros, liniştit în acest cătun pierdut de lume. Totuşi, sunt sigur că ai făcut totul cu mâna ta şi-mi dau seama c-ai consumat o bună doză de energie şi că ai făcut unele sacrificii. Vezi tu, eu, pentru moment, nu sunt capabil de aşa ceva.

Când ne aşezăm la masa din sufragerie si bem un punci *ă la martiniquaise*, Marele Charlot reia discuția:

— Da, Papillon. Îmi dau seama că eşti mirat. Ai înțeles imediat că trăiesc din munca mea. Cu cei optsprezece bolivari pe care îi câştig pe zi duc o viață modestă, dar care are şi bucuriile ei. O cloşcă cu pui mulți, o iepuroaică prolifică aşa cum sunt în mod obişnuit iepuroaicele. naşterea unui ied frumos şi sănătos, roşiile mereu proaspete… Toale aceste fleacuri pe care le-am disprețuit atâția ani alcătuiesc acum un tot care-mi dă multe satisfacții. Iat-o pe *negrita* mea! Conchita, ți-aduc nişte prieteni. El este bolnav, va trebui să-l îngrijeşti. Celălalt se numeşte Enrique sau Papillon. Este un prieten din Franța, un prieten vechi.

— Bine-ați venit în această casă, ne spune negresa. Nu-ți face griji, Charlot, prietenii tăi vor fi bine primiți, vei fi mulțumit. Mă duc să le pregătesc camera.

Charlot îmi povesteşte cum a reuşit să evadeze fără peripeții. Fugise de la Saint-Laurent-du-Maroni, unde fusese internat la sosire în secția celor periculoşi, după şase luni, împreună cu doi compatrioți corsicani: Simon si un eliberat (căruia îi era frică să nu fie din nou întemnițat). „Am avut noroc să ajungem în Venezuela câteva luni după moartea dictatorului Gomez. Oamenii aceştia generoşi ne-au ajutat să ne refacem existența. Timp de doi ani am avut domiciliu forțat la Callao şi, apoi, am rămas aici. Vezi tu, încetul cu încetul această viață simplă m-a cucerit. Mi-am pierdut prima nevastă la naştere şi fetița. Şi această *negrita* pe care ai văzut-o, Conchita, a ştiut să mă înțeleagă, să mă consoleze şi să mă facă fericit prin dragostea ei. Şi tu. Papi? Lupta ta a fost cumplită, căci treisprezece ani sunt atât de lungi. Povesteşte-mi. „

Îi vorbesc timp de două ore, eliberându-mi inima parcă de tot ce adunase în aceşti ani. A fost o seară minunată, în care ne-am putut împărtăşi amintirile. Lucru curios, n-am adus niciunul vorba despre colina Montmartre, despre foburg, despre loviturile reuşite sau ratate, nici nu ne-am amintit de cei din tagmă, care sunt tot liberi. Ca şi cum viața noastră ar fi început o dată cu îmbarcarea pe *La Martinière*, eu în 1933, el în 1935.

O salată bună, un pui la grătar, brânză de capră, un fruct de mango, totul stropit cu un bun chianti, servite cu veselie de Conchita, îl fac pe Charlot să fie mulțumit că mă poate primi atât de bine la el. Îmi

propune să coborâm în cătun să bem ceva. Îi răspund că mă simt prea bine aici ca să mai ieşim în seara asta.

— Îți mulțumesc, frate, îmi răspunde acest corsican care, din când în când, are un accent parizian. Este adevărat că ne simțim bine aici. Conchita, va trebui să-i găseşti o „logodnică” prietenului meu.

— Desigur, Enrique, te voi prezenta prietenelor mele, care sunt mai frumoase ca mine.

— Tu eşti cea mai frumoasă, spuse Charlot.

— Da, dar sunt neagră.

— De asta eşti şi aşa de frumoasă, Conchita mea. Căci ai sângele curat al rasei tale.

Ochii mari ai Conchitei strălucesc de plăcere şi de dragoste. Se simte cât de colo că Charlot este Dumnezeul ei.

Culcat într-un pat bun, ascult ştirile de la BBC Londra. Sunt puțin tulburat să mă cufund din nou în viața lumii. Nu mai sunt obişnuit. Caut un alt post. Muzica este din Caraibe, Caracasul cântă. Nu vreau să aud chemarea marilor oraşe. Cel puțin în seara asta. Închid repede radioul şi mă gândesc la tot ce-am trăit până acum.

Oare în mod deliberat n-am vorbit în seara asta de anii petrecuți la Paris? Nu. Oare în mod deliberat nu ne-am amintit de cei din tagmă, care au avut şansa să nu fie prinşi? Nu. Atunci pentru că ceea ce s-a petrecut înainte de Curtea cu juri nu mai avea importanță pentru noi?

Mă sucesc şi mă răsucesc în patul ăsta mare. Este cald, nu mai pot. Ies în grădină. Mă aşez pe un pietroi. De unde mă aflu domin cu privirea valea şi mina de aur. Se zăresc vagonetele, goale sau încărcate, circulând în sus şi în jos.

Aurul, în lingouri sau transformat în bancnote, aurul scos din măruntaiele pământului îți permite, atunci când îl ai, să faci orice vrei. Acest adevărat motor al lumii, care costă atât de puțin ca să fie extras, căci muncitorii sunt plătiți mizerabil, este un lucru indispensabil pentru a trăi bine. Şi Charlot, care şi-a pierdut libertatea pentru că a vrut probabil să câştige mulți bani, nici măcar nu vorbeşte despre el. Nici măcar nu mi-a spus dacă mina asta este sau nu bogată în aur. Fericirea lui actuală este alcătuită din negresă, casă, animale, legume. Banii nici măcar nu-i menționează. A ajuns un înțelept. Sunt nedumerit.

Îmi aduc aminte că a fost denunțat de un oarecare Petit Louis şi că în timpul rarelor noastre discuții din închisoarea La Santé, Charlot nu înceta să jure că-l va tăia în bucățele cu prima ocazie. În seara asta nici măcar nu l-a amintit. Dar eu –ca să vezi, şi asta-i extraordinar –nici eu

n-am vorbit despre curcani, nici despre Goldstein. nici despre procuror. Ar fi trebuit să vorbesc, ce dracu! N-am evadat ca să ajung pe jumătate muncitor” pe jumătate grădinar!

Mi-am promis să respect această țară şi-mi voi ține cuvântul, de acord! Dar asta nu înseamnă c-am renunțat la răzbunarea mea. Căci, Papi, nu trebuie să uiți că, dacă te afli aici, azi, asta se datorează nu numai faptului că această idee a răzbunării te-a susținut timp de treisprezece ani în celulele închisorilor, ci şi pentru că ea a fost singura ta religie, şi această religie nu trebuie s-o abandonezi niciodată.

Este adevărat că *negrita* este frumoasă, dar, totuşi, cred că Marele Charlot s-ar simți mai bine într-un oraş decât aici, în acest sat de la capătul lumii. Sau eu sunt un cretin şi n-am înțeles că viața prietenului meu are şarmul ei; sau poate că-i este teamă de responsabilitățile pe care, în mod obligatoriu, viața modernă a oraşelor i le-ar impune? Rămâne de văzut…

Charlot are patruzeci şi cinci de ani, nu este deci un bărbat în vârstă. Foarte înalt., puternic, cu o statură de țăran corsican bine hrănit şi sănătos în tinerețe. Bronzat de soarele acestei țări, cu pălăria imensă de paj pe cap şi borurile ridicate în părți, are un aer foarte mândru. Este tipul pionierului acestor regiuni virgine şi s-a asimilat într-atât oamenilor de pe aici încât nu distonează deloc în mijlocul lor. Din contră. Face într-adevăr parte dintre ei.

Au trecut deja şapte ani de când fostul spărgător din Montmartre se află aici! A muncit singur mai bine de doi ani pentru a defrişa această porțiune de platou şi a-şi construi casa. A trebuit să se ducă în junglă, să-şi aleagă lemnele, să le taie, să le care, să le fasoneze. Fiecare bârnă a acestei case este din lemnul cel mai dur şi mai greu din lume, cunoscut sub numele de „lemn de fier”. Tot ce-a câştigat la mină a băgat în această casă, căci sunt sigur că a angajat lucrători pe care i-a plătit, a cumpărat ciment (casa este cimentată), a săpat un puț, a construit o elice eoliană cu ajutorul căreia face ca apa să urce într-un rezervor.

Negrita este bine făcută, cu frumoşii ei ochi de îndrăgostită, este probabil tovarăşa perfectă pentru acest om al tagmei, aflat acum în retragere. Am zărit o maşină de cusut în camera mare. Probabil că-şi coase singură rochițele care-i vin atât de bine. Marele Charlot nu trebuie să achite probabil prea des facturile croitoreselor.

Dacă nu s-a dus la oraş, asta înseamnă, poate, că nu era prea sigur pe el şi că aici se bucură de o existență fără probleme. Charlot, eşti un tip grozav! Eşti exemplul perfect al modului cum un hoț poate ajunge un om cinstit. Te felicit, dar îi felicit de asemenea, şi pe cei ce te-au ajutat nu numai să-ți schimbi viața, ci şi să înțelegi ceea ce poate şi trebuie să

fie ea.

Cu toaie acestea, cu toată primirea lor călduroasă, venezuelienii mi se par a fi însă periculoşi. Dacă eşti încontinuu înconjurat de bunăvoință şi cordialitate umană, asta te face repede să ajungi un fel. de prizonier şi să te laşi prins în lațul obişnuinței. Eu sunt liber, liber, liber şi vreau să rămân aşa totdeauna.

Fii atent, Papi! Fereşte-te mai ales să te căsătoreşti. Ai nevoie, desigur, de dragoste când ai fost lipsit atâta timp de ea. Noroc că eu am avut şansa să o fi trăit deja la Georgetown. În urmă cu nici doi ani, o cunoscusem pe Indara, hindusa. Şocul revenirii de acum în lume este deci mai mic din acest punct de vedere, decât dacă aş fi sosit direct de la ocnă, ceea ce s-a întâmplat cu Charlot. Indara era frumoasă, eu eram fericit, dar nu pentru asta mă chinuisem atât să ajung Ia Georgetown, ca să huzuresc în puf. Şi apoi, viața liniştită, chiar fericită, dacă este prea calmă, nu-i pentru mine, o ştiu bine.

Am nevoie de aventură, frate, de aventură pentru a simți că trăiesc din plin! De aceea, de fapt, am plecat de la Georgetown şi am eşuat la EI Dorado. Dar tot pentru asta mă aflu azi, aici, pe acest pământ.

Bine. Aici femeile sunt frumoase, calde, seducătoare şi, desigur, n-aş putea trăi fără dragostea lor. Trebuie să. am grijă să evit doar complicațiile. Trebuie să-mi promit că voi avea, totuşi, răbdarea necesară să rămân aici un an, deoarece sunt obligat s-o fac. Cu cât voi avea mai puține legături de sfărâmat, cu atât voi putea să mă desprind mai uşor de aceşti oameni atât de încântători. Eu sunt un aventurier, da, dar totuşi trebuie să precizez că vreau să câştig un ban cinstit, cel puțin nefăcând rău nimănui. Scopul meu: Parisul, pentru a prezenta nota de plată celor care m-au făcut să sufăr atât de mult.

Mulțumit, ochii mi se umplu de lumina lunii care va dispărea curând în spatele pădurii virgine, această mare cu valuri de diferite înălțimi, dar care nu se mişcă decât în bătaia vântului. Mă întorc în cameră şi mă lungesc pe pat.

Paris, Paris! Eşti încă departe, dar nu atât de departe încât să nu pot ajunge într-o zi să mai calc pe asfaltul străzilor tale.

Capitolul 2 – Mina

Datorită scrisorii de recomandare a lui Prosperi, băcanul corsican, peste opt zile sunt angajat la mina companiei La Mocupia. Trebuie să am grijă de funcționarea pompelor care aspiră apa din galerii.

Această mină de aur seamănă cu o mină de cărbuni. Aceleaşi galerii sub pământ, aceleaşi... etc. Nu sunt filoane de aur şi se găsesc foarte puține pepite. Metalul prețios este răspândit în roca dură. Aceasta este sfărâmată cu dinamită, apoi blocurile prea mari sunt sparte cu ciocanul şi târnăcopul. Bucățile de rocă sunt puse în vagonete care se aduc la suprafață cu ascensorul. Concasoarele puternice mărunțesc piatra, iar morile o transformă într-o pulbere mai fină decât nisipul. Aceasta se amestecă cu apă, formând un noroi pe care pompele îl introduc în tancuri imense, la fel de mari ca rezervoarele rafinăriilor de petrol. Firişoarele de aur sunt mai grele şi se lasă la fund. Cu ajutorul unei soluții de cianură de sodiu şi al căldurii, în urma unor operațiuni mai mult sau mai puțin complicate, aurul este separat şi reținut de nişte filtre ce se aseamănă cu nişte piepteni. Se adună, se toarnă în lingouri, care sunt controlate cu atenție dacă au cele 24 de carate obligatorii, şi este depus într-o magazie, straşnic păzită. Dar păzită de cine? Nu-mi vine să-mi cred ochilor! Nici mai mult nici mai puțin decât de un fost ocnaş, de Simon, tovarăşul de evadare al Marelui Charlot!

După lucru, mă duc să savurez spectacolul: admir în depozit o enormă stivă de lingouri de aur aşezate cu grijă de către Simon, fostul ocnaş! Nici măcar un seif, ci doar o cameră obişnuită cu podeaua de ciment, cu ziduri nu mai groase decât cele normale, cu o uşă de lemn.

— Merge, Simon?

— Merge. Şi tu, Papi? Eşti mulțumit la Charlot?

— Da, mă simt bine.

— N-am ştiut că erai la EI Dorado, altfel aş fi venit să te caut.

— Îți mulțumesc. Eşti fericit aici?

— Ştii, am o casă, nu aşa mare ca a lui Charlot, dar a mea este din cărămidă şi ciment. Eu am construit-o. Am o nevastă tânără şi foarte drăguță. Avem două fetițe. Vino să mă vezi când vrei, uşa casei mele îți este oricând deschisă. Charlot mi-a spus că prietenul tău este bolnav. Soția mea ştie să facă injecții, dacă ai nevoie de ea, vino fără să-ți faci probleme.

Discutăm. Şi el este pe deplin fericit. Nici el nu vorbeşte despre Franța, despre Montmartre, unde totuşi a trăit atâta timp! La fel ca Charlot. Trecutul nu mai există, nu contează decât prezentul, nevasta, copiii, casa. Mi-a spus că câştigă douăzeci de bolivari pe zi. Noroc că omleta şi-o face din ouăle găinilor lui şi că găinile şi le creşte singur, căci, altfel, Simon şi familia lui n-ar duce-o prea bine.

Privesc insistent acea masă de aur depozitată acolo, atât de neglijent, în spatele acestei uşi de lemn şi între aceşti patru pereți care nu sunt mai groşi de treizeci de centimetri. O uşă care s-ar deschide fără

zgomot, în doi timpi şi trei mişcări, cu un şperaclu. Această grămadă de aur –trei bolivari şi jumătate gramul sau treizeci şi cinci de dolari uncia –valorează cam trei milioane cinci sute de mii de bolivari sau un milion de dolari. Şi această fantastică avere se află la îndemâna oricui! Să pui mâna pe ea mi se pare un joc de copii!

— Ce frumoasă este stiva asta bine rânduită de lingouri, nu Papillon?

— Cred că ar fi şi mai frumoasă în dezordine şi bine ascunsă. Ce avere!

— Poate. Dar nu ne aparține. Este de neatins pentru că îmi este dată în grijă.

— Dată în grijă ție, dar nu mie. Îți mărturisesc că mi se pare tentantă o asemenea avere abandonată.

— Dar nu-i abandonată, pentru că eu o păzesc.

— Poate, dar nu eşti aici douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru.

— Nu, numai de la şase seara la şase dimineața. Ziua magazia este păzită însă de un alt gardian pe care poate că îl cunoşti: Alexandre, cel cu mandatele poştale falsificate.

— Da, îl cunosc. La revedere, Simon. Transmite complimente familiei tale.

— O să treci pe la noi?

— Da, cu plăcere. Ciao!

Plec repede, cât mai repede posibil, din acest loc al ispitelor. Să nu-ți vină să crezi. Tipii ăştia de la mină parcă te îndeamnă să-i furi.

Un depozit care de-abia se ține pe picioare şi, colac peste pupăză, doi foşti hoți de mare clasă care păzesc comoara! Multe îmi este dat să văd în viața mea de aventurier!

Încet, pornesc pe drumul în serpentină care duce spre cătun. Trebuie să-l traversez de la un cap la altul ca să ajung la „castelul" lui Charlot. Mă cam târâi, căci ziua aceasta de 8 ore a fost grea. La al doilea nivel sub pământ, cu toate ventilatoarele, aerul este rarefiat, umed şi cald. Pompele mele s-au stricat de trei sau patru ori şi a trebuit să le repar. Este ora 20 şi 30 de minute şi am coborât în mină la 12. Am câştigat optsprezece bolivari. Dacă aş fi un ins care să se mulțumească cu munca asta dură, mi s-ar părea că nu e rău deloc. Un kilogram de carne costă 2,50 bolivari, zahărul 0,70, cafeaua 2 bolivari. Nici celelalte nu sunt scumpe: 0,50 kilogramul de orez sau de fasole uscată. Poți trăi cu puțin, este adevărat. Dar voi fi, oare, atât de înțelept ca să accept această viață?

Fără să vreau, urcând cărarea pietroasă pe care merg destul de uşor datorită pantofilor solizi cu ținte primiți la mină, deci fără să vreau şi cu

toate chiar că fac totul ca să nu mă mai gândesc la asta, revăd milionul acela de dolari în lingouri de aur care nu aşteaptă decât un lucru: un îndrăzneț care să pună mâna pe el. Nu cred să fie greu să-l surprinzi noaptea pe Simon şi, fără să te recunoască, să-l adormi cu cloroform. Cu asta afacerea este ca şi rezolvată, căci ăştia de la mină sunt atât de iresponsabili încât îi lasă şi cheile depozitului ca să se adăpostească înăuntru dacă plouă. Câtă inconştiență! Nu mai rămâne decât să transporți cele două sute de lingouri departe de mină şi să le încarci în vreun vehicul oarecare, camion sau şaretă. Trebuie să ai pregătite mai multe ascunzători în junglă, de-a lungul drumului, în care să poți să ascunzi lingourile în loturi nu mai mari de o sută de kilograme. Dacă foloseşti un camion, o dată descărcat, trebuie să-l duci departe, să alegi un loc foarte adânc în fluviu şi să-l scufunzi acolo. O şaretă? Sunt cu zecile în sat. Calul este mai greu de găsit, dar nu imposibil. Între ora opt seara şi şase dimineața, într-o noapte cu ploaie torențială ai tot timpul necesar să-ți duci la bun sfârşit operațiunea şi îți rămâne chiar şi timp să te întorci acasă şi să te culci cuminte.

Ajung în piața din centrul satului în momentul în care mă şi vedeam, cu operațiunea dusă la bun sfârşit, întorcându-mă acasă şi vârându-mă sub cearşaf în patul cel mare din casa lui Charlot.

— *Buenas noches, Francés*! îmi urează un grup de bărbați aşezați la mesele barului.

— Bună seara. Noapte bună la toți, *hombres*!

— Stai cu noi un moment. Nu vrei o bere rece? Ne-ar face mare plăcere.

Să refuz ar fi nepoliticos. Accept şi iată-mă în mijlocul acestor oameni cumsecade, mineri în marea lor majoritate. Vor să ştie cum mă simt, dacă mi-am găsit o femeie, dacă Conchita îl îngrijeşte bine pe Picolino, dacă am nevoie de bani pentru medicamente sau pentru altceva. Aceste oferte generoase, spontane, mă aduc la realitate. Un căutător de aur îmi propune, dacă în mină nu-mi place şi dacă nu vreau să lucrez decât când am chef, să plec cu el: „Este greu, dar se câştigă mai bine. Şi, apoi, poți avea şansa să te îmbogățeşti într-o zi. „Le mulțumesc tuturor şi vreau să le ofer un rând.

— Nu, *Francés*, eşti invitatul nostru. Altă dată, când vei fi bogat. Dumnezeu să te aibă în paza lui.

Îmi reiau drumul spre „castel”. Da, este uşor să devii un om modest şi cinstit printre aceşti oameni care trăiesc cu puțin, se mulțumesc cu aproape nimic şi acceptă cu generozitate între ei un om fără să le pese de unde vine şi ce-a făcut înainte.

Conchita mă întâmpină. Este singură. Charlot s-a dus la mină. Când

eu terminam, el de abia începea lucrul. Conchita este veselă şi atentă cu mine. Îmi dă nişte papuci ca să-mi odihnesc picioarele obosite din cauza pantofilor.

— Prietenul tău doarme. A mâncat bine; am dus la poştă o scrisoare în care îi rog să-l primească la un spital din orăşelul Tumereno, nu departe de aici.

Îi mulțumesc şi încep să mănânc felurile calde care mă aşteptau. Această primire atât de familiară, atât de simplă şi veselă, mă destinde şi-mi aduce liniştea de care am atâta nevoie ca să uit tentația tonei de aur. Uşa se deschide.

— Bună seara la toți!

Două tinere femei intră ca la ele acasă.

— Bună seara, le răspunde Conchita. Îți prezint două prietene, Papillon.

Una este brunetă şi zveltă. Se numeşte Graciela. Are o alură de țigancă, fiindcă tatăl ei era spaniol. Cealaltă se numeşte Mercedes. Bunicul ei era neamț, dovadă pielea ei albă şi părul blond, foarte fin. Graciela are ochii negri ca ai unei andaluze, iar Mercedes verzi, amintindu-mi de Lali, indianca guarira. Lali… Lali şi sora ei Zoraima, ce s-a întâmplat cu ele? Voi încerca, oare, deoarece am venit în Venezuela, să dau de urma lor? Suntem în 1945. Au trecut doisprezece ani. Este mult, dar în ciuda acestor ani sunt tulburat când mă gândesc la aceste două superbe creaturi. După atâta timp, probabil că şi-au legat viața de a unor bărbați din rasa lor. Nu, cinstit să fiu, nu am dreptul să le tulbur existența.

— Conchita, prietenele tale sunt superbe. Îți mulțumesc că mi le-ai prezentat.

Înțeleg că sunt libere amândouă, că nu au logodnici. Seara trece repede în această companie plăcută. Le însoțesc împreună cu Conchita până la marginea cătunului şi-mi dau seama că se sprijină de brațele mele cu plăcere. Când ne întoarcem, Conchita îmi spune că le-am plăcut amândurora. „Care-ți place ? „mă întreabă ea.

— Amândouă sunt fermecătoare, Conchita, dar nu vreau complicații.

— Să faci dragoste, asta numeşti tu complicație? Dragostea este necesară ca mâncarea şi băutura. Poți să trăieşti fără să mănânci şi să bei? Eu, când nu fac dragoste, sunt ca şi bolnavă şi am deja douăzeci şi doi de ani. Dă-ți seama ce înseamnă pentru ele care n-au decât şaisprezece şi şaptesprezece ani. Dacă nu se bucură de corpul lor, vor muri.

— Şi părinții lor? Şi ea îmi repetă, cu alte cuvinte, ceea ce mi-a spus şi Joso, că fetele de aici iubesc pentru a fi iubite. Spontan, ele se

dăruiesc cu totul bărbatului care le place, fără să-i ceară nimic în schimb, în afară de dragostea lui.

— Înţeleg, frumoasă Conchita. Nici cu nu doresc mai puţin decât alţii să iubesc pentru a iubi, numai că trebuie să le avertizez pe prietenele tale că o asemenea aventură nu mă angajează cu nimic. Când ai prevenit pe cineva, este cu totul altceva.

Dumnezeule! Nu va fi uşor să scapi dintr-o atât de plăcută ambianţă. Charlot, Simon, Alexandre şi alţii, desigur, au fost cu totul vrăjiţi. Înţeleg de ce sunt pe deplin fericiţi în mijlocul acestor oameni atât de generoşi şi veseli, atât de diferiţi de noi. Şi mă culc.

— Scoală-te, Papi, este ora zece! Ai o vizită.

— Bună ziua, domnule.

Un bărbat de vreo cincizeci de ani, grizonat, cu capul descoperit, înalt, cu ochi sinceri şi sprâncene groase îmi întinde mâna…

—Sânt doctorul Bougrat[2]. Am venit pentru că mi s-a spus că unul din voi doi este bolnav. L-am examinat pe prietenul dumneavoastră. Nu se poate face nimic pentru el dacă nu-l internaţi la spitalul din Caracas. Şi va fi greu de vindecat.

— Mâncaţi cu noi, doctore? îl întrebă Charlot.

— Cu plăcere, mulţumesc.

În timp ce ne bem păhărelul de anason, Bougrat mă întreabă:

— Ei, Papillon, ce poţi să-mi povesteşti?

— Ei bine, doctore, fac din nou primii paşi în viaţă. Mi se pare că de abia m-am născut. Sau, mai degrabă, pot să vă mărturisesc, sunt dezorientat ca un adolescent. Nu-mi dau prea bine seama pe ce drum trebuie s-o apuc.

— Drumul este simplu. Priveşte în jurul tău şi vei vedea. Cu una sau două excepţii, toţi foştii noştri camarazi au apucat-o pe drumul cel drept. Sunt în Venezuela din 1928. Niciunul dintre ocnaşii pe care i-am cunoscut n-a comis niciun delict aici. Aproape toţi sunt căsătoriţi au copii şi trăiesc cinstit, acceptaţi de societate. Toţi şi-au uitat trecutul

[2] Erou al unei celebre afaceri judiciare din Marsilia anilor interbelici. Un om fusese găsit mort într-unul din dulapurile cabinetului său medical. Greşeală profesională în dozarea unei injecţii, s-a justificat Bougrat. Asasinat, a susţinut tribunalul. Condamnat la ocnă pe viaţă, Bougrat evadează în scurt timp din Cayenne şi-şi reface viaţa cu demnitate în Venezuela. (N. a.)

într-atât încât unii dintre ei n-ar mai fi capabili să-ți povestească, cu lux de amănunte, pentru ce au fost condamnați. Totul este vag, foarte îndepărtat, îngropat într-un trecut nebulos, fără importanță.

— Pentru mine, doctore, este altceva. Am de prezentat o notă de plată foarte încărcată celor care m-au condamnat pe nedrept; port în mine” treisprezece-ani de lupte şi suferințe. Ca” să-i fac să-şi plătească-datoria, trebuie să mă întorc în Franța; şi pentru asta am nevoie de, foarte mulți bani. Nu muncind ca un salahor voi aduna destui bani ca să-mi ajungă pentru un drum dus-întors, dacă va exista o întoarcere, fără a mai pune la socoteală cheltuielile necesare ca să-mi pun planul în aplicare. Şi, apoi, nu mă văd sfârşindu-mi viața într-un sătuc pierdut... Caracasul mă atrage.

—Crezi că eşti singurul dintre noi care are de pedepsit pe cineva? Să-ți spun povestea unui om pe care-l cunosc foarte bine: Georges Dubois; Era un puşti din cartierele mărginaşe de la Villette. Un tată alcoolic, deseori internat pentru delirium tremens, o mamă cu şase plozi pe cap, ducându-şi viața prin barurile arabe ale cartierului. De la vârsta de opt ani, Jojo, cum era numit, a trecut dintr-o casă de reeducare în alta. Comisese crima de-a şterpeli legume de pe tarabele băcăniilor. La început, câteva stagii sub patronajul abatelui Rollet, apoi, la doisprezece ani, este internat într-o casă de corecție mai severă. Inutil să-ți spun că, la paisprezece ani, în mijlocul celor de optsprezece ani, a trebuit să-şi apere fundul. Cum era cam slăbuț, n-a avut decât o singură armă pentru a se apăra: cuțitul. O lovitură de cuțit dată unui mic depravat şi este trimis de administrație la casa de corecție cea mai severă, cea a incorigibililor, de la Esse. Şi aici ar fi trebuit să rămână până la vârsta de douăzeci şi unu de ani! Pe scurt, a intrat la vârsta de opt ani în circuit, este totuşi eliberat la nouăsprezece ani, dar cu foaia de drum completată ca să se înroleze imediat în teribilele detaşamente disciplinare din Africa. Căci, cu trecutul pe care-l are, nu se poate înrola în armata obişnuită. I se dă o mică soldă si... salut! Nenorocirea face ca acest băiat să aibă totuşi un suflet. Inima i-a devenit dură, dar mai sunt în ea cotloane de sensibilitate. La gară, pe o tăbliță veche scria PARIS. Este ca şi cum în mintea lui s-ar fi declanşat un resort. Nu se gândeşte mult, sare în tren şi ajunge la Paris. Când iese din gară, plouă. Se adăposteşte sub o marchiză, în timp ce se gândeşte cum poale ajunge la Villette. Sub aceeaşi marchiză se mai adăposteşte şi o tânără. ÎI priveşte cu plăcere. Tot ce ştia el despre femei se limita la imaginea mătuşii celei grase a gardianului şef de la Esse şi la ceea ce auzise de la cei mai mari ca el în casele de corecție. Nimeni nu-l mai privise ca fata asta şi încep să discute:

— De unde vii?

— Din provincie.

— Îmi placi mult. De ce să nu mergem la un hotel? Voi fi drăguță şi vom sta la căldură.

Jojo este mişcat. Puştoaica i se pare o ființă minunată şi, în plus, îşi sprijină mâna delicată pe a lui. Descoperirea dragostei îl năuceşte. Fata este atât de pasională. Când, săturându-se de dragoste, se aşază pe marginea patului ca să fumeze o țigară, puştoaica îl întreabă:

— Este prima oară că te culci cu o femeie?

— Da, mărturiseşte el.

— De ce-ai aşteptat atât?

— Am fost la casa de corecție.

— Mult timp?

— Foarte mult.

— Şi eu am fost la asistența socială, dar am fugit.

— Câți ani ai? o întrebă Jojo.

— Şaisprezece ani.

— De unde eşti?

— De la Villette.

— Ce stradă?

— Strada Rouen.

Şi Jojo tot de acolo e. Îi este teamă de ceea ce va urma. „Cum te cheamă”? strigă el.

— Ginette Dubois.

Era sora lui. Sunt tulburați şi încep amândoi să plângă de ruşine şi de mizerie. Apoi, fiecare îşi povesteşte calvarul îndurat. Ginette şi surorile ei au avut parte de aceeaşi viață ca şi el. Asistența socială şi casele de corecție. Mama abia a ieşit din sanatoriu. Sora cea mare este prostituată într-un bordel pentru arabi din Villette. Se hotărăsc să se ducă s-o vadă.

De abia au ieşit din hotel, că un polițai se leagă de fată.

— Curviştino, ți-am spus să nu vii să mai agăți pe aici? Şi se îndreaptă spre ei.

— Lepădătură, de data asta te duc la post!

Asta era prea mult pentru Jojo. După tot ce se întâmplase nu mai ştie ce face. Scoate din buzunar un briceag cu mai multe lame pe care-l cumpărase ca să-l aibă la regiment şi-l înfige în pieptul polițaiului. Arestat, apoi condamnat la moarte de către doisprezece jurați „competenți”, este grațiat de Preşedintele Republicii şi trimis la ocnă.

— Ei bine, Papillon, a evadat şi acum trăieşte, căsătorit, într-un port destul de important, Cumana. Este cizmar şi are nouă copii, bine

crescuţi şi toţi trimişi la şcoală. Unul dintre cei mari a intrat de anul trecut la Universitate. De fiecare dată când trec prin Cumana, mă duc să-i văd. Este un frumos exemplu, nu? Totuşi, crede-mă, avea şi el multe poliţe de plătit societăţii. Vezi, Papillon, nu eşti o excepţie. Mulţi dintre noi aveau motive să se răzbune. După câte ştiu eu, însă, nimeni n-a părăsit această ţară ca să-şi împlinească visul. Am încredere în tine, Papillon. Deoarece Caracasul te atrage, du-te acolo, dar sper că vei putea trăi în acest oraş modern fără să cazi în capcanele lui.

Bougrat a plecat pe înserat. Sunt tulburat. De ce, oare, m-a impresionat atât de mult? Uşor, uşor de înţeles. În aceste prime zile de libertate am întâlnit ocnaşi fericiţi, readaptaţi, dar viaţa lor nu are totuşi nimic extraordinar. Este mai degrabă un sfârşit foarte înţelept şi foarte modest. Rămân nişte oameni umili, pe jumătate muncitori, pe jumătate ţărani. Bougrat, însă, nu seamănă cu ei. Pentru prima oară am întâlnit astăzi un fost puşcăriaş care a redevenit un domn. Asta mi-a tulburat sufletul. Şi eu voi fi, oare, ca el? Pentru el, un medic, a fost relativ uşor. Pentru mine va fi mai greu, recunosc, dar chiar dacă nu ştiu cum, ceea ce este sigur este că într-o zi voi ajunge şi eu domn.

Aşezat pe banca mea, în fundul galeriei cu numărul 11, supraveghez pompele care astăzi funcţionează normal. Îmi repet, în ritmul motorului, vorbele lui Bougrat! „Am încredere în tine, Papillon! Fereşte-te de capcanele oraşului. „Sigur că ele există şi nu-i prea uşor să-ţi schimbi mentalitatea. Dovada: nu mai departe decât ieri, vederea depozitului de aur aproape că m-a înnebunit. Sunt liber de numai cincisprezece zile şi, urcând cărarea, orbit de această avere, mă şi gândeam cum să pun mâna pe ea. Şi, în fundul sufletului, încă nu m-am hotărât dacă voi lăsa aceste lingouri în pace.

Gândurile mi se bulucesc în minte. „Papillon, am încredere în tine. „Dar voi putea accepta să trăiesc asemenea prietenilor mei?

Nu cred. În definitiv, există multe mijloace cinstite de-a câştiga destui bani. Sunt obligat să accept acum această viaţă prea strimtă pentru mine.Dar voi putea continua aventura, voi putea să mă fac căutător de aur, de diamante, voi putea să mă duc în junglă, de unde mă voi întoarce într-o bună zi cu o sumă importantă de bani cu care îmi voi face o situaţie acceptabilă.

Da, sunt sigur, va fi greu să abandonez aventura şi loviturile riscante. Totuşi, cu toată provocarea pe care o reprezintă grămada aceea de aur, dacă te gândeşti bine, nu trebuie să te atingi de ea, nu poţi s-o faci, nu ai dreptul. Un milion de dolari!... Papi, îţi dai seama? Mai ales că este o afacere ca şi rezolvată. Nu-i nevoie s-o mai studiezi. Soluţia este găsită

înainte de a începe s-o cauţi, nu poate da greş. Tocmai de aceea este atât de tentantă. Dumnezeule! nu ai dreptul să vâri sub nasul unui hoţ o grămadă de aur, aproape lăsată în voia sorţii, şi să-i spui: „Nu trebuie să te atingi de ea! „A zecea parte din acest aur îmi poate ajunge ca să duc totul la bun sfârşit, incluzând şi răzbunarea prin care aş concretiza tot ce-am plănuit să fac în timpul acelor mii de ore în care am fost închis.

La ora 20, ascensorul mă ridică la suprafaţă. Fac un mic ocol ca să nu trec prin dreptul depozitului. Cu cât îl voi vedea mai puţin, cu atât mai bine. Mă duc direct acasă, traversez cătunul salutând oamenii, scuzându-mă faţă de cei ce vor să mă oprească, pretextând că sunt grăbit, Conchita mă aşteaptă la fel de neagră şi de veselă.

— Papillon, merge? Charlot mi-a spus să-ţi dau un pahar cu anason înainte de masă. Mi-a spus că a avut impresia că ai necazuri… Ce nu merge, Papi? Mie, soţia prietenului tău, poţi să-mi spui. Nu vrei s-o chem pe Graciela sau, dacă o preferi, pe Mercedes? Nu crezi c-ar fi un lucru bun?

— Conchita, micuţă perlă din Callao, eşti minunată şi-l înţeleg pe Charlot care te adoră! Poate ai dreptate, ca să mă eliberez ar trebui să am o femeie alături de mine.

— Mai mult ca sigur… Doar dacă Charlot n-are dreptate.

— Nu înţeleg.

— Uite. Eu cred că ai nevoie să iubeşti şi să fii iubit. Charlot mi-a spus să mai aştept înainte de a-ţi aduce o fată, că nu este vorba de asta, ci de altceva.

— Ce altceva?

Conchita ezită un moment, apoi îmi spune dintr-o răsuflare: „Cu atât mai rău dacă-i spui lui Charlot, o să-mi dea o pereche de palme. „

— Nu-i voi spune nimic. Îţi promit.

— Ei bine, Charlot spune că nu eşti făcut să trăieşti aceeaşi viaţă ca el sau ca ceilalţi francezi de aici.

— Şi ce mai spune? Hai, spune-mi totul, Conchita!

— Mai spune că tu te gândeşti că este prea mult aur păstrat inutil la mină şi că tu i-ai găsi o mai bună întrebuinţare, Asta-i! A mai spus că nu eşti un tip care să trăiască fără să cheltuiască mult, că ai o răzbunare de îndeplinit, pe care n-o poţi abandona, si că pentru toate astea ai nevoie de mulţi bani!

O privesc drept în ochi

—Şi totuşi, Conchita, Charlot s-a înşelat de-a binelea! Tu eşti cea care ai dreptate. Viitorul meu nu-mi pune probleme. Ai ghicit. Am nevoie să iubesc o femeie. Nu prea îndrăzneam să-ţi spun căci sunt

puțin timid.

— Asta n-o cred, Papillon!

— Bine, du-te şi adu-mi-o pe blondă, ai să vezi dacă n-am să fiu mai vesel când voi avea pe cine iubi.

— Mă duc imediat.

Trece în camera ei să-şi schimbe rochia. „Mercedes va fi fericită”, îmi strigă ea. Cineva bate la uşă. „Intră”, spune Conchita. Uşa se deschide şi o văd intrând pe Maria, foarte intimidată.

— Tu eşti, Maria? La ora asta? Ce surpriză plăcută! Conchita, ți-o prezint pe Maria, fata care m-a primit la ei când am sosit în Callao, eu şi Picolino.

— Lasă-mă să te îmbrățişez. Eşti tot atât de generoasă pe cât mi-a povestit Papillon?

— Cine este Papillon?

— Eu, Papillon sau Enrique înseamnă cam acelaşi lucru. Aşază-te aici pe canapea, lângă mine şi povesteşte-mi.

Conchita râde amuzată. „Cred că nu trebuie să mă mai duc”, îmi spune.

Maria a rămas toată noaptea. S-a dovedit o îndrăgostită încă timidă, dar vibrând la fiecare mângâiere. Eu sunt primul bărbat din viața ei. Doarme acum istovită. Cele două lumânări pe care le-am aprins în locul becului prea puternic sunt pe sfârşite. Lumina lor discretă face să iasă mai bine în evidență frumusețea acestui corp tânăr şi a sânilor purtând încă urma îmbrățişărilor noastre. Încet, mă scol ca să-mi încălzesc puțină cafea şi să văd cât este ceasul. Este ora patru dimineața. O cratiță îmi scapă din mână şi zgomotul o trezeşte pe Conchita. Iese în capot din camera ei.

— Vrei cafea?

— Da.

— Doar pentru tine, desigur, căci ea doarme împreună cu îngerii pe care ai făcut-o să-i întâlnească.

— Eşti expertă, Conchita.

— Rasa mea are un foc nestins ce-i curge prin vene. Ți-ai dat seama în noaptea asta. Căci Maria are o parte din rasa neagră, două din cea indiană şi restul din cea spaniolă. Dacă acest amestec nu te poate face fericit, sinucide-te, adăugă ea râzând.

Un soare splendid salută trezirea Mariei. Îi aduc cafeaua la pat. O întrebare nu-mi dă pace.

— Ai tăi nu se vor nelinişti c-ai lipsit de acasă?

— Le-am spus surorilor mele că vin aici, aşa că tata a aflat o oră mai târziu. Nu mă trimiți azi înapoi, nu?

— Nu, draga mea. Ți-am spus că nu pot să mă căsătoresc, dar dacă vrei să rămâi, fără ca asta să-ți facă vreun rău, asta-i altceva. Rămâi cât vrei.

Este aproape de amiază, trebuie să mă duc la mină. Maria se hotărăşte să se întoarcă acasă cu un camion şi să revină diseară.

— Bravo, băiete! Ți-ai găsit singur fetița de care aveai nevoie. Este o bucățică bună. Te felicit, camarade!

Charlot, în pijama, îmi vorbeşte în franceză din uşa dormitorului său. Mai spune că, deoarece mâine este duminică, putem sărbători evenimentul. Sunt de acord.

— Maria, spune-le alor tăi să vină să petreacă mâine cu noi. Şi tu, vino când vrei. Această casă este şi a ta. O zi bună, Papi. Fii atent la pompa numărul 3 şi, după ce termini, nu-i nevoie să treci pe la Simon să-l saluți. Dacă n-o să vezi ce păzeşte aşa de mântuială, n-o să trebuiască să rezişti în fața ispitei.

— Haimana ce eşti! Nu, n-o să mă duc să-l văd pe Simon. Fii liniştit, frate! Ciao!

Maria şi cu mine traversăm cătunul îmbrățişați pentru ca toate fetele să afle că este acum femeia mea.

Pompele funcționează de minune, chiar şi cea cu numărul 3. Dar nici aerul cald şi umed, nici zgomotul motorului nu mă împiedică să mă gândesc la Charlot. El a înțeles de ce sunt dus pe gânduri. Ca fost borfaş, n-a avut nevoie de prea mult timp ca să-şi dea seama că acea grămadă de aur era de vină. Şi Simon, desigur, i-a vorbit despre conversația noastră. Prieteni de treabă! îmi dau seama cât sunt de bucuroşi că mi-am găsit o femeie. Speră că acest cadou de la Dumnezeu mă va face să uit grămada aia de dolari-aur.

Tot învârtind chestiile astea în cap, situația îmi apare din ce în ce mai clară. Aceşti oameni sunt acum foarte oneşti şi duc o viață ireproşabilă. Dar, cu toată viața asta de adevărați pustnici, nu şi-au pierdut mentalitatea celor din tagmă şi sunt incapabili să toarne pe cineva poliției, chiar dacă îi bănuiesc proiectele şi sunt siguri că le vor aduce mari necazuri. Cei mai vizați, în cazul unei lovituri, sunt Simon şi Alexandre, paznicii comorii. Şi Charlot, de altfel, va avea partea lui de necazuri, căci toți foştii ocnaşi vor fi, fără excepție, ridicați. Şi atunci, adio linişte, casă, grădină de zarzavat, nevastă, copii, găini, capre şi porci. Înțeleg limpede că aceşti borfaşi au tremurat nu pentru ei înşişi, ci pentru căminul lor, gândindu-se că, prin acțiunea mea, voi distruge totul. Probabil că şi-au spus: „Numai să nu ne complice viața! „Parcă-i văd ținând un mic consiliu de război. Aş fi curios să ştiu cum au început discuțiile şi cum au rezolvat problema.

Hotărârea mea este luată. Voi trece pe la Simon diseară şi-l voi invita la petrecerea de mâine, împreună cu familia; îl voi ruga să-l invite şi pe Alexandre, dacă poate veni. Trebuie să-i fac să creadă pe toți că o femeie ca Maria reprezintă acum pentru mine cel mai frumos lucru din lume.

Ascensorul mă scoate la aer curat. Îl întâlnesc pe Charlot, care se pregăteşte să coboare, şi îi spun: „Nu te-ai răzgândit în privința petrecerii de mâine? „

— Nu, bineînțeles, Papillon.

— O să-i invit atunci şi pe Simon, cu familia lui, şi pe Alexandre, dacă poate veni.

Este viclean bătrânul Charlot. Mă priveşte drept în ochi şi-mi spune cu un aer amuzat: „Da, nu este o idee rea. „Şi, fără să mai aştepte un răspuns, intră în ascensorul care-l coboară în galeria de unde eu tocmai am urcat. Fac un ocol pe la depozit şi-l salut pe Simon.

— Cum merge?

— Merge bine.

— Am trecut să te salut şi să te invit mâine, la masă, cu familia bineînțeles.

— Cu plăcere. Ce sărbătoreşti? Eliberarea ta?

— Nu, căsătoria. Am găsit o femeie, Maria din Callao, fata lui José.

— Sincer, te felicit. Să fii fericit, frate, ți-o doresc din toată inima, îmi strânge mâna cu putere şi plec. La jumătatea drumului o întâlnesc pe Maria, care venea în întâmpinarea mea, şi urcăm împreună spre castel, ținându-ne de mijloc. Tatăl şi surorile ei vor veni mâine pe la ora zece să ajute la pregătirea ospățului.

—Cu atât mai bine, căci vor fi mai mulți decât am crezut la început. Ce-a spus tatăl tău?

— Mi-a spus: „Fii fericită, fata mea, dar nu-ți face iluzii pentru viitor. Cunosc oamenii numai privindu-i. Bărbatul pe care l-ai ales este bun, dar nu va rămâne aici. Nu este un om care să se mulțumească cu viața noastră simplă. „

— Ce i-ai spus?

— Că voi face totul pentru a te păstra cât mai mult posibil.

— Vino să te îmbrățişez, Maria. Ai un suflet frumos.Să trăim prezentul, viitorul va decide pentru rest.

După ce mâncăm, ne ducem la culcare, căci mâine trebuie să ne sculăm mai devreme ca s-o ajutăm pe Conchita să taie iepurii, să facă prăjituri, să caute vin etc. Noaptea este şi mai frumoasă, si mai pasionantă, şi mai vrăjită decât prima. Maria, are, într-adevăr, foc în vene. Foarte repede este capabilă să provoace şi să mărească plăcerea pe care am făcut-o s-o cunoască. Ne-am iubit de atâtea ori şi cu o

asemenea intensitate încât adormim lipiți unul de altul.

A doua zi, duminică, petrecerea este foarte reuşită. José ne felicită că vrem să trăim împreună şi surorile Mariei îi pun zeci de întrebări indiscrete la ureche. Simon a venit şi el cu familia. Şi Alexandre, care a reuşit să-şi găsească un înlocuitor pentru pază. Soția lui este foarte simpatică, o fetiță şi un băiețel frumos îmbrăcați îi însoțesc. Iepurele a fost delicios, iar prăjiturile, având parcă forma unor inimioare, au dispărut imediat de pe masă. Am dansat chiar după muzica de la radio, şi după un vechi gramofon, iar un fost ocnaş a cântat la acordeon toate cântecele la modă în Franța acum douăzeci de ani: *Bal d' Oseaux* etc.

După mai multe coniacuri, le spun în franceză:

— Ce-ați crezut voi, borfaşilor? Că aveam chiar de gând să întreprind ceva?

— Da, frate, îmi răspunde Charlot. Nu ți-am fi spus nimic dacă nu vorbeai tu mai întâi, dar este sigur că te-ai gândit să umfli tona aia de aur. Răspunde cinstit, Papillon.

— Ştiți că rumeg o răzbunare de treisprezece ani. Înmulțiți aceşti treisprezece ani cu trei sute şaizeci şi cinci de zile, cu douăzeci şi patru de ore şi cu şaizeci de minute şi încă nu veți avea cifra exactă a numărului de ori în care mi-am promis că-i voi face să plătească factura pentru suferințele mele, aşa că atunci când am văzut această masă de aur, în locul acela, m-am gândit cu adevărat că aş putea să întreprind ceva.

— Şi apoi? întrebă Simon.

— După aceea, am examinat situația pe toate părțile şi mi-a fost ruşine. Aş fi riscat să distrug fericirea voastră, a tuturor. Probabil că aş fi aruncat în aer tot ce-ați construit voi. Am înțeles că fericirea voastră, la care sper să ajung şi eu într-o zi, valorează mai mult decât să fii bogat. Astfel, tentația de a şterpeli aurul şi-a luat zborul. Să fiți siguri, vă dau cuvântul meu de onoare, că nu voi întreprinde nimic aici.

— Ia te uită! spune Charlot, vesel. Putem să dormim în pace şi cât se poate de liniştiți. Niciun borfaş de pe la noi nu va ceda în fața ispitei. Trăiască Papillon! Trăiască Maria! Trăiască libertatea şi dragostea! Să trăiască şi înțelepciunea! Borfaşi am fost, borfaşi vom rămâne, dar numai pentru polițai. Acum, incluzându-l şi pe Papillon, suntem cu toții de acord că trebuie să rămânem curați!

Au trecut şase luni de când mă aflu aici. Avea dreptate Charlot. În ziua aceea de sărbătoare am câştigat prima bătălie împotriva tentației răului. Sigur, eram pe cale să mă îndepărtez, după evadare, de „calea putreziciunii”. Datorită vechilor mei tovarăşi de suferință, repurtasem o

victorie importantă asupra răului din mine, renunțasem să fur acel milion de dolari. Ceea ce câştigasem, fără îndoială, era că nu voi fi tentat la fel de uşor, în viitor, de o nouă lovitură. După ce renunțasem la o astfel de avere, va fi greu ca ceva să mă facă să-mi schimb gândurile. Totuşi, nu prea sunt împăcat cu mine însumi. Ar trebui să câştig bani pe altă cale decât furând, sunt de acord, dar va trebui să fac rost de atât de mulți încât să-mi ajungă să mă duc la Paris să le prezint factura! Şi pentru asta am nevoie de o groază de bani!

Bum-ban, bum-ban, bum-ban! Pompele sug fără încetare apa care invadează galeriile. Căldura este mai puternică decât oricând. În fiecare zi îmi petrec opt ore în măruntaiele pământului. Acum lucrez de la ora patru dimineața până la prânz. Astăzi, când termin, trebuie să mă duc la Maria, la Callao. Picolino se află acolo de o lună de zile, căci medicul poate să-l examineze zilnic. Urmează un tratament şi este admirabil îngrijit de Maria şi surorile ei. Mă duc, deci, să-l văd şi să fac dragoste cu Maria, căci n-am văzut-o de opt zile şi am nevoie de ea, fizic şi moral. Găsesc un camion care mă duce până acolo.

Plouă torențial când, spre ora unu, ajung acasă. Toți sunt aşezați la masă în afară de Maria, care era în picioare, lângă uşă, parcă aşteptându-mă.

— De ce n-ai venit până acum? Au trecut opt zile! Eşti ud. Vino să te schimbi.

„Mă duc în camera ei, mă dezbracă şi mă usucă cu un prosop mare. „Întinde-te pe pat” îmi spune. Şi facem dragoste acolo, în spatele uşii ce ne desparte de cei ce ne aşteaptă, fără să ne pese nici de ei, nici de nerăbdarea lor. Adormim şi Esmeralda, sora cu ochii verzi, vine să ne trezească încetişor, târziu, când s-a lăsat aproape noaptea.

După o masă în familie, José îngândurat, îmi propune să facem o plimbare.

— Enrique, i-ai cerut Şefului civil să solicite la Caracas suspendarea domiciliului tău forțat, nu-i aşa?

— Da, José.

— A primit răspunsul de la Caracas.

— Bun sau prost?

— Bun. Domiciliul forțat a luat sfârşit.

— Maria ştie?

— Da.

— Ce spune?

— Că i-ai spus că nu poți rămâne la Callao. Când vei pleca? mă întreabă după un moment de tăcere.

Cu toate că sunt emoționat de această ştire, mă gândesc şi-i

răspund imediat.

— Mâine. Şoferul camionului cu care am venit mi-a spus că mâine merge spre Ciudad Bolivar.

José îşi lasă capul în jos.

— *Amigo mio*, îmi porți pică?

— Nu, Enrique. Ai spus mereu că nu vei rămâne. Dar sărmana Maria şi bietul de mine!

— Te las, mă duc să-i spun şoferului, dacă-l găsesc.

L-am găsit. Pleacă mâine, la ora nouă. Cum mai are un pasager, Picolino va călători alături de el în cabină, iar eu pe butoaiele goale de fier pe care le transportă. Mă duc la Şeful civil care-mi dă hârtiile şi care, ca un sufletist ce este, îmi dă câteva sfaturi şi-mi urează mult noroc. Apoi, trec pe la toți cei pe care i-am cunoscut şi care m-au încurajat cu prietenia lor.

Mai întâi la Caratal, de unde-mi iau cele câteva lucruri. Cu Charlot mă îmbrățişez emoționat. Conchita plânge. Le mulțumesc pentru minunata lor ospitalitate.

— N-ai pentru ce, frate! Şi tu ai fi făcut la fel. Noroc. Şi dacă ajungi la Paris, să saluți Montmartre din partea mea.

— Îți voi scrie.

Apoi trec pe la Simon, Alexandre, Marcel, Andre. Mă reîntorc repede la Callao, îi salut pe toți minerii căutători de aur sau diamante, camarazii mei din mină. Toți, bărbați şi femei, îmi urează noroc din toată inima. Sunt foarte emoționat şi-mi dau seama repede că dacă m-aş fi însurat cu Maria, ca Charlot şi ceilalți, n-aş fi putut niciodată să mă smulg din acest adevărat Eden.

Cel mai greu este cu Maria.

Ultima noastră noapte de dragoste, amestec de plăcere şi de lacrimi, a fost de-o violență fără seamăn. Chiar şi mângâierile ne sfâşie. Drama este că trebuie să o fac să înțeleagă că nu are de ce să spere că mă voi întoarce. Cine ştie ce destin îmi rezervă îndeplinirea proiectelor mele?

O rază de soare mă trezeşte. Este deja ora opt. Nu am curajul să rămân în casă nici măcar câteva minute ca să-mi beau cafeaua. Picolino, aşezat pe un scaun, scânceşte fără încetare. Esmeralda l-a spălat şi îmbrăcat. Le caut pe surorile Mariei. Nu le găsesc nicăieri. S-au ascuns pentru a nu mă vedea plecând. Numai José este în. pragul casei. Cu o îmbrățişare cum obişnuiesc venezuelienii (o strângere de mână şi cu celălalt braț pe după umeri) ne luăm rămas bun, el mai emoționat decât mine. Eu sunt aproape mut, iar el nu-mi spune decât:

— Să nu ne uiți, căci noi nu te vom uita niciodată! Adio, Dumnezeu să te aibă în paza lui!

Picolino, cu lucrurile lui curate strânse într-o bocceluță, plânge tare şi, după agitația şi sunetele pe care le scoate, înțeleg că este disperat că nu poate să-şi exprime direct mulțumirile ce-i stau pe suflet. Îl trag după mine.

Ajungem cu bagajele în mână acasă la şofer. Marea noastră plecare spre oraş începe cu o adevărată performanță! Camionul este în pană. Nu putem pleca azi. Trebuie să aştepte un nou carburator. Nu există o altă soluție. Ne întoarcem la Maria. Vă imaginați strigătele tuturor când ne văd revenind.

— Dumnezeu este bun, Enrique, dacă a stricat camionul. Lasă-l pe Picolino aici şi du-te şi dă o raită prin sat, până pregătesc masa. Este curios, dar destinul tău pare să nu te ducă la Caracas.

Plecând, nu pot să nu mă gândesc la această remarcă a Mariei. Sânt tulburat. Caracasul, marele oraş colonial, nu-l cunosc încă, dar mi-l imaginez, căci mi s-a vorbit mult despre el. Mă atrage, asta-i sigur, dar o dată ajuns acolo ce voi face?

Merg încet prin piața din Callao, cu mâinile la spate. Căldura soarelui este apăsătoare. Mă apropii de un migdal, un arbore imens, cu frunzişul des, să mă protejez de soarele ăsta inuman. De trunchi sunt legați doi măgari pe care un bătrân îi încarcă. Zăresc nişte site din cele folosite de căutătorii de diamante şi ustensile asemănătoare unor pălării chinezeşti cu care căutătorii de aur spală nisipul aurifer. Privind aceste obiecte, noi pentru mine, continui să visez. În fața acestui tablou patriarhal al unei vieți calme şi liniştite, fără alte zgomote decât cele ale naturii, îmi imaginez cum trebuie să fie acum la Caracas, capitala atât de agitată care mă cheamă. Tot ceea ce mi s-a povestit până acum se transformă în imagini precise. Totuşi, de paisprezece ani nu am mai văzut un oraş mare! Fără îndoială că acum, deoarece pot să fac orice vreau, voi porni într-acolo fără întârziere.

Capitolul 3 – Jojo la Passe

La naiba, un cântec în franceză! îl cântă bătrânul ăsta mic de statură. Ascult.

Rechinii cei bătrâni sunt aici
Au simțit corpul omului
Unul ronțăie un braț ca pe un măr
Celălalt trunchiul şi tra-la-la
Cel mai rapid, cel mai dibaci învinge
Adio, ocnaşule, trăiască dreptatea!

Sunt uluit. Melodia este cântată încet, ca un recviem. Dar „tra-la-la” -ul răsună cu o veselie ironică, „iar „trăiască dreptatea” pe tonul zeflemist folosit în foburgurile pariziene când vorbeşti despre un adevăr ce li se pare doar unora indiscutabil. Numai că trebuie să fii de acolo ca să simţi ironia.

Îl privesc cu atenţie pe bătrân. Înalt de-o şchioapă, are de fapt 1,55 metri, aşa cum am să aflu mai târziu. Este unul dintre cei mai pitoreşti foşti ocnaşi pe care mi-a fost dat să-i întâlnesc. Părul alb, cu cotleţi grizonaţi. Un pantalon de blugi, o curea lată de piele groasă, un toc lung din care se zăreşte un mâner curbat îi atârnă în dreapta. Mă apropii de el. Cum este cu capul descoperit –pălăria îi este pe undeva pe jos –pot să-i disting bine fruntea largă, plină de pete mai roşii decât cele de pe pielea unui bătrân pirat răscoaptă de soare. Sprâncenele-i sunt atât de lungi şi de stufoase încât sunt sigur că trebuie să şi le pieptene. Pe sub ele, nişte ochi de oţel gri-verzui, adevărate sfredele, mă examinează rapid. Nici n-am făcut câţiva paşi că-mi spune:

— Vii de la ocnă, sunt la fel de sigur de asta cum sunt că mi se spune La Passe [3]

— Ai dreptate. Mie mi se spune Papillon [4]

— Jojo la Passe, se recomandă el.

Îmi întinde mâna şi o strânge pe a mea cu sinceritate, fără prea mare forţă, aşa cum fac bărbaţii adevăraţi, nici prea tare ca să-ţi sfărâme oasele, cum fac cei înfumuraţi, dar nici prea slab, ca ipocriţii şi cei lipsiţi de vlagă. Îi spun:

— Hai să bem ceva la bar. Fac cinste.

— Nu, vino la mine. Căsuţa albă, din faţă. Se numeşte Belleville, ca şi cartierul în care am copilărit. O să putem trăncăni mai în linişte.

Interiorul este curat, foarte curat chiar. Este domeniul soţiei lui, o femeie tânără, poate de douăzeci şi cinci de ani. El, Dumnezeu ştie. Cel puţin şaizeci. O cheamă Lola şi este o venezueliană cu tenul mai.

— Fiţi binevenit, îmi urează ea cu un surâs primitor.

— Mulţumesc.

— Bem un lichior de anason? mă întreabă Jojo. Un corsican mi-a adus două sute de pliculeţe din Franţa. Să vezi cât este de bun.

Lola ne serveşte şi Jojo dă pe gât, dintr-o duşcă, trei sferturi din

---

[3] În franceză, *la passe* înseamnă, printre altele, *miză* la jocurile de noroc. (N. tr.)

[4] *Fluture* (în franceză). (N. tr.)

pahar.

— Ei? mă întreabă privindu-mă în ochi.

— Ce? Doar nu crezi că-ți voi povesti viața mea?

— Bine, frate, dar Jojo la. Passe nu-ți spune nimic?

— Nu.

— Cât de repede eşti uitat. Cu toate astea eram cineva printre ocnaşi. Nu era nimeni în stare să dea şapte sau unsprezece ca mine, cu zarurile puțin pilite, dar nu garnisite cu plumb, bineînțeles. Asta nu s-a petrecut ieri, este adevărat, dar suntem oameni, lăsăm urme, intrăm în legendă şi toate astea, după câte văd, s-au uitat în câțiva ani. Chiar nu ți-a vorbit nimeni de mine?

Era foarte scandalizat.

— Sincer să fiu, nu.

Din nou, sfredelul privirii lui mă străpunge.

— Ai stat puțin la ocnă, nu prea ai moaca ălora.

— Treisprezece ani în total, cu ocna de la El Dorado, crezi că înseamnă puțin?

— Nu se poate. De abia se văd semnele şi doar un alt ocnaş poate ghici că vii de acolo. Şi unul care nu prea este fizionomist s-ar putea chiar înşela. Ai dus-o bine la ocnă, nu?

— N-a fost uşor. Insulele, Recluziunea...

— Fleacuri, frate, fleacuri! Insulele? O colonie de vacanță, unde nu lipseşte decât un cazinou! Am înțeles, domnule. Pentru dumneata ocna a însemnai doar briza din largul mării, langustinele, pescuitul, nu tu țânțari, şi, din când în când, fundul unuia sau... nevasta unui gardian cam neglijată de cretinul de bărbat!

—Totuşi, ştii...

—Tțț... nu mai insista! Cunosc. Nu am fost în Insule, dar mi s-a povestit.

O fi poate pitoresc tipul, dar simt cum începe să-mi sară muştarul. Reia:

— Ocnaşii, adevărații ocnaşi îi afli Ia kilometrul 24. Nu-ți spune nimic asta? Nu, sigur că nu. Cu fața pe care o ai este clar că n-ai fost pe acolo! Ei bine, frate, eu am fost. O sută de bărbați, toți cu pântecăraie. Nu se mai țin pe picioare, unii stau culcați, alții gem ca nişte câini. Jungla este acolo, în fața lor, ca un zid. Dar ei nu sunt în stare să dărâme zidul, căci zidul este mai puternic decât ei. Nu este o colonie de muncă. După cum spune Administrația penitenciară este ca un lighean ascuns în pădurea guyaneză, în care se aruncă oameni ce nu vor mai ieşi niciodată de acolo. Lasă-te, Papillon, nu mai insista, frate! Cu mine nu ține! Nu ai nici privirea unui câine bătut, nici obrajii scofâlciți de

foame ai unui condamnat pe viaţă, nici înfăţişarea unei zdrenţe umane scăpată ca prin minune din acest infern, a cărei figură a fost gravată parcă cu acul ca să i se aplice o mască de bătrân pe un obraz încă tânăr. Nu ai nimic din toate astea. Deci, diagnosticul meu este infailibil: pentru tine ocna a fost egală cu o vacanţă însorită.

Ce insistent este tipul! Mă întreb cum se va termina întâlnirea asta.

— Pentru mine, ţi-am spus, ocna înseamnă ligheanul de unde nimeni nu poate scăpa, infecţia produsă de amibe, diareea care te distruge încetul cu încetul. Sărmanul de tine, Papillon! îţi repet, nici nu ştii ce înseamnă cu adevărat ocna. Frate, descrierea asta este mai mult decât adevărată, eu n-aş fi putut s-o fac atât de bine, dar l-am citit pe Albert Londres şi el a scris exact cum ţi-am spus.

Îl privesc cu atenţie pe acest omuleţ plin de energie, calculând cel mai bun unghi ca să-i bag pumnul în gură, dar, dintr-o dată, îmi schimb părerea şi mă hotărăsc să devenim prieteni. Nu-i nevoie să mă enervez, poate voi avea cândva nevoie de el.

— Ai dreptate, Jojo. O nimica toată anii ăştia de ocnă, căci sunt încă în formă şi doar un bun cunoscător îşi poate da seama de unde vin.

— Bine, de acord. Şi cu ce te ocupi acum?

— Lucrez în mina de aur La Mocupia, cu optsprezece bolivari pe zi, dar pot să mă duc unde vreau. Domiciliul meu forţat a luat sfârşit.

— Pariez că vrei să te duci la Caracas şi să-ţi continui aventurile.

— Este adevărat. Asta îmi doresc.

— Dar Caracasul este un oraş mare şi acolo aventura înseamnă din nou lovituri riscante. De abia ai scăpat şi vrei să te şi întorci la închisoare?

— Am o factură foarte încărcată de prezentat celor care m-au trimis la ocnă: poliţişti, martori, procuror. Treisprezece ani pentru un delict pe care nu l-am comis, şi Insulele, oricare ar fi părerea ta despre ele; în plus, Recluziunea de la Saint-Joséph, unde am trăit cele mai groaznice chinuri pe care le poate inventa un sistem penitenciar. Nu trebuie să uiţi că am fost condamnat la douăzeci şi patru de ani.

— Ei, drace! Ţi-au furat toată tinereţea. Eşti cu adevărat nevinovat sau baţi iarăşi câmpii?

— Nevinovat, Jojo. Jur pe amintirea mamei mele.

— Asta-i bună! înţeleg că nu-i uşor să înghiţi aşa ceva. Dar dacă vrei să faci rost de biştari ca să-ţi rezolvi afacerile, n-ai nevoie să te duci la Caracas. Vino cu mine.

— Unde?

— La diamante, frate, la diamante! Statul este generos aici. Este singura ţară din lume unde poţi să te duci să cauţi de capul tău, în

măruntaiele pământului, aur sau diamante. O singură condiție: să nu utilizezi mijloace mecanice. Singurele admise sunt lopata, târnăcopul şi sita.

— Şi unde se găseşte acest adevărat El Dorado? Nu cel de unde vin, bineînțeles.

— Departe, departe în junglă. La câteva zile de mers cu catârul, cu piroga, apoi pe jos, cu tot materialul în spate.

— Treaba nu e simplă!

— Oricum, Papillon, este singura şansă ca să pui mâna pe mulți biştari. Dacă dai de o „bombă", eşti un om făcut. Ai în palmă toate gagicile care se lăfăie în mătăsuri. Sau mijlocul de-a te duce să-ți prezinți factura.

Şi Jojo nu se mai opreşte din povestit. Ochii îi strălucesc, este excitat şi pasionat. Îmi explică, ceea ce ştiam deja de la mină,. că o „bombă" este o mică suprafață de pământ, nu mai mare decât o basma, unde, prin nu se ştie ce miracol al naturii, se găsesc grupate o sută, două sute, cinci sute, până la o mie de carate de diamante. Dacă un căutător descoperă o astfel de „bombă" într-un loc singuratic imediat începe goana. Ca şi cum ar fi preveniți printr-un sistem telegrafic supranatural, încep să apară imediat căutători din toate cele patru puncte cardinale. Zeci, apoi o sută, apoi o mie... Amuşinează aurul şi diamantele ca nişte câini înfometați ce simt osul sau o bucată de carne. Uneori este de ajuns chiar ca un căutător să, găsească ceva mai multe diamante decât de obicei ca să înceapă goana.

În momentul acela sosesc din nord, din sud, din vest, din est indivizi de toate naționalitățile. Mai întâi venezuelieni. Oameni simpli, fără vreo meserie, care s-au săturat să câştige doisprezece bolivari pe zi săpând şanțuri pentru oricine. Atunci ascultă cântecul sirenelor din junglă. Nu mai vor ca familiile lor să trăiască în nişte coşmelii şi, ştiind bine că se duc să lucreze într-un climat şi într-o atmosferă îngrozitoare, cu soarele deasupra capului tot timpul, se condamnă singuri la câțiva ani de infern. Dar nevestele lor, cu banii pe care ei îi trimit, vor trăi într-o casă luminoasă şi spațioasă, copiii vor fi bine hrăniți şi îmbrăcați, se vor putea duce la şcoală şi chiar la universitate.

— Cu ceea ce iau dintr-o „bombă"?

— Nu fi cretin, Papillon! Cel ce descoperă o „bombă" nu mai revine niciodată la mină. Este bogat pentru tot restul zilelor lui, dacă bucuria nu-l face să înnebunească încât să-i dea catârului să mănânce bancnote de o sută de bolivari muiate în lichior de chimen sau de anason. Nu, muncitorul despre care îți vorbesc omul ăsta simplu, va găsi în fiecare zi doar diamante mici, chiar minuscule. Dar acest puțin

reprezintă de zece sau cincisprezece ori mai mult decât câştigă la oraş. Mai mult, ca să trăiască se lipseşte de multe, pentru că acolo totul se plăteşte în aur sau diamante. Dar, procedând astfel, familia lui poate să trăiască mai bine ca înainte.

— Şi ceilalţi?

— De toate rasele. Brazilieni, guyanezi, englezi, tipi din Trinidad, care şi-au părăsit cu toţii pământurile lor mizere ca să lucreze în uzine, pe plantaţii de bumbac sau altceva, sperând că vor ajunge „să câştige ceva mai mult. Şi, apoi, sunt adevăraţii aventurieri, cei ce nu pot trăi decât în spaţii nemărginite, care joacă totul pentru a câştiga Marele Loz: italieni, englezi, spanioli, francezi, portughezi, tipi de peste tot. La dracu! nu poţi să-ţi dai seama ce înseamnă această faună care se îmbulzeşte spre aceste adevărate pământuri ale făgăduinţei, unde Bunul Dumnezeu, care a adus aici peştii piraia , anaconda, ţânţarii, malaria, febra galbenă, a răspândit totodată pe suprafaţa pământului aur, diamante, topaze, smaralde şi alte de-alde astea. Este o adevărată goană a aventurierilor din lumea întreagă care, în gropi cu apa până la brâu, cu o energie care îi face să nu simtă nici soarele, nici ţânţarii, nici foamea, nici setea, sapă, smulg, zdrobesc tot ceea ce găsesc în acest pământ cleios pe care-l spală de zeci de ori şi-l trec la nesfârşit prin site ca să găsească diamantele. În plus, frontierele Venezuelei sunt imense şi nu vei da peste nimeni în junglă care să-ţi ceară actele. Deci, pe lângă atracţia diamantelor, siguranţa că poţi fi într-adevăr liniştit în privinţa sticleţilor. Un loc mult visat pentru a răsufla puţin când eşti urmărit.

Jojo se opreşte. Nu a uitat să-mi spună nimic, ştiu acum totul. După un minut de reflecţie, îi spun:

— Du-te singur, Jojo. Nu mă văd prea bine în munca asta de titan. Trebuie să ai chemare, să crezi ca într-un Dumnezeu în descoperirea unei „bombe” pentru a rezista într-un astfel de infern! Da, du-te singur. „Bomba” o voi căuta la Caracas.

Din nou ochii lui necruţători mă examinează rapid

— Am înţeles, nu te-ai schimbat. Vrei să ştii ce gândesc exact despre tine?

— Dă-i drumul.

— Pleci din Callao pentru că eşti bolnav ştiind că la mina La Mocupia există o grămadă de aur aproape nepăzită. Da sau nu?

—Da.

— Nu te atingi de ea pentru că nu vrei să complici viaţa foştilor ocnaşi care trăiesc retraşi aici. Da sau nu?

— Da.

— Şi te gândeşti că, pentru a găsi „bomba” acolo unde-ţi spun eu,

sunt puţini aleşi dintre cei mulţi chemaţi. Da sau nu?

— Exact.

— Preferi să găseşti „bomba” la Caracas, gata pregătită, cu diamantele prelucrate, la un bijutier sau la un angrosist de pietre preţioase.

— Poate, nu sunt sigur. Rămâne de văzut.

— Eşti într-adevăr un aventurier pe care nimic nu-l poate cuminţi

— Nu ştiu încă. Dar nu uita treaba aia care mă tortureaza fără încetare: răzbunarea, Pentru ea cred că aş face orice.

— Aventură sau răzbunare, ai nevoie de biştari. Atunci, vino în junglă cu mine. Vei vedea. Este formidabil.

— Cu lopata şi târnăcopul? Nu-i pentru mine!

— Papillon, eşti bolnav? Sau faptul că de ieri ştii că te poţi duce unde vrei te-a tâmpit?

— Nu prea cred.

— Totuşi, ai uitat principalul: numele meu, *Jojo la Passe.*

De acord, eşti un jucător încercat, dar nu văd legătura cu proiectul de-a munci ca nişte animale.

— Nici eu, spuse, tăvălindu-se de râs.

— Cum, nu ne ducem la mină să scoatem diamantele din pământ? Atunci de unde le vom lua?

— Din buzunarele minerilor.

— Cum?

— Jucând toată noaptea şi pierzând din când în când.

— Am înţeles, frate, când plecăm?

— Aşteaptă-mă doar un minut.

Foarte mulţumit de efectul pe care l-a produs, se scoală liniştit, trage masa în mijlocul camerei, o acoperă cu o pătură de lână şi scoate şase perechi de zaruri: „Priveşte-le bine. „Le examinez cu toată atenţia. Nu au miezul din plumb.

— Poate să spună cineva că sunt trucate? Da sau nu? -Nu, nimeni.

Dintr-o punguliţă de postav scoate un şubler şi mi-l întinde.

— Măsoară.

Una dintre faţete a fost pilită cu mai puţin de o zecime de milimetru şi lustruită cu grijă. Nu-ţi dai seama de asta.

— Încearcă să dai şapte sau unsprezece.

Arunc zarurile. Nu reuşesc nici şapte, nici unsprezece.

— Acum este rândul meu.

Jojo face un mic pliu păturii. Ia zarurile cu vârful degetelor.

— Asta se numeşte pensetă, îmi spune. Arunc zarurile. Şi iată şapte! Şi unsprezece! Şi şapte! Vrei şase? Pac, iată şase! Şase din patru şi doi,

sau din cinci şi unu? Şi iată, domnul este servit!

Rămân cu gura căscată. N-am mai văzut o astfel de chestie, este extraordinar. Nu se observă absolut nimic.

— Frate, de când mă ştiu am jucat zaruri. La vârsta de opt ani, în Montmartre, îmi începeam cariera. Mi-am permis, frate, să dau eu astfel de zaruri, ştii unde? Pe postavul biliardului din Gara de est, pe timpul lui Roger Sole şi compania.

— Îmi aduc aminte. Erau nişte tipi ciudați pe acolo

— Mie-mi spui! în afară de gangsteri înarmați, proxeneți, spărgători, mai făceau parte din clientelă şi sticleți la fel de celebri ca Jojo le Beau, sticletele proxenet din Madeleine, şi specialişti din brigada de jocuri de noroc Ei bine, erau la fel de fraieri ca şi ceilalți. Atunci, îți dai seama că nu este periculos să-i învârt pe degete pe căutătorii de aur şi diamante din junglă.

— Desigur.

— Fii atent, însă, că cele două locuri sânt la fel de periculoase.

Jucătorii de la Gara de est trăgeau tot atât de repede ca şi minerii de aici. Cu o singură diferență: la Paris, tragi şi dispari. La mină, tragi şi rămâi pe loc. Nu există sticleți, minerii fac legea.

Se opreşte, dă pe gât paharul şi spune încet: „Papillon, vii cu mine? „

Reflectez un moment, nu prea mult. Aventura mă tentează. Este riscantă, fără îndoială, căci tipii de pe acolo nu sunt nişte inocenți. Dar s-ar putea să câştig biştari buni. Haide, Papillon mizează pe Jojo. Şi îi răspund:

— Când plecăm?

— Mâine după-amiază, dacă vrei, după ce se lasă puțină răcoare, la ora cinci. Numai cât să adun uneltele. Vom călători mai întâi noaptea. Ai o armă?

— Nu.

— Niciun cuțit bun?

— Nu.

— Nu-ți face griji. Mă ocup eu de asta. Ciao!

Mă întorc acasă şi mă gândesc la Maria. Sigur că va prefera să mă duc în junglă, decât la Caracas. Îl voi lăsa aici pe Picolino şi, mâine la drum, spre diamante! Şi şapte, şi unsprezece! *Once*, *siete*! *Seven*, *eleven*! … Am înțeles, va trebui doar să învăț cifrele în spaniolă, engleză, braziliană şi italiană. În ceea ce priveşte restul, vom vedea.

Acasă, îl găsesc doar pe José. Îi spun că m-am răzgândit, că las Caracasul pentru mai târziu şi că plec cu un bătrân francez cu părul alb, Jojo, la căutătorii de diamante.

— În ce calitate îl întovărăşeşti?

— Ca asociat, evident.

— Le dă întotdeauna asociaților săi jumătate din câştig.

— Aşa-i regula? Ştii cumva câți au lucrat cu el până acum?

— Vreo trei.

— Au adunat mulți bani?

— Nu ştiu. Dar s-ar putea... Toți au făcut cu el trei sau patru expediții.

— Şi după aceea?

— După? Nu s-au mai întors.

— De ce? Au rămas acolo?

— Nu, au murit.

— Ah, s-au îmbolnăvit?

— Nu, au fost omorâți...

— Ah !... Jojo a avut baftă dacă a reuşit să scape întotdeauna.

— Da, pentru că este un mare şmecher. El nu câştigă niciodată prea mult, *îl lasă pe asociatul lui să câştige*.

— Îmi dau seama .Deci, celălalt este în pericol, nu el. Este bine de ştiut, José. Îți mulțumesc.

— Sper că n-ai să mai pleci acum când ştii toate astea?

— O ultimă întrebare. Dar răspunde-mi cinstit; există, cu adevărat vreo posibilitate să revii cu mulți bani după două sau trei expediții?

— Desigur.

— Deci Jojo este bogat. De ce se întoarce acolo? L-am văzut încărcându-şi măgarii.

— În primul rând, ți-am spus, el nu riscă nimic. În al doilea, sunt sigur că nu vroia să plece. Măgarii sunt ai socrului lui. S-a hotărât să se ducă din nou la diamante după ce te-a întâlnit.

— Dar materialul pe care-l încărca?

— Cine-ți spune că era pentru el?

— Oho! Ce sfat poți să-mi mai dai?

— Să nu pleci.

— Nu asta aşteptam de la tine. Sunt hotărât să mă duc. Altceva. José Iasă capul în jos, ca atunci când te reculegi. Trece un minut interminabil. Când şi-l ridică, fața i s-a luminat, ochii îi strălucesc şi, încet, parcă detaşând silabele, îmi spune:

— Ascultă sfatul unui om care cunoaşte bine această lume aflată în afara oricăror legi: de fiecare dată când se ajunge la sume enorme, când cantitatea de diamante din fața ta este cu adevărat impresionantă şi jocul este înfierbântat, ridică-te imediat, când nimeni nu se aşteaptă la asta, şi ia-ți câştigul. Le spui că te doare burta şi că te duci la privată. Bineînțeles că nu mai revii la joc, iar în noaptea aceea nu mai dormi la

tine, ci în altă parte.

— Nu-i rău, José. Şi un alt sfat?

— Cu toate că acolo, la mină, cumpărătorii de diamante plătesc mai puţin decât la Callao sau la Ciudad Bolivar, tu să-ţi vinzi zilnic diamantele pe care le-ai câştigat. *Dar să nu încasezi banii* . Cere-le să-ţi dea chitanţe pe numele tău, pe care să le poţi încasa la Callao sau la Ciudad Bolivar. Faci la fel cu bancnotele străine. Spui că ţi-e frică să nu pierzi într-o zi tot ce-ai câştigat şi că, păstrând doar puţin la tine, nu rişti nimic. Şi asta să le-o spui tuturor, ca să se ştie.

— Deci, făcând mereu aşa, am şanse să revin.

— Da, ai şanse să te întorci în viaţă, dacă Dumnezeu o doreşte.

— Mulţumesc, José. *Buenas noches*.

În braţele Mariei, sătul de dragoste, cu capul pe umărul ei, îi simt răsuflarea mângâindu-mi obrazul. În întuneric, înainte de-a închide ochii, văd în faţa mea o mare grămadă de diamante. Încetişor, ca şi cum m-aş juca cu ele, le adun şi le pun în săculeţul de pânză pe care-l poartă de obicei minerii. Apoi, mă ridic dintr-un salt şi îi spun lui Jojo, după ce privesc în jurul meu: „Păstrează-mi locul, mă duc la privată. Revin imediat! „Adorm, gândindu-mă la ochii plini de şiretenie ai lui José, strălucitori şi luminoşi, cum numai fiinţele care trăiesc în mijlocul naturii pol să-i aibă.

Dimineaţa trece repede. Totul este în regulă. Picolino rămâne aici. Va fi bine îngrijit. Îi îmbrăţişez pe toţi. Maria este bucuroasă. Ştie că, ducându-mă la mina de diamante, vă trebui să mai trec pe aici la întoarcere, în timp ce Caracasul nu-i mai trimite niciodată înapoi pe bărbaţii care se duc să trăiască acolo.

Maria mă însoţeşte până la locul întâlnirii. Este ora cinci după-amiază. Jojo este acolo în plină formă.

— Salut, frate. Totul e în regulă? Eşti punctual, asta-i bine. Într-o oră apune soarele, aşa că n-o să avem probleme. Noaptea nu se găseşte nimeni care să te urmărească; asta-i sigur.

O sărut pe drăguţa mea şi mă sui pe catâr. Jojo îmi strânge dârlogii şi, când s-o luăm din loc, Maria îmi şopteşte:

— *Mio amor*, nu uita, în special, să te duci la privată când trebuie! Izbucnesc în râs şi, cu o lovitură de călcâi, îmi îndemn catârul s-o ia din loc.

— Vicleană mică, asculţi pe la uşi!

— Când iubeşti, este normal.

Iată-ne plecaţi. Jojo pe un cal şi eu pe catâr. Jungla este străbătută de drumeaguri numite, „*piques*". Sunt un fel de culoare care au mai puţin de doi metri lăţime, care au fost făcute încetul cu încetul în

vegetație şi sunt întreținute cu ajutorul macetei de către cei ce trec pe acolo. La dreapta şi la stânga sunt mărginite de două faleze de verdeață. Pe deasupra, o boltă formată din milioane de plante, prea înaltă însă pentru a putea fi tăiată cu maceta, chiar dacă stai în picioare pe un cal. Aceasta este *selva*, cum se numeşte aici pădurea tropicală. Este formată prin îmbinarea a două feluri de vegetație. Mai întâi, o încâlceală de liane, de arbori şi de tot felul de plante care nu depăşesc şase metri înălțime. Apoi, peste ele, între douăzeci şi treizeci de metri, marile şi maiestuoasele coroane ale arborilor giganți care se ridică tot mai sus ca să ajungă la razele soarelui. Dar dacă vârful le este scăldat de lumină, frunzişul foarte dens al ramurilor lor formează un veritabil ecran care nu lasă să se strecoare decât o lumină foarte difuză. Această minune a naturii care este pădurea tropicală explodează parcă de peste tot. Astfel, ca să mergi călare printr-un asemenea culoar, trebuie să ții cu o mână frâiele şi cu maceta în cealaltă să tai fără întrerupere tot ceea ce te împiedică să înaintezi. Un drumeag puțin frecventat pare totuşi, aproape întotdeauna, bine întreținut.

Nimic nu-i dă omului mai mult senzația de libertate decât jungla, atunci când se află în mijlocul ei bine înarmat. Are sentimentul că face parte din natură ca şi animalele sălbatice. Se deplasează cu prudență, dar şi cu o încredere în el nelimitată. Se simte în elementul lui cel mai profund, toate simțurile îi sunt în alertă, auzul, mirosul, ochiul analizează tot ce mişcă în jurul lui. Numai un singur duşman contează în junglă: fiara fiarelor, cea mai inteligentă, cea mai crudă, cea mai rea, cea mai lacomă, cea mai odioasă, dar şi cea mai minunată: omul.

Am mers toată noaptea destul de bine. Dar dimineața, după ce am băut puțină cafea din termos, iată că imbecilul ăsta de catâr începe să se lenevească şi rămâne cam cu o sută de metri în urma lui Jojo. Am încercat să-l stimulez lovindu-l sau înfigându-i tot felul de țepuşe în spate, dar n-am niciun fel de succes. Ca să mai pună paie pe foc, Jojo mă ia peste picior: „Nu ştii să călăreşti, frate! Totuşi, este simplu! Ia te uită! „De abia îşi atinge mârțoaga cu călcâiul, că şi porneşte în galop. Atunci, Jojo se înalță în scări şi strigă: „Sunt căpitanul Cook. „Sau: „Hei, Sancho, vii? Nu reuşeşti să te ții de stăpânul tău Don Quijote? „

Asta mă scoate din sărite şi încerc, prin toate mijloacele, să-l fac pe catâr să meargă mai repede. În sfârşit, am o idee pe care o găsesc uluitoare şi, într-adevăr, catârul începe să galopeze. I-am pus în ureche un chiştoc de țigară aprins. Fuge ca un cal pur sânge, iar eu jubilez, depăşindu-l chiar şi pe „căpitanul Cook”, pe care-l salut cu respect. Dar asta nu durează mult, căci catârul ăsta este un parşiv. Dintr-o singură lovitură, mă izbeşte de un copac, gata să-mi rupă piciorul, şi mă trezesc

cu fundul pe pământul plin de spini şi de nu ştiu ce fel de plante. Şi cretinul ăsta de Jojo, care râde ca şi cum ar avea douăzeci de ani, uitând cu totul că el şi Mathusalem s-au născut în aceeaşi zi!

Nu mai vorbesc de urmărirea măgarului (două ore!), de loviturile lui de copită, de pârțurile şi de toate celelalte... În sfârşit, la capătul puterilor, cu fundul tot numai spini, mort de căldură şi de oboseală, reuşesc să mă cațăr pe spatele acestui descendent al măgarului breton. De data asta poate merge cum vrea, eu nu-l voi mai sâcâi în niciun fel. Primul kilometru nu l-am parcurs şezând, ci culcat pe burtă, cu fundul în sus, încercând să-mi smulg spinii care mă ardeau ca focul.

A doua zi, îl abandonăm pe încăpățânatul ăsta la o *posada*, un loc de popas. Două zile cu piroga, apoi un marş de-o zi, cu bagajul în spate, şi ajungem la mina de diamante.

Îmi las bagajul jos, pe o masă din lemn, într-o locantă în aer liber. Nu mai pot de oboseală şi, pentru un fleac, aş fi în stare să-l sugrum pe loc pe bătrânul Jojo, care, cu numai câțiva stropi de transpirație pe frunte, mă contemplă batjocoritor.

— Ei, frate, merge?

— Da, frate, merge. De ce n-ar merge? Doar o întrebare, de ce m-ai pus să car o zi întreagă o lopată, un târnăcop şi o sită, dacă nu vom face pe minerii?

Jojo ia un aer întristat.

— Papillon, mă dezamăgeşti. Gândeşte-te. Dacă cel ce vine aici n-ar avea aceste unelte, pentru ce-ar veni atunci? Este întrebarea pe care şi-ar pune-o sutele de perechi de ochi, care, printre scândurile sau tăbliile barăcilor, te privesc făcându-ți intrarea în sat. Cu echipamentul pe care-l duci, nu te întreabă însă nimeni nimic. Ai înțeles?

— Înțeles, frate.

— Dar gândeşte-te ce se va întâmpla cu mine, care nu am niciun fel de ustensile. Imaginează-ți că sosesc cu mâinile în buzunare şi că organizez doar jocul, fără să fac nimic altceva. Ce-ar spune minerii şi gagicile lor, hei, Papi? Şi-ar da seama că bătrânul francez este un jucător profesionist. Or, ai să vezi ce-am să. fac. Dacă sunt norocos, am să găsesc pe aici o motopompă de ocazie, dacă nu, mi-o comand. În plus, mai fac rost de vreo douăzeci de metri de furtun şi de două sau trei „sluces”. Un „sluce” este o cutie lungă de lemn având mai multe despărțituri cu găuri. Nămolul supt de pompă este aruncat în acest soi de aparat, cu ajutorul căruia o echipă de şapte oameni poate să spele de cincizeci de ori mai mult pământ decât reuşeşte să facă o echipă de doisprezece oameni muncind cu mijloace arhaice. Şi ăsta nu-i considerat încă un „mijloc mecanic”. Ca proprietar al pompei, pe de-o

parte iau 25% din recolta de diamante, iar pe de altă parte îmi justific prezența aici. Nimeni nu poate spune că trăiesc din joc, deoarece trăiesc din câştigul pe care mi-l aduce pompa. Dar cum sunt şi jucător, joc noaptea. Este normal, deoarece eu nu muncesc în mină. Te-ai prins?

— Este foarte clar si cinstit.

— Îmi face plăcere ce-mi spui. Două *frescos, Señora*!

O mătuşă voluminoasă, dar atrăgătoare, cu pielea puțin închisă la culoare, ne aduce câte un pahar cu o apă ciocolatie în care plutesc un cub de gheață şi o felie de lămâie.

— Opt bolivari, *hombres*.

— Mai mult de doi dolari! Pe naiba, viața nu-i prea ieftină prin coclaurile astea!

Jojo plăteşte.

— Cum merge pe aici? întreabă el.

— Aşa şi aşa.

—Se găsesc sau nu?

— Lume, destulă. Dar diamante puține, foarte puține. De trei luni de când s-a descoperit locul ăsta s-au îmbulzit pe-aici vreo patru mii de oameni. Sunt prea mulți pentru aşa puține diamante. Şi el, adaugă ea, arătându-mă cu bărbia. German sau francez?

— Francez. Este cu mine.

— Sărmanul!.

— De ce sărmanul? o întreb.

— Pentru că eşti prea tânăr şi frumos ca să mori. Cei ce vin cu Jojo n-au noroc niciodată.

— Tacă-ți fleanca, băbătio! Haide Papi, o luăm din loc.

Când ne ridicăm să plecăm, mătuşica îmi spune: „Ai grijă de tine. „.

Bineînțeles că n-am spus nimic despre ce aflasem de la José, aşa că Jojo este foarte mirat că nu dau atenție vorbelor bătrânei. Simt că aşteaptă de la mine întrebări ce nu vin. Pare dezorientat şi-mi aruncă din când în când priviri piezişe.

După ce-a sporovăit cu unul şi cu altul, Jojo a găsit repede o baracă. Trei cămăruțe, inele ca să ne agățăm hamacele, cutii de carton... Pe una dintre ele se află sticle goale de bere şi de rom, pe o alta un lighean cu emailul sărit şi o stropitoare cu apă. Sunt întinse sfori pe care poți să-ți pui lucrurile. Podeaua este din pământ bătătorit, foarte curată. Pereții despărțitori sunt făcuți din cutii de ambalaj. Se mai poate încă citi pe ele: *Savon Camay*, *Aceite Branca*, *Lait Nestlé* ele. Fiecare cameră are cam trei metri pe trei. Nu există ferestre. Mă sufoc şi-mi scot cămaşa.

Jojo se întoarce şi tresare.

— Nu eşti sănătos la minte? Dacă intră cineva? Pe lângă mutra ta

dubioasă, dacă îți mai arăți şi tatuajele ar fi ca şi cum ai trâmbița că eşti un răufăcător, frate! Te rog, fii la locul tău!

— Dar, Jojo, mă sufoc.

— O să-ți treacă. Este doar o chestiune de obişnuință. Înainte de toate, ținuta, Dumnezeule! Trebuie să ai ținută!

Mă abțin să nu rîd. Este o figură Jojo ăsta! Scoatem un perete despărțitor şi facem din două camere una singură, mai mare.

— Aici va fi cazinoul, spuse Jojo, râzând.

Camera are acum şase metri pe trei. Măturăm pământul, ne ducem să căutăm trei lăzi din lemn, rom şi pahare din carton. Aştept cu nerăbdare să văd cum va decurge jocul.

Aşteptarea nu-mi este de prea lungă durată. După ce-am vizitat câteva „localuri” nenorocite, pentru „a lua contact”, cum spune Jojo, toată lumea ştie că diseară, la ora opt, se va desfăşura la noi o partidă de *passe-anglaise*. Ultimul „local” vizitat este o baracă mică, cu două mese în aer liber, patru bănci şi o lampă cu carbid care atârnă de acoperişul improvizat din ramuri de copac. Proprietarul, un uriaş roşcat, fără vârsta, ne serveşte punciurile fără să scoată o vorbă, Când să plecăm, se apropie de mine şi-mi spune în franceză: „Nu ştiu cine eşti şi nici nu vreau să ştiu. Vreau să-ți dau doar un sfat: în ziua în care vei dori să dormi aici, poți veni. Voi veghea asupra ta! „

Cu toate că vorbeşte o franceză bizară, după accent îmi dau seama că trebuie să fie din Corsica.

— Corsican?

— Da, Şi tu ştii că un corsican nu trădează niciodată. Nu ca anumiți tipi din nord, adaugă cu un surâs plin de subînțeles.

— Mulțumesc. Este bine s-o ştiu.

Spre şapte seara, Jojo aprinde lampa cu carbid. Întindem cele două pături pe jos. Nu sunt scaune. Jucătorii vor sta în picioare sau pe vine. Am hotărât că în seara asta nu voi juca. Voi observa doar tot ce se întâmplă.

Oamenii sosesc. Moacele lor mi se par extraordinare. Puținі bărbați sunt mici de statură, majoritatea sunt voinici, bărboşi şi mustăcioşi. Mâinile şi fețele le sunt curate, nu miros urât şi totuşi hainele le sunt pătate şi foarte uzate. Dar toate cămăşile, fără excepție, majoritatea cu mâneci scurte, sunt impecabile.

În mijlocul spațiului de joc format din cele două pături se găsesc opt perechi de zaruri bine aliniate, fiecare într-o cutiuță. Jojo mă roagă să le dau tuturor jucătorilor pahare de carton. Sunt vreo douăzeci. Le torn rom. Niciun tip nu-mi face semn să mă opresc înainte de a-i umple paharul. După ce-i servesc pe toți, constat că am şi golit trei sticle.

Încet, fiecare bea câte puțin, își așază paharul în față și pune alături un tub de aspirină. Știu că în aceste tuburi se află diamante. Nimeni nu scoate faimoasele pungi de pânză. Un chinez bătrân, ce tremură din tot corpul, a așezat în fața lui o balanță de bijutier. Cuvinte nu se prea rostesc. Acești oameni sunt abrutizați de efortul fizic, de soarele torid și de apa în care stau până la brâu adesea de la ora șase dimineața până la apusul soarelui.

Ah! Lumea începe să se miște. Unul, apoi doi, apoi trei jucători iau câte o pereche de zaruri, le examinează cu atenție, le lipesc unele de altele și le trec apoi vecinilor. Totul pare în ordine, căci zarurile sunt aruncate pe pătură fără cea mai mică observație. De fiecare dată Jojo adună zarurile și le pune într-una din cutiuțe, cu excepția ultimei perechi care rămâne pe pătură.

Câțiva, care și-au scos cămășile, se plâng din pricina țânțarilor. Jojo mă roagă să ard puțină iarbă umedă pentru ca fumul să-i gonească.

— Cine dă primul? întreabă un malac cu pielea arămie de indian, cu barba neagră și ondulată, cu o floare nereușită tatuată pe brațul drept.

— Tu, dacă vrei, îi răspunde Jojo,

Atunci, gorila, căci are aspectul unei gorile, scoate un teanc enorm de bolivari, prins cu un elastic, din centura împodobită cu ținte de argint.

— Cu cât începi, Chino, îl întreabă un altul.

— Cu 500 de bolivari.

— Bine, să fie 500.

Și zarurile se rostogolesc. Iese opt. Jojo încearcă să dea și el opt.

— 1000 de bolivari că nu reușești un opt dintr-o dublă de patru, îi spune un alt jucător.

— Merg, spune Jojo.

Chino reușește să obțină optul, dar din cinci și trei. Jojo a pierdut. Timp de cinci ore partida se desfășoară fără niciun strigăt sau contestație. Acești oameni sunt într-adevăr niște jucători excepționali. Jojo a pierdut 7000 de bolivari și un individ șchiop mai mult de 10000.

Se hotărâse ca jocul să se termine la miezul nopții, dar, de comun acord, s-a mai prelungit cu o oră. La ora unu, Jojo anunță că asta-i ultima partidă.,

— Eu am deschis jocul, spune Chino, luând zarurile. Tot eu vreau să-l închei. Pun jos tot ce am câștigat, 9000 de bolivari.

Banii lui sunt acoperiți cu bancnote și diamante. Dă cu zarul și obține șaptele din prima aruncare.

În fața acestei lovituri formidabile, se aude pentru prima dată un murmur general. Bărbații se ridică: „Hai să ne culcăm”.

— Ai văzut, frățioare? îmi spune Jojo, când rămânem singuri.

— Da, am văzut în special mutrele lor impresionante. Toți sunt înarmați, cu pistol şi pumnal. Unii erau aşezați pe macete, atât de ascuțite încât îți pot tăia capul dintr-o lovitură.

—Asta-i sigur, dar ai văzut tu altele şi mai şi în viața ta.

— Cu toate astea, vezi tu, am fost staroste de joc în Insule, dar n-am simțit niciodată o senzație de nesiguranță ca în noaptea asta.

— Chestie de obişnuință, frate, mâine joci şi câştigăm. Treaba-i simplă. După tine, adăugă el, care sunt cei ce trebuie să fie supravegheați îndeaproape?

— Brazilienii.

— Bravo! Iată după ce poți cunoaşte un om adevărat, după rapiditatea cu care-i reperează pe cei ce pot, într-o secundă, să-i pună viața în pericol.

După ce a încuiat uşa cu trei zăvoare imense, ne aruncăm în hamace şi bine-am făcut că am adormit primul, înainte să se dezlănțuie sforăiturile lui Jojo.

A doua zi, un soare magnific, dar apăsător, parc-ar fi de plumb, niciun nor, nici cea mai mică speranță de briză .Mă plimb prin satul ăsta atât de curios. Toată lumea e prietenoasă. Întâlneşti şi fete care te neliniştesc, dar cu toții au un anume fel de-a spune lucrurilor pe nume, în orice limbă ți-ar vorbi, încât îți dau o senzație de căldură umană de la primul contact. L-am regăsit pe uriaşul corsican. Se numeşte Miguel, vorbeşte o venezueliană pură, împestrițată din când în când cu cuvinte englezeşti sau braziliene, care apar pe neaşteptate în frază ca şi când ar fi paraşutate. Numai când vorbeşte franțuzeşte, cu greutate, accentul specific locului natal iese în evidență şi-ți dai seama că este corsican. Sorbim o cafea pe care o tânără metisă ne-a servit-o în nişte stacane. Miguel mă întreabă:

— De unde vii?

— După invitația ta amabilă de ieri, nu te pot minți. Vin de la ocnă.

— Ah! eşti un evadat? Bine-ai făcut că mi-ai spus-o.

— Şi tu?

Se ridică în picioare, la înălțimea celor doi metri ai săi, şi figura lui de roşcovan capătă o expresie de mare noblețe.

— Şi eu sunt un evadat, dar nu din Guyana, căci eu am plecat din Corsica înainte de a mă prinde. Eu sunt un „bandit de onoare”.

Sunt impresionat de fața lui iluminată de orgoliul de a fi un om onest. Este superb acest „bandit de onoare”. Continuă:

— Corsica este paradisul lumii, singura țară unde oamenii ştiu să-şi dea viața pentru onoare. Nu crezi?

— Nu ştiu dacă este singura țară, dar sunt sigur că între cei ce şi-au

luat lumea în cap acolo se găsesc mai mulți oameni care au ajuns aşa din cauza onoarei decât pentru că sunt bandiți.

— Nu-mi plac bandiții din oraşe, spune gânditor.

În două cuvinte îi spun povestea mea şi adaug că sper că voi ajunge să mă întorc la Paris ca să-mi prezint factura.

— Ai dreptate, dar răzbunarea este un fel de mâncare ce se consumă rece. Fii cu băgare de seamă! Ar fi păcat dacă te-ar prinde înainte să te răzbuni. Eşti împreună cu bătrânul Jojo?

—Da.

— E un om bun. Unii spun că este prea abil la joc, dar eu cred că nu trişează. Îl cunoşti de mult?

— Nu prea. Dar asta n-are importanță.

— Ştii, Papi, dacă joci mult ajungi să ştii mai multe decât alții, dar un lucru mă nelinişteşte în ceea ce te priveşte.

— Ce anume?

— De două sau de trei ori asociatul lui a fost asasinat. Pentru asta, de fapt, ți-am făcut oferta de ieri seară. Fii foarte atent şi, când nu te simți în siguranță, vino aici cu toată încrederea.

— Mulțumesc, Miguel.

Curios sat, curios amestec de oameni pierduți în junglă, ducând o viață dură, în mijlocul unei naturi explozive. Fiecare cu povestea lui. Este minunat să-i vezi, să-i auzi. Barăcile lor n-au câteodată decât un acoperiş din frunze de palmier sau din tablă de zinc, ajunsă aici dracu ştie cum. Pereții? Bucăți din cutii de carton sau de lemn şi câteodată, chiar de pânză. Nu există paturi, numai hamace. Dorm, mănâncă, se spală, fac dragoste, aproape în drum. Şi, totuşi, nimeni n-ar ridica un colț al pânzei, n-ar privi printre două scânduri ca să vadă ce se petrece în interior. Toată lumea are cel mai mare respect pentru viața intimă a celuilalt. Dacă vrei să te duci să vizitezi pe cineva, nu te apropii mai mult de doi metri de casă şi, în loc de sonerie, strigi: „Este cineva acasă? „Dacă ai de-a face cu o persoană care nu te cunoaşte, îi spui *Gentes de paz*, ceea ce înseamnă „Oameni buni”. Când iese cineva să te întâmpine, te invită cu amabilitate: *Adelante. Esta casa es suya*. („Intrați, casa aceasta vă aparține. „)

O masă în fața unei barăci solide din trunchiuri foarte bine prinse între ele. Pe masă, coliere din perle naturale din insula Margărita, câteva pepite de aur pur, câteva ceasuri, curele de ceas din piele sau din zale-de oțel, multe deşteptătoare.

Este bijuteria Mustafa.

În spatele mesei, un bătrân arab cu o față simpatică. Discutăm puțin, este marocan şi şi-a dat seama că sunt francez. Este ora cinci după

amiază şi mă întreabă:
— Ai mâncat?
— Încă nu.
— Nici eu. Tocmai vroiam s-o fac. Dacă vrei putem să luăm masa împreună.
— Cu plăcere.
Mustafa este primitor, amabil, simpatic. Petrec o oră plăcută cu el. Nu este curios şi nu mă întreabă de unde vin.
— Este ciudat, îmi spune. În țara mea nu-i iubeam pe francezi, dar aici îi iubesc. Ai mai cunoscut arabi?
— Mulți. Sunt unii foarte buni şi alții foarte răi.
— Aşa este în toate rasele. Eu, Mustafa, fac parte dintre cei buni. Am şaizeci de ani. Aş putea să-ți fiu tată. Am avut un fiu de treizeci de ani, care a fost ucis cu un glonte, acum doi ani. Era frumos şi bun.
Ochii îi sunt înlăcrimați.
Pun mâna pe umărul acestui sărman tată, atât de mişcat de amintirea fiului pierdut şi mă gândesc la tatăl meu, care, şi el, probabil are ochii în lacrimi când vorbeşte despre mine, acolo, în Ardèche. Bietul tata! Cum aş putea să aflu unde este acum, ce face? Sunt sigur că trăieşte, o simt. Să sperăm că nu a avut de suferit de pe urma războiului.
Mustafa mă invită să vin să mănânc cu el când vreau şi, de asemenea, să vin când am nevoie de ceva, căci îi voi face o favoare cerându-i un serviciu.
Se lasă noaptea, plec, după ce-i mulțumesc pentru tot, şi mă îndrept spre baraca noastră. În curând va începe jocul. După ce i-am întâlnit pe Miguel şi pe Mustafa sunt ceva mai încrezător în viață.
N-am nicio teamă pentru prima mea partidă. „Cine nu riscă nimic n-are nimic”, mi-a spus. Jojo. Are, într-adevăr, dreptate. Dacă vreau să pun valiza cu exploziv la nr. 36, quai des Orfevrès, şi să mă ocup şi de ceilalți atunci am nevoie de biştari, de mulți biştari. Voi avea în curând, sunt sigur.
Cum este sâmbătă şi odihna de duminică este sfântă pentru mineri, partida nu începe decât la ora nouă seara, căci va dura până la răsăritul soarelui. A venit multă lume, mult prea multă pentru spațiul de care dispunem. Este imposibil să-i laşi pe toți să intre şi atunci Jojo îi triază pe cei care pot miza mai mult. Rămân în cameră douăzeci şi patru de jucători, ceilalți vor juca afară. Mă duc la Mustafa, care, foarte amabil, îmi împrumută un covor mare şi o lampă cu carbid. Pe măsură ce un jucător din interior se retrage din joc, poate fi înlocuit cu unul din exterior.

Banco şi iar banco![5] Nu mă mai opresc şi pariez de fiecare dată când Jojo dă cu zarul: „Doi contra unu că nu dă şase din dublă de trei… zece din dublă de cinci… „etc. Ochii oamenilor strălucesc. De fiecare dată când cineva ridică paharul, un puşti de unsprezece ani i-l umple cu rom. Miguel este cel ce ne aprovizionează cu băuturi şi ţigări pentru jucători, aşa cum l-am rugat eu pe Jojo.

Partida se transformă repede în infern. Fără a-i cere permisiunea, schimb tactica lui Jojo. Nu mizez numai pe el, ci şi pe ceilalţi ceea ce-l face să-şi încrunte sprâncenele. Aprinzându-i o ţigară, îmi mormăie printre dinţi: „Astâmpără-te, mă! Nu semăna aiurea biştarii! „Spre ora patru dimineaţa, am în faţa mea un teanc impresionant de bolivari, cruzeiros, dolari americani, dolari antilezi, diamante şi chiar câteva pepite de aur.

Jojo apucă zarurile. Pune jos 500 de bolivari. Pariez pe el 1000.

Şi… şapte!

Las jos totul, ceea ce face 2000 de bolivari. Jojo îşi retrage cei 500 câştigaţi.

Şi… iar şapte!

Jojo îşi retrage iar banii…

— Ce faci, Enrique? mă întreabă El Chino.

— Merg cu 4000 de bolivari.

— Banco solo!

Îl privesc pe ripul care vorbise. Este unul mic, îndesat, negru precum crema de ghete, cu ochii injectaţi de alcool. Un brazilian, desigur.

— Pune 4000 de bolivari.

— Piatra asta valorează mai mult.

Şi lasă să cadă pe pătură, în faţa lui, un diamant. Este aşezat turceşte, cu torsul gol şi poartă un şorţ maroniu. Chinezul ia diamantul, îl pune pe cântar şi spune:

— Nu face decât 3500 de bolivari.

— Bine, 3500 spune brazilianul.

— Dă, Jojo.

Jojo aruncă zarurile, dar cu un gest rapid brazilianul le prinde din zbor. Mă întreb ce se va întâmpla, căci priveşte puţin zarurile, scuipă peste ele şi i le înapoiază lui Jojo spunându-i:

— Aruncă-le aşa, ude.

— Accepţi, Enrique? mă întreabă Jojo privindu-mă.

---

[5] Folosit în mod obişnuit de jucătorii de cărţi, cuvântul *banco* desemnează totalitatea mizelor depuse de jucători. (N. tr.)

— Cum vrei, *hombre*.

După ce-a aranjat rapid pătura cu mâna stîngă pentru a-i accentua pliul, Jojo, fără să şteargă zarurile, le aruncă departe. Şi iarăşi şapte!

Ca împins de un resort, brazilianul se ridică dintr-o mişcare, cu mâna pe revolver. Apoi, încet, spune: „Nici în noaptea asta nu voi câştiga. „Şi pleacă.

În aceeaşi clipă, când s-a ridicat ca un diavol ce iese dintr-o cutie de jucării, am pus mâna pe revolverul meu care avea deja un glonte pe ţeavă. Jojo nu s-a mişcat, nici n-a făcut vreun gest de apărare. Şi, totuşi, pe el îl viza negroteiul. Văd că mai am multe de învăţat ca să ştiu precis când este cazul să scot pistolul şi să trag.

La răsăritul soarelui ne oprim. De atâta fum de ţigări, ţigări de foi şi iarbă umedă, ochii mă înţeapă şi-mi vine să plâng. Picioarele îmi sunt complet anchilozate, căci am stat cu ele încrucişate sub fund timp de nouă ore. Dar sunt satisfăcut, nu m-am ridicat să mă duc la privată şi, asta este sigur, m-am simţit stăpân pe nervii şi pe viaţa mea.

Am dormit până la ora două după-amiază. Când mă trezesc, Jojo nu mai este în casă. Îmi îmbrac pantalonii, buzunarele sunt goale. Jojo a adunat totul. Pe naiba! Totuşi, încă n-am făcut socotelile, n-ar fi trebuit să facă aşa ceva. Am impresia că prea se crede un şef incontestabil. Nu sunt şi n-am fost niciodată un caid, dar am oroare de oamenii care se cred superiori sau au impresia că totul le este permis.

Ies şi-l găsesc pe Jojo la Miguel mâncând nişte macaroane cu carne.

— Merge, frăţioare? mă întreabă el.

— Da şi nu.

— De ce acest nu?

— Pentru că n-ar fi trebuit să-mi scotoceşti prin buzunare fără să ştiu şi eu.

— Nu fi cretin, tinere. Sunt un om corect şi dacă am procedat aşa am făcut-o pentru că, oricum, totul se bazează pe încredere reciprocă. De exemplu, în timpul unei partide ai putea foarte bine să ascunzi diamante sau lovele în altă parte decât în buzunar. Pe de altă parte, tu nu ştii cât am câştigat eu. Atunci, n-are importanţă dacă ne golim buzunarele împreună sau nu. Chestiune de încredere.

Are dreptate. Să nu mai discutăm. Jojo îi plăteşte lui Miguel romul şi ţigările din noaptea trecută. Îl întreb dacă tipilor nu li se pare ciudat că le plăteşte băutura şi ţigările.

— Dar nu eu le plătesc. Cel ce câştigă mai mult lasă ceva. Toată lumea ştie asta.

Şi viaţa noastră continuă la fel în toate nopţile. Suntem aici de două

săptămâni şi de două săptămâni jucăm în fiecare noapte un joc infernal, dar şi viaţa noastră.

Ieri a fost o noapte cu ploaie teribilă. Neagră ca smoala. Un jucător se ridică după ce a reuşit să câştige ceva. Iese în acelaşi timp cu un tip uriaş care rămăsese aşezat şi care nu mai juca de un timp, din lipsă de muniţii. Douăzeci de minute mai târziu, uriaşul nenorocos se întoarce şi joacă ca un turbat. Cred că cel ce-a câştigat i-a împrumutat lovele, dar mi se pare totuşi bizar că i-a împrumutat atâţia. Dimineaţa, cel ce câştigase a fost găsit înjunghiat la nici cincizeci de metri de baraca noastră. Îi povestesc lui Jojo: „Nu-i treaba noastră, îmi spune. Data viitoare va fi mai atent. „

— Baţi câmpii, bătrâne. Nu va mai exista data viitoare pentru el, pentru că a murit!

— Este adevărat, dar ce putem face?

Bineînţeles, am urmat sfaturile lui José. Îmi vând bancnotele străine, diamantele şi aurul unui cumpărător libanez, proprietarul unei bijuterii la Ciudad Bolivar. În fundul barăcii sale se află o pancardă: „Aici se cumpără la preţ bun aur şi diamante. „Şi dedesubt: „Comoara mea cea mai de preţ este cinstea. „

Într-un plic cauciucat, adică muiat în lapte de cauciuc brut, pun biletele pe care este scris numele meu, plătibile la prezentare. Nu pot fi încasate de nimeni altcineva, nici transferate altcuiva… Toate mutrele bune de spânzurătoare de pe aici o ştiu deja, iar când vreun tip care nu vorbeşte nici franceza, nici spaniola mi se pare prea insistent, i le arăt. Nu sunt deci în pericol decât în timpul partidei de zaruri şi când aceasta se termină. Câteodată curajosul Miguel vine să mă caute la sfârşitul partidei.

De două zile am senzaţia că atmosfera devine tot mai tensionată, ameninţătoare, înceţoşată. Am învăţat să simt toate astea la ocnă. Când în barăcile din Insule se ivea un pericol, îl simţeai fără să ştii de ce. Pentru că erai tot timpul cu ochii în patru, captai probabil undele emise de cei care se pregăteau să dea o lovitură. Nu ştiu cum. Dar niciodată nu m-am înşelat în astfel de cazuri.

Ieri, de exemplu, patru brazilieni şi-au petrecut toată noaptea în întunericul celor patru colţuri ale camerei. Câteodată unul dintre ei s-a desprins din umbră, a venit sub lumina ceva mai puternică de deasupra covorului şi a jucat pe mize ridicole. Niciodată nu au cerut şi nu au pus mâna pe zaruri. Şi încă ceva: *niciunul nu purta armă la vedere*. Nici maceta, nici cuţit, nici revolver. Şi asta nu se prea loveşte cu mutrele lor de asasini. Sigur că se poartă în mod deliberat aşa.

Au revenit în seara asta. Cum poartă cămaşa pe deasupra

pantalonilor, sunt sigur că au revolverul sub centură. S-au aşezat în umbră bineînţeles. Dar, cu toate astea, reuşesc să-i disting. Nu scapă din ochi gesturile jucătorilor. Trebuie să-i supraveghez fără să le trezesc bănuiala, deci fără să mă uit fix la ei. Reuşesc, prefăcându-mă că tuşesc şi lăsându-mă pe spate, cu mâna la gură. Din păcate, nu am decât doi în faţă. Ceilalţi doi sunt în spate şi nu pot să-i văd decât întorcându-mă repede, să-mi suflu nasul.

Jojo este surprinzător de calm. Rămâne de gheaţă. Joacă din când în când chiar şi pe mâna altora, luându-şi astfel riscul de-a pierde sau de-a câştiga la noroc. Ştiu, mi-a spus-o, că această tactică îl enervează, căci îl obligă să câştige de două sau chiar de trei ori aceiaşi bani înainte de a-i păstra definitiv. Numai că atunci când jocul este în toi, fiind prea avid să câştige, îmi „trimite” prea repede sume importante.

Cum mă ştiu observat de tipii ăştia, las totul, cu ostentaţie, pe jos, în faţa mea. Nu am interes să fac astăzi pe casa de bani.

De două sau de trei ori îi spun lui Jojo, în argou, că-mi dă prea multe lovituri câştigătoare. Se face că nu înţelege. Cum ieri am folosit şmecheria cu privata şi nu m-am mai întors, îmi spun că dacă cei patru tipi vor să acţioneze în noaptea asta nu vor aştepta ca să revin, ci îmi vor face felul între baracă şi privată.

Simt cum urcă tensiunea, cum creşte enervarea celor patru statui din cele patru colţuri ale camerei. În special unul dintre ei, care fumează ţigară de la ţigară.

—Atunci încep să fac banco în dreapta şi-n stânga, cu toate mârâiturile lui Jojo. Culmea, câştig în loc să pierd şi grămada din faţa mea în loc să se micşoreze creşte. Se adună bancnote de tot soiul, în special de 500 de bolivari. Sunt atât de încordat încât atunci când iau zarurile în mână pun ţigara aprinsă pe bani. Pe una dintre bancnotele de 500 rămân două găuri, căci era îndoită. O joc şi o pierd împreună cu altele trei pe un alt. banco de 2000 de bolivari. Câştigătorul se ridică şi spune: „Pe mâine! „Pleacă.

În febra jocului, nu-mi dau seama de trecerea timpului, când, stupefiat, revăd bancnota arsă pe covor. Ştiu bine cine a câştigat-o: un bărbos de vreo patruzeci de ani, un alb foarte slab, cu o pată albă pe lobul urechii stîngi. Or, acest tip nu se mai afla în cameră. În două secunde reconstitui scena plecării lui. A ieşit singur, sunt sigur, dar niciunul dintre cei patru indivizi nu s-a mişcat din locul lui. Deci, au unul sau doi complici afară. Probabil că au o combinaţie pentru a le semnala când tipul care iese din cameră are bani şi diamante.

Nu reuşesc să-mi dau seama cine a intrat de atunci, căci mulţi joacă în picioare. În ceea ce-i priveşte pe cei ce stau pe jos, locul bărbosului

cu bancnota arsă a fost ocupat imediat.

Dar cine a jucat bancnota? Aş vrea s-o iau şi să pun întrebări. Dar ar fi foarte riscant.

Este clar că sunt în pericol. Am sub ochi dovada că bărbosul a fost ucis. Cu nervii încordați, dar încă stăpânindu-mă, sunt obligat să gândesc foarte repede. Este ora patru dimineața. Nu se luminează înainte de ora şase şi un sfert, căci la tropice se luminează dintr-odată, începând cu ora şase. Deci, dacă se va întâmpla ceva, asta se va petrece între patru şi cinci. Este o noapte ca de smoală, ştiu, căci mă ridic la un moment dat ca să respir chipurile aer curat în pragul uşii.

Mi-am lăsat câştigul la locul lui, frumos aranjat. Afară nu remarc nimic anormal.

Mă aşez. din nou, calm, dar cu toate simțurile treze. Ceafa îmi semnalează că două perechi de ochi sunt îndreptate cu intensitate spre ea.

Jojo aruncă zarurile, îi las pe alții să-i acopere jocul. Atunci începe să se adune în fata lui o grămadă respectabilă de bani, ceea ce nu-i place deloc. Simt, într-adevăr, cum urcă temperatura şi, fără să par că mă feresc de ceilalți, îi spun lui Jojo, pe un ton normal, în franceză:

— Sunt sigur, o simt, miroase a revolver. Ridică-te în acelaşi timp cu mine şi să-i ținem la respect cu arma, pe toți.

Surâzând, ca şi cum mi-ar fi spus ceva amabil, neținând seama că şi altul poate înțelege ce vorbim, îmi spune:

— Dragă prietene, ce rost ar avea o asemenea atitudine stupidă? Şi pe cine să ținem la respect în mod special?

Într-adevăr, pe cine? Şi ce motiv am avea? Totuşi, se simte ceva. Asta-i sigur. Tipul cu veşnica țigară în gură cere, unul după altul, două pahare cu alcool pe care le dă pe gât dintr-odată.

Să ies singur, chiar cu revolverul în mână, nu serveşte la nimic în noaptea asta neagră. Cei ce sunt afară mă vor vedea, dar eu nu. Să mă retrag în camera de alături, mai rău. Nouă şanse la zece că acolo se află deja un tip care a intrat îndepărtând doar o scândură.

Nu am decât un singur lucru de făcut: să-mi pun tot câştigul, în aşa fel încât să mă vadă toți, în punga de pânză, să las punga pe locul meu şi să mă ridic ca şi când m-aş duce la privată. Nu vor da semnalul celor de afară, căci nu am comoara asupra mea. Sunt peste 5000 de bolivari. E mai bine să-i pierd decât să-mi pierd viața.

De altfel, nu am de ales. Este singura soluție pentru a ieşi din această capcană foarte bine pusă la punct şi care este gata să se închidă dintr-un moment în altul.

Toate astea îmi trec rapid prin minte, căci este ora cinci fără şapte

minute. Adun totul –bancnote, diamante, tubul de aspirină - în văzul celorlalți. Încet, introduc această comoară în punga de pânză. Cu multă naturalețe, trag de şiretul pungii, o pun în fața mea, la patruzeci de centimetri, şi spun în spaniolă, pentru ca toată lumea să înțeleagă:

— Ai grijă de pungă, Jojo. Nu mă simt prea bine. Mă duc să iau puțin aer.

Jojo, care mi-a urmărit toate gesturile, întinde mâna şi-mi spune:

— Dă-mi-o, stă mai bine la mine decât oriunde.

Cu regret, îi întind punga, căci ştiu că se pune singur într-o situație periculoasă. Dar ce să fac? Să-l refuz? Imposibil, ar părea bizar.

Ies, cu mâna pe revolver. În noapte, nu zăresc pe nimeni, dar n-am nevoie să-i văd pentru a şti că sunt acolo. Repede, aproape fugind, mă îndrept spre Miguel. Revenind cu el şi cu o lampă mare cu carbid, care ne va permite să luminăm în jurul barăcii, cred că avem o şansă să dezamorsăm situația asta explozivă. Din păcate, Miguel locuieşte la mai mult de două sute de metri de noi. Încep să fug.

— Miguel! Miguel!

— Ce este?

— Scoală-te repede. Ia-ți revolverul şi o lampă. E de rău! Poc! Poc! Se aud două împuşcături în noapte.

O iau din loc, alergând cât se poate de repede. Întâi confund baraca şi cei dinăuntru, după ce mă înjură, mă întreabă ce-i cu împuşcăturile, îmi continui cursa, iată baraca, totul este în întuneric. Îmi aprind bricheta. Sosesc oameni cu lămpi. În cameră nu a mai rămas nimeni. Doar Jojo se află întins pe jos, cu ceafa sângerându-i abundent. Nu este mort, ci în comă. Reconstitui repede scena, căci o lanternă abandonată acolo mă face să înțeleg ce s-a întâmplat. S-a tras în lampa cu carbid şi, în acelaşi timp, l-au pocnit pe Jojo în cap. La lumina lanternei, au adunat tot ce se afla în fața lui, punga mea si tot ceea ce câştigase el. l-au smuls cămaşa, iar centura de pânză groasă pe care o purta direct pe piele a fost tăiată cu o lovitură de cuțit sau de macetă.

Bineînțeles, toți jucătorii o şterseseră. Cea de-a doua împuşcătură a fost trasă ca să-i facă să fugă mai repede. De altfel, nu mai erau mulți când m-am ridicat eu. Opt oameni jos, doi în picioare, cei patru tipi în colțurile camerei şi puştiul care servea.

Toată lumea se oferă să mă ajute. Jojo este transportat la Miguel, care are un pat de scânduri în baraca lui. Jojo rămâne în comă toată dimineața. Sângele s-a coagulat. Nu mai curge. După părerea unui miner englez, este bine şi rău, căci dacă are o fractură a craniului înseamnă că hemoragia este internă. Mă hotărăsc să nu-l mişc din loc. Un miner din Callao, un vechi prieten al lui Jojo, s-a dus la o altă mină

să ceară ajutorul unui aşa-zis medic.

Sunt foarte abătut. Le-am explicat totul lui Miguel şi Mustafa, iar ei mă încurajează spunându-mi că dacă lovitura era previzibilă de la început şi dacă îl avertizasem, trebuia să mă asculte.

Spre ora trei după-amiază, Jojo deschide ochii. I se dau câţiva stropi de rom, apoi, cu mare greutate, „murmură: „Mi-a venit sorocul, frate, o simt. Să nu mă mişcaţi. Nu e vina ta, Papi, ci a mea. „

Răsuflă cu greu şi continuă: „Miguel, în spatele cocinei porcului tău am îngropat o cutie. Chiorul s-o ducă nevesti-mi, Lola. „După aceste câteva momente de luciditate, recade în comă. A murit la apusul soarelui.

Grăsana care ne servise primele *frescos* când am sosit, Dona Carmencita, a venit să-l vadă şi ea pe Jojo. Îmi aduce câteva diamante şi trei patru bancnote pe care le culesese astăzi de dimineaţă din camera noastră. Şi totuşi, se perindase ceva lume pe acolo! Dar nimeni nu se atinsese nici de bani, nici de diamante.

Aproape toată comunitatea a venit la înmormântare. Cei patru brazilieni sunt şi ei prezenţi, cu cămaşa pe deasupra pantalonilor. Unul dintre ei se apropie de mine şi-mi întinde mina. Mă prefac că nu observ gestul lui şi-l bat cu palma prieteneşte peste burtă. Nu mă înşelasem, revolverul se afla acolo unde bănuiam.

Mă întreb dacă pot să iau vreo măsură contra lor. Acum? Mai târziu? Ce să fac? Nimic. Este prea târziu.

Simt nevoia să fiu singur, dar aici obiceiul este ca, după o înmormântare, să te duci să bei câte un pahar în fiecare local al cărui patron a fost la înmormântare. Vin, de obicei, cu toţii.

Când ajung la Dona Carmencita, aceasta vine şi se aşază lângă mine, cu un pahar de lichior de anason în mână. În momentul în care ridic paharul să beau, îl ridică şi ea pe al ei, dar îl duce doar la gură şi-mi spune printre dinţi:

— Este mai bine c-a fost el şi nu tu. Acum poţi să te duci în siguranţă unde vrei.

—De ce în siguranţă?

— Pentru că toată lumea ştie că tot ce ai câştigat ai vândut libanezului.

— Da, dar dacă libanezul este omorât?

— Şi asta se poate… Dar asta-i o altă problemă.

Plec singur, lăsându-mi prietenii la mese, după ce i-am spus Donei Carrnencita că eu plătesc totul.

O iau pe cărarea ce duce la aşa-zisul cimitir, un teren defrişat de 50 m, fără să ştiu prea bine de ce.

În cimitir sunt opt morminte. Cel al lui Jojo este ultimul; în fața lui, Mustafa. Mă apropii:

— Ce faci aici, Mustafa?

— Am venit să mă rog pentru acest vechi prieten la care țineam mult şi să-i aduc o cruce. Ai uitat să faci una.

— La naiba! Este adevărat. Nu m-am gândit la cruce. Îi strâng mâna acestui arab de treabă şi-i mulțumesc.

— Nu eşti creştin? mă întreabă. Nu te-am văzut rugându-te când au aruncat pământul peste coşciug.

— Adevărul este că… sigur că există un Dumnezeu, Mustafa, îi spun pentru a-i face plăcere. Îi mulțumesc, de altfel, pentru că m-a protejat în loc să mă lase să continui ca Jojo… Decât să mă rog pentru el, mai bine îl iert pe acest bătrân care s-a născut în drojdia societății, Ia Belleville. N-a putut învăța decât un singur lucru, să joace zaruri.

— Ce tot spui acolo, prietene, nu înțeleg nimic.

— N-are importanță. Să-ți aminteşti numai acest lucru: regret sincer că a murit. Am încercat să-l salvez. Dar nimeni nu trebuie să se creadă mai şmecher decât altul, căci, într-o zi, se găseşte unul mai isteț decât tine. Acum Jojo se simte bine aici. Va dormi pentru totdeauna înconjurat de ceea ce a adorat, aventura şi natura, cu mila lui Dumnezeu.

— Da, bunul Dumnezeu îl va ierta, căci era un om de treabă.

— Asta-i sigur.

Încet, mă întorc la cabană. Este adevărat că nu sunt supărat pe Jojo, cu toate că atunci când m-a luat cu el aproape că m-a condamnat. Veselia, energia sa de fier, tinerețea, în ciuda celor şaizeci de ani, alura lui de mare senior al foburgurilor: „Ținuta… Dumnezeule! Ținuta! „… Şi, apoi, am fost prevenit. Am să mă rog pentru José, care mi-a dat acele sfaturi atât de bune. Fără el, n-aş mai fi în viață.

Legănat în hamacul meu, fumând trabuc după trabuc, ca să mă îmbăt cu nicotină şi să alung țânțarii, încerc să fac bilanțul.

Bun. Am zece mii de dolari după numai câteva luni de libertate. La Callao şi aici am întâlnit bărbați şi femei de toate rasele, de origini sociale diferite, dar toți de-o căldură umană extraordinară. Am simțit prin ei şi prin viața în natură, în această ambianță atât de diferită de cea a oraşului, cât de minunată este libertatea pentru care m-am zbătut atâta.

Pe de altă parte, războiul s-a terminat datorită lunganului Charlot şi acestor pompieri ai lumii care sunt americanii. În această harababură în care se află milioane de oameni, un ocnaş nu reprezintă într-adevăr nimic. Cu atât mai bine, asta mă va ajuta: în mijlocul tuturor

problemelor pe care le au de rezolvat, vor avea altceva mai bun de făcut decât să se intereseze de soarta mea...

Am treizeci şi şapte de ani, am stat treisprezece ani la ocnă, cincizeci şi trei de luni în singurătate totală, socotind, în afara Recluziunii, şi închisorile La Santé, La Conciergerie, centrala de la Beaulieu. Sunt greu de clasificat. Nu sunt un tip sărman, care n-are altă posibilitate decât să dea cu sapa, târnăcopul sau securea, dar nici n-am o adevărată meserie care să-mi permită să fiu un muncitor bun, de exemplu mecanic sau electrician, putând să-mi asigur existenţa în orice ţară. Pe de altă parte, din cauza lipsei unei instrucţii suficiente, sunt incapabil să-mi asum mari responsabilităţi. Ar trebui, în acelaşi timp cu studiile, să înveţi şi o meserie. Dacă, dintr-un motiv sau altul, îţi ratezi studiile, o meserie te-ar putea ajuta şi te descurci în viată. Nu pentru că având ceva învăţătură ai fi superior, să zicem, măturătorului –n-am dispreţuit niciodată pe nimeni în afară de gardieni şi sticleţi -, ci pentru că nu le potriveşti cu propriul tău personaj, eşti cu fundul în două luntri, simţi că ai putea, dar nu poţi să fii fericit. De fapt, sunt prea instruit şi, în acelaşi timp, nu destul. Pe dracu! Nu-i prea grozavă o asemenea concluzie.

Şi, apoi, cum să-ţi stăpâneşti impulsurile interioare dacă eşti un om normal? Eu, care ar fi trebuit să caut linştea, pacea, să trăiesc la Callao ca ocnaşii ajunşi la pensie, resimt, dimpotrivă, în modul cel mai profund, o violentă sete de viaţă. Aventura mă atrage cu atâta forţă încât mă întreb dacă voi putea vreodată să stau liniştit.

Este adevărat, de asemenea, că trebuie să mă răzbun, este adevărat că nu-i pot ierta pe cei ce mi-au făcut tot acest rău, mie şi celor ce-mi erau dragi.

Calmează-te, Papi. Ai tot timpul în faţa ta. Încetul cu încetul, trebuie să-ţi recapeţi încrederea în viilor. Căci, tu, care ţi-ai promis să trăieşti corect în această ţară, ai intrat deja în plină aventură, uitându-ţi promisiunea.

Cât de greu este să trăieşti ca toată lumea, să te supui ca toată lumea, să mergi în acelaşi pas cu toţi ceilalţi, având ca regulă acceptarea acestor două măsuri: timpul şi distanţa.

Trebuie să alegi, Papi: sau vei respecta această ţară a bunului Dumnezeu şi vei lăsa deoparte răzbunarea, sau, dacă nu poţi abandona această idee fixă, atunci vei avea nevoie de mulţi bani pe care nu-i vei putea câştiga niciodată muncind, ci va trebui să cauţi o altă „cale”.

De fapt, aş putea să mă duc să caut *în altă parte decât în Venezuela* această avere ce-mi este indispensabilă. Nu-i aşa complicat, amice. Vom vedea! Trebuie să mai reflectez. Să dormim acum.

Dar, înainte de asta, nu pot rezista să nu mă duc să admir îndelung, din uşă, stelele, luna, să ascult miile de zgomote, miile de strigăte ale junglei ce înconjoară satul ca o misterioasă frontieră, perete la fel de întunecos pe cât este de strălucitoare lumina lunii.

Şi dorm, dorm, legănat de hamac, fericit în toate fibrele sufletului meu că sunt liber, *liber şi stăpân pe destinul meu*.

Capitolul 4 – Adio, Callao

Spre ora zece dimineaţa, a doua zi, mă duc să-l caut pe libanez.

— Deci, când ajung la Callao sau-la Ciudad Bolivar, mă duc la adresele pe care mi le-ai dat şi-mi vor plăti chitanţele pe care mi le-ai semnat?

— Desigur, poţi fi liniştit.

— Şi dacă eşti ucis şi tu?

— Asta n-are nicio importanţă pentru tine, vei fi plătit. Te duci la Callao?

— Da.

— Din ce regiune a Franţei eşti?

— De pe lângă Avignon, nu departe de Marsilia.

— I-auzi! Am şi eu un prieten marsiliez, dar nu l-am mai văzut de multă vreme. Se numeşte Alexandre Guigue.

— Nu se poate. Este unul din bunii mei prieteni.

— Şi al meu. Îmi face plăcere că-l cunoşti.

— Unde locuieşte şi cum pot să-l revăd?

— În Brazilia, la Boa Vista. Este foarte departe şi complicat să ajungi până acolo.

— Cu ce se ocupă acum?

— Este coafor. Îţi este uşor să-l găseşti. Întrebi de coaforul-dentist francez.

— De când este şi dentist? îl întreb, neputându-mi stăpâni râsul. Căci pe Alexandre Guigue, un tip extraordinar, l-am cunoscut bine. Condamnat la ocnă o dată cu mine, în 1933, am fost împreună pe *La Martinière* şi a avut timp să-mi povestească istoria lui în detaliu.

În 1929 sau 1930, într-o sâmbătă noaptea, Alexandre şi un prieten coborau liniştiţi, prin tavan, în cea mai mare bijuterie din Lisabona. Au pătruns prin efracţie în apartamentul de deasupra bijuteriei, aparţinând unui dentist. Pentru a repera locurile, pentru a se asigura că dentistul pleacă în fiecare week-end, cu toată familia, pentru a lua amprentele cheilor de la uşile de la intrare şi de la cabinetul de lucru, a trebuit să

se ducă de mai multe ori la dentist şi să-şi plombeze doi dinți.

— Excelent lucrați, de altfel, căci mai am şi acum plombele!

Timp de două nopți am avut timp destul să luăm toate bijuteriile şi să deschidem, fără zgomot, două case de bani şi un seif mai mic din oțel. Portretul robot nu se inventase încă pe atunci, dar dentistul ştia probabil foarte bine să descrie oamenii, căci, părăsind Lisabona, sticleții ne-au sărit în spate la gară. Justiția portugheză ne-a condamnat la zece şi doisprezece ani de ocnă. După câtva timp, ne aflam în ocna lor, în Angola, la nord de Congo belgian şi Congo francez. Nu am avut dificultăți ca să evadăm. Prietenii au ştiut unde şi când să ne aştepte cu taxiul. Eu, ca un cretin, m-am dus la Brazaville, iar camaradul meu la Leopoldville. Trec peste aventurile mele din Congo. Câteva luni mai târziu, am fost prins. Camaradul meu de asemenea. Francezii au refuzat să mă predea portughezilor şi m-au trimis în Franța, unde m-am trezit cu douăzeci de ani de ocnă, în loc de zece cât mi se dăduseră în Portugalia.

A evadat din Guyana. Am aflat că trecuse prin Georgetown şi că, într-adevăr, pornise spre Brazilia călare pe un bou cu care vroia să străbată jungla.

Şi dacă m-aş duce să-l caut?

Da. Mă voi duce la Boa Vista.

Ei bine, o asemenea idee mi se pare, într-adevăr, formidabilă.

Plec cu doi oameni care-mi spun că ştiu pe unde se ajunge în Brazilia şi care mă vor ajuta să-mi car lucrurile pentru dormit şi pentru gătit. Mai mult de zece zile rătăcim prin junglă, fără ca măcar să dăm de Santa Helena, ultimul sat de mineri înainte de frontiera braziliană, dar ajungem, după cincisprezece zile, aproape de frontiera Guyanei engleze, la o mină de aur, Aminos. Cu ajutorul unor indieni, atingem râul Cuyuni, care ne conduce la un sătuc venezuelian, Castillejo. Aici, cumpăr câteva macete şi pile pe care le dau indienilor în semn de mulțumire şi-i abandonez pe aşa-zişii mei ghizi, abia abținându-mă să nu le mut fălcile din loc. Căci, de fapt, indivizii nu cunosc mai bine decât mine regiunea.

Reuşesc să găsesc, totuşi, în sat, un om care cunoaşte locurile şi care acceptă să mă conducă. Patru sau cinci zile mai târziu, ajung Ia Callao.

Epuizat de oboseală, slab ca un băț, bat, la lăsatul serii, la uşa Măriei.

— A venit! A venit! strigă cât o ține gura Esmeralda.

— Cine? întreabă Maria din cealaltă cameră. Si de ce strigi aşa de tare?

Foarte emoționat de această atmosferă de prospețime pe care o

regăsesc după săptămânile apăsătoare pe care le-am trăit, am luat-o pe Esmeralda în braţe şi i-am astupat gura cu mâna, ca s-o împiedic să-i răspundă.

— De ce faci atâta zgomot? întreabă Maria intrând în cameră. Un strigăt, un strigăt din adâncul inimii, un strigăt de bucurie, de dragoste, de speranţă împlinită şi Maria se aruncă în braţele mele.

Mult timp, foarte mult timp după ce l-am îmbrăţişat pe Picolino şi pe celelalte surori ale Mariei –doar José este plecat de acasă -, rămân lungit lângă Maria. Îmi pune mereu aceleaşi întrebări: nu-i vine să creadă c-am venit direct la ea, fără să mă opresc la Marele Charlot sau la vreo cafenea din sat.

— Vei rămâne un timp la Callao?

— Da, voi sta câtva timp.

— Trebuie să te îngrijeşti, să te îngraşi, am să-ţi fac mâncărurile tale preferate. Când vei pleca, chiar dacă inima mea va sângera pentru totdeauna, nu-ţi voi reproşa nimic, căci m-ai avertizat de la început. Vreau să fii puternic, ca să poţi scăpa mai uşor din capcanele Caracasului.

El Callao, Uasipata, Upata, Tumeremo, sătucuri cu nume curioase pentru un european, minuscule puncte pe harta unei ţări de trei ori mai mare ca Franţa, pierdute la capătul lumii, unde cuvântul progres nu înseamnă nimic, în sânul celei mai minunate dintre naturi, în mijlocul căreia bărbaţi şi femei, tineri şi bătrâni trăiesc cum se trăia la începutul secolului, dar sunt însufleţiţi de pasiuni adevărate, de generozitate, de bucuria de a trăi, de omenie… Sunt rari cei care au acum peste patruzeci de ani şi care n-au avut de suferit din cauza celei mai teribile dintre dictaturi, cea a lui Gomez. Pentru un nimic erau urmăriţi, bătuţi măr, flagelaţi cu vâna de bou de către reprezentanţii autorităţilor. Toţi, pe când aveau între cincisprezece şi douăzeci de ani, între 1925 şi 1935, au fost urmăriţi ca nişte animale de către poliţiştii tiranului şi, odată prinşi cu arcanul, erau târâţi cu o funie până la cazarmă. Pe atunci, o fată frumoasă putea fi răpită de un funcţionar important, apoi aruncată în stradă când acesta se sătura de ea. Dacă o familie îndrăznea să schiţeze cel mai mic gest de apărare, era imediat distrusă.

Au avut loc din când în când revolte, adevărate sinucideri colective ale unor oameni hotărâţi să se răzbune cu orice preţ, chiar cu cel al vieţii lor, cum a fost colonelul Zapata. Dar sosea imediat armata şi cei ce reuşeau să scape cu viaţă rămâneau schilodiţi pentru tot restul zilelor lor în urma torturilor.

Şi, cu toate acestea, toţi aceşti oameni, aproape analfabeţi, din sătucurile astea înapoiate şi-au păstrat aceeaşi dragoste şi încredere în

semenii lor. Este pentru mine o lecție constantă de omenie care mă impresionează.

Mă gândesc la toate astea, stând lungit lângă Maria, Am suferit, este adevărat, am fost condamnat pe nedrept, şi asta este adevărat, gardienii francezi erau la fel de barbari şi poate chiar mai diabolici decât polițiştii şi soldații tiranului, dar eu sunt acum aici, întreg, după ce am trăit o aventură periculoasă, dar cât de pasionantă. Am mers pe jos, am împins piroga, am călărit prin junglă, dar fiecare zi a însemnat pentru mine cât un an, atât de plină a fost această viață de om fără lege, liber de orice constrângere, de orice barieră morală, de orice supunere în fața unor ordine.

Aşa că mă întreb dacă fac bine plecând la Caracas şi lăsând în urma mea această lume desprinsă parcă din paradis. Încă şi încă îmi mai pun această întrebare.

A doua zi, o veste proastă. Reprezentantul libanezului, un mărunt bijutier specializat in orhidee de aur cu perle din insula Margărita şi tot felul de mici bijuterii într-adevăr originale, îmi spune că nu-mi poate plăti nimic pentru chitanțele mele, căci libanezul îi datorează o groază de bani. Asta-mi mai lipsea! Bine, mă voi duce să mi se plătească la cealaltă adresă, la Ciudad Bolivar. Îl întreb:

— Îl cunoaşteți pe acel domn?

— Din păcate, prea bine. Este un pungaş care a dispărut luându-şi toate lucrurile, chiar şi cele câteva piese rare pe care i le încredințasem spre păstrare.

Dacă ceea ce-mi spune acest cretin este adevărat, asta pune capac la toate. Sunt şi mai lefter ca înainte de a pleca cu Jojo. Nu-i totuşi prea rău! Cât de misterios este destinul. Numai mie puteau să mi se întâmple toate astea şi să fiu şmecherit pe deasupra de un libanez!

Mă întorc acasă târându-mi picioarele şi cu privirea în pământ. Pentru acei nenorociți de 10. 000 de dolari, din care nu mi-a rămas măcar umbra unei centime, mi-am riscat viața de zece, de douăzeci de ori. Ei bine, libanezul n-are nevoie să falsifice zarurile ca să câştige la joc. Mai mult, nici măcar nu se deranjează, aşteaptă să-i fie aduse lovelele acasă.

Dar voința mea de a răzbi prin toate este aşa de mare încât mă încurajez singur: „Eşti liber, liber, şi vrei să te superi pe destin? Cred că glumeşti, nu poți fi serios! Banco pierdut, poate, dar aventura a fost extraordinară. «Faceți jocurile! » «Banca sare în aer. » în câteva săptămâni aş fi putut să fiu un om bogat sau un om mort!. „Intensitatea suspansului, ca şi când aş fi fost pe un vulcan supraveghindu-i

craterul, dar ştiind bine că şi alte cratere se pot deschide şi că trebuie să prevăd dinainte celelalte explozii posibile, nu a meritat, oare, pierderea celor 10. 000 de dolari? „

Mi-am revenit şi analizez cu calm situația. Trebuie să mă întorc rapid la mină înainte ca libanezul să o întindă. Şi deoarece timpul costă bani, să nu-l pierdem. Mă duc să caut un catâr, alimente şi… la drum! Revolverul şi cuțitul le mai am. Doar o întrebare mă neliniştește: voi mai fi in stare să recunosc drumul?

Am închiriat în cele din urmă un cal-pe care Maria îl consideră mai bun decât catârul. Singura mea grijă este să nu apuc la un moment dat pe un alt drumeag, căci pe alocuri se întretaie mai multe.

— Cunosc drumurile. Vrei să te însoțesc? îmi propune Maria. Spune, mi-aş dori asta atât de mult! Nu merg decât până la *posada*, unde laşi calul şi porneşti mai departe cu piroga.

— Este prea periculos pentru tine, Maria, şi mai ales este periculos să te întorci singură.

— Am să aştept să treacă cineva care vine la Callao. Aşa că voi fi în siguranță. Spune da, *mi amor*!

Vorbesc cu José care este de acord. „Am să-i împrumut revolverul meu, Maria ştie să se servească de el”, îmi spune.

Şi iată cum, după cinci ore de mers călare (am închiriat un cal şi pentru Maria), ne aflăm singuri, aşezați pe marginea drumului din selva. Maria şi eu. Maria poartă un pantalon de călărie, cadou din partea unei prietene de la câmpie, o *Llanera*. *Llana* se numeşte imensa câmpie a Venezuelei, unde femeile sunt curajoase, neîmblânzite, trag cu puşca şi cu revolverul ca un bărbat, învârtesc maceta ca un scrimeur şi călăresc ca nişte amazoane. Se poartă bărbăteşte, dar, cu toate astea, ştiu să moară din dragoste.

Maria este exact contrariul lor. Este blândă, senzuală şi atât de apropiată de natură încât lasă impresia că se contopeşte cu aceasta. Ceea ce n-o impiedică să ştie să se apere cu sau fără armă, căci este curajoasă.

Niciodată, niciodată nu voi putea uita aceste zile de călătorie dinainte de a ajunge la *posada*. Zile şi nopți de neuitat, în care inimile noastre erau cele ce cântau când oboseam să ne strigăm bucuria.

Niciodată nu voi putea descrie fericirea acelor clipe de răgaz, când ne zbenguiam în răcoarea apei cristaline, apoi, încă uzi, făceam dragoste în iarba de pe mal, învăluiți de freamătul multicolor al colibriilor, al fluturilor, al libelulelor din junglă, al căror balet părea că însoțeşte dragostea unor tineri ce se iubeau în mijlocul naturii.

După fiecare popas, plecăm ghiftuiți de mângâieri, câteodată amețiți

de un fel de beție încât îmi pipăi corpul pentru a mă asigura că sunt încă întreg.

Cu cât ne apropiem de *posada*, ascult mai atent vocea pură, naturală a Mariei, care fredonează valsuri de dragoste. Cu cât distanța se micşorează, cu atât încetinesc pasul calului şi găsesc pretexte pentru a ne tot opri.

— Maria, cred că trebuie să lăsăm caii să răsufle puțin.

— În ritmul în care merg nu cred că ei vor fi obosiți când vom ajunge, Papi, ci noi, spune ea, izbucnind într-un râs care-i descoperă perlele dinților.

Am reuşit să ajungem în şase zile la posada. Când o zăresc, ca într-o străfulgerare, simt dorința să petrec noaptea aici şi apoi să mă reîntorc la Callao. Să retrăiesc puritatea acestor şase zile şi nopți pasionante mi se pare, în acest moment, de o mie de ori mai important decât să-mi recapăt cele zece mii de dolari. Dar, mai puternică decât această dorință este o voce interioară care-mi spune: „Nu fi tâmpit, Papi, zece mii de dolari sunt o avere, prima parte importantă din suma ce-ți trebuie ca să-ți realizezi proiectele. Nu trebuie să le abandonezi. „

— Iată *posada*, spune Maria.

Şi, împotriva mea, împotriva a tot ceea ce gândesc şi simt, îi spun Mariei contrariul a ceea ce aş fi vrut să-i spun:

— Da, iată *posada*, Maria. Călătoria noastră a luat sfârşit, mâine ne vom despărți.

Cu patru vâslaşi buni, piroga pare că zboară pe apa râului împotriva curentului. Fiecare lovitură de pagaie mă îndepărtează de Maria, care, de pe mal, mă priveşte cum dispar.

Unde este oare pacea, unde este dragostea, unde este, poate, femeia predestinată cu care îmi voi întemeia un cămin, o familie? Mă abțin să nu privesc în urmă de teamă să nu le strig vâslaşilor: „Să ne întoarcem! „Trebuie să mă duc la mină să-mi iau banii şi să pornesc cât mai repede în alte aventuri pentru a-mi completa suma necesară, marii călătorii la Paris, dus-întors, dacă va mai exista întoarcere.

Promit un singur lucru: nu-i voi face niciun rău libanezului. Voi lua ce-mi aparține, nici mai mult, nici mai puțin. Nu va şti niciodată că această iertare o datorează celor şase zile de plimbare în paradis alături de fata cea mai minunată din lume, mica zână din Callao, Maria.

— Libanezul? Cred că a plecat, îmi spune Miguel, după ce m-a strâns în brațele-i vânjoase.

Găsisem baraca lui închisă, este adevărat, dar avea încă acea extraordinară pancartă: „Comoara mea cea mai de preț este cinstea. „

— Crezi că a plecat? Oh, mizerabilul!

— Calmează-te, Papi! Aflăm imediat.

Îndoiala nu a fost de lungă durată, nici speranța de altfel. Mustafa confirmă că a plecat, dar unde? De abia după două zile de căutări un miner îmi spune că, însoțit de trei gărzi de corp, a plecat spre Brazilia: „Toți minerii spun că este un om cinstit, fără nicio îndoială! „Atunci le povestesc ce mi s-a întâmplat la Callao şi ce-am aflat despre omul lui de la Ciudad Bolivar, care a şters-o. Patru sau cinci tipi, printre care un italian, îmi spun că, dacă am dreptate, şi ei au rămas lefteri. Numai un bătrân guyanez nu acceptă această posibilitate. După el, nu există decât un hoț: grecul de la Ciudad Bolivar. Discutăm mult pro şi contra, dar în sinea mea îmi dau seama că am pierdut totul. Ce voi face?

Să mă duc să-l văd pe Alexandre Guigue? Dar Brazilia este destul de departe, ca să ajungi la Boa Vista ai de străbătut vreo 500 de kilometri prin junglă, iar recenta mea experiență a fost prea periculoasă. Încă puțin şi acolo îmi rămâneau oasele. Nu, voi face în aşa fel încât să păstrez contactul cu minele de diamante şi mă voi întoarce îndată ce voi afla că libanezul şi-a făcut apariția pe undeva. Apoi, va trebui s-o pornesc spre Caracas, după ce-l voi lua pe Picolino. Este soluția cea mai înțeleaptă. Mâine voi porni din nou. spre Callao.

Opt zile mai târziu mă aflu la José şi Maria. Le povestesc totul. Cu înțelegere, cu blândețe, Maria găseşte cuvintele cele mai potrivite care-mi dau curaj. Tatăl ei insistă să rămân cu ei: „Dacă vrei, vom da lovitura la mina de la Caratal. „îi surâd, bătându-l pe umăr.

Nu, într-adevăr, asta nu-mi spune nimic, nu trebuie să rămân aici. Numai dragostea mea pentru Maria şi cea pe care ea mi-o dăruieşte mă pot reține aici, la Callao. M-am ataşat mai mult decât aş fi crezut şi decât aş fi dorit. Este o dragoste adevărată, puternică, dar nu îndeajuns, totuşi, pentru a învinge ideea mea fixă de răzbunare.

Totul s-a aranjat, am vorbit cu un camionagiu. Voi pleca mâine la ora cinci dimineața.

În timp ce mă rad, Maria iese din camera mea şi se refugiază în cea a surorilor ei. Cu acel simț misterios al femeilor, ştie că, de data asta, este plecarea definitivă. Picolino este aşezat la masa din camera comună, curat, bine pieptănat. Lângă el se află Esmeralda, cu mâna pe umărul lui. Vreau să mă duc în camera în care se află Maria, dar Esmeralda mă opreşte:

— Nu, Enrique.

Şi, brusc, fuge şi se ascunde şi ea în cameră.

José m-a întovărăşit până la camion. Nu ne-am spus niciun cuvânt pe drum.

Vreau să plec cât mai repede spre Caracas.

Adio, Maria, mică floare din Callao, mi-ai dat mai multă dragoste şi tandreţe decât tot aurul ce se poate scoate din minele de pe aici.

Capitolul 5 – Caracas

Călătoria a fost penibilă, mai ales pentru Picolino. O mie de kilometri, douăzeci de ore de drum, plus opririle. Petrecem câteva ore la Ciudad Bolivar şi, după ce traversăm magnificul Orinoco pe un bac, urmează o cursă dezlănţuită a camionului care aleargă nebuneşte, condus de un tip din fericire cu o rezistenţă de fier.

În sfârşit, a doua zi după-amiază ajungem la Caracas. Şi, dintr-o privire, descopăr oraşul. Forfota fiinţelor care se mişcă în toate părţile mă fascinează.

1930, Paris. 1946, Caracas. Au trecut şaisprezece ani de când n-am mai văzut un oraş cu adevărat mare. Au mai fost Trinidad şi Georgetown, dar nu pot intra în discuţie; de altfel, în fiecare dintre ele n-am petrecut decât câteva luni.

Este frumos Caracasul, maiestuos, cu casele sale coloniale cu un etaj, înconjurat de munţii Avila, întins de-a lungul unei văi. Situat la 900 de metri altitudine, se bucură de-o primăvară veşnică, nici prea cald, nici prea frig.

„Am încredere în tine, Papillon”, îmi repetă doctorul Bougrat la ureche, ca şi cum ar asista la intrarea noastră în acest imens şi forfotitor oraş.

Peste tot, oameni de toate culorile, fără niciun complex de rasă, de la cea mai deschisă la cea mai închisă. Toată lumea, de la negru la arămiu sau la albul cel mai pur, toată această populaţie pestriţă pare să trăiască, la prima vedere, într-o fericire continuă.

Cu Picolino la braţ mă îndrept spre centrul oraşului. Marele Charlot mi-a dat adresa unui fost ocnaş care are o pensiune, pensiunea Maracaibo.

Da, au trecut şaisprezece ani, un război sângeros a răvăşit vieţile a sute de mii de oameni de vârsta mea din multe ţări, printre care şi din a mea. Franţa. Din 1940 în 1945, ei au fost făcuţi prizonieri, sau ucişi, sau răniţi, adesea mutilaţi pentru tot restul vieţii. Tu, Papi, te afli aici, acum, într-un oraş mare! Ai treizeci şi şapte de ani, eşti încă tânăr, puternic, priveşte în jurul tău la toţi aceşti oameni care, deşi unii dintre ei sunt modest îmbrăcaţi, râd din tot sufletul. Cântecele nu răsună doar în eter, difuzate de discursurile la modă, ele se află în inimile tuturor, fără excepţie. Sau aproape ale tuturor, căci, bineînţeles, îţi dai seama

imediat că unii târăsc după ei nu ghiulele sau lanțuri, ci, mai rău decât astea, nefericirea de-a fi sărac şi de a nu şti să se apere în această adevărată junglă cum este un mare oraş.

Cât de frumos mi se pare un oraş! Şi nu este decât ora 16. Cum trebuie să arate oare noaptea cu sutele de mii de stele electrice strălucind? Şi, totuşi, nu ne aflăm decât într-un cartier oarecare, cu o reputație nu prea grozavă.

Mă hotărăsc să nu mă uit la bani:

— Hei, taxi!

Aşezat lângă mine, Picolino râde ca un copil şi salivează tot timpul. Îi şterg buzele şi-mi mulțumeşte cu ochii, tremurând de emoție. A fi într-un oraş mare, într-o capitală, înseamnă pentru el, înainte de toate, speranța de a găsi spitale şi profesori care să-l transforme dintr-o zdreanță umană cum este acum într-un om normal. Miracol al speranței. Mi-a luat mâna într-a lui, în timp ce în jurul nostru se perindă străzi, şi iar străzi, cu oameni şi iar oameni, atât de mulți încât umplu trotuarele. Şi automobilele, şi claxoanele, şi sirena unei ambulanțe, şi cea a maşinii de pompieri, şi strigătele vânzătorilor ambulanți, şi ale celor ce vând ziarele de seară, şi scrâşnetele frânei unui camion, şi clinchetul tramvaielor, şi al bicicletelor, toată această zarvă, toate aceste strigăte care ne învăluie, ne amețesc, ne îmbată aproape, toate aceste zgomote diverse, care distrug sistemul nervos al celorlalți, au asupra noastră un efect contrariu, ne trezesc pe amândoi, ne fac să înțelegem că suntem reintegrați în ritmul nebunesc al vieții mecanice moderne şi, în loc să ne enerveze, ne dau sentimentul că suntem cu adevărat fericiți.

Nici nu este de mirare că zgomotul este ceea ce ne frapează cel mai mult. De atâția ani trăim în mijlocul liniştii. De şaisprezece ani am ascultat doar liniştea închisorii, a ocnei, mai mult chiar, liniştea de la Recluziune, liniştea junglei şi a mării, liniştea sătucurilor pierdute, unde trăiesc oameni fericiți.

Îi spun lui Picolino:

— Intrăm în anticamera Parisului, într-un adevărat oraş, Caracasul. Aici vei fi vindecat, iar eu îmi voi găsi calea şi-mi voi realiza destinul, fii sigur de asta.

Mâna lui o strânge pe a mea. O lacrimă i se prelinge pe obraz. Mâna lui este atât de caldă, de frățească, că i-o rețin pentru a nu pierde nimic din acest sentiment minunat, şi cum cealaltă mână îi este inertă, îi şterg cu grijă lacrima fratelui meu, protejatului meu.

Am ajuns, în sfârşit, şi ne-am instalat în pensiunea fostului ocnaş, Emile S. El nu era acasă, dar soția lui, o venezueliană, când i-am spus

că venim de la Callao, a înțeles cine suntem şi s-a grăbit să ne dea o cameră cu două paturi şi cafea.

Îl culc pe Picolino, după ce l-am ajutat să facă un duş. Este obosit şi foarte excitat. Când dau să ies îmi face semne disperate. Ştiu ce vrea să-mi spună. „Ai să revii, nu-i aşa? Să nu mă părăseşti aici, singur! „

— Nu, Pico. Mă duc doar pentru câteva ore şi revin.

Şi, iată-mă la Caracas. Este ora şapte când cobor strada spre piața Simon Bolivar, cea mai mare din oraş. O explozie de lumină mă întâmpină pretutindeni, o risipă minunată de electricitate, cu lămpi de neon în toate culorile. Ce mă încântă cel mai mult sunt panourile publicitare luminoase, adevărați şerpi de flăcări, care, ca licuricii, apar, dispar, ca într-un adevărat balet al cărui maestru coregraf ar fi un magician.

Piața este frumoasă. În centru este plasată o mare statuie din bronz a lui Simon Bolivar călare pe un cal enorm. Are o alură falnică şi pe chip i se distinge o noblețe sufletească pe care sunt sigur că o avea şi în realitate. ÎI privesc din toate unghiurile pe acest eliberator al Americii Latine şi nu mă pot împiedica, în spaniola mea stângace, să-l salut cu o voce înceată, pentru ca nimeni să nu mă audă: „Hombre! Ce miracol să fiu la picioarele tale, tu, om al Libertății, eu, un biet nenorocit care a luptat întotdeauna pentru această libertate al cărei simbol eşti tu! „

M-am întors de două ori la pensiune care se află doar la vreo patru sute de metri de piață şi abia a treia oară îl găsesc pe Emile S. Îmi spune că fusese prevenit de Charlot printr-o scrisoare de venirea noastră. Ne ducem să bem un păhărel şi să discutăm în linişte.

— Sunt de zece ani aici, îmi spune Emile. Sunt căsătorit, am o fată şi soția mea este proprietara pensiunii. De aceea nu vă pot ține pe gratis, dar veți plăti jumătate din preț. (Cât de minunată este solidaritatea vechilor ocnaşi când unul dintre ei este în dificultate.) Continuă: „Nenorocitul care este cu tine îți este prieten demult? „

— L-ai văzut?

— Nu, dar soția mea mi-a vorbit despre el. Mi-a spus că este o zdreanță umană. Este idiot?

— Din contră. Şi aici este drama. Este în plenitudinea facultăților sale mintale, dar gura, limba, partea dreaptă până la şold îi sunt paralizate. L-am cunoscut la El Dorado, în starea asta. Nici nu ştiu cine este, dacă-i un fost ocnaş sau un mutat disciplinar.

— Nu înțeleg de ce-l târăşti după tine. Nici nu ştii dacă este un tip de treabă, un om corect. În plus, este o povară pentru tine.

— Am reuşit să-l cunosc în cele opt luni de când mă ocup de el. La Callao, am găsit nişte femei care l-au îngrijit. Cu toate astea, este

penibil.

— Ce ai de gând să faci?

— Să-l internez, dacă se poate. Sau să găsesc o cameră, chiar foarte modestă, dar cu duş, o toaletă, pentru a-l îngriji până reuşesc să-l internez.

— Ai bani?

— Puţini, dar trebuie să fiu atent căci, chiar dacă înţeleg totul, vorbesc prost spaniola şi nu va fi uşor să mă descurc.

— Da, nu-i uşor aici, sunt mai mulţi muncitori decât locuri de muncă. Oricum, Papi, poţi să rămâi la mine cu încredere câteva zile până găseşti ceva.

Am înţeles. Cu toate că este un tip generos, prezenţa noastră este sâcâitoare pentru Emile. Nevastă-sa i l-a descris probabil pe Picolino aşa cum este, cu limba atârnându-i şi cu mormăielile lui ca de animal. Se gândeşte mai mult ca sigur la proasta impresie pe care prietenul meu o poate face asupra clientelei sale.

Mâine îi voi duce mâncarea în cameră. Sărmane Picolino, care dormi lângă mine în patul tău de fier. Cu toate că plătesc pentru tine, nimeni nu te vrea. Bolnavii, vezi tu, îi deranjează pe cei sănătoşi. Gura ta strâmbă le taie pofta celorlalţi să mai râdă. Asta-i viaţa! Nu eşti acceptat de un grup decât dacă îi aduci ceva din personalitatea ta, sau dacă eşti atât de neînsemnat încât să nu deranjezi pe nimeni. O mobilă însufleţită poate se suportă! Dar nu face nimic, frăţioare! Chiar dacă gesturile mele nu sunt la fel de tandre ca ale fetelor de la Callao, vei avea alături de tine mai mult decât un prieten: un borfaş care te-a adoptat şi care va face totul ca să nu crăpi ca un câine.

Emile mi-a dat mai multe adrese, dar nicăieri nu au de lucru pentru mine. De două ori m-am dus la spital să încerc să-l internez pe Picolino. Imposibil. Chipurile, n-au paturi libere, iar hârtiile lui de eliberat de la El Dorado nu uşurează deloc lucrurile. Ieri am fost întrebat de ce-l am în grijă, care este naţionalitatea lui etc. Când i-am povestit lui scârţa-scârţa pe hârtie de la spital că mi-a fost încredinţat de directorul de la El Dorado şi că mi-am luat sarcina să mă ocup de el, acest cretin mi-a spus:

— Ei bine, deoarece a fost eliberat pentru că v-aţi angajat să-l ajutaţi, n-aveţi decât să vi-l păstraţi şi să-l îngrijiţi acasă la dumneavoastră. Dacă nu sunteţi capabil, trebuia să-l lăsaţi acolo.

Când îmi cere adresa îi indic una falsă, căci n-am încredere în acest imbecil, exemplu valabil oriunde al funcţionarului mediocru, care vrea să-şi dea importanţă.

Sunt disperat atât pentru Picolino, cât şi pentru mine. Îmi dau seama

că nu mai pot rămâne la Emile, a cărui soție se plânge că trebuie să schimbe zilnic cearşafurile lui Pico. Totuşi, spăl zilnic petele de pe cearşafuri la chiuvetă, cât pot mai bine, dar se usucă greu şi proprietăreasa îşi dă seama repede. Atunci, cumpăr un fier de călcat şi usuc cu el părțile spălate.

Ce să fac? Nu prea ştiu. Trebuie să găsesc repede o soluție. Pentru a treia oară am încercat să-l internez pe Picolino într-un spital, dar fără rezultat. Este ora unsprezece când ieşim de acolo. Dacă-i aşa, va trebui să recurg la măsuri extreme şi mă hotărăsc să petrec această după-amiază cu prietenul meu. Îl duc la Calvario, o grădină cu plante şi flori tropicale superbe, aflată pe o mică colină în plin centrul Caracasului.

Acolo, sus. pe o bancă, admirând splendida panoramă, mâncăm *arepas* cu carne şi bem o sticlă cu bere. Apoi, aprind două țigări, una pentru Pico, alta pentru mine. Picolino fumează cu greutate” lăsându-şi saliva pe țigară. Îşi dă seama că momentul este important, că vreau să-i spun ceva ce-l va tulbura. Ochii îi sunt speriați şi par să-mi spună: „Vorbeşte, vorbeşte repede! Simt că ai luat o hotărâre importantă. Vorbeşte, te implor! „

Toate astea le citesc în ochii lui mai clar decât dacă le-ar fi scris. Îmi pare rău că-l văd aşa şi ezit. În sfârşit, îndrăznesc şi-i spun:

— Pico, de trei zile încerc să te internez într-un spital. Nu-i nimic de făcut. Nu se poate. Înțelegi?

— Da, spun ochii lui.

— Pe de altă parte, nu ne putem duce la consulatul francez fără să riscăm o cerere de extrădare pe lângă guvernul Venezuelei.

Ridică din umărul sănătos.

— Ascultă-mă cu atenție. Trebuie să te faci bine şi pentru asta ai nevoie de un tratament serios. Asta-i principalul. Or, ştii bine că nu am destui bani să te îngrijesc. Atunci, uite cum vom face. Vom petrece seara împreună, mergem la cinema, iar mâine dimineață te voi duce în piața Simon Bolivar fără să ai vreun act asupra ta. Acolo, te vei culca la picioarele statuii şi nu te vei mişca din loc. Dacă vor încerca să te scoale în capul oaselor, le vei da de înțeles că nu poți. Sigur că, după un timp, cineva va anunța poliția care va chema o ambulanță. O voi urmări într-un taxi şi am să văd la ce spital te vor duce. Voi veni peste două zile să te văd la ora vizitelor, amestecându-mă printre vizitatori. Prima oară poate că nu-ți voi vorbi, dar, trecând pe lângă patul tău, îți voi lăsa țigări şi ceva bani. Eşti de acord?

Îşi pune brațul valid pe umărul meu şi mă priveşte în față. Privirea lui îmi dezvăluie un amestec extraordinar de tristețe şi de recunoştință. Gâtlejul i se contractă, face un efort supraomenesc pentru a scoate un

sunet răguşit, care vrea să însemne aproape un „da, mulțumesc! „
A doua zi, lucrurile se petrec aşa cum am prevăzut. Mai puțin de un sfert de oră după ce Picolino se culcase la picioarele statuii, trei sau patru bătrâni ce stăteau la umbra copacilor au prevenit un polițist. Douăzeci de minute mai târziu, o ambulanță sosea să-l ia. Am urmărit-o într-un taxi.
N-am avut nicio dificultate, două zile mai târziu, pierdut într-un grup de vizitatori, să-l găsesc pe Picolino în cea de-a treia sală comună pe care o parcurgeam. Din fericire pentru mine, patul lui se află între altele două unde sânt bolnavi grav şi pot, fără niciun pericol, să-i vorbesc puțin. Este congestionat de bucurie că mă vede şi se agită poate prea mult.
—Eşti bine îngrijit?
— Da, dă el din cap.
Privesc foaia de observație de la piciorul patului: „Paraplegie sau malarie cu complicații secundare. De urmărit din două în două ore. „îi las şase pachete de țigări, chibrituri şi douăzeci de bolivari mărunțiş.
— La revedere, Pico!
Văzându-i privirea disperată şi rugătoare, adaug: „Nu-ți face griji, vin să te mai văd, frățioare! „Nu trebuie să uit că am devenit pentru el de neînlocuit. Sunt singura persoană ce-l mai leagă de lume.

Au trecut deja cincisprezece zile de când mă aflu aici şi bancnotele de o sută de bolivari se duc repede. Noroc că eram corect îmbrăcat când am sosit. Am găsit o cămăruță, modestă, dar totuşi destul de scumpă pentru buzunarul meu. Nicio femeie la orizont. Cu toate astea, femeile din Caracas sunt frumoase, fine şi cu mult spirit. Este greu, totuşi, să stabileşti o legătură. Suntem în 1946 şi nu este un gest obişnuit ca femeile să intre neînsoțite într-o cafenea.
Un oraş mare îşi are secretele lui. Pentru a te apăra trebuie să le cunoşti, şi pentru a le cunoaşte ai nevoie de profesori. Dar cine sunt oare aceşti profesori ai străzii? O întreagă faună misterioasă, care are limbajul ei, legile ei, obişnuințele, viciile, trucurile ei pentru ca să reuşească să se descurce şi să câştige cu ce să trăiască douăzeci şi patru de ore. Să-ți câştigi viața cât mai cinstit posibil, iată problema. Nu-i, însă, prea uşor.
Ca şi ceilalți, mă descurc, fac lucruri adesea haioase, dar nu am ajuns un răufăcător. De exemplu, într-o zi am întâlnit un columbian pe care-l cunoscusem la El Dorado.
— Ce mai faci?
Îmi spune că în momentul de față îşi câştigă viața trăgând la loto un

superb Cadillac.

— Pe naiba! Te-ai îmbogățit atât de mult încât îți poți permite să fii proprietarul unui Cadillac?

Se topeşte de râs, apoi îmi explică în ce constă afacerea:

— Este Cadillacul directorului unei mari bănci. O conduce singur, soseşte fix la ora nouă dimineața şi o parchează la o sută, o sută cincizeci de metri de bancă. Suntem doi. Unul dintre noi, nu întotdeauna acelaşi, ca să nu fim reperați, îl urmăreşte până la uşa băncii, unde ține de şase. În caz de pericol, fluieră într-un anume fel ce nu poate fi confundat. Dar asta nu ni s-a întâmplat decât o dată. Astfel, între venirea şi plecarea lui, la ora 13, punem pe maşină un afiş alb pe care am scris frumos cu roşu: „Cumpărați biletul loto cu care puteți câştiga acest automobil Cadillac. Numerele sunt valabile la loteria din Caracas. Tragerea luna viitoare. „

— Chestia asta este ceva cu totul neobişnuit! Deci, vinzi bilete pentru „câştigarea” unui Cadillac ce nu-ți aparține. Ai curaj! Dar sticleții?

— Niciodată nu sunt aceiaşi şi, cum nu sunt şmecheri, nu le dă niciodată prin cap c-ar fi o escrocherie. Şi, dacă se interesează prea tare de noi, le facem cadou două sau trei bilete şi fiecare dintre ei visează că poate va câştiga Cadillacul. Dacă vrei să câştigi ceva, vino cu noi, te voi prezenta asociatului meu.

— Nu crezi că-i o ticăloşie să-i furi pe cei nenorociți?

— Vezi-ți de treabă! Biletul costă zece bolivari, astfel încât numai cei ce au lovele îl cumpără. Deci, niciun rău.

Şi, iată-mă, după ce l-am cunoscut şi pe asociat, intrat în chestia asta Nu-i prea grozav, Papi, dar trebuie să mănânci, să dormi, să fii curat, dacă nu elegant, şi să păstrezi cât mai mult timp posibil în rezervă cele câteva diamante pe care le-ai adus de la El Dorado şi cele două bancnote de cinci sute de bolivari pe care le păstrezi ca un avar, în tub, ca şi cum ai mai fi la ocnă. Căci n-am încetat să port tubul din două motive: cineva ar putea să mi-l fure din camera de hotel care se află într-un cartier destul de dubios, iar dacă l-aş ține în buzunarul pantalonilor s-ar putea să-l pierd. Oricum, sunt mai bine de paisprezece ani de când port tubul în colon. Un an în plus sau în minus nu mai are nicio importanță şi sunt mai liniştit cu el.

Vânzarea biletelor de loterie a durat mai mult de cincisprezece zile şi ar mai fi continuat, dacă, într-o zi, un client n-ar fi cumpărat două bilete şi n-ar fi examinat în detaliu această superbă maşină pe care visa s-o câştige. Deodată, începe să strige:

— Dar această maşină nu este a doctorului Fulano, directorul băncii?

Foarte calm, columbianul îi răspunde:

— Bineînțeles, ne-a încredințat-o pentru a o oferi la loto. Speră, astfel, să obțină un preț mai bun decât dacă ar vinde-o direct.

— Ciudat!...gândeşte cu voce tare clientul.

— Mai ales să nu-i spuneți, continuă columbianul, la fel de impasibil. I-am promis că nu vom spune nimănui, s-ar simți foarte prost dacă s-ar afla.

— Îl înțeleg, căci, într-adevăr, este destul de neaşteptat din partea unui om ca el!

De îndată ce s-a îndepărtat destul în direcția băncii, am luat repede afişul şi l-am împăturit. Columbianul dispare cu el, iar eu mă duc la uşa băncii să-l anunț pe camaradul nostru că ne-am strâns catrafusele. Mor de râs în sinea mea şi nu mă pot abține să nu rămân ceva mai departe de intrare ca să văd urmarea pe care o bănui. Şi iată, trei minute mai târziu, îl văd pe director apărând împreună cu clientul bănuitor. Gesticulează şi merge atât de repede încât am impresia că este enervat la culme.

Constatând, fără ca acest lucru să-i surprindă, probabil, că nu mai este nimeni în preajma Cadillacului, se întorc şi se opresc într-un bar ca să bea un păhărel şi să se calmeze. Deoarece clientul nu m-a reperat, intru şi eu ca să mă amuz ascultându-le conversația:

— Ce tupeu, ce tupeu pot să aibă! Nu credeți, doctore Fulano? Dar proprietarul Cadillacului, ca un bun locuitor al Caracasului, căruia nu-i displace umorul, începe să râdă şi spune:

— Când mă gândesc că dacă aş fi trecut şi eu pe acolo, pe jos, s-ar fi putut să-mi ofere bilete pentru câştigarea propriei mele maşini, iar eu, care sunt atât de distrat câteodată, aş fi fost capabil să le cumpăr!... Nu credeți, totuşi, că este destul de hazliu?

Evident, loteria noastră a luat sfârşit. Columbienii au dispărut. Eu am câştigat aproape o mie cinci sute de bolivari, cu care pot să trăiesc mai bine de o lună, ceea ce era important.

Zilele trec şi nu-i prea uşor să găseşti ceva de făcut. Este perioada în care încep să sosească petainiştii şi colaboraționiştii care încearcă să scape de justiția franceză. Nefiind la curent cu diferența dintre petainişti şi colaboraționişti, îi pun pe toți în aceeaşi oală cu eticheta „foşti gestapovişti”. Deci, nu-i frecventez.

Trece o lună fără prea multe schimbări. La Callao, nu mă gândeam că va fi atât de greu să-mi găsesc un rost. Acum, fac pe comisul voiajor, din uşă în uşă, pentru a vinde cafetiere făcute special pentru birouri (bancuri!). Gogoşile pe care le torn sunt aşa de cretine că mă dezgustă: „înțelegeți, domnule director, de fiecare dată când salariații dumneavoastră coboară să bea o cafeluță (aşa se obişnuieşte în toate

birourile din Venezuela) pierd un timp important, mai ales dacă plouă, iar dumneavoastră în acest timp pierdeți bani. Cu cafetiera în birou, câştigați pe toate planurile. „Câştigători pe toate planurile, poate ei, dar nu eu, asta-i sigur. Căci mulți patroni îmi răspund:

— Oh, ştiți, în Venezuela privim viața cu calm, chiar şi când e vorba de afaceri. Pentru asta, de altfel, salariații noştri au voie să se ducă când vor, în timpul orelor de serviciu, şi să bea o cafeluță.

Şi cu aerul ăla foarte inteligent pe care ți-l dă o cafetieră ținută în mână când mergi pe stradă, dau nas în nas cu Paulo Boxerul, o veche cunoştință din Montmartre.

— Asta-i bună! Tu eşti Paulo…

— Şi tu, Papillon?

Repede, mă ia de braț şi intrăm într-o cafenea.

— Ce ciudat, ce rol poate juca şi hazardul!

— Ce făceai cu cafetiera pe trotuar?

— Le vând, oricât ți se poate părea de ciudat. Tot scoțând-o şi băgând-o la loc, cutia s-a rupt.

Îi povestesc despre mine şi-l întreb: „Dar tu? „

— Să ne bem cafelele. Îți voi spune în altă parte.

După ce-a plătit, ne sculăm şi fac un gest să-mi iau cafetiera.

— Las-o aici, nu vei mai avea nevoie de ea, îți garantez.

— Crezi?

— Sunt sigur.

Îmi las nenorocita aia de cafetiera pe masă şi ieşim.

O oră mai târziu, după ce ne-am amintit de Montmartre, Paulo trece la atac.Îmi propune să iau parte la o afacere formidabilă, într-o țară nu prea îndepărtată de Venezuela. Are încredere în mine. Dacă accept, mă ia în echipa lui.

— Este foarte uşor, afacerea este ca şi rezolvată, frate! îți spun serios. Vor fi atâția bani încât vor trebui neteziți cu fierul de călcat pentru a nu ocupa prea mult loc.

— Şi unde-i afacerea asta extraordinară?

— Vei afla acolo. Nu-ți pot spune nimic dinainte.

— Câți vom fi?

— Patru. Unul se află deja acolo. Pe cel de-al doilea am venit să-l iau de aici. Îl cunoşti, de altfel. E Gaston, ai fost prieten cu el.

— Da, dar l-am pierdut din vedere.

— Dar eu nu, spune Paulo râzând.

— Şi chiar nu poți să-mi spui nimic în plus despre afacere?

— Imposibil, Papi. Am motivele mele.

Mă gândesc repede. În situația în care mă aflu nu prea am de ales.

Sau continui să mă plimb cu o cafetieră sau cu orice altă tâmpenie în mână sau reiau aventura şi am şansa să fac rost, în curând, de mulţi biştari. Ştiu că Paulo este mai mult decât serios şi că, dacă s-a gândit că trebuie să fim patru, afacerea trebuie să fie şi ea foarte serioasă. Nu am nicio îndoială că, din punct de vedere tehnic, va fi o frumoasă operație. Şi asta, trebuie s-o recunosc, mă tentează. Atunci, Papi, mizăm?

— Banco!

A doua zi, pornim.

Capitolul 6 – Tunelul de sub bancă

Mai mult de şaptezeci şi două de ore de călătorie cu maşina. Trecem pe rând la volan. Paulo este foarte prudent. De fiecare dată când trebuie să facem plinul, cel ce conduce îi lasă pe ceilalți doi la trei sute de metri de stația de benzină şi vine înapoi să-i ia.

Am rămas cu Gaston mai bine de o jumătate de oră sub o ploaie torențială, aşteptând ca Paulo să revină. Sunt furios.

— Crezi, într-adevăr, că merită tot circul ăsta, Paulo? Uite cum arătăm. O să ne îmbolnăvim.

— Papi, eşti agasant la culme! A trebuit să umflu pneurile, să schimb roata din spate, să schimb uleiul şi să pun apă. Toate astea nu se fac în cinci minute!

— Nu te contrazic, Paulo! Dar te rog să mă crezi că nu prea văd utilitatea atâtor precauții.

— Eu le văd şi eu sunt cel ce comandă. Tu ai făcut treisprezece ani de ocnă, dar şi eu am făcut zece ani de închisoare în frumoasa noastră Franță. Aşa că îmi dau seama că nu suntem niciodată destul de precauți. Dacă cineva îşi aminteşte de o maşină, un Chevrolet, cu o persoană la bord în loc de trei câți suntem nu-i tot aia!

Are dreptate, nu e cazul să mai discutăm.

Zece ore mai târziu, ajungem în oraşul care constituie țelul călătoriei noastre. Paulo ne lasă la colțul unei străzi mărginite de vile de-o parte şi de alta.

— Mergeți pe trotuarul din dreapta. Vă opriți la vila *Mi amor*. Intrați ca la voi acasă. Înăuntru îl găsiți pe Auguste.

O grădină cu flori, o alee îngrijită, o casă cochetă a cărei uşă este închisă. Batem cu discreție.

— Bună ziua, prieteni! Intrați, ne spune Auguste deschizându-ne. Ne primeşte într-o cămaşă cu mânecile suflecate, transpirat şi plin de pământ lipit pe brațele-i păroase. Îi explicăm că Paulo s-a dus să

parcheze maşina la celălalt capăt al oraşului. Nu-i cazul să fie văzută o maşină cu număr de Venezuela pe stradă.

— Ați călătorit bine?

— Da.

Nimic mai mult. Ne-am aşezat în sufragerie. Simt că se apropie un moment deosebit şi sunt puțin încordat. Nici Gaston, nici eu nu ştim despre ce este vorba. „O chestiune de încredere, ne-a spus Paulo la Caracas. Mergeți sau nu. Un lucru este sigur: e vorba de atâția bani lichizi cât n-ați îndrăznit voi să visați vreodată! „Am fost de acord, dar acum totul trebuie să devină clar şi precis.

Auguste ne oferă o cafea. În afară de cele câteva întrebări despre călătorie, despre cum stăm cu sănătatea, nimic altceva care să mă lămurească. Sunt discreți în familia asta!

Aud o portieră trântindu-se în fața casei. Sunt sigur că este Paulo, care avea de gând să închirieze o maşină cu număr local.

— Ei, iată-ne cu toții! spune Paulo intrând în cameră şi scoțându-şi jacheta de piele. Totul e în regulă, băieți!

Liniştit, îşi bea cafeaua. Nu ne spune încă nimic. Aştept. Îi cere lui Auguste să pună sticla de coniac pe masă. Fără să se grăbească, cu acelaşi aer satisfăcut de viață, ne serveşte şi, în sfârşit, atacă subiectul.

— Ei bine, băieți, sunteți la locul nostru de muncă. Imaginați-vă că, în dreptul acestei vile drăguțe, de cealaltă parte a străzii pe care am venit, se găseşte spatele unei bănci a cărei intrare este situată pe un bulevard paralel cu străduța noastră. Şi dacă ați observat că brațele lui Auguste sunt murdare de pământ argilos, asta înseamnă că, ştiind că sunteți nişte leneşi, s-a şi apucat de treabă pentru ca voi să aveți mai puțin de făcut.

— Ce să facem? îl întreabă Gaston, care nu-i tâmpit, dar pricepe mai greu.

— Nu prea mare lucru, spune Paulo surâzând. Un tunel, care pleacă din camera alăturată, va trece pe sub grădină, apoi pe sub stradă, pentru ca în cele din urmă să ajungă sub camera blindată a băncii. Asta dacă toate calculele mele sunt exacte. Dacă nu, s-ar putea să ne trezim în partea din față a băncii, în stradă. În acest caz vom săpa mai adânc şi vom încerca să revenim dedesubt, chiar în centru.

O mică pauză, apoi continuă:

— Ce spuneți?

— Lasă-mă să pricep despre ce este vorba. Nu-i tocmai chestia la care mă aşteptam.

— Banca este atât de importantă? întreabă Gaston, dovedind încă o dată că pricepe ceva mai greu, căci, dacă Paulo a pus totul pe roate, n-a

făcut-o doar pentru trei acadele.

— Treci prin fața ei mâine şi ai să-mi povesteşti pe urmă, îi răspunde Paulo, râzând în hohote. Ca să-ți faci doar o idee, îți spun că are opt casieri. Şi dacă faci un mic efort, o să-ți dai seama câți bani le pot trece zilnic prin mâini.

— Colosal! exclamă Gaston, bătându-se pe coapse. Este o bancă adevărată. Ei bine, sunt foarte bucuros. Voi participa şi eu o dată la o spargere calculată la milimetru. Aşa, o să-mi câştig bastonul meu de mareşal al borfaşilor!

Cu acelaşi surâs de om satisfăcut, Paulo se întoarce spre mine:

— Nu spui nimic, Papi?

— Eu n-am nevoie să ajung mareşal. Prefer să rămân caporal cu destui bani ca să pot să fac treaba la care mă gândesc. Pentru asta nu am nevoie de milioane. Cred, Paulo, că-i vorba de o muncă gigantică şi, dacă reuşeşte –trebuie să crezi întotdeauna în ceea ce faci, deci va reuşi, sunt sigur! –vom avea cu ce ne plăti toată viața chiria şi telefonul. Dar… mai sunt câteva „dar” -uri ce trebuie rezolvate! îți putem pune câteva întrebări, căpitane?

— Câte vrei, Papi. Aveam, de altfel, intenția să discut cu voi fiecare detaliu al afacerii. Căci, dacă eu sunt cel care conduce operațiunea, –am acest drept fiindcă eu am proiectat-o -, fiecare dintre voi îşi riscă libertatea şi poate viața. Aşa că poți să-mi pui orice întrebare doreşti.

— Corect. Prima întrebare: din camera de alături, unde se află probabil puțul de coborâre, câți metri sunt până la trotuarul din dreptul grădinii?

— Exact optsprezece metri.

— A doua: ce distanță este de la bordura trotuarului până la bancă?

— Zece metri.

— A treia: ai reuşit să localizezi, din interiorul băncii, în raport cu celelalte încăperi, intrarea camerei blindate?

— Da. Am închiriat un seif în sala la care are acces clientela obişnuită a băncii. Această sală se află alături de cea în care se păstrează tezaurul băncii şi este separată de ea printr-o uşă blindată protejată de două sisteme de siguranță. Nu există decât o intrare care dă în camera seifurilor clienților. De aici se trece în sala cea mare. Într-o zi, după mai multe vizite, aşteptând să mi se dea a doua cheie a seifului meu, am văzut deschizându-se uşa blindată. În timp ce uşa se învârtea în jurul propriului său ax, am putut zări sala şi marile seifuri aliniate împrejur.

— Ai putut să-ți dai seama de grosimea peretelui despărțitor dintre cele două săli?

— Este greu de calculat din cauza grosimii blindajului din oțel.

— Câte trepte trebuie să coborî până ajungi la uşa camerei cu seifuri?

—Douăsprezece.

— Deci, podeaua celor două săli, se află la trei metri sub nivelul străzii. Şi cum te-ai gândit să procedăm?

— Trebuie să încercăm să atacăm chiar sub zidul despărțitor dintre cele două săli. Este posibil, dacă reuşim să reperăm buloanele exterioare care fixează seifurile de podea. Astfel, printr-o singură gaură, ceva mai largă, avem acces la ambele săli deodată.

— Da, dar cum seifurile sunt fixate de peretele despărțitor, n-ar fi imposibil să nimerim sub unul din ele.

— Nu m-am gândit la asta. În acest caz nu ne-ar rămâne altă soluție decât să facem gaura spre centrul sălii.

— Cred că ar fi mai bine să facem două găuri de acces. Câte una în fiecare sală şi, dacă este posibil, în mijlocul lor.

— Şi eu sunt acum de aceeaşi părere, mă susține Auguste.

— De acord, Papi. Nu am ajuns încă acolo, dar este bine să ne gândim dinainte la toate. Şi altceva?

— La ce adâncime va fi tunelul?

— Trei metri.

— Lățimea?

— Optzeci de centimetri. Trebuie să avem posibilitatea să ne mişcăm în tunel.

— Ce înălțime va avea?

— Un metru.

— Sânt de acord în ce priveşte lățimea şi înălțimea, dar nu şi pentru adâncime. Doi metri deasupra noastră nu constituie o crustă prea rezistentă. Dacă trece un camion greu sau un cilindru compresor tunelul se poate prăbuşi.

— Poate, Papi, dar nu există niciun motiv ca să treacă un camion sau un cilindru compresor pe strada asta.

— Te cred, dar nu ne costă mai nimic în plus ca să facem tunelul la patru metri adâncime. Astfel, vor fi trei metri de pământ între plafonul tunelului şi stradă. Vezi vreun inconvenient? Munca suplimentară va însemna doar să săpăm un metru în plus în puțul de acces. Asta nu schimbă cu nimic datele pentru tunel. Pe de altă parte, la patru metri adâncime este aproape sigur că vom ajunge la bancă la nivelul fundațiilor sau chiar sub ele. Câte etaje are imobilul?

— Parter şi un etaj.

— Fundațiile nu pot fi, deci, prea adânci.

— Corect, Papi. Vom coborî la patru metri.

— Cum te gândeşti să forţăm camera blindată? Cum stăm cu sistemul de alarmă?

— După mine, Papi, aici e buba. Totuşi, logic vorbind, sistemele de alarmă sunt instalate în mod obişnuit în exteriorul camerelor blindate. Din moment ce nu vom atinge niciuna dintre uşi, nici cea a băncii, nici cea a camerei tezaurului, alarma n-ar trebui să se declanşeze. Şi nu cred că există un alt sistem de alarmă în interiorul celor două săli ale seifurilor. Ca precauţie, cred că nu trebuie să ne atingem însă de seifurile aflate lângă uşa de acces la camera tezaurului şi nici de cele situate lângă uşa blindată.

— De acord. Sunt si eu de această părere. Bineînţeles, există riscul ca, în timp ce lucrăm la seifuri, vibraţiile să declanşeze sistemul de alarmă. Dar, luându-ne toate măsurile de precauţie, nu văd de ce norocul nu ar fi de partea noastră.

— Altceva, Papi?

— Ai prevăzut să armezi tunelul?

— Da. În garaj avem tot ce ne trebuie pentru o armătură solidă.

— În regulă. Şi cu pământul ce facem?

— Mai întâi, îl împrăştiem în toată grădina, apoi vom face din el moviliţe şi în cele din urmă vom aranja de-a lungul zidurilor o brazdă largă de un metru şi cât se poate de înaltă, fără ca asta să pară ciudat.

— Vecinii sunt curioşi?

— Cu cei de la dreapta nicio problemă. Un bătrânel şi-o bătrânică slăbuţă, care se scuză de fiecare dată când mă văd deoarece câinele lor îşi face nevoile în faţa porţii noastre. La stânga, nu putem fi la fel de siguri. Sunt doi copii, de opt şi zece ani, care toată ziua se dau în leagăn şi se înalţă atât de sus încât pot vedea pe deasupra zidului ce meşterim noi pe aici.

— Oricum, nu pot vedea decât o parte a grădinii, în orice caz nu cea care se află în dreptul zidului lor.

— Ai dreptate, Papi. Bine, să presupunem că am terminat tunelul şi că ne aflăm sub camera tezaurului. Va trebui să săpăm o cavitate ceva mai mare, un fel de cameră, ca să ne ţinem uneltele şi să putem lucra comod, doi sau trei poate. Şi, după ce vom localiza centrul fiecărei camere, vom săpa sub fiecare dintre ele un fel de spaţiu de doi pe doi metri.

— Corect. Cu ce vom ataca pereţii din oţel ai seifurilor?

— Âsta-i un punct pe care trebuie să-l discutăm împreună.

— Spune.

— Putem să-i tăiem cu aparatul de sudură, ştiu să umblu cu el, asta

mi-e meseria. Sau cu arcul electric, ştiu şi asta, dar există o dificultate. Vila este alimentată cu o tensiune de 120 de volţi şi avem nevoie de 220. De aceea, m-am gândit să mai chem un tip, dar el nu vrea să muncească la tunel. Va sosi abia în ajunul „atacului”.

— Cu ce lucrează?

— Ţin-te bine, Papi. Cu termit. Este un adevărat maestru în această specialitate. Voi, ceilalţi, ce spuneţi?

— Asta înseamnă cinci părţi în loc de patru.

— Vei avea destul, Gaston. Patru părţi sau cinci nu contează cine ştie ce.

— Sunt de acord să-l chemi pe tipul ăsta căci, dacă avem vreo douăsprezece seifuri de deschis, treaba merge mai repede cu termit decât cu orice altceva.

— Aşa arată, deci, planul general. Toată lumea este de acord cu el?

Îl adoptăm în unanimitate. Paulo ne recomandă încă ceva: Gaston şi cu mine să nu ieşim sub niciun motiv din casă în timpul zilei. Nu vom putea ieşi decât seara, din când în când, cât mai puţin posibil, foarte corect îmbrăcaţi, cu cravată şi tot dichisul. Niciodată, însă, toţi patru împreună.

Trecem în camera alăturată, ce servea înainte drept birou. O groapă cu un diametru de un metru şi trei metri adâncime este deja săpată. În timp ce-i admir pereţii drepţi ca un zid îmi trece prin cap problema aerisirii.

— Ca să putem respira cât de cât mai normal, la ce te-ai gândit?

— Vom trimite aer, cu ajutorul unui compresor, prin tuburi de plastic. Dacă cel ce lucrează nu are aer destul, un altul îi va trimite direct în gură un jet constant atât timp cât va lucra. Am cumpărat un compresor la Caracas, care mi s-a părut silenţios.

— Şi dacă am lua un aparat de aer condiţionat?

— M-am gândit şi la asta şi am deja unul în garaj, dar de fiecare dată când îl vom folosi vor sări siguranţele.

— Ascultă, Paulo. Nu ştiu ce se poate întâmpla cu tipul cu termitul. Dacă nu vine, cu aparatul de sudură nu merge prea repede şi numai cu arcul electric am putea face treaba. Trebuie neapărat să pui 220 de volţi. Pentru ca cererea ta să pară normală, spui că ai nevoie de un congelator pentru carne, de aparate de aer condiţionat şi că, în plus, deoarece lucrezi în lemn, ai dori să-ţi instalezi în garaj un fierăstrău electric. N-ar trebui să-ţi pună nicio problemă chestia asta.

— Ai dreptate. Nu avem decât de câştigat punând 220 de volţi. Şi acum, ajunge, am trăncănit destul despre asta! Auguste este regele spaghetelor. Cum sunt gata, ne aşezăm la masă.

Masa a fost foarte veselă. După ce ne-am adus aminte câteva întâmplări mai puțin agreabile, cădem de acord ca atunci când vorbim de trecut să nu ne mai gândim la închisoare. Să vorbim doar despre ceea ce a fost plăcut: femeile, soarele, marea, plăcerile fizice etc. Râdem toți ca nişte copii. Nimeni nu are niciun regret la gândul că vom ataca societatea tocmai în ceea ce simbolizează puterea ei egoistă: *o bancă*.

Vila a fost branşată la curentul de 220 de volți fără nicio dificultate, transformatorul găsindu-se în apropiere. Nicio problemă. Pentru a termina mai repede puțul, am renunțat la târnăcopul cu coada scurtă, foarte greu de mânuit într-un spațiu aşa de mic. Decupăm bucăți de pământ cu un fierăstrău circular pentru lemne, fiecare bucată fiind smulsă cu ajutorul unui soi de țăruş solid, uşor de mânuit, şi depusă într-o găleată.

Muncă de titan, ce avansează încet, încet. Din casă, abia se aude zumzăitul fierăstrăului circular în fundul puțului, care a atins deja cei patru metri. Din grădină nu se aude absolut nimic.

Puțul este terminat. Astăzi ne-am apucat de tunel şi Paulo a fost cel care, cu busola în mână, a săpat primul metru într-un pământ argilos care se lipeşte de toate cele. Nu mai lucrăm pe jumătate dezbrăcați, ci în salopete care ne acoperă şi tălpile, aşa că atunci când le scoatem, după ce urcăm, suntem la fel de curați ca nişte fluturi ce ies din crisalide. În afară de mâini, bineînțeles.

După calculele noastre, va trebui să săpăm treizeci de metri cubi de pământ. Nici mai mult, nici mai puțin.

— Adevărată muncă de ocnaş, mormăie Paulo când este prost dispus.

Dar, încet, avansăm. „Ca nişte cârtițe sau bursuci”; spune Auguste.

— Vom reuşi, băieți! Şi vom avea lovele pentru toată viața. Nu-i aşa, Papillon?

— Bineînțeles. Iar eu îi voi tăia limba procurorului, cât şi martorului mincinos şi voi organiza un superb foc de artificii la nr. 36 pe quai des Orfevrès. Haideți, la treabă, băieți! Dacă voi nu sunteți prea grăbiți să deveniți milionari, eu, în schimb, visez toată noaptea că procurorul a murit de moarte bună în patul lui, cu limbă cu tot, că martorul meu se învârteşte liniştit în magazinul de blănuri al lui tac-su şi că războiul a făcut nu numai ca sticleții să-şi schimbe domiciliul, dar şi să se transforme în soldați ai Armatei Salvării! Ceea ce ar însemna ca această operațiune să nu mai însemne nimic pentru mine. Atunci, nu-i momentul să spunem idioțenii sau să jucăm belotă. Haideți, coborâți-mă în gaură. Mai lucrez câteva ore.

— Calmează-te, Papi! Toți suntem enervați. Nu prea merge repede, este adevărat, dar avansăm totuşi, şi acolo, în fața noastră, la mai puțin

de cincisprezece metri, se află comoara. Şi, apoi, fiecare are problemele lui. Iată ce-mi scrie prietenul meu Santos de la Buenos Aires.

Şi Paulo scoate o scrisoare din buzunar şi ne citeşte cu voce tare: „Dragă Paulo. Crezi, frățioare, în miracole? Iată că s-au dus mai bine de şase luni de când n-ai mai trecut să-ți vezi cele două gagici, nici măcar nu le-ai scris sau trimis o carte poştală. Eşti complet inconştient. Ele nu ştiu dacă ai murit sau trăieşti şi în ce colț al planetei te afli. Nu-i prea vesel pentru mine, în aceste condiții, să mă duc să adun biştarii. În fiecare luni, strigătul lor este tot mai violent: «Hei, unde-i omul nostru? Ce face? Are în cap o afacere, sigur. E haios cu loviturile lui grozave! Dar ar fi mai bine să fie aici cu noi. Ne-am săturat să dormim doar cu perna în brațe. Este ultima oară când îți mai dăm bani. Ai înțeles? Sau vine sau divorțăm! »

Paulo, fă un efort, trimite-le măcar un rând. Nu cred în miracole, într-o zi, vei pierde cele două mori şi atunci adio făină. Amicul tău, Santos. „

— Ei bine, eu cred în miracole, şi miracolul este acolo, în fața noastră. Şi eu, Paulo, şi voi, camarazii mei, prin inteligența şi curajul nostru suntem făuritorii lui. Totuşi, sper să mai reziste un timp gagicile, căci avem nevoie de banii lor pentru a duce afacerea la bun sfârşit.

— O să le facem cu toții câte un cadou, spune Auguste surâzând.

— Asta-i treaba mea, spune Paulo. Eu sunt artistul care realizează una dintre cele mai frumoase operațiuni gândite de un borfaş; ele, fără să ştie, o finanțează, ceea ce, cu toate astea, este o mare onoare pentru ele.

Hohot de râs general, un pahar de coniac, iar eu accept să fac o belotă pentru a mulțumi pe toată lumea şi pentru a mă destinde puțin.

Nicio problemă cu evacuarea pământului în grădină, care măsoară optsprezece metri lungime pe zece lățime. Pământul este răspândit pe lățime, ținându-se seama de aleea care merge la garaj. Dar cum pământul scos nu-i la fel cu cel de afară, aducem din când în când un camion de mraniță. Totu-i în regulă.

Şi săpăm, şi cărăm găleţile pline de pământ! Am „parchetat”, ca să spun aşa, solul galeriei, căci sunt infiltrații de apă care transformă totul în noroi. Iar pe scânduri găleata alunecă mai uşor dacă o tragi cu frânghia.

Iată cum lucrăm. Unul dintre noi se află în fundul tunelului. Cu un fierăstrău circular şi cu un piolet sapă şi dislocă pietrele şi pământul pe care le pune apoi în găleată. Cel de al doilea se află la baza puțului şi trage găleata până la el. Sus, se află al treilea, care ridică găleata şi o goleşte într-o roabă cu roata cauciucată. Am făcut o trecere care dă

direct în garaj. Al patrulea nu are decât să ia roaba, să treacă prin garaj cu ea şi să apară cât mai natural cu putinţă în grădină.

Lucrăm ore în şir, împinşi de voinţa cumplită de a triumfa. Este o cheltuială de energie extraordinară. Munca în fundul galeriei este greu de suportat, cu toată instalaţia de aer condiţionat şi cu tot aerul adus de tubul pe care ni-l înfăşurăm în jurul gâtului şi al cărui capăt îl apucăm din când în când... Sunt plin de bubuliţe roşii din cauza căldurii, am asemenea porţiuni întinse pe tot corpul. Parcă ar fi urticarie şi mă mănâncă îngrozitor. Singurul care nu are aşa ceva este Paulo, căci el nu se ocupă decât de roabă şi de împrăştierea pământului în grădină. Când ieşi din infernul ăsta, chiar după ce-ai făcut un duş, ai nevoie de mai mult de o oră să respiri normal şi, uns cu vaselină sau unt de cacao, să te simţi aproape bine. „Oricum, noi am fost cei ce-am ales această muncă, nu? Nimeni nu ne-a obligat s-o facem. Atunci, ajută-te singur, suportă, tacă-ţi fleanca şi Cerul te va ajuta! „Este ceea ce-i spun şi-i repet de două sau trei ori pe zi lui Auguste, când începe să strige că dracu l-a pus să se vâre în treaba asta afurisită.

Întâi, trebuie să vă spun că pentru a slăbi nu există o reţetă mai bună decât să sapi un tunel sub o bancă. Este extraordinar cât de suplu poţi deveni după ce te-ai aplecat, târât şi contorsionat atâta. În tunel transpiri la fel ca într-o saună. Făcând aceste exerciţii în toate poziţiile posibile şi imposibile, nu rişti să-ţi mai rămână grăsime în plus şi te alegi şi cu muşchi frumoşi. Vedeţi, este un lucru pozitiv din toate punctele de vedere şi, pe deasupra, la capătul culoarului te aşteaptă o recompensă magnifică: comoara altora.

Totul merge bine, în afară de grădină. Tot ridicându-i nivelul cu pământul pe care-l scoatem, florile se afundă în loc să crească, ceea ce nu prea pare normal. Dacă vom continua tot aşa, în curând nu se vor mai vedea decât petalele. Găsim un remediu: punem florile în ghivece pe care le aşezăm în pământul proaspăt adus. Bine acoperite, nu se vede nimic, plantele par ieşite din pământ.

Se cam lungeşte povestea asta! Dacă am putea să ne odihnim cu rândul, mai treacă meargă. Dar nici vorbă de aşa ceva. Trebuie să fim cu toţii la datorie pentru a păstra un ritm eficient. În trei, totul ar deveni interminabil şi ar trebui să înmagazinăm provizoriu pământul în vilă, ceea ce ar fi periculos.

Chepengul care acoperă puţul se potriveşte de minune. Când ne odihnim, putem să lăsăm deschisă uşa camerei, nu se observă absolut nimic. În ceea ce priveşte trecerea prin perete, am acoperit-o în partea dinspre garaj cu un panou imens de care sunt agăţate tot felul de unelte, iar în casă cu un dulap enorm din epoca colonizării spaniole.

Astfel, când Paulo trebuie să primească pe cineva, o face fără nicio teamă. Numai Gaston şi cu mine ne ascundem în camera noastră de la etajul întâi.

Timp de două zile, fără întrerupere, a plouat cu găleata şi tunelul este inundat. Sunt aproape douăzeci de centimetri de apă; propun ca Paulo să se ducă să cumpere o pompă de mână şi furtunul de care este nevoie. O oră mai târziu, pompa este în funcţiune. Pompând cu rândul (alt exerciţiu!), scoatem apa pe care o deversăm la canal. O zi de lucru lungă şi penibilă pentru mine:

Nu mai avem mult până în decembrie. Ar fi minunat dacă am putea fi gata la sfârşitul lui noiembrie cu cămăruţa de sub bancă, săpată şi armată. Dacă tipul cu termitul vine la timp, nu am nicio îndoială că Sfântul Nicolae ne va umple ghetuţele din plin. Dacă nu vine, ne-am hotărât să lucrăm cu arcul electric. Ştim de unde să luăm aparatul cu toate accesoriile. Se găsesc unele grozave la General Electric. Le vom cumpăra dintr-un alt oraş, este mai prudent.

Tunelul avansează. Ieri, 24 noiembrie, am atins fundaţiile băncii. Mai avem numai trei metri de tunel şi cămăruţa de făcut, deci în jur de doisprezece metri cubi de pământ de scos. Sărbătorim asta bând şampanie adevărată, franţuzească.

— Este cam verde, spusese Auguste.

— Cu atât mai bine, semn bun: este culoarea dolarilor!

Paulo face socoteala timpului şi a operaţiunilor pe care le mai avem de făcut:

— Şase zile să scoatem pământul, dacă n-o să fie cumva mai mult

— trei zile să armăm

— total: nouă zile.

— Suntem în 24 noiembrie, deci pe 4 decembrie totul ar putea fi O. K. Cât se poate de sigur.

„Vom ataca într-o vineri, la ora opt seara, banca închizându-se la ora şapte. Vom avea la dispoziţie noaptea de vineri spre sâmbătă, toată ziua de sâmbătă, noaptea de sâmbătă spre duminică şi toată duminica. Dacă totul merge bine, putem zbura din cuib la ora două dimineaţa. În total, cincizeci şi două de ore de muncă. De acord?

— Nu, Paulo. Nu sunt deloc de acord.

— De ce, Papi?

Banca se deschide la ora şapte dimineaţa ca să se facă curat. Dintr-un motiv oarecare, s-ar putea ca cineva să dea alarma la acea oră, deci nu prea târziu după ce noi am şters-o. Iată ce vă propun: trebuie să reuşim să terminăm treaba duminică până la ora optsprezece. Până când vom termina împărţirea, se va face ora douăzeci. Plecând la acea

oră, avem la dispoziție unsprezece ore dacă alarma se dă la ora şapte şi treisprezece ore dacă se va da abia la ora nouă.

În final, sunt toți de acord cu propunerea mea. Bem şampanie şi ascultăm discurile pe care le-a adus Paulo: Maurice Chevalier, Piaf, Parisul, balurile populare… în fața paharelor pline, fiecare visează la ziua cea mare. Este aproape, putem să o atingem parcă cu mâna.

Papi, nota de plată pe care ți-ai gravat-o în inimă o să poți s-o plăteşti în curând, la Paris. Dacă totul merge bine, dacă am şansa de partea mea, voi reveni din Franța la Callao şi am s-o caut pe Maria.

Tată, pe dumneata te voi întâlni mai târziu. Sărmane şi minunat tată! Va trebui să aştept, ca să-l pot îmbrățişa, să îngrop în mine omul de altădată, aventurierul… Asta nu-mi va cere prea mult timp după ce mă voi fi răzbunat şi-mi voi fi făcut o situație bună.

Totul s-a întâmplat a doua zi după ce am sărbătorit atingerea fundațiilor băncii, dar noi aveam să aflăm cu întârziere… Ne-am dus într-un oraş din apropiere să vedem un grup de sudură şi tăiere cu arc electric din cele produse de General Electric. Foarte corect îmbrăcați, camaradul meu şi cu mine am plecat pe jos şi i-am găsit pe Paulo şi Auguste doi kilometri mai departe, în maşină.

— Merităm plimbarea asta, nu-i aşa fraților? Respirați, respirați din plin acest vânt de libertate.

— Ai dreptate, Paulo, merităm această plimbare! Să nu conduci prea repede ca să avem timp să admirăm peisajul.

Stând în două pensiuni diferite, am petrecut trei zile în acel frumos port plin de bărci şi animat de-o populație pestriță şi veselă, în fiecare seară ne întâlneam toți patru. „Nu tu night-club, nu bordel, nu prostituate, suntem în călătorie de afaceri, camarazi”, ne-a spus Paulo. Avea dreptate.

Cu el ne-am dus să examinăm aparatul în linişte. Este formidabil, dar trebuie plătit cu bani peşin şi noi n-avem toți biştarii necesari. Paulo telegrafiază la Buenos Aires şi, din fericire, dă adresa pensiunii unde stă, în port. Ne hotărâm să ne întoarcem acasă, în oraş, iar el să revină singur, două sau trei zile mai târziu, să ia banii şi aparatul. Plecăm foarte destinşi după aceste trei zile de vacanță.

Ca de obicei. Paulo ne lasă pe mine şi pe Gaston în colțul străzii. Vila se află cam la o sută de metri. Mergem încet, fericiți că ne vom revedea capodopera de tunel, când, deodată, îl apuc pe Gaston de braț şi-l opresc brusc. Ce se întâmplă în fața casei? Sunt sticleți, vreo douăsprezece persoane, apoi văd doi pompieri ieşind din pământ în mijlocul străzii. Nu-i nevoie să mi se explice, am înțeles totul, Tunelul a fost descoperit!

Gaston începe să tremure ca şi când ar avea febră, apoi, clănţănind din dinţi, nu găseşte nimic mai bun să spună decât această superbă idioţenie:

— Ne-au dărâmat tunelul nostru atât de frumos! Ce bandă de imbecili! Un tunel aşa de frumos!

Chiar în acel moment, un tip cu o moacă de sticlete, pe care poţi s-o recunoşti de la un kilometru, ne priveşte. Dar situaţia mi se pare nespus de caraghioasă încât izbucnesc într-un râs atât de vesel şi de adevărat încât poliţistul, chiar dacă ar fi avut cea mai mică îndoială în ceea ce ne priveşte, ne crede nişte simpli trecători. Luându-l pe Gaston de braţ, îi spun tare, în spaniolă:

— Ce tunel au săpat hoţii ăştia!

Şi, încet, întorcând spatele capodoperei noastre, părăsim strada fără să ne grăbim şi fără să avem neplăceri. Dar acum trebuie să acţionăm repede. Îl întreb pe Gaston:

— Câţi bani ai asupra ta? Eu am aproape şase sute de dolari şi o mie cinci sute de bolivari. Şi tu?

— Am două mii de dolari în total, îmi răspunse Gaston.

— Cel mai bine, Gaston, ar fi să ne despărţim aici, în stradă.

— Ce vei face, Papi?

— Mă întorc în portul unde am fost împreună şi voi încerca să mă îmbarc pe un vas care pleacă în orice direcţie, dacă este posibil direct spre Venezuela.

Nu putem să ne îmbrăţişăm în plină stradă, dar, emoţionat, Gaston are ochii plini de lacrimi ca şi mine când ne strângem mâinile. Nimic nu-i apropie pe oameni mai mult decât aventura şi pericolul trăite împreună.

— Noroc, Gaston!

— Baftă, Papi!

Paulo şi Auguste au plecat pe căi diferite, unul în Paraguay şi celălalt la Buenos Aires. Gagicile lui Paulo nu mai dorm acum cu perna-n braţe.

Am reuşit să găsesc un loc pe un vapor pentru Porto Rico. De acolo am luat avionul spre Columbia, apoi un vapor spre Venezuela.

De abia câteva luni mai târziu am aflat ce se întâmplase: conducta principală de apă a bulevardului pe care se afla banca se spărsese. Ca s-o repare, traficul a trebuit să fie deviat pe străzile paralele. Un camion enorm, cu bare de fier, a trecut pe strada noastră, peste tunelul nostru, care s-a prăbuşit sub roţile din spate.

Strigăte, stupefacţie, poliţie… şi-au dat imediat seama despre ce era vorba.

Capitolul 7 – Carotte – Muntele de pietate

Iată-mă la Caracas, în ziua de Crăciun. Toate străzile importante sunt minunat luminate. Peste tot auzi cântece, se cântă cu acel inegalabil simţ al ritmului specific oamenilor din popor. Veselia este generală. Eu sunt puţin deprimat din cauza eşecului, dar nu prea trist. Am jucat, am pierdut, este sigur, dar sunt tot în viaţă şi mai liber ca oricând. Şi, apoi, cum spunea Gaston, era totuşi un tunel atât de frumos!

Puţin câte puţin mă las cucerit de ambianţa pe care o creează aceste cântece dedicate naşterii copilaşului din Bethleem şi, probabil, liniştit, cu sufletul din nou senin, îi trimit o telegramă Mariei: „Maria, fie ca acest Crăciun să umple de fericire casa în care mi-ai dat atâtea”

Mi-am petrecut Crăciunul la spital, cu Picolino. S-a ridicat din pat şi, în grădina spitalului, aşezaţi pe-o bancă, am avut şi noi Crăciunul nostru. Cumpărasem două *hallacas*, o specialitate ce nu se face decât la Crăciun, cele mai bune şi mai scumpe pe care le-am găsit. În buzunare aveam două sticle plate cu chianti.

Crăciun de săraci? Nu, Crăciun de oameni bogaţi, foarte bogaţi! Crăciunul unor oameni care au scăpat de „calea putreziciunii”. Crăciun strălucind de lumina unei prietenii cimentate de grele încercări. Crăciun de libertate totală, chiar şi de aceea de a face nebunii ca mine. Crăciun fără zăpadă, la Caracas, plin de florile acestei grădini de spital, Crăciun de speranţă pentru Picolino, a cărui limbă nu mai atârnă şi nici saliva nu-i mai curge, de când este îngrijit. Da, Crăciun miraculos pentru el, pentru că a pronunţat distinct un „da” fericit când l-am întrebat dacă *hallacas* sunt bune.

Dar, Dumnezeule! Cât de greu este să-ţi refaci viaţa! Trec câteva săptămâni dificile şi, totuşi, nu mă descurajez. Am în mine două lucruri: primul, o încredere neclintită în viilor; al doilea, o dorinţă mult prea puternică de a trăi. Chiar atunci când poate că ar trebui să-mi fac griji, o întâmplare de pe stradă mă face să rîd, iar dacă întâlnesc un camarad pot petrece seara cu el amuzându-mă ca la douăzeci de ani. Asta îmi menţine moralul.

Un doctor mi-a dat ceva de lucru în laboratorul lui de produse cosmetice. Nu câştig mult, dar destul ca să fiu întotdeauna bine îmbrăcat, chiar elegant. Tinereţea mea face restul. Îl părăsesc şi încep să lucrez pentru o unguroaică; a pus pe roate o făbricuţă de iaurt în

casa ei şi aici fac cunoştinţă cu un aviator al cărui nume nu-l voi aminti, căci acum este comandant de cursă lungă la Air France. Am să-i spun Carotte.

Şi el lucrează la iaurgeria unguroaicei şi câştigăm destul de bine ca să ne putem amuza. Fiecare seară ne-o petrecem în barurile din Caracas. Adeseori, ne ducem să bem un pahar, două la hotelul Majestic, dispărut acum, dar care pe atunci era singurul loc modern al oraşului, în cartierul Silencio.

Şi atunci, în acele momente în care crezi că nu se mai poate întâmpla nimic, se produce un adevărat miracol. Într-o zi, Carotte, care, ca orice bărbat, nu dă amănunte despre viaţa lui particulară, dispare şi reapare, câteva zile mai târziu, venind din Statele Unite, cu un mic avion de observaţie de două locuri, unul în spatele celuilalt. O chestie superbă. Nu-i cer să-mi spună de unde-l are, dar nu mă pot abţine să nu-l întreb: ce va face cu el?

Râde şi-mi spune:

— Nu ştiu încă, dar putem să ne asociem.

— Şi ce-o să facem?

— Orice, numai să ne amuzăm şi să câştigăm ceva lovele.

— De acord, să ne gândim.

Unguroaica, amabilă, care nu-şi prea făcuse probabil iluzii asupra „colaborării” noastre cu ea, ne urează noroc şi începe astfel pentru noi o lună extraordinară, complet nebunească.

Ah, câte n-am făcut cu acest fluture enorm!

Carotte este un as al pilotajului. În timpul războiului, aducea din Anglia agenţi francezi, pe care-i debarca noaptea pe câmpuri aflate sub controlul celor din Rezistenţă, şi-i lua pe alţii înapoi la Londra. Ateriza adesea ghidat doar de lanternele de buzunar ale celor ce-i aşteptau. Este nu numai un temerar, dar şi un poznaş. O dată, fără să mă prevină, a luat un viraj pe-o aripă, aproape în unghi drept, de era să-mi pierd pantalonii de frică, numai ca să sperie o grăsană ce-şi făcea nevoile în aer liber, în grădină.

Îmi plăceau enorm avionul şi escapadele noastre aeriene, aşa că, neavând bani să plătim benzina, am avut ideea să mă fac vânzător ambulant cu avioneta.

Este singura dată în viaţă când am abuzat de încrederea cuiva. Se numea Coriat şi avea un magazin de confecţii pentru bărbaţi şi femei, „Almacen Rio”. Coriat era asociat cu fratele său. Era un evreu de talie mijlocie, brun, cu o expresie inteligentă, vorbind perfect franţuzeşte. Magazinul, bine ţinut, era din ce în ce mai prosper. La raionul pentru femei găseai tot ce era mai variat şi mai nou, rochii şi alte articole, toate

aduse de la Paris. Deci, aveam de unde alege lucruri vandabile, foarte frumoase.

Reuşesc, deci, să-l fac să-mi încredinţeze, în consignaţie, o mulţime de rochii, bluze, pantaloni etc. pe care urma să le vindem în alte provincii ale ţării.

Plecăm în plimbare oriunde, ne întoarcem când avem chef, după bunul nostru plac. Dar, cu toate că vindem destul de bine, nu reuşim să ne acoperim cheltuielile, iar partea lui Coriat se duce pe benzină. Nu mai rămâne aproape nimic pentru el.

Cele mai bune cliente sunt femeile din bordeluri şi nu scăpăm, bineînţeles, ocazia să le vizităm. Bluzele viu colorate, pantalonii croiţi după ultima modă, fustele înflorate, baticurile de mătase etc. toate erau foarte tentante pentru ele, când, după ce etalam totul pe masa din sufrageria bordelului, începeam să le fac reclamă.

— Vă rog să mă urmăriţi cu atenţie, doamnelor. Toate astea nu sunt un lux inutil pentru dumneavoastră. Este, mai degrabă, dacă-mi pot permite să spun aşa, un plasament de lucru, căci, cu cât sunteţi mai atrăgătoare, cu atât mai mult clienţii vor da năvală. În ceea ce le priveşte pe cele ce nu se gândesc decât cum să facă economii, pot să le spun, cu certitudine, că este o prostie să nu cumpere nimic de la mine. De ce? Pentru că cele mai bine înţolite vor fi nişte concurente de temut pentru ele!

Comerţul nostru nu era pe placul tuturor patronilor de bordeluri, căci vedeau cu tristeţe banii intrând şi în alte buzunare decât ale lor. Căci mulţi dintre ei vindeau şi ei pensionarelor lor „instrumente de lucru”. Chiar pe credit. Patronii ăştia vroiau să halească ei totul!

Ne duceam adesea la Puerto la Cruz, căci într-un oraş din apropiere, Barcelona, se află un aeroport foarte bun. Patronul celui mai şic bordel, celui mai bine întreţinut, unde trăiesc şaizeci de femei, este un individ refractar, grosolan, pretenţios, într-un cuvânt o scârbă. E panamez. Soţia lui, o venezueliană, este, dimpotrivă, foarte amabilă, dar, din păcate, el este cel ce comandă şi nu-i posibil să-ţi deschizi valizele, nici măcar o oră, şi cu atât mai puţin să-ţi expui marfa pe-o masă.

O dată a mers chiar prea departe. Şi-a dat afară una din pensionare pentru simplul motiv că a îndrăznit să cumpere de la noi fularul pe care eu îl purtam la gât. Discuţia a degenerat şi poliţistul chemat în grabă ne-a sfătuit să plecăm şi să nu mai punem piciorul pe acolo.

— O. K., cretin de patron de bordel de trei parale, îi spune Carotte. N-o să mai revenim pe jos, ci prin aer! Asta n-o s-o poţi împiedica!

N-am înţeles ameninţarea decât a doua zi, când, luându-ne zborul dimineaţa, devreme, din Barcelona, îmi spune prin telefonul din

interiorul avionului:

— Mergem să-i dăm bineţe panamezului. Să nu-ţi fie teamă şi ţin-te bine!

— Ce-ai de gând?

Nu-mi răspunde şi, când ajungem în apropiere, ia puţină înălţime şi, în plină viteză, se îndreaptă spre bordel, trece pe sub liniile de înaltă tensiune care se găsesc în apropiere şi, cu mare zgomot, aproape razant peste acoperişul de tablă, care, prost prins, îşi ia zborul ca frunzele toamna, lăsând camerele descoperite, cu paturile şi ocupanţii lor. Viraj apoi pe o aripă, luăm puţină înălţime şi trecem din nou, mai sus de data asta, pentru a admira spectacolul. N-am văzul niciodată ceva mai comic decât acele femei şi acei clienţi în pielea goală, înnebuniţi de furie, agitându-se în cutiile lor fără capac, făcându-le semne de răzbunare cu pumnii aviatorilor nesăbuiţi care le-au întrerupt fie zbenguiala amoroasă, fie un somn profund. Doar eu şi Carotte ne prăpădeam de râs.

Nu ne-am mai întors niciodată acolo, căci, acum, nu numai patronul era furios pe noi, ci şi femeile. Ceva mai târziu, am întâlnit-o pe una dintre ele, care a avut bunul simţ să râdă cu noi de cele întâmplate. De altfel, se pare că s-a făcut mare tărăboi în jurul acestei aventuri şi că, în furia lui, cretinul ăla gras de panamez a ţinut să fixeze el însuşi tabla de pe acoperiş cu buloane enorme.

Carotte şi cu mine iubim enorm natura şi ne luăm adesea zborul doar ca să găsim locuri extraordinare. Astfel, am descoperit, în plină mare, cam la două sute de kilometri de coastă, o adevărată minune a lumii, Los Roquès. Este o îngrămădire de trei sute şaizeci de insuliţe dispuse într-un oval, strânse unele în altele şi formând astfel un lac neobişnuit în plină mare. Este un lac liniştit, căci insuliţele formează un fel de dig, cu apa verde deschis, atât de clară şi de transparentă încât se poate vedea fundul aflat la douăzeci, douăzeci şi cinci de metri. Din păcate, pe atunci nu exista o pistă de aterizare, dar ne învârteam în jurul lor de mai mult de zece ori înainte de a ne duce să aterizăm într-o insulă aflată la vest, la cincizeci de kilometri, Las Aves.

Carotte era, într-adevăr, un pilot extraordinar. L-am văzut aterizând cu o aripă ce grebla nisipul sau atingea apa, atunci când plaja era prea înclinată.

Isla de Aves, adică insula Păsărilor. Sunt mii şi mii, cu penajul gri la maturitate şi complet alb când sunt pui. Li se spune „năroadele”, aici sunt cam prostănace şi foarte încrezătoare. Este o senzaţie unică să ne aflăm doar noi, în pielea goală, pe această insulă plată ca o plăcintă, înconjuraţi de păsări care aterizează sau se urcă pe noi fără teamă, căci

n-au văzut probabil în viața lor oameni. Ne petrecem ore în şir bronzându-ne la soare, întinşi pe plaja îngustă ce înconjoară insula. Ne jucăm cu păsările, le prindem în căuşul palmelor, câteva sunt foarte interesate de capul nostru şi ne ciugulesc părul. Ne scăldăm, ne bronzăm şi, când ne este foame, găsim întotdeauna languste ce se încălzesc la soare la suprafața apei. Repede, le prindem cu mâna şi le prăjim pe cărbuni. Singura dificultate este să găsim destule plante uscate pentru a face focul, căci pe aici nu creşte cine ştie ce vegetație. Ronțăind această carne suculentă, udată cu un vin alb din care avem întotdeauna câteva sticle la bord, pe această plajă neumblată, având în jurul nostru marea, cerul şi păsările, ne simțim ca în paradis, încât nu avem nevoie să vorbim pentru a ne împărtăşi comuniunea totală.

Şi când decolăm, înainte de a se însera, sunt plin de soare şi de bucurie, de gustul de-a muşca din plin din viată, nepăsător la toate, chiar şi la faptul că nu ştiu cum vom plăti benzina acestei escapade care nu avea decât un scop: plăcerea de a trăi frumosul şi neaşteptatul.

În Las Aves am descoperit o vastă grotă marină a cărei intrare apare doar în timpul refluxului, lăsând să intre lumina şi aerul. Sunt pasionat de această grotă cu adevărat impresionantă. Pătrundem înot, apa este limpede, puțin adâncă, nu are mai mult de un metru. Când stăm în picioare, în mijlocul ei, şi privim în jur, avem impresia că pereții şi bolta sunt înstelate cu greieri. Nu sunt greieri, bineînțeles, ci mii de languste mici, agățate de rocă, exact ca nişte greieri într-un copac din Provence, şi nu mai mari ca ei. Rămânem mult timp în grotă fără să le deranjăm. Nu intervenim decât atunci când o caracatiță mare, avidă de pui de languste, îşi întinde un tentacul pentru a-i aduna. Repede, sărim asupra ei şi îi răsucim capul. Se va descompune aici, dacă mai are timp, căci pentru crabi ea constituie un adevărat festin.

Ne-am întors de câteva ori la Las Aves ca să ne petrecem noaptea acolo. Înarmați cu lanterne puternice, adunăm languste de câte un kilogram cu care umplem doi saci mari. Când am plecat de la Carlota, aerodrom situat în plin Caracas, am descărcat întreaga noastră marfă, aşa că putem aduce până la patru sute de kilograme de langustă. Este o nebunie să ne încărcăm aşa, dar râdeam cu inconştiență. De abia reuşim să ne desprindem de pământ, aşa că stelele nu au de ce să se teamă de noi. Cu greutate, zburăm pe firul văii, pe deasupra caselor, de-a lungul celor douăzeci şi cinci de kilometri care despart coasta de Caracas. Vindem langustele vii cu prețul derizoriu de 2,5 bolivari bucata. Aşa ne putem plăti pensiunea şi benzina. Dar, cum prindem langustele cu mâna goală şi adesea ne rănim, se întâmplă câteodată să revenim fără marfă. Asta nu are nicio importanță, nu ne pasă de nimic,

trăim din plin.

Într-o zi, când ne duceam la Puerto La Cruz, nu departe de port, Carotte mi-a spus: „Papi, nu prea mai avem benzină, o să aterizăm pe terenul companiei petroliere de la San Tomo! „Când am trecut pe deasupra terenului pentru a le semnaliza că vrem să aterizăm pe pista lor privată, aceşti cretini au aşezat în mijlocul pistei un camion cisternă cu apă sau benzină, dracu ştie cu ce! Carotte, stăpân pe nervii lui şi cu toate că-l bodogăneam că nu văd unde am putea ateriza, îmi spune: „Ține-te bine, Papi! „şi se îndreaptă spre un drum destul de lat pe care aterizează fără zdruncinături. Dar nu se poate opri înainte de a ajunge la începutul unui viraj de unde apare, într-o viteză nebunească, un camion încărcat cu boi. Scrâşnetele frânei acoperă strigătele noastre de groază, căci, dacă şoferul n-ar fi pierdut imediat controlul camionului şi n-ar fi ajuns cu remorcă cu tot într-un şanț, ne-am fi dus pe copcă! Repede, Carotte sare din avion şi-l convinge pe şofer, un italian, să înceteze cu înjurăturile: „Ajută-ne să împingem avionul de cealaltă parte a drumului, ai să strigi pe urmă! „Italianul mai tremură încă şi este alb ca varul. Îl ajutăm şi noi să-şi adune animalele ce se împrăştiaseră fugind din remorca făcută praf.

Acest aterizaj de virtuos a făcut vâlvă, iar guvernul a cumpărat avionul de la Carotte pe care l-a numit instructor civil pe aeroportul de la Carlota.

Viața mea de aviator s-a terminat. Păcat. Luasem câteva lecții de zbor şi totul mergea bine. Atâta pagubă! Singurul care a pierdut în treaba asta este Coriat. Lucru extraordinar, n-a făcut reclamații împotriva mea. Câțiva ani mai târziu, l-am despăgubit integral şi, acum şi aici, vreau să-i mulțumesc pentru generozitatea lui.

Dar, pentru moment, nu am pierdut numai avionul, nu numai locul de muncă la unguroaică, ci trebuie să evit şi centrul Caracasului, căci magazinul lui Coriat se află acolo şi nu prea am chef să dau nas în nas cu el.

Situația nu este, din nou, prea strălucită, dar nu face nimic. Aceste câteva săptămâni petrecute cu Carotte au fost atât de minunate încât nu am ce regreta. Dimpotrivă, nu le voi uita niciodată.

Ne vedem adesea, Carotte şi cu mine, într-un bistrou liniştit, ținut de un bătrân francez pensionat de la compania Transat. Într-o seară, când ne pregăteam să jucăm domino, într-un colț al bistroului, cu un fost ocnaş care trăia liniştit din vânzarea de parfumuri pe credit şi cu un republican spaniol, doi necunoscuți, purtând ochelari fumurii, intră şi întreabă dacă-i adevărat că pe aici vine adesea un pilot francez.

Carotte se ridică şi le spune: „Eu sunt. „

Îi examinez pe necunoscuți din cap până-n picioare şi-l recunosc, cu uşurință, pe unul dintre ei. Mă îneacă emoția. Mă apropii. Înainte de a deschide gura, acesta mă recunoaşte la rândul lui:

— Papi!

Este Marele Léon, unul dintre cei mai buni prieteni de la ocnă. Un tip înalt, cu o față slabă, un om generos. Nu este cazul să părem prea intimi şi mi-l prezintă, fără să-mi spună mai mult, pe prietenul lui, Pedro Chilianul. Léon ne explică într-un colț, la un pahar, că are nevoie de o avionetă cu un pilot şi că i s-a vorbii de francez.

— Aviatorul este aici, îi răspunde Carotte, eu sunt. Dar nu mai am avionetă. Ea aparține acum altora.

— Îmi pare rău, spune Léon. Nici mai mult, nici mai puțin. Carotte se retrage şi-şi continuă partida de domino, altcineva luându-mi locul. Pedro Chilianul s-a dus la bar, aşa că putem vorbi liniştiți.

— Hei, Papi!

— Hei, Léon!

— Ne-am văzul ultima oară acum mai bine de zece ani.

— Da. Tu ieşeai de la Recluziune, când eu intram. Cum o duci, Léon?

— Nu prea rău. Dar tu, Papi?

Lui pot să-i mărturisesc ce mă frământă.

— Să-ți spun sincer, Léon, mă cam plictisesc. Nu-i uşor să te redresezi. Şi, apoi, chiar dacă ai ieşit de la pârnaie cu cele mai bune intenții, viața este foarte dificilă când nu ai nicio meserie, iar gândul nu-ți stă decât la aventură.

Şi, apoi, ascultă-mă Léon, tu eşti mai mare ca mine şi nu eşti un ocnaş ca toți ceilalți. Ție pot să-ți spun ce am pe inimă. Vezi, gândindu-mă serios şi fiind cinstit față de mine însumi, datorez totul acestei țări. M-am născut din nou aici şi mi-am promis să respect această mare casă şi să fac cât mai puține lucruri discutabile. Dar nu-i prea uşor. Chiar cu gustul meu pentru aventură, dacă n-aş avea de prezentat câtorva persoane de la Paris o lungă notă de plată, sunt absolut sigur că mi-aş putea face o situație plecând de la zero, prin mijloace corecte, numai că *nu pot aştepta ca aceste putregaiuri să moară înainte de a ajunge eu acolo.*

Când îi văd pe tinerii de aici, plini de bucuria de a trăi, nepăsându-le de nimic, când mă aflu în fața unui flăcău între douăzeci şi patru şi treizeci de ani, iluminat parcă din interior de acest minunat gust al vieții pe care-l ai la această vârsta, atunci, fără să vreau, mă întorc în trecut, spre toți acei ani ce mi-au fost furați, cei mai frumoşi din viață. Şi revăd gropile negre ale Recluziunii, şi cei trei ani de aşteptare înainte şi după

Curtea cu juri, şi ocna împuțită unde am fost tratat mai rău decât un câine turbat. Şi atunci, timp de ore, câteodată zile întregi, merg pe străzile Caracasului, rumegând toate astea. În loc să-i mulțumesc de zece, de douăzeci de ori pe zi destinului că m-a condus aici, ei bine, mă gândesc la cu totul altceva: văd, retrăiesc, am impresia că mă aflu din nou în toate acele adevărate morminte prin care am trecut şi, aşa cum făceam în acele morminte, unde mă plimbam ca un urs în cuşcă, reîncep să scandez „unu, doi, trei, patru, cinci, întoarcere”! Este ceva mai puternic decât mine, o adevărată obsesie! Nu, nu pot suporta ca cei ce m-au făcut să trăiesc pe nedrept acest calvar, în temnițe mizerabile, unde aş fi putut crăpa ca o zdreanță, fără a mai păstra nimic uman pe figură şi în inimă, şi de unde n-am reuşit să scap decât după multe suferințe şi cu mari eforturi, nu, nu pot accepta ideea că vor muri liniştiți, fără să plătească.

Atunci, când merg aşa pe străzi, nu mai privesc în jurul meu cu indiferență. Fiecare bijuterie, fiecare loc unde se află ceea ce-mi lipseşte mie cel mai mult, banii, reprezintă un obiectiv pe care-l examinez gândindu-mă cum aş putea face să pun mâna pe tot ce-i înăuntru. Şi, dacă n-am făcut încă aşa ceva, nu este pentru că-mi lipseşte dorința, căci aici sunt atâtea lucruri care-ți stau la îndemână încât parcă te provoacă.

Până acum am câştigat această partidă dificilă cu mine însumi, n-am făcut nimic grav în această țară si împotriva acestui popor care mi-au acordat încrederea lor. Ar fi o laşitate din partea mea, un gest dezgustător, josnic, ca şi cum ai viola fetele dintr-o casă unde ai fost primit cu brațele deschise. Dar îmi este teamă, teamă de mine însumi, teamă că într-o zi nu voi mai putea rezista tentației de a da o lovitură. Toate astea mă fac să-mi pierd, câteodată, încrederea că voi putea trăi într-o zi dintr-o muncă cinstită.

Marele Léon mă ascultă fără să spună nimic, privindu-mă totuşi atent. Bem un ultim pahar, fără să mai spunem vreun cuvânt. Se ridică şi-mi dă întâlnire a doua zi, când vom lua masa împreună cu Pedro Chilianul.

Ne întâlnim în grădina unui restaurant liniştit, la umbra unei bolte de verdeață. Este frumos.

— M-am gândit la ce mi-ai spus, Papi. Ascultă-mă cu atenție, am să-ți povestesc pentru ce ne aflăm la Caracas.

Nu sunt aici decât în trecere spre o altă țară din America de Sud, unde au de gând să dea o lovitură serioasă la un munte de pietate; după informațiile pe care le-au obținut de la unul dintre funcționari şi după cercetările pe care le-au făcut singuri, se află acolo amanetate

destule bijuterii care, transformate în dolari, le-ar putea aduce fiecăruia o sumă frumoasă. Pentru asta îl căutau pe Carotte. Vroiau să facă o afacere, cu el şi cu avionul lui, dar acum nu mai are niciun rost.

— Dacă vrei. Papi, poţi veni cu noi.

— Nu am paşaport şi nici prea multe economii.

— Paşaportu-i treaba noastră, nu-i aşa, Pedro?

— Este ca şi cum l-ai avea, răspunde Pedro, dar cu o falsă identitate. Astfel, oficial, nici n-ai ieşit, nici n-ai intrat în Venezuela.

— Cam la cât se vor ridica cheltuielile?

— La aproape 1000 de dolari, căci ţara asta nu-i prea aproape. Ai banii ăştia?

—Da.

— Atunci, având în vedere situaţia ta, nu prea ai de ales.

Şi, ca urmare a acestei întâlniri, două săptămâni mai târziu, a doua zi după operaţiune, mă aflu la câţiva kilometri de-o capitală sud-americană, pe cale să îngrop partea mea de bijuterii ascunsă într-o cutie de tablă.

Operaţiunea, bine pusă la punct, s-a desfăşurat fără probleme. Am intrat printr-un magazin de cravate lipit de muntele de pietate. Léon şi Pedro se duseseră de mai multe ori să-şi cumpere cravate ca să poată să examineze mai bine broasca magazinului şi să repereze locul unde am făcut gaura de trecere în zidul despărţitor. Nu am găsit nicio casă de bani, ci numai dulapuri blindate peste tot. Am intrat sâmbătă la ora 22 şi am ieşit duminică la ora 23.

Operaţiune bine executată, fără dificultăţi. Îmi îngrop deci cutia cu bijuterii la piciorul unui arbore imens, la douăzeci de kilometri de oraş. Sunt liniştit, voi putea recupera cutia când voi dori, fără să ezit, căci, pe lângă un semn făcut cu cuţitul, arborele este uşor de găsit, chiar după un pod, la marginea drumului, fiind primul din pădure. La întoarcere, arunc târnăcopul la zece kilometri de acest loc.

Seara ne întâlnim cu toţii într-un restaurant bun. Venim fiecare, pe cont propriu şi ne prefacem că ne întâlnim, din întâmplare, la bar, înainte de a ne duce să cinăm împreună.

Fiecare şi-a ascuns partea, Léon la un prieten, Pedro în pădure, ca mine.

— Vezi tu, îmi explică Léon, este mai bine ca fiecare să-şi ascundă partea lui în alt loc. Astfel, nimeni nu ştie ce-a făcut celălalt cu partea lui. Este o precauţie foarte utilă în America de Sud, căci, dacă unul este prins de sticleţi şi este torturat, atunci s-ar putea să mărturisească, dar n-o poate face decât pentru partea lui. Papi, eşti mulţumit de împărţire?

— Sincer să fiu, cred că estimarea noastră asupra valorii bijuteriilor

este corectă. Este bine, n-am nimic de spus.

Totul s-a terminat, deci, cu bine şi toată lumea este mulţumită.

— Sus mâinile!

— Asta-i bună, spune Léon. Sunteţi nebuni?

În doi timpi şi trei mişcări suntem loviţi, încătuşaţi şi expediaţi cu destinaţia Centrala sticleţilor. Nici măcar nu terminasem de mâncat stridiile.

Pe aici nu-şi prea pierd timpul sticleţii. „Dansul" a durat toată noaptea, mai mult de opt ore. Prima întrebare:

— Vă plac cravatele?

— Hai sictir!

Şi aşa mai departe. La ora 5 dimineaţa, nu mai suntem decât nişte pachete de carne tumefiată. Înnebuniţi că n-au reuşit să scoată nimic de la noi, sticleţii turbează. „Bine, dacă sunteţi încălziţi, o să vă răcorim. „De abia ţinându-ne pe picioare, suntem îmbarcaţi într-o dubă şi după un sfert de oră ajungem în faţa unei clădiri imense. Sticleţii intră în ea şi apoi apar nişte muncitori. Sticleţii îi chemaseră. Este rândul nostru să intrăm, fiecare susţinut de câte doi sticleţi, care aproape că ne târăsc.

Un culoar larg, uşi de oţel la dreapta şi la stânga, fiecare având deasupra un fel de ceas cu o singură limbă. Termometre. Îmi dau seama imediat că ne aflăm în faţa camerelor frigorifice ale unui abator.

Ne oprim pe culoar într-un loc unde se află nişte mese.

— Deci, ne spune şeful sticleţilor, vă mai dau puţin timp de gândire. Aici se află încăperile de congelare a cărnii. Înţelegeţi ce vreau să spun? Deci, vă întreb pentru ultima oară, unde aţi pus bijuteriile şi toate celelalte lucruri?

— N-am văzut nici bijuterii, nici cravate, îi răspunde Léon.

— Foarte bine, avocatule. O să începem cu tine.

Sticleţii deschid larg uşa unei încăperi. Un fel de ceaţă îngheţată se răspândeşte pe culoar. Léon este împins înăuntru, după ce i s-au scos pantofii şi şosetele.

— Închide repede, spune şeful, ne vom congela şi noi.

Cu un fior de groază, văd cum uşa se închide după bietul Léon.

— Tu, chilianule, ciripeşti sau nu?

— N-am nimic de spus.

Se deschide o altă uşă şi chilianul este împins înăuntru.

—Tu eşti cel mai tânăr, italianule (paşaportul meu era italienesc). Priveşte bine aceste termometre. Limba lor arată -40°C Asta înseamnă că, în starea în care eşti după mardeala pe care ai încasat-o, încălzit cum eşti, dacă nu ciripeşti şi dacă te băgăm înăuntru, ai nouă şanse

din zece să faci o congestie pulmonară şi să crapi la spital în mai puţin de patruzeci şi opt de ore. Vezi, îţi mai dau o şansă: aţi cambriolat muntele de pietate trecând prin magazinul de cravate, da sau nu?

— N-am nimic de-a face cu tipii ăştia. Nu-l cunosc decât pe unul de mai mult timp şi ne-am întâlnit, din întâmplare, la restaurant. Întrebaţi personalul. Nu ştiu dacă ei au vreo legătură cu afacerea asta, dar eu, oricum, nu.

— Ei bine, n-ai decât să crăpi şi tu, macaronarule! îmi pare rău că vei crăpa la vârsta ta, dar cu atât mai rău. Tu ai vrut-o!

Uşa se deschide. Cu o lovitură puternică sunt împins înăuntru şi mă întind cât sunt de lung pe podeaua acoperită cu gheaţă şi chiciură, după ce mă lovesc cu capul de-o bucată de carne de vită tare ca fierul, suspendată de un cârlig. Încetul cu încetul, simt frigul teribil din această încăpere învăluindu-mi tot corpul, pătrunzându-mă şi îngheţându-mi oasele. Cu preţul unui efort supraomenesc mă ridic, întâi în genunchi, apoi agăţându-mă de o bucată de carne, în picioare. Cu toată durerea pe care o resimt la fiecare mişcare după bătaia încasată, încep să dau din braţe, să-mi frec gâtul, obrajii, nasul, ochii, încerc să-mi încălzesc mâinile la subţiori. N-am pe mine decât pantalonii şi cămaşa ruptă. Deoarece mi-au scos şi mie pantofii şi şosetele, sufăr îngrozitor, căci talpa piciorului mi se lipeşte de gheaţă şi-mi simt degetele cum încep să îngheţe.

Îmi spun: „Nu poate dura mai mult de zece minute, un sfert de oră cel mult, apoi voi ajunge şi eu ca aceste vaci, o bucată de carne congelată! „Nu, nu pot face aşa ceva, să ne congeleze de vii? Curaj, Papi! Câteva minute încă şi uşa se va deschide. Culoarul atât de rece ţi se va părea cald. Braţele nu mă mai ascultă, nu-mi mai pot închide pumnii, nici mişca degetele, picioarele sunt lipite de gheaţă si nu mai am forţa să le mişc. Simt că voi leşina şi, în câteva secunde, revăd figura tatălui meu, pe care se suprapune imediat moaca procurorului, nu prea clară, căci se pierde şi ea în aceea a unor sticleţi. Trei figuri într-una singură. Mă gândesc: „Ce curios! Toţi sunt la fel, se hlizesc pentru că au câştigat! „ Şi leşin.

Ce se petrece? Unde mă aflu? Un cap frumos de bărbat este aplecat deasupra mea când deschid ochii. Nu pot vorbi, căci îmi simt încă gura îngheţată, dar mă întreb în gând: ce caut aici întins pe-o masă?

Mâini mari, puternice şi îndemânatice îmi masează tot corpul cu seu cald şi, încetul cu încetul, simt elasticitatea şi căldura revenindu-mi. Şeful sticleţilor priveşte scena de la doi, trei metri. Are un aer neliniştit. De mai multe ori mi se deschide gura pentru a mi se turna câteva picături de alcool. O dată mi se toarnă prea mult, mă sufoc aproape şi

vomit totul.

— Asta-i, spune maseurul, e în afară de orice pericol.

Şi continuă să mă maseze încă vreo jumătate de oră. Simt că pot vorbi, dar prefer să tac. Îmi dau seama că la dreapta se află un alt corp, aşezat pe-o masă la acelaşi nivel cu mine. Şi acesta este gol, şi el este fricționat, masat. Cine este? Léon sau chilianul? Eram trei, ori eu şi cu cel ce se află pe cealaltă masă facem doar doi. Unde este al treilea?

Celelalte mese sunt goale.

Ajutat de maseur, mă aşez în capul oaselor şi-l pot vedea pe celălalt. Este Pedro chilianul. Ne îmbracă cu costume vătuite, făcute special pentru cei ce lucrează în interiorul camerelor frigorifice.

Şeful sticleților nu se lasă:

— Poți vorbi, chilianule?

— Da!

— Unde sunt bijuteriile?

— Nu ştiu nimic.

— Şi tu, *spaghetti*?

— N-am fost cu ăştia.

— Foarte bine!

Mă las să alunec de pe masă. Cu greu mă țin pe picioare, dar am satisfacția că simt o arsură pe talpă, chiar dacă mă doare, şi sângele cum îmi zvâcneşte prin tot corpul.

Credeam că, pentru astăzi, am ajuns la capătul suferințelor, dar mă înşelasem.

După ce am fost aşezați unul lângă altul, Pedro şi cu mine, şeful, care şi-a recăpătat siguranța, ordonă: „Să li se scoată costumele! „Suntem din nou cu trupul gol şi tremurăm imediat de frig.

— Şi acum priviți bine, *hombres*!

De sub o masă apare un fel de pachet rigid pe care-l ridică în fața noastră. Este un corp congelat, țeapăn ca o scândură. Ochii îi sunt mari, deschişi, ficşi ca două bile de copil; este oribil la vedere, înfricoşător. Marele Léon! L-au congelat de viu!

— Priviți bine, *hombres*! repetă şeful. Complicele vostru n-a vrut să vorbească, aşa c-am mers până la capăt cu el. Acum e rândul vostru, dacă vă încăpățânați ca el. Am primit ordin să fiu neîndurător, căci cazul vostru este prea grav. Muntele de pietate este administrat de stat şi au început deja tulburări în oraş, căci oamenii cred că este vorba de un furt simulat de funcționari. Aşa că, ori vorbiți, ori într-o jumătate de oră veți arăta aşa cum arată complicele vostru.

Nu mi-am regăsit încă plenitudinea facultăților mele şi, în fața acestui spectacol, sunt atât de tulburat încât, timp de câteva secunde,

am chef să vorbesc. Singurul lucru care mă împiedică să comit această monstruozitate este faptul că nu ştiu unde se află celelalte ascunzători. Niciodată ăştia n-au să mă creadă şi voi fi şi mai în pericol.

Spre stupefacția mea, aud o voce foarte calmă, cea a lui Pedro, care spune:

— Să fim serioşi! Nu ne sperii cu asta. Este vorba de un accident, asta-i sigur! N-ai vrut să-l congelezi. Ai făcut o mişcare greşită, asta-i tot, şi nu vrei s-o repeți şi cu noi. Căci unul, treacă-meargă, dar trei, trei străini transformați în blocuri de gheață înseamnă mult prea mult şi nu te văd capabil să dai explicațiile de rigoare la doi ambasadori. Unul mai merge, dar trei este totuşi prea mult.

Nu mă pot împiedica să nu admir sângele rece, voința de oțel a lui Pedro. Foarte calm, sticletele îl priveşte pe chilian fără să spună nimic. După un moment, îi răspunde:

— Eşti un bandit, asta-i sigur, dar şi, asta trebuie s-o recunosc, un tip curajos! Apoi, întorcându-se către ceilalți, le spune: „Găsiți-le câte o cămaşă şi trimiteți-i la închisoare, judecătorul se va ocupa de ei. Inutil să mai continuăm «bunele tratamente» cu astfel de fiare; n-ar fi decât timp pierdut. „

Ne întoarce spatele şi pleacă.

O lună mai târziu, eram liber. Vânzătorul de cravate a recunoscut că nu-i călcasem niciodată pragul, ceea ce era adevărat; barmanul a declarat că băusem două pahare de whisky singur, că reținusem deja o masă pentru o singură persoană când au sosit ceilalți doi şi că am avut o mare surpriză să ne întâlnim în acest oraş. Totuşi, mi s-a dat ordin să părăsesc țara în decurs de cinci zile, căci le era teamă că, fiind aşa-zisul compatriot al lui Léon, aveam să mă plâng la consulat de tot ceea ce se întâmplase.

La instrucție am fost confruntați cu un tip necunoscut de mine, dar nu şi de Pedro, funcționarul de la muntele de pietate Gire le vânduse pontul. În seara împărțelii, acest cretin a făcut cadou un inel superb unei târfe dintr-un bar de noapte. Alertați, sticleților nu le-a trebuit prea mult să-l facă să vorbească şi iată de ce Marele Léon şi Pedro fuseseră atât de repede identificați. Pedro chilianul a rămas la zdup pentru treaba asta.

Iau avionul cu cinci dolari în buzunar. Nu m-am dus la ascunzătoare, este încă prea periculos. Mă voi întoarce peste un an să-mi caut comoara. Fac bilanțul înfricoşătorului coşmar pe care l-am trăit. Ziarele au evaluat furtul de la muntele de pietate la două sute de mii de dolari. Chiar dacă exagerează dublând valoarea, tot rămân cam o sută de mii

de dolari, ceea ce înseamnă că eu am în jur de treizeci de mii în ascunzătoare. Or, bijuteriile au fost estimate la valoarea împrumutului, adică la jumătatea valorii lor reale, şi dacă le vând fără ajutorul unui tăinuitor voi avea, după calculele mele, vreo şaizeci de mii de dolari! Am, deci, ce-mi trebuie pentru a mă răzbuna, cu condiția să nu mă ating de ei ca să trăiesc. Aceşti bani sunt sfinți, destinați unui scop sfânt, nu trebuie să-i întrebuințez în alt scop, sub *niciun pretext*.

Cu tot deznodământul oribil pentru prietenul meu Léon, pentru mine afacerea reprezintă un triumf. Doar dacă nu va trebui să-l ajut pe chilian, dar asta nu-i sigur, căci va trimite cu siguranță, peste câteva luni, un prieten de încredere să ia comoara pentru a plăti un apărător şi poate pentru a studia un plan de evadare. De altfel, căzusem cu toții de acord cu acest lucru: fiecare cu ascunzătoarea lui, încât niciunul să nu fie legat de celălalt. Eu nu fusesem de acord cu această metodă, dar aşa se procedează în tagma sud-americană. Odată operațiunea terminată, fiecare pentru sine, Dumnezeu pentru toți.

Şi Dumnezeu pentru toți… Dacă, într-adevăr, el este cel ce m-a salvat, a fost mai mult decât generos cu mine. Totuşi, el nu poate fi inspiratorul răzbunării mele! El nu vrea ca eu să mă răzbun, o ştiu. Îmi aduc aminte de ocna de la El Dorado, de ziua în care urma să fiu definitiv eliberat. Am vrut să-i mulțumesc Dumnezeului catolicilor, în emoția mea am spus: „Ce-aş putea face pentru a-ți demonstra că-ți sunt sincer recunoscător pentru binefacerile tale? „Şi am avut impresia c-aud o voce ce-mi spunea:

— Renunță la răzbunarea ta.

Şi am spus nu, orice în afară de asta nu. Deci, este imposibil ca el să fie cel ce m-a protejat în afacerea asta. Imposibil. Am avut noroc, asta-i tot, un noroc chior. Bunul Dumnezeu n-are nimic de-a face cu o astfel de porcărie…

Dar, rezultatul este acolo, la marginea pădurii, îngropat la piciorul unui arbore centenar. Mi s-a luat o piatră de pe inimă, căci am cu ce realiza răzbunarea cu care-mi hrănesc sufletul de atâția ani.

Vreau să sper că războiul i-a cruțat pe curlandiştii ăia de călăi! în aşteptarea orei H, nu-mi rămâne decât să caut de lucru şi să trăiesc liniştit până-n ziua în care mă voi duce să-mi dezgrop comoara.

Avionul zboară la mare înălțime, sub un cer strălucitor, pe deasupra unor nori albi ca neaua. Aici este puritate şi mă gândesc la sufletele alor mei, al tatălui, al mamei, al surorilor mele, la copilăria mea scăldată în lumină. Dedesubtul norilor albi sunt norii murdari, ploaia cenuşie şi spurcată, asemenea lumii pământeşti: setea de putere, setea de a le dovedi celorlalți că le eşti superior, această sete a unor indivizi fără

suflet, cărora nu le pasă dacă distrug o ființă umană, dacă, distrugându-o, pot culege sau justifica cu adevărat ceva.

Capitolul 8 – Bomba

Din nou la Caracas. Regăsesc cu mare plăcere acest oraş atât de viu.

Sunt liber de douăzeci de luni şi n-am reuşit să mă încadrez încă în această societate. Este frumos să-mi spun „N-ai decât să munceşti”, dar, în afara faptului că nu găsesc o muncă acceptabilă, mă descurc cam greu cu spaniola şi multe uşi mi se închid în față pentru că nu stăpânesc bine limba locului. Astfel că îmi cumpăr o gramatică şi, închis în cameră, mă hotărăsc să petrec aşa atâtea ore câte vor fi necesare ca să vorbesc spaniola. Mă enervez, nu reuşesc să prind pronunția şi, după câteva zile, arunc cartea şi iau din nou drumul cafenelelor şi al străzilor, în căutarea unei cunoştințe care ar putea să-mi găsească ceva de lucru.

Din ce în ce mai mulți francezi sosesc din Europa, scârbiți de războaiele şi convulsiunile politice de acolo. Unii fug de o justiție nestatornică şi arbitrară, condiționată de tendința politică a momentului, alții caută calmul, o plajă unde să respire fără ca cineva să vină să le ia pulsul în fiecare minut ca să vadă în ce ritm le bate inima.

Aceşti oameni nu-mi par francezi şi totuşi sunt. Dar toți aceştia nu au nimic comun cu papa Charrière şi cu toți cei pe care i-am cunoscut în copilăria mea. Când mă aflu printre ei, descopăr o mulțime de idei atât de diferite, atât de ciudate în raport cu cele auzite în copilăria mea încât nu înțeleg nimic. Adesea, le spun:

— Cred că nu trebuie să uitați trecutul, dar să nu mai vorbiți atât de el. Hitler, naziştii, evreii, roşii, albii, de Gaulle, stânga şi ce altceva mai căutați să distrugeți sau să cultivați în inima voastră? Este, oare, posibil să se mai afle printre voi, chiar după război, avocați ai nazismului, ai siguranței germane sau franceze? Am să vă spun şi altceva: când vorbiți de evrei, am senzația că o întreagă rasă îşi revarsă ura asupra altei rase.

Trăiți în Venezuela, în mijlocul poporului său, şi nu sunteți în stare să înțelegeți filosofia atât de minunată a oamenilor acestei țări. Aici nu există discriminare, nici rasială, nici religioasă. Clasa socială cea mai nenorocită, datorită condițiilor de viață subumane, ar trebui să aibă, măcar ea, virusul răzbunării contra privilegiaților. Ei bine, *acest virus aici nici nu există!*

Iar voi nu sunteți capabili nici măcar să reîncepeți să trăiți pentru a trăi. Viața este, oare, făcută numai din lupte eterne între oameni care nu au aceeaşi ideologie?

Tăceți odată, vă rog! Nu aveți dreptul să veniți aici ca nişte europeni ce cred în superioritatea rasei lor, ca nişte exploratori. Este adevărat, aveți, în general, o pregătire intelectuală mai bună decât marea masă de aici; ei şi, ce-i cu asta? La ce vă poate servi dacă, la urma urmelor, sunteți mai săraci cu duhul decât ei? S-ar spune că această pregătire nu înseamnă pentru voi inteligență, generozitate, bunătate, înțelegere, ci numai cunoştințe căpătate prin studiu. Dacă sufletele vă rămân sterpe, egoiste, pline de ranchiună, fosilizate, aceste cunoştințe nu înseamnă nimic.

Bunul Dumnezeu a făcut soarele, marea, imensele prerii, jungla, dar pentru cine? Pentru voi?

Vă credeți rasa predestinată să organizați lumea? Când vă privesc şi vă ascult, am senzația, eu, un tip pe care „justiția” voastră l-a tratat ca pe un gunoi, că lumea condusă de nişte indivizi ca voi nu poate fi făcută decât din războaie şi revoluții. Căci sunteți dintre cei ce visează doar la liniştea publică, se prea poate, dar numai dacă ea corespunde punctului lor de vedere.

Fiecare îşi scoate lista lui cu cei ce trebuie doborâți, condamnați, închişi şi, cu toată disperarea mea, nu mă pot împiedica să nu râd când îl văd pe câte unul, aşezat într-o cafenea sau în holul unui hotel de mâna a treia, criticând totul şi ajungând la concluzia că numai el ar fi capabil să conducă lumea.

Şi-mi este frică, da, îmi este frică, căci am senzația foarte reală a pericolului pe care aceşti noi veniți îl aduc cu ei: virusul pasiunilor ideologice fosilizate ale vechii lumi.

1947. Am făcut cunoştință cu un fost ocnaş acum ieşit la liman, Pierre-René Deloffre, care nu crede decât într-un singur zeu: generalul Angarita Medina, fost preşedinte al Venezuelei, răsturnat de la putere în 1945 de ultima lovitură de stat militară. Deloffre este un adevărat personaj. Tot timpul agitat, dar pasionat şi generos.

Îşi pune parcă întreaga pasiune în joc străduindu-se să mă convingă că beneficiarii acestei lovituri de stat nu valorează nici cât tălpile cizmelor lui Medina. Ca să spun drept, nu mă convinge, dar, cum sunt într-o situație dificilă, nu-l contrazic.

Printr-un bancher, un tip extraordinar, îmi găseşte de lucru. Acest bancher se numeşte Alejandro. Descendent al unei vechi familii venezueliene, nobil, generos, fin, instruit, spiritual, curajos, are toate

calitățile posibile, dar şi un defect: un frate invidios, prost şi incapabil. Câteva din maşinațiunile lui recente m-au convins că a rămas acelaşi şi după douăzeci şi cinci de ani Deloffre ne prezintă fără niciun fel de ceremonie:

— Prietenul meu, Papillon, evadat din ocna franceză. Papillon, iată-l pe omul despre care ți-am vorbit.

Alejandro mă simpatizează din primul moment şi, cu o simplitate de adevărat senior, mă întreabă dacă am nevoie de ceva bani.

— Nu, domnule Alejandro, am nevoie de o slujbă.

Oricum, prefer să văd ce urmăreşte, trebuie să am răbdare. În plus, de bani nu am nevoie chiar acum.

— Să fiți aici mâine, la ora nouă.

A doua zi, mă duce la un garaj, „Le Franco-vénézuélien”, unde mă prezintă asociaților lui. Sunt trei tineri isteți, gata să zburde fără căpăstru. Asta se simte imediat. Doi dintre ei sunt căsătoriți. Unul cu Simone, o pariziancă de douăzeci şi cinci de ani, superbă; celălalt cu Dédée, o bretonă de douăzeci de ani, cu ochii albaştri, prețioasă ca o violetă şi mama unui băiețel, Crieri.

Sunt frumoşi, primitori, fără gânduri ascunse. Mă întâmpină cu brațele deschise, ca şi cum m-ar cunoaşte de-o viață. Mi-au instalat imediat un pat într-un colț al garajului, izolat cu o perdea, în apropierea uşii care dă spre duşuri. Pot spune că, după mai bine de şaptesprezece ani, mă simt pentru prima dată ca într-o adevărată familie. Iubit, răsfățat, respectat de această echipă de tineri, sunt cu atât mai fericit cu cât, chiar dacă am câțiva ani mai mult decât ei, simt că avem aceeaşi dragoste de viață, aceeaşi bucurie de a trăi fără niciun fel de bariere, fără niciun fel de legi.

Fără să pun întrebări –de fapt, nici nu am de ce –nu-mi trebuie prea mult timp ca să-mi dau seama că niciunul dintre ei nu este cu adevărat mecanic. Au ceva cunoştințe, foarte puține –un pospai de cunoştințe, ar trebui să spun –despre motoare şi mai puțin chiar despre cele ale maşinilor americane, cele mai multe, dacă nu chiar singurele maşini de care dispune clientela noastră. Unul este strungar, ceea ce explică prezența unui strung în garaj, pentru a rectifica pistoanele, spune el.

Îmi dau seama că acest strung serveşte la adaptarea buteliilor de gaz pentru a li se putea fixa un detonator şi un cordon bickford.

Pentru valul de francezi recent sosiți, garajul franco-venezuelian repară de bine, de rău maşinile, dar pentru bancherul venezuelian mai mult ca sigur pregăteşte bombe în vederea unei lovituri de stat *o golpe*. Toate astea nu-mi prea convin.

— La naiba! Pentru cine şi contra cui toate astea? Explicați-mi. Într-o

seară, îi iau la întrebări pe cei trei francezi, după ce soțiile celor doi şi prichindelul s-au dus la culcare

— Pe noi nu ne priveşte. Noi pregătim şmecheriile pe care ni le cere Alejandro. Şi, salut, frate!

— Salut, poate pentru voi. Eu trebuie să ştiu însă despre ce este vorba.

— De ce? Câstigăm bine şi ne distrăm, nu?

— De distrat, ne distrăm. Dar pentru mine nu este acelaşi lucru ca pentru voi. Eu sunt un tolerat în această țară. Au avut încredere în mine şi mi-au dat libertatea.

Sunt uimiți că, în situația mea, le vorbesc aşa. Căci ei ştiu, le-am spus ce-mi stă pe creier, le-am împărtăşit ideea mea fixă. Numai că nu le-am vorbit despre lovitura de la muntele de pietate. Atunci, unul dintre ei îmi spune:

— Cu treaba asta, dacă reuşeşte, poți câştiga suma de care ai nevoie ca să faci ce ai de făcut şi chiar mai mult. Noi sperăm să nu ne închidem viața în acest garaj. Acum ne distrăm bine, este adevărat, dar nu este ceva serios față de ceea ce am visat noi să realizăm venind în America de Sud, îți dai seama!

— Şi soțiile voastre, şi copilul?

— Soțiile ştiu. O lună înaintea loviturii de stat pleacă la Bogota.

— Ah! Ah! Deci sunt la curent cu toate. Mă cam întrebam eu de ce nu se prea miră ele de anumite lucruri!

În aceeaşi seară, mă duc să-i văd pe Deloffre şi Alejandro. Stau de vorbă îndelung cu ei. Alejandro îmi explică:

— În țara noastră, Betancourl şi Gallegos sunt cei ce conduc în numele pseudo-democrației A. D. (Acțiunea Democratică). Puterea le-a fost încredințată de militari naivi, care nu ştiu prea bine de ce l-au dai jos pe celălalt militar, mai liberal, Medina, mult mai uman decât civilii. Asist ca un martor neputincios la persecutarea foştilor funcționari din timpul lui Medina şi încerc să înțeleg de ce oamenii care au făcut o revoluție sub lozinca „dreptate socială, respectul tuturor fără excepție" devin mai răi decât predecesorii lor o dată ce-au pus mâna pe putere De aceea, vreau să contribui la readucerea lui Medina în fruntea statului.

— Foarte bine, Alejandro. Înțelegea înainte de toate tu vrei să pui stavilă persecuțiilor făcute de partidul ce deține acum puterea. Tu Deloffre, tu ai un zeu, Medina, protectorul şi prietenul tău. Dar, ascultați-mă bine: pe mine, Papillon, *guvernul ăsta m-a eliberat din ocna de la El Dorado.*

După revoluție, la scurt timp după ce a sosit noul director, Don Julio Ramos, un avocat şi distins scriitor –care sper să fie tot acolo -, tipul

ăsta m-a eliberat şi a pus capăt imediat regimului de teroare barbară de la ocnă. Şi voi vreți să particip la o lovitură îndreptată împotriva acestor oameni? Nu, lăsați-mă să plec. Ştiți că puteți conta pe discreția mea.

Alejandro, un adevărat senior, cunoscându-mi situația dificilă, îmi spune:

— Enrique, tu nu faci bombe, nu lucrezi la strung. Tu nu te ocupi decât de maşini şi îi dai tinichigiului uneltele de care are nevoie. Atunci, de ce să nu mai rămâi o vreme. Eu îți propun acest lucru şi-ți promit, poți să fii sigur, că, dacă vom acționa, vei fi anunțai cu o lună înainte.

Şi rămân cu cei trei tineri, ale căror nume complete nu le transcriu acum, ci doar inițialele lor: P. L., B. L. şi J. G. Trăiesc toți trei şi se vor recunoaşte cu uşurință. Formăm o echipă teribilă, totdeauna împreună, trăind din plin, încât francezii din Caracas ne-au poreclit „Cei trei muşchetari”, care, după cum se ştie, erau patru. Aceste câteva luni petrecute cu ei rămân cele mai minunate momente, cele mai vesele, cele mai tinereşti de care m-am bucurat la Caracas.

Viața nu era decât un râs continuu. Sâmbăta ne rezervam maşina vreunui client, căruia îi spuneam că nu este încă gata, şi ne duceam la mare, pe una din minunatele plaje înflorite şi mărginite de cocotieri, pentru a ne scălda şi a face zeci de nebunii. Bineînțeles, s-a întâmpla, câteodată să-l întâlnim pe proprietarul maşinii, indignat văzînd tot acest circ, când el îşi credea maşina în reparație. Atunci, cu amabilitate şi cu blândețe, îi explicam că făceam asta pentru el, nevrând săi livrăm o maşină nepusă la punct şi că pentru asta era necesar să fie rodată. Treaba asta nu s-a terminat niciodată urât, poate că şi datorită surâsului celor două femei.

În schimb, au avut loc câteva întâmplări mult mai periculoase: rezervorul de benzină al limuzinei ambasadorului Elveției curgea la un moment dat. Ne aduc maşina ca să-l lipim. Golesc conştiincios rezervorul cu un furtun de cauciuc, trăgând până la ultima picătură. Probabil că nu a fost suficient, căci, când ne apropiem cu flacăra aparatului de sudat, cretinul ăsta de rezervor explodează, dând foc maşinii care arde în întregime. În timp ce sudorul şi cu mine ne pipăim cu atenție, mânjiți de ulei şi de fum, nevenindu-ne să credem că am scăpat de la o moarte sigură, aud vocea liniştită a lui B. L., care spune:

— Nu credeți că ar trebui să-i anunțăm pe asociații noştri de acest mic dezastru?

Îi telefonează lui Alejandro şi dă de imbecilul de frati-su, Vincente.

— Vincente, poți să-mi dai numărul asigurării garajului?

— Nu există? Ascultă, nu se poate aşa ceva! Totuşi, tu te ocupi de problemele administrative.

— De ce? Ah, am uitat să-ți spun. Pentru că limuzina ambasadorului Elveției a luat foc. N-a mai rămas din ea decât un pumn de cenuşă.

Inutil să mai precizez că, cinci minute mai târziu, Vincente sosea alergând, cu brațele ridicate spre cer şi cu atât mai furios cu cât, într-adevăr, garajul nu era asigurat. A fost nevoie de trei pahare cu whisky fără sifon şi de tot şarmul picioarelor descoperite ale Simonei ca să se calmeze. Alejandro nu apare decât a doua zi, foarte stăpân pe el. Ne spune un lucru foarte drăguț: „Numai celor ce muncesc li se întâmplă câte ceva. Oricum, să nu mai discutăm,. Am rezolvat cu ambasadorul. „

Ambasadorul a găsit, desigur, o altă maşină, dar pe la noi nu l-am mai văzut.

În timp ce duceam această viață plină de tinerețe şi de bucuria de a trăi, mă gândeam din când în când la cutia ascunsă la rădăcina unui arbore dintr-o republică faimoasă prin carnea ei congelată. În acelaşi timp, făceam economii pentru drumul dus-întors, când mă voi duce s-o iau. Faptul că ştiam că am cu ce –sau aproape –să-mi satisfac setea de răzbunare, m-a transformat complet. Trăiesc fără grija de-a câştiga mulți bani; pentru mine, nu mai reprezintă o problemă. Cei pe care-i pun deoparte mi se par suficienți. De aceea, trăiesc din plin vesela viață a muşchetarilor şi, tot de aceea, ne întâlnim cu toții, într-o duminică după-amiază, pe la ora trei, să ne scăldăm într-o fântână dintr-o piață din centrul Caracasului. De data asta, Vincente a fost la înălțime şi a obținut imediat eliberarea asociaților fratelui său din arestul postului de poliție unde fuseseră închişi pentru ultragiu adus pudorii.

Au trecut mai multe luni şi acum cred că pot să mă duc să-mi caut comoara fără să mai îmi fie teamă de vreun pericol.

Deci, la revedere prieteni, vă mulțumesc pentru gentilețea voastră! Şi iată-mă în drum spre aeroport…

Am ajuns la ora şase dimineața, iar la ora nouă sunt la fața locului după ce am închiriat o maşină.

Traversez podul. Dumnezeule! Ce s-a întâmplat? Am înnebunit sau trăiesc un miraj? La capătul podului, privesc cu atenție, dar copacul meu nu mai este acolo. Nu numai al meu, mulți alții au dispărut şi ei. Podul, cu lablierul lui a fost lărgit în funcție de lărgimea drumului, şi el transformat, mult mai lat ca înainte. Calculez, pornind de la pod, şi reuşesc să situez, cu aproximație locul unde se găseau copacul şi comoara mea. Nu-mi revin, mi se taie răsuflarea. Nu mai este nimic!

Atunci, mă cuprinde un fel de nebunie şi de furie prostească. Lovesc cu piciorul asfaltul, ca şi cum acesta ar putea simți ceva. Mă apucă o furie imensă şi caut în jurul meu ceva de distrus, dar nu văd decât benzile albe trasate pe şosea şi le zgârii cu vârful piciorului, ca şi cum

micile fragmente de vopsea pe care le desprind ar putea produce o catastrofă.

Mă întorc la pod şi, comparând partea nouă a tablierului cu aceea care n-a fost modificată, îmi dau seama că au săpat la mai mult de patru metri adâncime. Cum comoara mea nu era îngropată decât la un metru, n-a rezistat mult timp sărmana!

Mă sprijin de balustrada podului şi, minute în şir, privesc apa curgând. Puțin câte puțin mă calmez, dar gândurile continuă să se zbată în bietul meu craniu. Trebuie să dau mereu lovituri? Trebuie, oare, să abandonez aventura? Ce voi face acum? Picioarele mi se moaie. Apoi, îmi revin şi-mi spun: „De câte ori ai dat greş înainte ca evadarea să-ți reuşească? De şapte sau opt ori, nu? Ei bine, şi în viață este la fel. Un banco pierdut, un altul câştigat! Viața trebuie s-o iei aşa cum e când o iubeşti cu adevărat! „

N-am rămas mult timp în această țară care se crede obligată să-şi transforme atât de repede şoselele. Te dezgustă, dacă te gândeşti mai bine, faptul că un popor civilizat –căci, în plus, se cred civilizați în acest capăt de lume! –nu respectă nici măcar arborii centenari. Şi de ce, mă rog, să lărgeşti o şosea destul de largă şi aşa pentru traficul mizerabil de aici?

În avionul care mă readuce la Caracas, râd când mă gândesc că oamenii cred că sunt stăpânii destinului lor, că pot să-şi făurească viitorul, să prevadă ce vor face peste un an sau doi. Fals, Papi! Omul cel mai clarvăzător, cel mai genial organizator al vieții sale nu este decât o jucărie în fața destinului. Numai prezentul este sigur, restul este necunoscutul care se numeşte şansă, neşansă, destin sau misterioasa şi neînțeleasa de muritori voință a lui Dumnezeu.

Singurul lucru ce contează în viață, înainte de toate, este ca niciodată să nu te declari învins şi după fiecare lovitură s-o iei de la capăt. Ceea ce voi face şi eu.

Când am plecat îmi luasem un rămas bun definitiv de la prietenii mei. Într-adevăr, după ce-aş fi recuperat comoara, aş fi trecut prin alte țări decât Venezuela ca să transform bijuteriile în bani şi, după ce le-aş fi vândut, aş fi plecat în Spania, de unde, cu uşurință, m-aş fi dus să le fac o vizită procurorului şi „companiei”. Aşa că vă dați seama de îmbulzeala muşchetarilor când m-au văzut apărând în uşa garajului. Cină bogată, prăjituri în cinstea întoarcerii mele şi patru Hori puse pe masă de Dedec. Ridicăm paharul în cinstea echipei regăsite şi viața îşi reia cursul. Totuşi, nu mai sunt la fel de fără grijă ca înainte.

Alejandro şi Deloffre o simt, pun ceva la cale în ceea ce mă priveşte, dar nu-mi spun încă nimic. După mine, este vorba de lovitura de stat,

cu toate că-mi cunosc punctul de vedere. Deloffre mă invită adesea la masă. Mese minunate, fără martori. Deloffre găteşte şi Victor, şoferul lui credincios, ne serveşte la masă. Vorbim despre o mulţime de lucruri, dar, până la urmă, revenim la acelaşi laitmotiv, generalul Medina: cel mai liberal dintre preşedinţii Venezuelei, niciun prizonier politic sub regimul lui, nimeni n-a fost urmărit pentru ideile sale, o politică de coexistenţă cu toate statele, cu toate regimurile, încât a încheiat relaţii diplomatice şi cu Uniunea Sovietică; era bun, nobil şi poporul îl iubea atât de mult pentru simplitatea lui încât, cu ocazia unei sărbători la Paraiso, au fost purtaţi în triumf, el şi soţia lui, ca nişte toreadori.

Vorbindu-mi mereu despre acest minunat Medina, care se plimba doar cu un aghiotant prin Caracas şi se ducea la cinema ca un cetăţean obişnuit, Alejandro şi Deloffre reuşesc aproape să mă convingă că un om de omenie ar face orice pentru a-l readuce la putere. Nedreptăţile, spiritul de revanşă al funcţionarilor actualului guvern împotriva unei părţi a populaţiei îmi sunt descrise sub aspectul lor cel mai întunecat. Pentru a mi-l face şi mai simpatic pe acest extraordinar preşedinte, Deloffre îmi povesteşte că, în afara tuturor acestor calităţi, Medina era un petrecăreţ de prima mână şi că, în plus, s-a împrietenit cu el deşi ştia bine că este un fost ocnaş evadat. Reţin că Deloffre a pierdut totul în precedenta revoluţie. Nişte misterioşi „răzbunători” i-au devastat splendidul restaurant de lux unde Medina şi toată lumea bună din Caracas veneau să cineze sau să petreacă momente plăcute.

În sfârşit, aproape convins –pe nedrept, aveam s-o aflu mai târziu – mă gândesc să accept să joc un rol în această lovitură de stat. Ezitările mele se risipesc complet (trebuie s-o mărturisesc, căci vreau să fiu sincer), când mi se promite o sumă suficientă şi toate mijloacele necesare pentru a-mi duce planul de răzbunare la îndeplinire.

Aşa se face că, într-o noapte, Deloffre şi cu mine ne întâlnim la el acasă, eu îmbrăcat în căpitan, Deloffre în colonel, gata de acţiune.

Totul debutează prost. Pentru a se recunoaşte, conjuraţii civili trebuiau să poarte o brasardă verde, iar parola era *Aragua*. Trebuia să fim la ora două dimineaţa la locul acţiunii; spre unsprezece seara, apar însă patru tipi beţi morţi, în singura trăsură din Caracas. Cei patru cântă cât îi ţine gura, acompaniaţi de o chitară. Se opresc în faţa casei şi-i aud, îngrozit, cântând cuplete ce fac aluzie la lovitura de stat din noaptea aceea. Unul dintre ei îi strigă lui Deloffre:

— Pierre, coşmarul ia sfârşit în noaptea asta. Curaj şi demnitate, *amigo*! Trebuie să revină papa Medina.

Ca idioţenie, nici că se putea ceva mai grozav. Mai lipsea doar ca un prostănac să se ducă să-i anunţe pe sticleţi, iar aceştia să vină să ne

viziteze! Eram furios şi aveam de ce: pusesem trei bombe în maşină, două în portbagaj si una pe bancheta din spate, acoperită cu o pătură.

— Ei bine, sunt deştepţi complicii tăi! Dacă toţi sunt ca ei, nici nu trebuie să ne mai deranjăm, ne putem duce direct la închisoare.

Deloffre se prăpădea de râs, la fel de decontractat ca şi cum s-ar fi dus la un bal, fericit că se poate admira în oglindă, în uniforma de colonel.

— Nu-ţi face griji, Papi! De altfel, noi nu vom face rău nimănui. După cum ştii, cele trei butelii nu conţin gaz, ci pulbere. Sunt bune doar să facă puţin zgomot, nimic mai mult.

— Şi la ce va servi acest „puţin zgomot”?

— Simplu, le va da semnalul de începere conjuraţilor dispersaţi în oraş. Nimic mai mult. Vezi, nu vrem să facem rău nimănui. Le cerem doar să plece, asta-i tot.

Bun. Oricum, vreau, nu vreau, m-am angajat, cu atât mai rău pentru mine! Nu am de ce să tremur, nici de ce să regret, trebuie doar să aştept ora.

Refuz paharul de porto oferit de Deloffre, singura băutură care-i place şi din care consumă cel puţin două sticle pe zi. Dă pe gât câteva pahare.

Cei trei muşchetari sosesc cu un camion pe care s-a montat o macara. Cu ajutorul lui vor fi „confiscate” două seifuri, cel al unei companii de aviaţie şi cel al închisorii Model (*Carcel Modelo*) al cărui director –sau şef al garnizoanei –este un complice al conjuraţilor. Mi s-a promis jumătate din conţinutul seifului închisorii şi de aceea am cerut să particip la „confiscarea” lui. Ar fi o frumoasă revanşă împotriva tuturor închisorilor din lume. Ţin mult la asta.

O ştafetă vine să ne aducă ultimele ordine: să nu fie arestat niciun duşman, să fie lăsaţi să fugă. Terenul de aviaţie civil, situat în plin centru al oraşului, Carlota, a fost degajat pentru ca principalii membri şi funcţionari ai actualului guvern să poată fugi fără dificultate, în avionete.

Atunci aflu unde trebuie să explodeze prima bombă. Ei bine, are un tupeu formidabil Deloffre ăsta! Este vorba, nici mai mult, nici mai puţin, decât ca explozia să se producă în faţa curţii palatului prezidenţial de la Miraflores, echivalentul Elysse-ului, ce mai! Celelalte două, una la vest, cealaltă la est de Caracas, pentru a da impresia că exploziile se aud de peste tot. Surâd în sinea mea gândindu-mă la panica ce-i va cuprinde pe soldăţoii din palat.

Nu este vorba de intrarea principală, ci de aceea situată în spate, protejată de o poartă mare de lemn, şi care serveşte de obicei camioanelor militare sau celor de aprovizionare şi permite anumitor

personaje, adesea Preşedintelui, să intre sau să iasă fără a fi remarcat.

Toate ceasurile sunt sincronizate. Trebuie să fim în fața porții la ora două fără trei minute. Cineva din interior o va deschide doar pentru două secunde, timp în care şoferul nostru va semnaliza cu o jucărie de copil ce imită orăcăitul broaştei. Astfel, se va şti că suntem acolo. La ce va servi asta? Nu ştiu, căci nu mi s-a dat nicio explicație. Oare garda preşedintelui Gallegos participă la complot şi-l va face prizonier? Sau va fi repede neutralizată de conjurați? Nu ştiu nimic.

Pentru mine este sigur că la ora două fix va trebui să dau foc la fitilul detonatorului buteliei de gaz pe care o țin între genunchi, apoi am s-o arunc spre poarta palatului. Fitilul arde exact un minut şi treizeci de secunde.

Va trebui să-l aprind cu țigara şi, în momentul în care va lua foc, să dau la o parte piciorul drept, să deschid portiera, numărând până la treizeci. În acel moment o voi arunca... Am calculat că, bomba rostogolindu-se cu viteză, fitilul va arde mai repede şi că nu vor mai rămâne decât patruzeci de secunde până la explozie.

Cu toate că bomba nu are mitralii, propriile-i schije vor fi foarte periculoase şi va trebui s-o luăm repede din loc cu maşina ca să ne punem la adăpost. Asta-i treaba lui Victor, şoferul.

Am obținut de la Deloffre promisiunea că, dacă un soldat sau un polițist se vor afla prin apropiere, le va da ordin, având în vedere uniforma lui de colonel, să fugă până la capătul străzii. Mi-a promis.

Ajungem fără dificultăți, la ora două fără trei minute, în fața faimoasei porți. Ne oprim lângă trotuarul din față. Nicio sentinelă. niciun polițist. Foarte bine. Ora două fără două... ora două fără un minut... ora două...

Poarta nu s-a deschis.

Sunt încordat. Îi spun lui Deloffre:

— Pierre, este ora două.

— Am şi eu ceas.

— Atunci, nu-i normal.

— Nu înțeleg ce se petrece. Să mai aşteptăm cinci minute.

— O.K

Ora două şi două minute. Poarta se deschide cu violență şi câțiva soldați ies în fugă şi se desfăşoară în poziție de tragere. Este clar ca lumina zilei. Au aflat de lovitura noastră.

— La drum, Pierre, am fost trădați.

Este nevoie de mult mai mult pentru ca Deloffre să fie tulburat. Parcă-i inconştient.

— Ce-ți trece prin cap. Sunt cu noi!

Scot un revolver calibru 45 şi-l fixez pe ceafa lui Victor.

— Demarează sau te omor!

În loc să simt maşina luând-o din loc, sigur că Victor va apăsa cu toată puterea pe accelerație, aud o frază incredibilă:

— *Hombre*, aici nu tu comanzi, ci patronul. Ce spune patronul? Pe naiba! am văzut fel de fel de tipi curajoşi, dar ca acest metis indian încă nu!

Nu pot face nimic, căci soldații sunt la trei metri de noi. Deoarece au văzut stelele de colonel de pe epoleții lui Deloffre, care stă cu cotul pe fereastră, nu se apropie de maşină.

— Pierre, dacă nu-i spui lui Victor să demareze, nu pe el îl omor, ci pe tine.

— Micuțule, îți spun că sunt cu noi. Să mai aşteptăm puțin, îmi răspunde Pierre, întorcându-şi capul spre mine.

De abia atunci observ nările lui Deloffre pline de pudră. Înțeleg. Este drogat tipul. Teama mă învăluie, da, o teamă teribilă, şi îi pun revolverul pe ceafă, dar el îmi spune cu cel mai mare calm posibil:

— Este ora două şi şase minute. Încă două minute şi plecăm. Sigur că am fost trădați.

Aceste o sută douăzeci de secunde nu se mai sfârşesc. Sunt cu ochii pe soldații care ne observă, dar care nu întreprind nimic deocamdată. În sfârşit, Deloffre spune:

— *Vamos*, Victor. Să plecăm. Încet, normal, nu prea repede.

Şi ieşim cu bine din această capcană, printr-un miracol. Uff! Câțiva ani mai târziu a fost turnat un film, „Ziua cea mai lungă”. S-ar putea turna unul intitulat „Cele mai lungi opt minute”!

Deloffre îi dă ordin şoferului să se îndrepte către podul care leagă Paraiso de bulevardul San-Martin. Vrea să facă să explodeze bomba sub pod. Pe drum, întâlnim două camioane de conjurați care nu ştiu ce să facă pentru că n-au auzit explozia de la ora două. Le explicăm ce s-a întâmplat, că am fost trădați, şi asta-l face pe Deloffre să-şi schimbe ideea şi să dea ordin să ne întoarcem repede la el acasă. Eroare grosolană, căci, dacă am fost trădați, este posibil ca sticleții să fie deja acolo. Ne ducem, totuşi, şi, ajutându-l pe Victor să pună bomba în portbagaj, îmi dau seama că are înscrise pe ea trei litere, P. R. D. Nu pot decât să izbucnesc în râs când, în timp ce ne dezbrăcăm uniformele, Pierre-Rene-Deloffre îmi explică:

— Papi, să nu uiți niciodată că, într-o afacere periculoasă, trebuie să laşi o semnătură. Aceste inițiale erau cartea mea de vizită pentru duşmanii prietenului meu.

Victor pleacă să lase maşina într-un parking, uitând, bineînțeles, să

lase şi cheile. Cele trei bombe vor fi descoperite abia peste trei luni.

Nici vorbă să stau prea mult la Deloffre, el pleacă într-o direcţie, eu în alta. Niciun contact cu Alejandro. Mă duc direct la garaj, unde ajut la demontarea strungului şi la mutarea lui şi a celor cinci sau şase tuburi de gaz ce se mai găseau acolo. Este ora şase şi sună telefonul. O voce misterioasă spune:

— *Francés*, plecaţi cu toţii. Fiecare unde poate. Numai B. L. trebuie să rămână la garaj. Ai înţeles?

— Cine este la aparat? Legătura se întrerupse.

Îmbrăcat în femeie, condus într-un jeep de un fost ofiţer din rezistenţă, căruia i-am făcut multe servicii de când a venit aici, ies fără necazuri din Caracas şi ajung la Rio Chico, la aproape douăzeci de kilometri de malul mării. Rămân acolo două luni, cu fostul căpitan, soţia lui şi un cuplu de prieteni din Bordeaux.

B. L. a fost arestat. N-a fost torturat. Un interogatoriu insistent, dar corect. Când aflu, ajung la concluzia că regimul lui Gallegos şi Betancourt nu este chiar aşa de nedrept pe cât se pretinde, în tot cazul nu în această afacere.

Deloffre a cerut azil, în aceeaşi noapte, cred că la Ambasada Nicaraguei.

În ceea ce mă priveşte, plin de încredere, am început să conduc, împreună cu fostul căpitan, camionul de la „Poduri şi şosele” din Rio Chico. Căci reuşisem, cu ajutorul unui prieten, să fim angajaţi de către municipalitate. Amândoi câştigam douăzeci şi unu de bolivari, din care trăiam cinci oameni.

Această viaţă de cantonier durează două luni, timp suficient pentru ca furtuna stârnită de ultimul complot de la Caracas să se calmeze, iar atenţia poliţiei să fie atrasă de ultimele informaţii primite despre pregătirea unui nou complot. Foarte înţelepţi, se ocupă de prezent şi lasă la o parte trecutul. Nici nu cer mai mult şi sunt decis să nu mă mai las atras într-o astfel de treabă. O dată ajunge. Pentru moment nu-mi trebuie mai mult decât să trăiesc liniştit aici, cu prietenii mei, fără să mă fac remarcat în vreun fel.

Pentru a ne ameliora masa zilnică, mă duc adesea să pescuiesc la mare, după-amiaza. În seara asta am prins un biban imens şi, aşezat pe plajă, îl curăţ, admirând minunatul apus de soare. Roşul asfinţitului, speranţă. Papi! Şi, cu toate câte mi s-au întâmplat de la eliberare, încep să rîd. Dar speranţa trebuie să mă facă, şi mă va face, să înving şi să trăiesc. Dar izbândirea visurilor mele când va veni? Haide, Papi, să facem bilanţul celor doi ani de libertate.

Nu sunt lefter, dar n-am mare lucru: cel mult trei mii de bolivari, sold

net al celor doi ani de aventură.

Ce s-a întâmplat în tot acest timp?

— Unu: grămada de aur de la Callao. Nu-i nevoie să ne mai întindem la vorbă, nu a fost un eşec, ci o renunțare din partea mea pentru ca foştii ocnaşi de acolo să poată continua să trăiască în linişte. Regreți? Nu. Tona aia de aur este foarte bine înmormântată acolo!

— Doi: jocul la minele de diamante. Ai fost pe punctul de a fi ucis pentru zece mii de dolari pe care nu i-ai încasat niciodată. Jojo joacă rolul pe care ți-l rezervase ție şi este omorât, iar tu scapi. Fără o lețcaie, de acord, dar ce aventură minunată! Niciodată nu voi uita intensitatea acelor nopți, mutrele jucătorilor în lumina lămpii cu carbid, chipul impasibil, dar prea sigur pe el, al lui Jojo. Deci, nimic de regretat.

— Trei: tunelul de sub bancă. Asta-i altceva: n-am avut noroc. Totuşi, timp de trei luni ai vibrat douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru numai cu emoțiile pe care le aducea fiecare oră. Chiar dacă n-ar fi fost decât asta şi tot n-ar trebui să te plângi. Dar îți dai seama că timp de trei luni, până şi în visele tale nocturne, te-ai văzut milionar cu dolarii pe care ai fi putut să-i iei? Asta nu înseamnă nimic? Bineînțeles că ai fi putut pune mâna pe comoară, dacă aveai mai multă şansă, dar ai fi putut, tot aşa de bine, să fii şi mai nenorocos. Ce s-ar fi întâmplat dacă tunelul s-ar fi prăbuşit când erai înăuntru? Ai fi murit sufocat ca un şoarece sau strivit ca o vulpe în vizuină.

— Patru: muntele de pietate şi camerele frigorifice . Nicio reclamație de făcut decât cel mult întreprinderii de poduri şi şosele din acel stat blestemat.

— Cinci: complotul. Sincer să fiu, n-ai fost niciodată prea entuziasmat de această lovitură. Afacerile astea ce țin de politică, bombele care pot omorî pe oricine nu-s de tine. În fond, te-ai lăsat dus de balivernele celor doi tipi simpatici. Apoi, de asigurarea că vei putea să-ți realizezi planurile cu banii câştigați. Dar inima nu-ți prea dădea ghes, căci, pentru tine, lovitura nu era loială, nu-ți venea să ataci guvernul care te eliberase. Ai câştigat, totuşi, patru luni de amuzament cu muşchetarii, soțiile şi copiii lor şi aceste zile pline de bucuria de a trăi, de explozia tinereții, nu le vei uita uşor!

Fără să mai vorbim de celelalte, de avionul lui Carotte etc.

Concluzia: am fost închis pe nedrept timp de treisprezece ani, mi s-a furat aproape toată tinerețea şi dacă dorm, mănânc, beau, râd, niciodată nu uit că trebuie să mă răzbun. Foarte bine.

Pe scurt, eşti liber de doi ani. În doi ani ai trăit zeci de întâmplări, ai avut aventuri extraordinare, terminai o aventură pentru a începe o alta. Mai mult decât atât: n-aveai nevoie să le cauți, veneau la tine singure; ai

avut parte de dragoste ca nimeni altul, ai cunoscut oameni de toate condițiile, care ți-au oferit prietenia lor, cu care ți-ai împărțit viața şi cu toate acestea te mai vaieți? Eşti lefter sau aproape? Lasă-te de bancuri, sărăcia nu-i o boală greu de vindecat.

Atunci, slavă lui Dumnezeu, Papi! Slavă aventurii, slavă riscurilor ei care te fac să trăieşti, din plin, fiecare zi care trece, fiecare minut! Ca dintr-o apă minunată, bei din ea cupe întregi, care-ți pătrund în adâncul sufletului! Şi eşti sănătos, ăsta-i principalul.

Să ştergem totul, domnilor, şi s-o luăm de la capăt! Jocurile sunt făcute! Nu mai merge nimic! Banco pierdut, banco plătit în continuare, banco relansat! Pe viață! Dar ființa ta se înfioară şi vibrează, cântă această speranță şi certitudine că într-o zi vei auzi: „Nouă de cupă! Strângeți, domnule Papillon, ați câştigat! „

Soarele este aproape de linia orizontului. Roşul înserării. *Speranță.* Asta-i sigur, sunt plin de speranță şi de încredere în viitor. Aerul s-a mai răcorit şi, înseninat, fericit că mă simt trăind liber, cu picioarele goale în nisipul umed, mă întorc spre casă unde toți aşteaptă rezultatul pescuitului meu miraculos. Dar toate aceste culori, aceste mii de pete de lumină ce se joacă pe vârful crestelor valurilor care fug spre infinit mă emoționează atât de profund încât, după ce mi-am amintit de pericolele prin care am trecut, nu pot decât să mă gândesc la creatorul tuturor acestora, la Dumnezeu: „Bună seara, măreţule, şi noapte bună! Cu toate eşecurile de care am avut parte, îți mulțumesc, totuşi, că mi-ai dat o zi atât de frumoasă, plină de soare, de libertate şi, ca desert, acest apus de soare tropical! „

Capitolul 9 – Maracaibo – La indieni

Deşi a aflat destule despre pregătirea loviturii de stat, poliția are alte griji decât să se ocupe de mine, aşa că, cu cât mă voi depărta de Caracas, cu atât va fi mai bine. Pentru moment, se pare că au lăsat în plata Domnului complotul ăsta nereuşit, dar nu se ştie niciodată.

De aceea, profit de ocazia ce mi se iveşte când, în cursul unei scurte călătorii la Caracas, un prieten îmi prezintă o pariziană, fost manechin, care caută pe cineva dispus s-o ajute să conducă un hotel deschis de curând la Maracaibo. Accept, cu bucurie, să fiu un om bun la toate. Se numeşte Laurence, este o fată frumoasă şi elegantă, venită, cred, să prezinte o colecție la Caracas şi care s-a stabilit în Venezuela. Între poliția din Maracaibo şi Caracas sunt o mie de kilometri şi asta îmi

convine perfect.

Profit de maşina unui prieten şi, după o călătorie de paisprezece ore, descopăr ceea ce se numeşte lacul Maracaibo, cu toate că, de fapt, este vorba de un imens bazin interior, de o sută cincizeci de kilometri lungime şi o lățime de maximum o sută de kilometri, legat de mare printr-un canal lat de zece kilometri. Maracaibo se află la nord, pe malul vestic al canalului, legat acum de malul de est printr-un pod. Pe atunci, acesta nu fusese construit încă, aşa că, venind de la Caracas, trebuia să traversezi cu bacul.

Este, într-adevăr, impresionant acest lac extraordinar, liniştit, presărat cu turnuri metalice. Parcă ar fi o pădure imensă, întinzându-se cât vezi cu ochii, ai căror arbori, plantați simetric, se tot duc pînă la linia orizontului. Dar aceşti arbori sunt puțuri de petrol, iar aceste puțuri au fiecare la baza lor un imens balansier, care, zi şi noapte, fără să se oprească vreodată, pompează aurul negru din adâncurile pământului.

Un feribot trece maşini, pasageri şi mărfuri, într-un du-te-vino continuu, între şoseaua ce vine de la Caracas şi Maracaibo. În timpul traversării, mă plimb ca un puşti dintr-o parte în alta a feribotului, uluit, încântat să văd aceşti piloni de fier ce se ivesc din lac, şi mă gândesc că, la două mii de kilometri de aici, la celălalt capăt al acestei țări, în Guyana venezueliană, bunul Dumnezeu a răspândit diamante, aur, fier, nichel, mangan, bauxită, uraniu şi tot restul, iar aici a turnat petrol, motorul lumii, într-o asemenea cantitate încât mii de pompe pot să-l extragă zi şi noapte fără să-i sece izvorul. Ei bine, Venezuela, nu-i poți reproşa nimic bunului Dumnezeu!

Hotelul Normandy este de fapt o vilă respectabilă şi magnifică, înconjurată de-o grădină plină de flori, foarte bine îngrijită. Frumoasa Laurence mă primeşte cu brațele deschise.

— Iată-mi regatul. Henri (întotdeauna mi-a spus Henri), mă întâmpină ea cu surâsul pe buze.

A deschis hotelul de numai două luni. Şaisprezece camere cu totul, dar de un lux rafinat, fiecare având baia ei proprie, demnă de un hotel de lux. Ea a decorat totul, din camere până la toaletele personalului, salonul, terasa şi sufrageria.

Mă pun pe treabă şi nu-i uşor să fii primul colaborator al acestei franțuzoaice de nici patruzeci de ani, care se scoală la ora şase dimineața, supraveghează şi uneori pregăteşte ea singură micul dejun al pensionarilor hotelului. Toată ziua, neobosită, se agită de colo-colo, se ocupă de toate, supervizează totul şi mai găseşte timp să îngrijească un trandafir sau să măture o alee. A luat viața în piept, trecând peste nişte

greutăți insurmontabile, şi are atâta încredere în triumful întreprinderii ei că mă simt molipsit şi eu de aceeaşi pasiune devorantă ca a ei. În sfârşit, aproape. Fac tot posibilul s-o ajut să rezolve mulțimea de probleme ce apar. Probleme financiare în special. Este plină de datorii până-n gât, căci a transformat această vilă în hotel aproape de lux cu bani împrumutați.

Ieri, în urma unor discuții pe care le-am avut fără s-o mai consult, am obținut un lucru extraordinar din partea unei companii petroliere.

— Bună seara, Laurence.

— Bună seara. S-a făcut deja târziu. Henri, ora opt. Nu-ți fac niciun reproş, dar nu te-am văzut toată după-amiaza.

— M-am dus să mă plimb.

— Îți bați joc de mine?

— Ei da, îmi bat joc de viață. Este haioasă viața, nu?

— Nu întotdeauna. Tocmai aş fi avut nevoie de ajutorul tău moral, căci am mari necazuri.

— Mari?

— Da. Trebuie să plătesc instalația asta şi, cu toate că afacerea merge, nu-i uşor. Am de dat o sumă destul de serioasă.

— Ține-te bine, Laurence, nu trebuie să te mai gândeşti la ce ai de plată.

— Îți bați joc de mine?

— Nu. Ascultă-mă: m-ai băgat în afacerea ta ca un fel de asociat şi mi-am dat seama că anumiți oameni mă iau chiar drept patron.

—Şi atunci?

— Ei bine, un canadian de la Compania Lumus Cie, care crede că sunt aşa ceva, mi-a vorbit, acum câteva zile, despre o afacere pe care vrea s-o facă cu mine. Am fost să-l văd astăzi şi tocmai vin de la el.

— Spune repede! nu mai are răbdare Laurence, care mă priveşte cu ochii plini de speranță.

—Rezultat: hotelul tău este închiriat de Lumus Cie, în întregime, pensiune completă, *pentru un an*!

— Nu se poate!

— Ba da, îți jur.

De emoție, Laurence mă sărută pe ambii obraji şi se lasă să cadă pe un scaun.

— Bineînțeles că eu nu pot să semnez acest contract fabulos, aşa că va trebui să mergem mâine, împreună, la Companie.

Datorită acestui contract, Laurence câştigă o mică avere cu hotelul Normandy. Numai cu avansul pe trei luni, îşi poate achita toate datoriile.

După semnarea contractului, am băut şampanie, şefii de la Lumus Cie, Laurence şi cu mine.

Sunt fericit, foarte fericit în noaptea asta, în patul meu încăpător. Datorită şampaniei văd viaţa în roz. Papi, nu eşti mai prost ca ea! Poţi, deci, să-ţi faci o situaţie, mai mult chiar, să devii bogat *prin muncă*? Şi plecând de la aproape nimic? Asta-i bună! Mă pot lăuda cu o adevărată descoperire pe care o fac chiar aici, Ia hotelul Normandy! Da, este o adevărată descoperire, căci, în Franţa, în puţinii ani cât am putut arunca o privire rapidă asupra vieţii, am constatat întotdeauna că un muncilor rămâne doar muncitor, pentru tot restul vieţii lui. Şi această idee cu totul greşită mi se pare şi mai greşită aici, în Venezuela, unde împrejurări cât se poate de favorabile şi facilităţi de tot felul îi stau la dispoziţie celui ce vrea să facă cu adevărat ceva.

Această constatare este foarte importantă dacă mă gândesc la realizarea proiectelor mele. Într-adevăr, nu din pasiune pentru bani am participat la unele lovituri necinstite şi nu pot să fur din plăcere. Nu puteam crede că poţi triumfa în viaţă, că poţi să-ţi faci o situaţie bună plecând de la nimic şi, în special, în ceea ce mă priveşte, că ar fi posibil să adun o grămadă de bani, suficientă ca să mă duc să prezint nota mea de plată în Franţa. Or, este posibil, n-ai nevoie pentru început decât de un lucru: de o sumă minimă, de câteva mii de bolivari, ceea ce este uşor să economiseşti dacă ai un post bun.

Deci, Papi, s-a terminat cu loviturile, mari sau mici. Să căutăm deci mijloacele simple şi cinstite. Laurence a reuşit astfel. Ei bine, şi eu voi face la fel! Şi dacă ai putea să realizezi acest lucru, tatăl tău ar fi atât de fericit!

Singura neplăcere este că, pornind pe această cale, voi avea nevoie de un timp ceva mai îndelungat pentru a mă putea răzbuna. Căci, nu în trei zile voi putea aduna suma necesară. „Răzbunarea este un fel de mâncare ce se mănâncă rece”, mi-a spus Miguel, la mina de diamante. Voi vedea dacă este aşa.

Maracaibo este într-o continuă fierbere. Într-un climat de emulaţie generală, apar tot felul de întreprinderi, construcţii diverse, rafinării, încât, de la bere la ciment, totul se vinde la negru. Nu se produce la nivelul cererii, totul merge prea repede. Braţele se plătesc, munca se plăteşte, toate formele de comerţ aduc câştiguri.

Când are loc un *boom* al petrolului, economia acelei regiuni cunoaşte două epoci complet diferite una de alta. În primul rând. cea care precede exploatarea zăcământului, pre-exploatarea. Îşi fac apariţia companiile, se instalează în teren, au nevoie de birouri, de tabere de

muncă, se construiesc drumuri, linii de înaltă tensiune, se sapă puțuri, se montează sondele, apoi pompele etc. Este o epocă de aur, şi asta în toate ramurile profesionale şi pe toate treptele societății.

Poporul, cel adevărat, cu mâinile asprite de muncă, începe să manevreze bancnotele, înțelege ce înseamnă banul şi securitatea zilei de mâine. Familia se organizează, locuințele se măresc sau se îmbunătățesc, copiii vin bine îmbrăcați la şcoală, adesea transportați de autobuzele companiilor.

Apoi, vine a două perioadă, cea care se defineşte prin imaginea pe care am văzut-o când am descoperit lacul Maracaibo transformat (în partea pe care-o puteam vedea) într-o pădure de piloni. Este perioada de exploatare. Mii de pompe, singure, la nesfârşit, scot zilnic milioane de metri cubi de aur negru.

Dar, cantitatea imensă de bani ce se obține nu trece prin mâinile celor mulți, aceste milioane de dolari trec direct în casele de bani ale băncilor statului sau ale companiilor. Dar asta-i tot un drac, cum ar spune un vagabond parizian. Situația devine din ce în ce mai dificilă, personalul este redus la strictul necesar, nu mai există o bogăție colectivă, toate negocierile, afacerile mici sau mai mari sunt de domeniul trecutului. Generațiile următoare le vor cunoaşte doar din poveştile bunicului:„A fost o dată când Maracaibo era un oraş milionar...„

Dar eu am avut noroc, chiar în momentul când sosesc se produce cel de-al doilea *boom* al petrolului de la Maracaibo. Nu am nimic de câştigat de pe urma pompelor din lac, ci datorită vântului de nebunie ce cuprinde mai multe companii petroliere care vin să obțină noi concesiuni, pornind din munții Perija până la lac sau la mare.

Este tocmai momentul prielnic de care aveam nevoie.

Îmi voi găsi un rost aici. Va fi, îmi promit, o frumoasă lovitură. Pentru a ajunge la asta, voi face orice, mă voi strădui prin toate mijloacele, muncind, să apuc şi eu cât mai multe firimituri din acest tort gigantic! Jur! Acum e rândul meu să triumf în viață, în felul oamenilor cinstiți. În fond, au dreptate prostănacii când reuşesc să devină bogați fără să ajungă la închisoare.

„*Good French cook*, 39 de ani, caut loc la companie petrolieră. Salariu minim 800 de dolari. „

De la Laurence şi bucătarul ei am învățat a. b. c. -ul bucătăriei şi mă hotărăsc să-mi încerc norocul. Anunțul a fost publicat în ziarul local şi, opt zile mai târziu, iată-mă bucătar la Richmond Exploration Cie.

O părăsesc pe Laurence cu mult regret, dar ea nu avea nici pe

departe cum să-mi plătească un asemenea salariu.

Acum mă descurc la bucătărie, după ce-am trecut printr-o asemenea şcoală, Luându-mi postul în primire, am un trac teribil ca ceilalți bucătari să nu-şi dea seama că *french-cook-ul* nu prea ştie mare lucru. Dar, spre surprinderea mea, îmi dau seama imediat că şi lor le este teamă ca *french-cook-ul* să nu descopere că, de fapt, de la primul la ultimul bucătar, toți nu sunt decât spălători de vase. Respir uşurat. Cu atât mai mult cu cât am un avantaj asupra lor, *am o carte de bucate, în franceză*, Escoffier, cadou din partea unei prostituate ieşite la pensie.

Şeful personalului este un canadian, domnul Blanchet. Două zile mai târziu, îmi încredințează responsabilitatea bucătăriei cadrelor din tabără, douăsprezece persoane, grangurii, ce mai!

În prima dimineață, îi prezint un meniu grozav. Numai că îi atrag atenția că îmi lipsesc multe lucruri ca să-l pot realiza. Se hotărăşte să am un buget separat a cărei gestiune îmi este încredințată. Inutil să spun că îmi trag cenuşa pe turta mea, dar cei din clasa specială, este sigur, se ghiftuiesc. Astfel că toată lumea este mulțumită.

În fiecare seară, afişez în hol meniul pentru a doua zi, în franceză, bineînțeles. Toate numele astea pompoase, luate din cartea de bucate, produc o impresie fantastică. În plus, am descoperit în oraş un magazin specializat în produse franțuzeşti şi, datorită rețetelor şi cutiilor de conserve Potin & Rodel, mă descurc aşa de bine încât tipii din „clasa specială” îşi aduc adesea soțiile. În loc să fie doisprezece, mai totdeauna sunt douăzeci. Pe de-o parte, este agasant, dar, pe de altă parte, nu se mai uită nimeni prea atent la cheltuieli, pentru că, în mod normal, nu ar trebui să hrănesc decât personalul activ.

Pe scurt, îi văd aşa de mulțumiți încât cer o mărire de salariu. 1200 de dolari pe lună, deci 400 de dolari în plus. Refuză, îmi dau 1000, mă las convins, dar le spun că, pentru un bucătar ca mine, este un salariu mizerabil.

Trec astfel câteva luni, dar, cu timpul, orele astea fixe de lucru mă plictisesc ca un guler de cămaşă prea strimt. Am ajuns să-mi fie lehamite de această treabă şi-i cer şefului geolog să mă ia cu el când se va duce într-o expediție de recunoaştere, în locurile cele mai interesante, chiar dacă sunt periculoase.

Aceste expediții au drept scop explorarea geologică a lanțului muntos Perija, care separă Venezuela de Columbia, la est de lacul Maracaibo. Este teritoriul unei rase de indieni războinici şi foarte sălbatici, motilonii, încât, adesea, acest lanț muntos se numeşte *sierra de los Motilones*. Încă nu se cunoaşte originea exactă a acestei rase, a cărei limbă, cât şi obiceiurile sunt foarte diferite de cele ale triburilor vecine;

de altfel „civilizația” începe să pătrundă în mijlocul lor abia acum, când scriu toate astea, atât sunt de periculoşi. Trăiesc în colibe în care dorm cincizeci, o sută de indieni, bărbați, femei, copii, într-o promiscuitate oribilă. Singurul animal domestic este câinele. Sunt atât de sălbatici că se povesteşte despre cazurile, frecvente, ale unor motiloni, adesea răniți, capturați de „civilizați” şi care, deşi sunt bine tratați, refuză să mănânce şi să bea şi sfârşesc prin a se sinucide tăindu-şi venele cu incisivii piliți în mod special ca să poată sfâşia carnea. Dând dovadă de mult curaj, călugării capucini s-au instalat pe malul râului Santa Rosa, la numai câțiva kilometri de cea mai apropiată colibă colectivă a motilonilor.

Stareţul misiunii întrebuințează mijloacele cele mai moderne, aruncându-le din avion alimente, îmbrăcăminte, pături şi fotografii ale călugărilor. Mai mult, aruncă şi manechine de paie, îmbrăcate cu rasa capucinilor, ale căror buzunare sunt pline cu diverse alimente şi chiar cu cutii de lapte. Nu-i prost călugărul: în ziua în care va sosi pe jos, indienii vor crede că a picat din cer.

Dar, când am cerut să particip şi eu la aceste expediții, eram abia în 1948, departe de adevăratele tentative de pătrundere „civilizate”, care au început de fapt abia în 1965.

Pentru mine, aceste expediții au trei aspecte pozitive. În primul rând, ar fi o viată complet diferită de cea pe care-o duc în bucătăria taberei celor de la Richmond Exploration Cie şi de care m-am săturat. Ar fi aventura care reîncepe, în mijlocul acestei naturi grandioase, dar o aventură cinstită de data asta. Bineînțeles că există şi un risc, ca în orice aventură. Se întâmplă adesea ca expedițiile să se întoarcă cu unul sau doi oameni mai puțin, căci motilonii sunt foarte agili la trasul cu arcul sau, cum se spune pe aici, unde îşi fixează ochiul, acolo trimit săgeata. Dar, dacă eşti ucis, nu eşti şi mâncat. Nu sunt canibali. Tot eşti în câştig!

Al doilea aspect: plimbările astea de trei săptămâni, în plină junglă neexplorată, periculoasă, sunt foarte bine plătite. Aş câştiga dublu față de ceea ce câştig acum lângă plitele mele. Ceea ce nu poate fi neglijat în viziunea mea actuală asupra lucrurilor.

Al treilea aspect: compania geologilor îmi place. Sunt grozavi tipii. Cu toate că ştiu că este prea târziu ca să mai pot dobândi cunoştințe care să facă din mine alt om, am senzația că, frec-ventându-i pe aceşti specialişti aproape savanți, n-aş avea decât de câştigat.

Pe scurt, plec cu ei plin de zel şi de încredere. Nu mai trebuie să car cu mine cartea de bucate: nu am nevoie decât de conserve, trebuie să ştiu doar să fac plăcinte şi pâine. Nu-i greu de învățat, se fac repede.

Noul meu prieten, geologul şef al expediției, se numeşte Crichet. Este

detaşat de la California Exploration Cie pe lîngă cei de la Richmond. Ştie totul despre geologie, secţia petrol. În rest, ştie că a fost război, pentru că a participat la el, dar nu este prea sigur că Alexandru cel Mare a trăit înainte sau după NapoLéon. Nici nu-i pasă de altfel, n-are nevoie să cunoască istoria lumii ca s-o ducă bine, să aibă o soţie minunată, să facă copii şi să dea companiei toate informaţiile geologice de care aceasta are nevoie. Totuşi, bănuiesc că ştie mai mult decât spune, căci am învăţat să nu am încredere în umorul rosbifilor, adesea diferit de cel al indivizilor din Ardenii mei. Ne înţelegem bine.

O astfel de expediţie durează între douăzeci şi douăzeci şi cinci de zile. La întoarcere, opt zile de vacanţă. Echipa se compune dintr-un geolog şef al expediţiei, alţi doi geologi şi doisprezece până la optsprezece hamali sau ajutoare, cărora nu li se cere decât să fie puternici şi disciplinaţi. Au cortul lor separat şi bucătarul lor. Eu sunt ataşat pe lângă cei trei geologi. Oamenii nu sunt deloc abrutizaţi de muncă şi printre ei se află şi un militant al A. D. (Acţiunea Democratică), partid de stânga, care are grijă să fie respectate legile sindicale. Se numeşte Carlos. Atmosfera este de înţelegere generală şi eu sunt cel ce ţin socoteala orelor suplimentare, foarte corect notate, nici mai mult, nici mai puţin.

Sunt pasionat de această primă expediţie. Căutarea informaţiilor geologice cu privire la rezervele de petrol este foarte curioasă. Scopul expediţiei este să urcăm cât mai sus posibil, de-a lungul râurilor, spre munţi, acolo unde ele îşi croiesc drumul printre stânci. Mergem cât putem mai departe în camion, apoi în jeep. Când ajungem la capătul pistelor, urcăm pe firul râurilor în pirogi, apoi, când apa nu mai este destul de adâncă, coborâm din pirogi şi încercăm să ajungem pe jos, cât mai sus spre izvoare. O parte din material este cărat acum de oameni, în jur de patruzeci şi cinci de kilograme pentru fiecare om, în afară de bucătari şi de cei trei geologi…

De ce urcăm aşa de mult în munţi? Deoarece în locurile pe unde apele şi-au tăiat drumul prin roca dură se pot observa, ca într-un manual de geografie, formaţiunile geologice succesive. De aici adună geologii eşantioanele pe care le desprind din pereţii de stâncă, fiecare fiind repertoriat, clasat, pus într-un săculeţ. Se determină direcţia urmată de diferitele straturi geologice spre câmpie. Astfel, cu ajutorul zecilor de eşantioane geologice culese în puncte diferite, se poate reconstitui o hartă a straturilor ce ajung în câmpie cam la o sută, două sute de metri adâncime. Şi, calculând bine, plecând de la aceste informaţii, într-o zi se sapă un puţ la o distanţă de 100 de kilometri într-un loc unde nimeni n-a mai fost până atunci, ştiindu-se dinainte că

aici, la o anumită adâncime, se va găsi un strat de petrol. Într-adevăr, ştiinţa este neaşteptată şi sunt uluit de mijloacele ei.

Toate ar fi bune fără motiloni. Adesea, membrii expediţiilor sunt răniţi sau chiar mor din cauza săgeţilor. Asta nu uşurează recrutarea oamenilor şi face ca o expediţie să coste destul de scump.

Particip la mai multe expediţii şi trăiesc zile extraordinare.

Unul dintre geologi este olandez. Se numeşte Lapp. Într-o zi, adună ouă de caiman, foarte bune după ce le-ai uscat la soare. Le găseşti uşor, ţinându-te după urma lăsată de burta crocodiluţei când se târăşte din râu spre un loc uscat, unde îşi depune ouăle, pe care le cloceşte apoi ore în şir. Profitând de absenţa crocodiluţei, Lapp dezgroapă ouăle şi, liniştit, se întoarce în tabără. De abia a ajuns în luminişul unde ne-am instalat, că se pomeneşte cu crocodiluţa care se aruncă ca un bolid asupra lui. L-a urmărit pe hoţ pas cu pas şi vine să se răzbune. Are peste trei metri lungime şi scoate nişte sunete răguşite ca şi cum ar avea laringită. Lapp începe să fugă şi să se învârtă în jurul unui copac gros, în timp ce eu mă topesc de râs văzându-l pe acest tip înalt, în şort, făcând salturi caraghioase şi urlând după ajutor. Crichet şi câţiva oameni sosesc în fugă: două gloanţe explozive fac animalul inofensiv. În ceea ce-l priveşte pe Lapp, palid ca un mort, cade-n fund. Toată lumea este scandalizată de atitudinea mea. Le explic că, oricum, nu aveam ce face; nu am nicio armă asupra mea, căci este incomod de dus.

La masă, seara, în timp ce le ofer cina mea de conserve, Crichet îmi spune:

— Tu nu prea tânăr, treizeci şi patru de ani cel puţin, nu?

— Ceva mai mult, de ce?

— Tu trăieşti şi comporţi ca bărbat douăzeci ani.

— Ştiţi, nu prea am mult peste: am douăzeci şi şase de ani.

— Nu adevărat.

— Ba da, şi am să vă explic de ce. Am stat treisprezece ani la pârnaie. Aceşti treisprezece ani trebuie să-i trăiesc pentru că nu i-am trăit. Astfel că treizeci şi nouă fără treisprezece, făcând douăzeci şi şase, am douăzeci şi şase de ani.

— Nu înţeleg.

— N-are importanţă.

Şi totuşi este adevărat am sufletul unui puşti de douăzeci de ani. Nici nu se pune problema, trebuie să-i trăiesc, trebuie să recuperez anii ce mi-au fost furaţi. Trebuie să-i trăiesc din plin, nepăsându-mi de nimic, ca la douăzeci de ani, cu inima plină de veselie şi de bucuria de a trăi.

Într-o dimineaţă, înainte de a se lumina, un strigăt ascuţit ne trezeşte pe toţi. În timp ce agăţa lampa pe care tocmai o aprinsese, bucătarul

cărăuşilor s-a trezit cu două săgeți, una în coaste, alta în fese. Trebuie trimis imediat la Maracaibo. Patru oameni îl vor purta pe un fel de pat până la piroga cu care va fi dus până la jeep, care-l va duce la camion, iar camionul la Maracaibo.

Ziua trece într-o atmosferă grea, apăsătoare. Simțim în jurul nostru, în junglă, prezența indienilor, fără, însă, să-i vedem, fără să-i auzim. Cu cât înaintăm, avem senzația că am pătruns pe terenul lor de vânătoare. Este mult vânat şi, cum fiecare are o armă, din când în când împuşcă o pasăre sau un fel de iepure. Toată lumea este gravă, nimeni nu cântă şi, după ce-au tras cu arma, vorbesc în şoaptă, prosteşte, ca şi cum s-ar teme c-ar putea fi auziți.

Încetul cu încetul, o teamă colectivă îi cuprinde pe toți cărăuşii. Vor să întrerupem expediția şi să ne întoarcem Ia Maracaibo. Crichet, şeful, vrea să continuăm, să urcăm. Reprezentantul sindicatului, Carlos, este un tip curajos, dar şi el este impresionat. Mă ia deoparte:

— Enrique, ne întoarcem?

— De ce, Carlos?

— Indienii.

— Sunt indieni, este adevărat, dar ne pot ataca şi pe drumul de întoarcere, nu numai dacă vom continua să înaintăm.

— Nu-i sigur, *Francés*. Poate nu suntem departe de satul lor. Priveşte această piatră: s-a măcinat grâu cu ea.

— Nu-i o prostie ce spui, Carlos. Hai să mergem la Crichet. Americanul a participat la debarcarea din Normandia. Este puțin impresionabil şi meseria lui îl pasionează. După ce a adunat toți oamenii, le mai spune o dată că ne aflăm într-unui din locurile cele mai bogate în informații geologice. Se enervează şi, furios, lansează singura frază ce nu trebuia spusă:

— Dacă vă este frică, plecați! Eu rămân.

Oamenii au plecat cu toții, în afară de Carlos şi de mine. Dar eu rămân cu condiția ca la plecare să îngropăm materialul, căci n-am chef să-l car. De când mi-am rupt ambele picioare într-una din evadările ratate de la Baranquilla, obosesc repede, dacă duc greutăți. Carlos va căra eşantioanele luate.

Timp de cinci zile, rămânem singuri, Crichet, Lapp, Carlos şi cu mine. Nu s-a întâmplat nimic, dar, sincer să fiu, nu am trăit niciodată atât de tensionat ca în cele cinci zile în care ne-am simțit spionați douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, de nu ştiu câte perechi de ochi invizibili. Am abandonat totul când Crichet, care se dusese pe malul râului să facă ceva, a văzut trestia mişcându-se la câțiva metri de el, dată la o parte de două mâini. Asta i-a tăiat pofta de a mai face ceva

şi, cu calmul său obişnuit, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, s-a întors cu spatele şi a revenit în tabără.

— Cred, i-a spus lui Lapp, că a sosit momentul să ne întoarcem la Maracaibo. Avem destule eşantioane de rocă şi nu cred c-ar fi necesar din punct de vedere ştiinţific să le lăsăm indienilor patru eşantioane interesante ale rasei albe.

Ajungem fără niciun incident la La Burra (Măgăriţa), cătun cu vreo cincisprezece case. În timp ce bem un păhărel în aşteptarea camionului ce trebuia să vină să ne ia, un metis de indian din acea regiune, beat, mă ia deoparte şi-mi spune:

— Eşti francez, nu-i aşa? Ei bine, nu e nevoie să fii francez ca să rămâi atât de ignorant.

— Ah, da, de ce?

— Am să-ţi spun: pătrundeţi în terenul motilonilor şi ce faceţi?

Trageţi la dreapta şi la stânga, în tot ce zboară, sau fuge, sau înoată. Toţi oamenii au o puşcă. Nu-i vorba, deci, de-o explorare ştiinţifică, ci de-o gigantică partidă de vânătoare.

— Unde vrei să ajungi?

— Acţionând aşa, distrugeţi ceea ce indienii consideră că este rezerva lor de hrană. Nu au prea multă. Ei nu ucid decât atât cât le trebuie pentru o zi sau două. Nu mai mult. În plus, cu săgeţile lor ucid fără zgomot, nu gonesc vânatul. În timp ce voi, voi distrugeţi totul şi cu zgomotul puştilor speriaţi toate animalele. Şi atunci ele migrează în altă parte.

Nu-i o prostie ce-mi spune tipul. Mă interesează.

— Ce vrei să bei? Fac cinste.

— Un rom dublu, *Francés*. Mulţumesc. Şi continuă:

— De asta motilonii trag cu săgeţile în voi. Îşi spun că din cauza voastră vor avea greutăţi în obţinerea hranei.

— De fapt, dacă te înţeleg bine, le devastăm proviziile.

— Exact, *Francés*. În plus, n-ai observat niciodată că, urcând cursul unui râu, în locurile unde este mai strimt şi unde este puţină apă, încât trebuie să coborâţi din pirogi şi să le trageţi pe uscat, distrugeţi un fel de baraje făcute din crenguţe şi bambus?

— Ba da, adesea.

— Ei bine, ceea ce distrugeţi astfel, fără a da prea multă importanţă acestui fapt, sunt capcanele pentru peşti construite de motiloni, şi asta le aduce mari prejudicii. Căci, este foarte greu să construieşti asemenea capcane. Ele sunt alcătuite din labirinturi complicate, care, prin zigzaguri succesive, conduc peştii care urcă împotriva curentului până la ultima mare capcană, de unde nu mai pot ieşi. În faţă, se află o

barieră de bambus, în spate, nu mai pot găsi portița de intrare, căci ea este făcută din mici liane pe care le-au îndepărtat când au intrat, iar curentul apei le-a apropiat din nou. Am văzut capcane de mai bine de cincizeci de metri. O muncă extraordinară.

— Ai de-o sută de ori dreptate. Trebuie să fii un vandal, aşa cum suntem noi, ca să distrugi o asemenea construcție.

Pe drumul de întoarcere, mă gândesc îndelung la ce mi-a spus acest metis de indian, puțind a rom, dar având mare dreptate, şi mă decid să întreprind ceva. De îndată ce ajungem la Maracaibo, înainte chiar de a mă duce acasă să-mi petrec în linişte cele opt zile de vacanță, depun o scrisoare la domnul Blanchet, şeful personalului, cerându-i să mă primească a doua zi.

Mă primeşte, dar la el se află, cred că din întâmplare, şi şeful cel mare al geologilor. Le explic că nu vor mai fi răniți şi morți în expedițiile lor, dacă mi se încredințează conducerea acestora. Bineînțeles, Crichet va rămâne şeful oficial, dar, de fapt, eu voi fi cel care va asigura disciplina expediției. Se hotărăsc să facă o încercare, ceea ce le convine, căci Crichet făcuse un raport din care reieşea că, dacă s-ar putea merge mai departe decât în ultima expediție, deci într-o regiune şi mai periculoasă, s-ar găsi o adevărată mină de informații valoroase. Condițiile de plată pentru noile mele funcții, care se adaugă la aceea de bucătar, căci rămân bucătarul geologilor, se vor fixa la întoarcere. Bineînțeles că n-am spus nimic despre rațiunile pentru care voi putea garanta securitatea expediției, şi, cum americanii sunt oameni practici, nu-mi pun întrebări, rezultatul contează pentru ei.

Numai Crichet este pus la curent. Cum asta îi convine, n-are nimic împotrivă să-mi acorde toată încrederea. Este convins că am descoperit un mijloc sigur prin care pot evita necazurile. Şi, apoi, l-a impresionat foarte mult faptul că am fost unul dintre cei trei care au rămas cu el, când toți ceilalți l-au părăsit.

Mă duc la guvernatorul provinciei şi-i explic despre ce este vorba. Se arată înțelegător şi binevoitor; datorită scrisorii sale de recomandare, obțin din partea Gărzii Naționale promisiunea că vor da ordin ultimului post de pază dinainte de a intra în teritoriul motilonilor să rețină armele celor pe care-i voi indica şi abia după aceea să ne lase să trecem. Vor găsi ei un motiv plauzibil pentru toată lumea. Dacă oamenii ar afla înainte de plecarea din Maracaibo că vor intra pe teritoriul motilonilor fără arme, nu ar merge acolo niciodată. Trebuie să-i iau pe neaşteptate şi să-i conving să meargă mai departe chiar acolo, pe loc.

Totul merge bine. La ultimul post, La Burra, toți oamenii sunt dezarmați în afară de doi care mi se par mai de încredere şi cărora le dau ordin să nu tragă decât în caz de pericol iminent, niciodată ca să vâneze sau să se amuze. Am şi eu un revolver, asta-i tot.

N-am mai avut neplăceri din acea zi în expedițiile noastre. Americanii şi-au dat seama de asta şi, fiind partizanii eficacității înainte de orice, nu m-au întrebat niciodată nimic.

Mă înțeleg bine cu oamenii şi sunt ascultat. Rolul ăsta nou mă pasionează. Acum, în loc să distrugem capcanele cu pirogile noastre, le ocolim fără să le stricăm. Şi, altceva: ştiind că principala grijă a motilonilor este asigurarea hranei, de fiecare dată când părăsim o tabără las acolo cutii de conserve goale, în care pun sare, zahăr şi, de asemenea, în funcție de ce avem în plus, o macetă, un cuțit, o toporişcă. La întoarcere, când trecem din nou prin aceste locuri, nu mai găsim niciodată nimic. Totul a dispărut, până şi cutiile goale. Tactica mea este, deci, bună şi, deoarece la Maracaibo nimeni nu ştie care este motivul real, umblă zvonul că sunt *brujo*, un vrăjitor adică, sau că m-am înțeles în secret cu motilonii, ceea ce mă face să râd.

În cursul uneia din aceste expediții, asist la o lecție de pescuit extraordinară: cum să prinzi peşti fără momeală, fără undiță, având doar grija să-i culegi liniştit la suprafața apei. Profesorul meu este un tapir, un animal nu mai mare decât un porc gras. Ajunge până la doi metri, doi metri şi ceva. Într-o după-amiază, când mă aflu aproape de râu, văd pentru prima dată un asemenea exemplar. Iese din apă şi-l observ cu atenție fără să fac vreun gest, ca să nu-l deranjez. Pielea lui seamănă cu cea a rinocerului, are picioarele din față mai scurte decât cele din spate, iar buzele şi nasul i se prelungesc într-un fel de trompă scurtă. Se apropie de o anumită specie de liane şi mănâncă o cantitate serioasă, este deci un ierbivor. Apoi îl văd cum coboară din nou spre râu, intră în apă şi se îndreaptă spre o zonă cu apă liniştită. Se opreşte şi, ca o vacă, rumegă. Începe să verse un fel de lichid verzui din trompă. Foarte priceput, amestecă acest lichid cu apa dând din cap. Mă întreb de ce face oare toate astea, dar peste câteva minute am surpriza să văd cum apar la suprafață peşti cu burta în sus, mişcând încetişor din aripioare ca şi când ar fi adormiți sau drogați. Şi, iată, tapirul, care, fără să se grăbească, înghite peştii unul după altul. Nu-mi revin uşor în urma acestui spectacol.

De atunci, am încercat şi eu metoda. Reperând lianele pe care le-a mâncat tapirul, adun o anumită cantitate, o strivesc între două pietre şi torn sucul pe care-l obțin într-un vas. Apoi, mă duc şi-l vărs în râu într-un loc unde apa nu este agitată de curenți. Victorie! Câteva minute mai

târziu, văd peştii apărând la suprafață, amețiți. O singură măsură de precauție trebuie să iau: dacă peştii sunt comestibili, trebuie să-i curăț imediat. Altfel, după două ore, au şi putrezit. După această experiență, la masa geologilor se serveşte adesea un peşte excelent. Oamenilor le-am spus să nu ucidă niciodată un astfel de pescar. Cu atât mai mult cu cât sunt inofensivi.

În aceste expediții am luat adesea ca ghizi o familie de vânători de caimani, Fuenmayor, tatăl şi cei doi fii ai lui. Este convenabil pentru toală lumea, căci, deşi cunosc bine regiunea, dacă sunt singuri pot fi o pradă uşoară pentru motiloni. Dacă merg cu noi, însă, în schimbul întreținerii lor ne conduc toată ziua, iar noaptea vânează. Toată lumea are de câştigat.

Sunt originari din Maracaibo, unde întâlneşti ființe foarte sociabile. Când vorbesc parcă ar cânta şi au un cult foarte puternic pentru prietenie. Curgându-le în vine sânge indian, au toate calitățile acestora şi, în plus, o inteligență şi o şiretenie remarcabile.

Am avut şi am încă printre *Maracuchos* prieteni minunați. Atât bărbații, cât şi femeile, căci femeile sunt frumoase, ştiu să iubească şi să se facă iubite.

Să vânezi caimani, animale de doi, trei metri lungime, este o treabă foarte periculoasă. În noaptea asta m-am dus cu doi dintre ei tatăl şi fiul cel mare.

Într-o pirogă foarte îngustă şi foarte uşoară, tatăl stă în spate, mânuind pagaia, eu în mijloc, iar flăcăul în față. Este o noapte întunecoasă, nu se aud decât zgomotele junglei şi clipocitul apei ce se loveşte de pirogă. Nu fumăm, nu facem niciun zgomot. Oricum, pagaia ce împinge piroga şi o dirijează în acelaşi timp nu trebuie să-i atingă marginea.

Trimițând, cu intermitență, fascicolul unei lanterne puternice pe suprafața apei, facem să apară perechi de puncte roşii, cum fac farurile maşinilor cu panourile publicitare reflectorizante de pe marginea şoselelor. Două puncte roşii: un caiman. Se ştie că, în fața ochilor, la suprafață, se află găurile nasului, ochii şi botul fiind singurele părți ale crocodilului ce ies din apă când se odihneşte la suprafață. Victima este aleasă în funcție de distanța cea mai scurtă dintre vânători şi punctele roşii. O dată reperată, avansăm spre ea, cu precauție, cu lumina stinsă. Bătrânul Fuenmayor este un adevărat maestru, reuşind să fixeze, în secunda cât luminăm cu lanterna, punctul exact unde se află caimanul. Ne îndreptăm repede spre el şi, când credem că suntem destul de aproape, punem lumina pe animal, care, de fiecare dată, rămâne înmărmurit. Fascicolul luminos nu-l mai părăseşte până ajungem la

doi, trei metri de el. Stând în partea din față a pirogii, fiul ține cu mâna stângă lanterna îndreptată spre caiman, iar cu dreapta aruncă cu toată puterea harponul, lestat cu zece kilograme de plumb; este singura armă capabilă să străpungă pielea atât de rezistentă a caimanului şi să-i pătrundă în carne.

Acum trebuie să acționăm repede, căci, în clipa în care este atins, animalul se scufundă, iar noi, vâslind, cu cele trei pagaie, trebuie să ajungem repede la mal. Piroga aproape că saltă pe apă căci, dacă-i lăsăm timp, crocodilul se ridică la suprafață, se zbate şi, cu o singură lovitură de coadă, ne poate răsturna, transformându-ne pe noi, vânătorii, în doi timpi şi trei mişcări, în vânat pentru ceilalți crocodili flămânzi. Ajunşi la mal, sărim din pirogă şi, în viteză, înfăşurăm coarda harponului în jurul unui copac. Crocodilul vine, îl simțim, să vadă de ce este legat. Nu ştie ce i se întâmplă, în afara durerii pe care o simte în spate. Vine să afle noutăți. Încet, fără să tragem prea tare, adunăm coarda rămasă şi o înfăşurăm în jurul copacului. Crocodilul încearcă să iasă pe mal. Flăcăul Fuenmayor, care are în mână o toporişcă bine ascuțită, îl loveşte puternic în cap, chiar când iese.

Câteodată, este nevoie de trei lovituri până îl omori. La fiecare lovitură, dă cu coada, care, dacă l-ar atinge pe vânător, l-ar trimite şi pe el în ceruri. Dacă loviturile n-au fost mortale, ceea ce se poate întâmpla, trebuie să dai drumul imediat la coardă pentru ca animalul să se poată duce la fundul apei. Căci, cu forța lui colosală, s-ar putea să scape din harpon, chiar dacă-i foarte bine înfipt în corp. Se aşteaptă ca puterile animalului să slăbească şi pe urmă se trage din nou de coardă.

Am trăit o noapte extraordinară: am omorât mai mulți caimani. I-am lăsat pe mal. Dimineața, cei trei Fuenmayor vor veni să le ia pielea de pe burtă şi de sub coadă. Pielea de pe spate este prea groasă ca să poată fi prelucrată. Apoi îi vor îngropa. Nu sunt aruncați în râu, căci l-ar otrăvi. Şi crocodilii nu se mănâncă între ei, nici morți fiind.

Am făcut astfel câteva expediții, asigurându-mi bine existența şi punând chiar câte ceva deoparte până când s-a produs evenimentul cel mai extraordinar din viața mea.

Capitolul 10 – Rita – Hotelul Vera-Cruz

Când, în carcerele Recluziunii de la Saint-Joséph gândurile îmi

zburau spre stele şi îmi construiam minunate castele în Spania umplându-mi astfel izolarea şi liniştea ucigătoare, mă vedeam adeseori liber, învingător al „căii putreziciunii”, reîncepând o viață nouă într-un mare oraş. Da, era o adevărată înviere, împingeam piatra funerară care mă ținea strivit în întuneric şi reveneam la lumină şi viață, iar printre imaginile pe care le plăsmuisem atunci, în prim plan îmi apărea o fată frumoasă şi bună. Nici înaltă, nici mică, blondă, cu ochii de culoarea alunei, cu pupilele strălucind de viață şi inteligență. Gura îi era frumos marcată, descoperind, când râdea, nişte dinți de coral strălucitor de albi. Bine făcută, cu corpul perfect proporționat, această femeie avea să fie, fără îndoială, într-o zi, aşa cum o vedeam, a mea pentru toată viața.

Acestei zeițe, acestui ideal de frumusețe, îi conferisem un suflet minunat, cel mai frumos, mai nobil, mai sincer, plin de toate virtuțile pe care doreşti să le aibă o femeie, în acelaşi timp amantă şi prietenă. Eram sigur că o dată şi o dată o voi întâlni şi că, împreună cu ea, uniți pentru totdeauna, voi trăi iubit, bogat, respectat şi fericit tot restul vieții.

Da, în umiditatea fierbinte şi asfixiantă care-i lipsea pe nenorociții de la Recluziune de cel mai slab suflu al vieții, când, gâfâind, cu inima strânsă de teamă, torturat de-o sete ce nu putea fi potolită de nimic, fără putere, încercam să captez cea mai mică undă de răcoare, când acei vapori irespirabili îmi ardeau parcă plămânii, visam, pe jumătate asfixiat, la castelele mele din Spania, unde aerul era răcoros, copacii plini de un frumos frunziş verde, unde grijile cotidiene nu-şi aveau rostul pentru că devenisem bogat, iar în fiecare viziune, în fiecare imagine, îmi apărea *„frumoasa prințesă”*, cum îi spuneam eu. Era întotdeauna aceeaşi până la cel mai mic detaliu. Nimic nu se schimba niciodată şi de aceea o cunoşteam atât de bine încât atunci când îşi făcea apariția în diferite scene lucrul mi se părea cât se poate de normal. Nu trebuia ea, oare, să fie soția mea şi geniul meu cel bun?

La întoarcerea dintr-o expediție geologică, mă hotărăsc să-mi abandonez camera de la Richmond Cie şi să mă instalez în centrul oraşului Maracaibo. Astfel, într-o zi, un camion al companiei mă lasă într-o piațetă umbroasă din centrul oraşului, cu o valiză în mână. Mi-am lăsat cele mai multe lucruri în tabără. Ştiu că sunt mai multe hoteluri şi pensiuni pe aici şi o apuc pe strada Venezuela, o străduță ce se bucură de o situație privilegiată întrucât se află între cele două piețe principale din Maracaibo, piața Bolivar şi piața Baralt. Este una dintre acele străduțe coloniale înguste,; străjuite de case cu unul sau două etaje. Este o căldură apăsătoare şi merg în umbra caselor.

„Hotel Vera-Cruz. „Este o casă frumoasă, în stil colonial, datând din

timpul cuceririi, zugrăvită în bleu deschis. Aspectul său curat şi primitor mă atrage şi mă face să pătrund într-un culoar ce dă într-un patio. Şi, acolo, în curtea răcoroasă şi umbroasă, se află o femeie şi această femeie este ea!

Este ea, nu mă pot înşela, am văzut-o de mii de ori în visele mele nenorocite. Iat-o,, frumoasa prințesă” se află-în fața mea, aşezată pe un balansoar. Sunt sigur că, dacă mă apropii de ea, voi constata că are ochii de culoarea alunei şi chiar o mică aluniță pe fața ovală şi frumoasă! Şi acest decor l-am văzut de mii de ori. Este, deci, imposibil să mă înşel, prințesa visurilor mele este în fața mea, mă aşteaptă.

— *Buenos dias, Señora*! Aveți o cameră de închiriat?

Mi-am pus valiza jos. Sunt sigur că-mi va spune „Da”. Nu o privesc, ci o devorez din priviri. Puțin mirată că se vede astfel „admirată” de un necunoscut, se ridică din balansoar şi vine spre mine. Surâde şi-şi descoperă dinții minunați, pe care-i cunosc atât de bine.

— Da, domnule, am o cameră pentru dumneavoastră, îmi răspunde „prințesa” în franceză.

— De unde ştiți că sunt francez?

— După felul cum vorbiți spaniola. Unele cuvinte sunt greu de pronunțat de francezi. Dacă vreți, vă rog să mă urmați.

Îmi iau valiza si sunt condus într-o cameră curată, răcoroasă si bine mobilată, care dă direct spre patio.

Numai după ce m-am spălat, ras şi am fumat o țigară aşezat pe patul acestei camere de hotel, îmi dau seama că, într-adevăr, nu visez: „Ea, cea care te-a ajutat să rezişti atâtea ore de carceră, este aici! Este aici, la câțiva metri de tine. Mai ales nu înnebuni! Lovitura pe care ai primit-o drept în inimă nu trebuie să te determine să faci sau să spui prostii”. Inima îmi bate foarte tare şi încerc să mă calmez. „Mai ales, Papillon, nu povesti nimănui nimic despre această aiureală, nici măcar ei, cine te-ar putea crede? Crezi că este posibil, fără să te faci de râs, să povesteşti cuiva că ai cunoscut-o, ai atins-o, ai îmbrățişat-o pe această femeie acum câțiva ani, când putrezeai în carcerele unor închisori cumplite? Prințesa este aici. Asta este principalul. Nu-ți face inimă rea: acum, c-ai întâlnit-o, n-o să-ți mai scape. Dar trebuie să procedezi cu blândețe, încetul cu încetul. Numai după înfățişare şi-ți dai seama că este patroana acestui mic hotel. „

În patio, această grădină în miniatură, i-am şoptit primele cuvinte de dragoste, într-una din acele minunate nopți tropicale. Era ea cu adevărat, zâna visurilor mele, încât puteam crede că şi ea mă aştepta de mult timp. Prințesa mea se numeşte Rita, este originară din Tanger şi este liberă, nu are nicio legătură stânjenitoare. Ochii ei mă privesc şi

strălucesc ca stelele de pe cerul de deasupra capetelor noastre. Sunt sincer si îi mărturisesc că am fost căsătorit în Franța, că nu ştiu care este starea mea civilă în prezent şi că, din cauza unor motive serioase, nu pot cere lămuriri. Ceea ce este adevărat: nu puteam să scriu la primăria din satul meu natal şi să le cer o fişă de stare civilă. Nu aveam de unde să ştiu care va fi reacția justiției în fața unei asemenea solicitări. Poate o cerere de extrădare. Dar, despre trecutul meu de ocnaş şi de vagabond nu-i spun nimic precis. Îmi folosesc toată puterea de convingere, toate resursele ca s-o fac să-mi înțeleagă sentimentele. Nu pot lăsa să-mi scape ceea ce eu cred că este cea mai mare şansă din viața mea.

— Eşti frumoasă, Rita, minunat de frumoasă. Lasă-te iubită profund, pentru totdeauna, de către un om care nici el nu are pe nimeni în viață, dar care are nevoie să iubească şi să fie iubit. Nu am prea mulți bani, este adevărat, şi tu eşti aproape bogată cu micul tău hotel, dar, crede-mă, sper ca inimile noastre să nu devină decât una pentru totdeauna, până la moarte. Spune-mi „da”, Rita, tu care eşti la fel de frumoasă ca cele mai frumoase flori din această țară, la fel de frumoasă ca orhideele. Nu-ți pot spune când şi cum, dar, oricât de incredibil ți-ar putea părea, să ştii că te-am cunoscut şi m-am îndrăgostit de tine cu mulți ani în urmă. Trebuie să fii a mea, cum şi eu îți jur că voi fi al tău, cu totul şi pentru totdeauna.

Dar Rita nu este o femeie uşuratică, ceea ce nu mă miră. Numai după trei zile consimte să fie a mea. Pudică., mă roagă să mă feresc să nu fiu văzut când mă duc în camera ei. Apoi, într-o dimineață frumoasă, fără să zicem nimic nimănui, foarte natural, ne afişăm oficial legătura şi, tot aşa de normal, intru în rolul de patron al hotelului.

Fericirea noastră este completă şi o viață nouă se deschide în fața mea, viața de familie. Eu, paria, evadatul din ocna franceză, după ce am reuşit să înving acea cale a putreziciunii, *am un cămin* şi alături de mine o femeie frumoasă, cu un suflet la fel de frumos, doar un nor adumbreşte bucuria noastră: faptul că, fiind căsătorit în Franța, nu mă pot căsători cu ea.

Să iubeşti, să fii iubit, să ai un cămin al tău, o Dumnezeule, cât eşti de mare că mi-ai dat toate astea!

Vagabonzii străzilor, vagabonzii mărilor, aventurierii ce au nevoie de aventură aşa cum muritorilor de rând le sunt necesare pâinea şi apa, oamenii care trec prin viață precum păsările migratoare pe cer, vagabonzii oraşelor, care mişună noapte şi zi pe străzile unde întâlneşti drojdia societății, în parcuri sau prin cartierele bogate, cu sufletul revoltat, gata să pornească la o nouă aventură, vagabonzii anarhişti,

care în fiecare moment al existenței lor găsesc că sistemele sociale sunt din ce în ce mai egoiste, prizonierii eliberați, soldații în permisie, luptătorii ce revin de pe front, evadații urmăriți de-o organizație care vrea să pună mâna pe ei şi să-i închidă în carcere pentru a-i extermina, toți, da, toți, fără excepție, suferă într-un moment sau în altul pentru că nu au un cămin, iar atunci când Providența le oferă unul se angajează cu tot sufletul în noua lor viață, cu un suflet nou, plin de dragostea de a dărui şi însetat de a primi.

Astfel, deci, şi eu, ca şi muritorii de rând, ca şi tatăl meu, ca şi mama mea, ca şi surorile mele, ca şi toți ceilalți ai mei, şi eu am, în sfârşit, *căminul meu*, cu o femeie care mă iubeşte cu adevărat.

Pentru ca întâlnirea cu Rita să mă facă să-mi schimb total felul de-a trăi, pentru ca eu să simt că ea va fi de acum înainte placa turnantă a existenței mele, femeia aceasta trebuie să fie cu totul deosebită.

Mai întâi, ca şi mine, a venit în Venezuela în urma unei evadări. Nu o evadare ca cea a ocnaşilor sau a puşcăriaşilor, dar tot de o evadare este vorba.

A sosit din Tanger, acum şase luni, cu soțul ei, care a părăsit-o în scurt timp, încercând o aventură la trei sute de kilometri de Maracaibo, unde ea n-a vrut să-l urmeze. A lăsat-o, însă, cu hotelul.

Mi-a povestit pe îndelete viața ei şi eu am ascultat-o cu mare atenție. Prințesa mea s-a născut într-un cartier sărac din Tanger. Mama ei, rămânând văduvă, şi-a crescut cu curaj cei şase copii, trei băieți şi trei fele. Rita este cea mai mică.

Copil fiind, strada este domeniul ei. Nu-şi petrece zilele în cele două camere unde trăiesc cei şapte membri ai tribului. Adevăratul ei domeniu este oraşul, cu parcurile, piețele, cu lumea care viermuieşte, mănâncă, bea, cântă, strigă în toate limbile. Este desculță. Pentru puştii de vârsta ei, pentru cei din cartier este Riquita. Împreună cu prietenii ei, bandă de vrăbiuțe zglobii, îşi petrece timpul mai mult la plajă sau în port decât la şcoală, dar ştie să-şi apere locul când s-a aşezat în coada lungă de la fântână ca să ia o găleată cu apă. Numai la vârsta de zece ani acceptă să se încalțe.

Totul o interesează. Are o inteligență vie şi curioasă. Petrece ore în şir în cercul format în jurul povestitorilor arabi, încât, într-o zi, un povestitor iritat de prezența acestei micuțe care se aşază întotdeauna în primul rând, dar nu-i dă niciodată nimic, o loveşte cu capul. Din acea zi, se va aşeza totdeauna în rândul doi.

Nu ştie mare lucru, dar asta n-o împiedică să viseze cu intensitate la lumea aceea misterioasă de unde vin marile vapoare cu nume străine. Să plece, să călătorească este visul ei, marea ei pasiune. N-o va părăsi

niciodată. Dar, micuța Riquita are o viziune deosebită asupra lumii. America de Nord şi America de Sud pentru ea sunt America de sus şi America de jos. America de sus înseamnă New York-ul, care o acoperă în totalitate. Toți oamenii de acolo sunt bogați şi toți sunt actori de cinema. În America de jos trăiesc indieni care-ți oferă flori, cântă din flaut; nu ai nevoie să munceşti pentru că negrii fac totul pentru tine.

Dar, mai mult decât piețele, conducătorii de cămile, povestitorii arabi, misterul femeilor voalate sau viața colcăitoare din port o atrage circul. A fost de două ori. Prima dată strecurându-se pe sub pânza cortului şi altă dată datorită bătrânei paiațe care, mişcat de privirea frumoasei copile cu picioarele goale, a dus-o el însuşi înăuntru şi i-a dat şi un loc bun. Vrea să plece cu circul, acesta o atrage ca un magnet. Într-o zi, ea va fi vedeta care va dansa pe sârmă, va face piruete şi va primi aplauzele. Circul trebuie să plece în America de jos. Din tot sufletul vrea să plece cu el. Să plece şi să revină bogată, aducând mulți bani familiei sale.

N-a plecat cu circul, ci cu familia ei. Nu prea departe, dar este totuşi o călătorie. Se duc să se instaleze la Casablanca. Portul este mai mare, vapoarele mai mari. Să plece, să plece într-o zi departe, foarte departe, visează tot timpul Riquita.

Are acum şaisprezece ani. Este îmbrăcată întotdeauna cu rochițe frumoase pe care şi le face singură, căci lucrează într-un magazin, „Aux Tissus de France”, şi patroana îi face adesea cadou puțin metraj. Visul ei de a călători nu are cum să nu se mențină la fel de puternic, căci magazinul, situat pe strada Orologiului, se află aproape de birourile faimoasei companii aeriene Latécoère. Adesea, aviatorii vin să cumpere din magazinul lor. Şi ce aviatori! Mermoz, Saint-Exupéry, scriitorul Mimile, Delaunay, Didier. Sunt frumoşi şi, mai ales, cei mai mari şi mai curajoşi călători din lume. Îi cunoaşte pe toți, toți o curtează, din când în când acceptă o sărutare; numai atât, căci este cuminte. Dar ce de călătorii a făcut cu ei în cer, ascultându-i cum îşi povestesc aventurile în timp ce mănâncă o înghețată la cofetăria de alături. Toți o iubesc şi o consideră ca fiind mica lor protejată, îi fac cadouri modeste, dar cât de prețioase, îi scriu versuri, care sunt publicate în ziarul *La Vigie*.

La nouăsprezece ani se mărită, soțul ei ocupându-se cu exportul fructelor în Europa. Muncesc mult, se naşte o fetiță, sunt fericiți. Au două maşini, trăiesc foarte confortabil şi Rita poate să-şi ajute mama şi pe ai săi.

Unul după altul, două vapoare încărcate cu portocale ajung avariate la destinație. Două încărcături pierdute în întregime înseamnă ruina. Soțul ei este dator mari sume de bani şi trebuie să muncească ani buni

pentru a putea rambursa datoriile. Atunci, se hotărăşte să plece clandestin în America de Sud. S-o convingă pe Rita să facă acest minunat voiaj cu el, să ajungă într-o țară unde curge lapte şi miere, unde aurul, diamantele, petrolul se adună cu lopata, nu este greu. O încredințează pe fetiță mamei ei, şi, plină de speranța aventurii, aşteaptă cu nerăbdare îmbarcarea pe vasul cel mare despre care i-a vorbit soțul ei.

Dar vaporul nu se dovedeşte a fi altceva decât un vas de pescuit de doisprezece metri lungime pe cinci metri cincizeci lățime. Căpitanul, un estonian care face probabil şi pe piratul, a acceptat să-i îmbarce fără hârtii pentru Venezuela împreună cu alți doisprezece călători clandestini. Prețul: cinci mii de franci. Şi Rita călătoreşte în cabina echipajului acestui bătrân vas de pescuit, într-o promiscuitate totală, împreună cu zece republicani spanioli care fug de Franco, un portughez care fuge de Salazar şi două femei, o nemțoaică de douăzeci şi cinci de ani, o adevărată iapă care este şi metresa căpitanului, şi o spaniolă grasă , Maria, soția bucătarului Antonio.

O sută douăsprezece zile de călătorie pentru a ajunge în Venezuela. Cu o lungă escală în Insulele Capului Verde, căci vasul are spărturi şi este cât pe ce să se scufunde în timpul unei furtuni.

Vasul se află acum în docul uscat şi începe să fie reparat, iar pasagerii rămân pe țărm. Soțul Ritei nu mai are încredere în vas. Spune că este o nebunie să te lansezi în Atlantic în această covată putredă. Rita îi ridică moralul. Căpitanul este un viking, iar aceştia sunt cei mai buni marinari din lume, aşa că pot să aibă încredere totală în el.

Incredibil, nu-şi pot crede urechilor! Spaniolii au aflat că estonianul este o canalie, că a tratat cu un alt grup de pasageri şi că vrea să profite de faptul că ei dorm pe uscat şi să plece noaptea spre Dakar, abandonându-i aici. Toți se revoltă. Anunță autoritățile şi se duc în grup la vas. Căpitanul este înconjurat, amenințat. Spaniolii au cuțite. Calmul revine când căpitanul le promite că vor pleca cu toții spre Venezuela. Datorită celor întâmplate, acceptă să fie supravegheat tot timpul de unul dintre pasageri. A doua zi, părăsesc Capul Verde şi înfruntă Atlanticul.

Douăzeci şi cinci de zile mai târziu, ajung în apropierea insulelor Testigos, limba de pământ venezuelian care avansează în mare. Se uită totul, furtunile, aripioarele rechinilor, spatele delfinilor jucându-se în jurul vasului, gândacii din făină, afacerea de la Capul Verde. Rita este fericită şi a uitat că acest căpitan a vrut să-i trădeze, îi sare de gât şi-l sărută pe amândoi obrajii. Şi răsună din nou cântecul pe care spaniolii i l-au compus în timpul traversării –căci acolo unde sunt spanioli găseşti

şi o chitară şi un cântăreţ:

A Venezuela nos vamos
Aunque no hay carretera.
A Venezuela nos vamos
En un barquito de vela.
(Mergem în Venezuela
Cu toate că nu sunt drumuri.
Mergem în Venezuela
Într-un mic vas cu pânze.)

La 16 aprilie 1948 ajung în portul Caracas, LaGuaira, care se află la douăzeci şi cinci de kilometri de oraş, după o călătorie de 4900 de mile.

Cu ajutorul unui jupon al Zendei, nemţoaica, transformat în steag de semnalizare, căpitanul solicită serviciul sanitar. Toţi sunt bucuroşi văzând cum se apropie vedeta serviciului sanitar venezuelian: aceste figuri, arse de soarele care se înalţă pe cer, reprezintă Venezuela. Au câştigat!

Rita a rezistat foarte bine, cu toate că a pierdut zece kilograme. Niciodată nu s-a plâns şi nu i-a fost frică. Şi totuşi, ar fi avut de ce pe această coajă de nucă în plin Atlantic! Nu a avut decât un moment de slăbiciune, dar nimeni n-a ştiut acest lucru! La plecare, printre cărţile pe care le luase pentru a se distra, nu avusese ceva mai bun de ales decât cartea lui Jules Verne *Douăzeci de mii de leghe sub mări*! într-o zi de furtună, nu mai rezistă şi o aruncă peste bord. De mai multe nopţi visa că o imensă caracatiţă trăgea vasul pe fundul oceanului, ca pe *Nautilus*.

Câteva ore după sosire, autorităţile venezueliene le acceptă intrarea în ţară, cu toate că nu au nici un act de identitate asupra lor. „Mai târziu o să vă dăm acte de identitate. „Doi bolnavi sunt internaţi în spital, ceilalţi sunt îmbrăcaţi, găzduiţi şi hrăniţi timp de mai multe săptămâni. Apoi, fiecare îşi găseşte ceva de lucru. Iată povestea Ritei.

Nu este oare ciudat că am întâlnit-o pe femeia care, timp de doi ani, mi-a însufleţit visurile în teribila izolare de la Recluziune; şi, apoi, că această femeie a sosit aici, ca şi mine, fugind, cu toate că în condiţii complet diferite? Tot fără acte şi, la fel ca şi mine, primită şi tratată generos de aceşti oameni?

Nimic nu ne tulbură fericirea timp de trei luni. Dar, într-o zi, nişte necunoscuţi sparg seiful companiei Richmond Cie pentru care continui să organizez şi să conduc expediţii geologice. Cum de-au descoperit

sticleții de aici trecutul meu, n-am aflat-o niciodată. Ceea ce este sigur, este că sunt arestat ca fiind suspectul nr. 1 şi închis în închisoarea din Maracaibo.

Foarte normal, Rita este întrebată despre mine şi aşa află, în mod brutal, de la sticleți, tot ceea ce eu i-am ascuns. Interpolul a furnizat toate informațiile. Nu mă lasă, totuşi, baltă în închisoare şi mă ajută cât poate. Plăteşte şi un avocat, Echeta La Roche, care mă apără cu pricepere şi, în mai puțin de cincisprezece zile, reuşeşte să mă elibereze. Nevinovăția mea este recunoscută, dar răul a fost făcut.

Când vine să mă ia de la închisoare, Rita este foarte emoționată, dar şi foarte tristă. Nu mă mai priveşte ca înainte. Simt că-i este cu adevărat frică, că ezită să continue legătura cu mine. Am impresia că totul este pierdut. Nu mă înşel, căci imediat Rita mă atacă:

— De ce m-ai mințit?

Nu, nu este posibil, nu vreau s-o pierd! Niciodată nu voi mai avea o asemenea şansă. Trebuie să mă lupt încă o dată, cu toată forța mea.

— Rita, trebuie să mă crezi. Când te-am întâlnit, mi-ai plăcut imediat; te-am iubit aşa de mult că mi-a fost teamă că n-ai să vrei să mă mai vezi, dacă ți-aş fi spus imediat adevărul despre trecutul meu. Îți aduci aminte ce ți-am povestit despre mine? Bineînțeles că inventam, dar asta doar pentru că atunci, când te-am cunoscut, nu puteam să-ți spun decât ce simțeam că vrei s-auzi.

—M-ai mințit… M-ai mințit… nu înceta să-mi repete cu insistență. Şi eu care te credeam un om cinstit!

Femeia asta este cuprinsă de panică, parcă ar trăi un coşmar. Îi este teamă. Da, îi este teamă, *îi este teamă de mine*.

— Şi ce-ți dovedeşte că nu sunt un om cinstit? Cred că şi eu, ca oricare altul, merit şansa de-a putea dovedi că sunt bun, cinstit, că pot fi fericit. Nu uita, Rita, că timp de treisprezece ani a trebuit să mă lupt împotriva celui mai abominabil sistem penitenciar şi că nu a fost uşor să înving „calea putreziciunii”. Te iubesc cu toată ființa mea, Rita, nu te iubesc cu trecutul meu, ci cu prezentul. Trebuie să mă crezi: dacă nu ți-am povestit adevărata mea viață de la început am procedat aşa doar pentru că mi-a fost teamă să nu te pierd. Îmi spuneam că dacă am trăit, înainte, urât, în greşeală, viitorul meu cu tine trebuie să fie tocmai contrariul. Tot acest viilor, pe care visam să-l parcurgem împreună, îl vedeam senin şi sănătos, în culori frumoase, îți jur, Rita, pe viața tatălui meu că am suferit enorm gândindu-mă la toate astea.

Şi izbucnesc în plâns. N-am mai rezistat.

— Este adevărat, Henri? Aşa vedeai tu lucrurile şi viitorul nostru?

Îmi revin şi îi răspund cu o voce încă înecată de plâns:

— Trebuie să fie aşa, pentru că aşa este de-acum în inimile noastre. De altfel, simţi şi tu acest lucru. Tu şi cu mine nu avem trecut. Numai prezentul şi viitorul trebuie să aibă importanţă pentru noi.

Rita m-a strâns în braţe.

— Henri, nu mai plânge. Ascultă zgomotul vântului, el este asemenea viitorului nostru care tocmai începe. Dar jură-mi că niciodată nu vei mai face un lucru rău. Promite-mi că niciodată nu-mi vei mai ascunde nimic şi că în viaţa noastră, nu vom avea de ascuns lucrurile murdare.

Înlănţuiţi unul de altul, îi jur că aşa va fi. Simt că marea şansă a vieţii mele se joacă în acest moment. Îmi dau seama că n-ar fi trebuit să-i ascund trecutul meu acestei femei curajoase şi cinstite, mamă a unei fetiţe, aflate acum departe de ea, că ar fi trebuit să-i vorbesc despre evadarea mea din ocnă, după ce fusesem condamnat, pe nedrept, pe viaţă.

Şi atunci îi povestesc totul, absolut totul, dintr-o suflare. Totul se află imprimat în memoria mea, inclusiv acea idee fixă pe care o port de optsprezece ani, şi care s-a transformat în obsesie, răzbunarea mea. Mă hotărăsc să i-o pun la picioare, să renunţ la acest gând ca dovadă a sincerităţii mele. Nici eu nu-mi revin din surpriză: eu, care n-aş putea să fac un sacrificiu mai mare, un sacrificiu a cărui –importanţă reală ea nici nu poate, de altfel, s-o înţeleagă, mă aud spunându-i ca şi cum un altul ar vorbi în locul meu:

— Pentru a-ţi dovedi cât te iubesc, Rita, îţi ofer sacrificiul cel mai mare pe care-l pot face. Chiar în acest moment renunţ la răzbunare.

Să crape în paturile lor cei ce m-au făcut să sufăr atât, procurorul, sticleţii, martorul mincinos. Da, ai dreptate. Ca să merit din plin o femeie ca tine trebuie nu să-i iert, căci asta-i imposibil, ci să nu mai port în mine acest gând unic de a-i pedepsi, fără milă, pe cei ce m-au aruncat în carcerele ocnei. Ai în faţa ta un om complet nou, vechiul om a murit.

Rita a meditat la această conversaţie toată ziua, căci seara, după ce am încheiat cu toate, îmi spune:

— Şi tatăl tău? Pentru că acum eşti demn de el, scrie-i cât mai repede.

— Din 1933 nu am mai avut veşti de la el şi nici el de la mine. Din octombrie, mai exact. Am asistat de nenumărate ori la distribuirea scrisorilor primite de ocnaşi, acele nenorocite de scrisori deschise de către gardieni şi în care nu puteai spune nimic. Am văzut pe feţele unora dintre aceşti indivizi disperarea de a nu fi primit nimic, am bănuit şi disperarea celor care, citind scrisoarea mult aşteptată, nu găseau în ea ceea ce sperau. Am văzut cum erau rupte unele scrisori şi călcate în

picioare, am văzut lacrimi curgând pe altele şi pătând cuvintele scrise nu numai cu cerneală, ci şi cu sânge. Îmi imaginam şi ce sentimente puteau provoca aceste nenorocite de scrisori acolo unde ajungeau: timbrul poştal din Guyana îi făcea pe poştaşi să le spună vecinilor sau celor cu care beau un păhărel: „Ocnaşul a scris. Este încă în viață pentru că a trimis o scrisoare. „Bănuiam ruşinea celui ce-o primea din mâinile poştaşului şi teama lui că va fi întrebat: „Ce mai face fiul dumneavoastră? “

De aceea, Rita, i-am scris surorii mele o scrisoare, singura pe care am scris-o în ocnă, în care îi spuneam: „Să nu aştepți nicio veste de la mine. Nici tu să nu-mi dai veşti despre voi. Asemenea lupului lui Alfred de Vigny, voi şti să mor fără să urlu. „

— Toate astea, Henri, țin de trecut. Îi vei scrie acum tatălui tău?

— Da. Mâine.

— Nu, imediat.

O lungă scrisoare a plecat astfel spre Franța, în care nu-i povesteam tatei decât ceea ce putea fi povestit, fără a-i da motive să sufere. Nu-i spuneam nimic despre calvarul meu, ci numai despre învierea mea şi despre viața actuală. Scrisoarea mi-a fost returnată cu mențiunea: „Plecat fără a lăsa adresa. „

Doamne! Cine ştie unde s-a dus tata să-şi ascundă, din cauza mea, ruşinea? Oamenii sunt atât de răi încât, probabil, i-au făcut viața imposibilă, acolo unde m-au cunoscut când eram tânăr.

Reacția Ritei nu se lasă aşteptată:

— Mă voi duce în Franța să-ți caut tatăl.

O privesc intens. Ea adaugă:

— Renunță la munca de explorator; de altfel, este prea periculoasă, în timpul absenței mele, te vei ocupa de hotel.

Într-adevăr, nu m-am înşelat asupra Ritei mele. Nu numai că nu ezită să se lanseze, singură, în necunoscutul acestei lungi călătorii, dar are destulă încredere în mine, fostul ocnaş, şi-mi va lăsa totul pe mână. Are dreptate, ştie că poate conta pe mine.

Hotelul nu era decât închiriat de Rita, cu opțiunea de cumpărare. Trebuie, înainte de toate, să nu ne scape, deci să-l cumpărăm. Acum învăț, cu adevărat, ce înseamnă să lupți pentru a ajunge, prin mijloace cinstite, să-ți faci un loc în viață.

Îmi dau demisia de la Richmond Cie şi, cu cei şase mii de bolivari pe care mi-i plătesc, plus economiile Ritei, îi achităm proprietarului 50% din valoarea afacerii. Şi începe astfel pentru noi o adevărată luptă de zi cu zi –aş putea adăuga şi de fiecare noapte –pentru a câştiga bani şi a face față ratelor. Muncim amândoi ca nişte nebuni, optsprezece ore,

adesea nouăsprezece pe zi. Acest efort, această voință de a învinge cu orice preț, care ne animă în strădania de a ne atinge scopul în cât mai scurt timp posibil, sunt minunate. Nici ea, nici eu, nu vorbim niciodată de oboseală. Fac piața, o ajut la bucătărie, primesc clienții… Suntem în toate locurile, în același timp, surâzători. Morți de oboseală, o recunosc.

Pentru a câştiga şi mai mult, am luat o cotigă cu două roți şi o încarc cu pantaloni şi haine pe care mă duc să le vând în târgul din piața Baralt. Aceste confecții au câte un defect de fabricație, ceea ce-mi permite să le cumpăr foarte ieftin. Sub un soare torid, îmi vând marfa, strigând ca un măgar şi punând atâta suflet încât, într-o zi, întinzând o haină pentru a-i dovedi rezistența, o rup pe mijlocul spatelui. Degeaba am explicat eu că sunt omul cel mai puternic din Maracaibo, nu prea fac vânzare în ziua aia. Mă duc la târg pe la ora opt şi stau până la prânz. Apoi, fug la hotel pentru a servi la restaurant.

Această piață Baralt este inima comercială a oraşului, unul din locurile cele mai animate. La o extremitate a pieței se află o biserică, la cealaltă unul din târgurile cele mai pitoreşti din lume. Găseşti aici tot ce-ți poți imagina: vânat, carne, peşte, crustacee, mari iguane verzi –din care se pregăteşte un fel de mâncare delicios –cu ghearele împreunate în aşa fel încât nu pot să fugă, ouă de crocodil, de broască țestoasă, toate fructele, tropicale sau nu, şi, bineînțeles, miez proaspăt de palmier. Sub soarele torid al acestui oraş în fierbere, piața colcăie de lume: toate culorile de piele, toate formele de ochi.

Rita şi cu mine adorăm Maracaibo, cu toate că este unul din locurile cele mai calde din Venezuela. Dar acest oraş colonial are o populație binevoitoare, prietenoasă, bucuroasă să trăiască din plin. Oamenii de aici au o limbă armonioasă, ca şi cum ar cânta, sunt nobili, generoşi, au puțin sânge spaniol, dar şi cele mai bune calități ale indienilor. Bărbații au sângele înfierbântat, au cultul prieteniei şi ştiu să fie ca frații pentru prietenii lor. Locuitorii oraşului privesc cu reticență tot ce vine din Caracas. Se plâng că ei furnizează bogăția întregii Venezuele prin petrolul lor şi că sunt întotdeauna uitați de către cei din capitală, Se simt precum bogatul tratat ca rudă săracă de către cei pe care de fapt îi îmbogățeşte. Femeile sunt frumoase, marea lor majoritate de talie medie, credincioase, fiice bune, mame bune. Şi totul se mişcă cu însuflețire, trăieşte, strigă, totul este viu colorat, îmbrăcămintea, casele, fructele. Piața Baralt este plină de negustori, de mici contrabandişti care nici măcar nu-şi iau minime măsuri de precauție când vin să vândă lichioruri, alcool sau țigări de contrabandă. Totul se petrece oarecum în familie: polițistul se află la câțiva metri, dar întoarce capul atât timp cât sticlele de whisky, coniac franțuzesc sau țigările americane trec dintr-un

coş în altul. Căci, pe calea aerului, a apei sau pe şosele sosesc cele mai diverse mărfuri ce trec apoi în mâinile consumatorilor care plătesc cu o monedă foarte puternică în acei ani, când dolarul valora trei bolivari şi treizeci şi cinci.

Să faci să meargă cum trebuie un hotel nu-i o treabă uşoară. Când Rita a sosit aici, a luat o hotărâre contrarie obiceiurilor ţării, într-adevăr, clientela sa venezueliană are obiceiul să ia un mic dejun copios: *arepas* (un fel de turte de mălai), ouă jumări cu şuncă, brânză. Clienţii având pensiunea completă, meniul este afişat pe o tablă neagră. Şterge totul încă din prima zi şi, cu scrisul ei alungit, notează: „Mic dejun – cafea neagră sau cu lapte, pâine, unt”. Asta-i prea de tot! s-au gândit probabil pensionarii ei. La sfârşitul săptămânii, jumătate din ei îşi luaseră zborul.

Sosesc eu. Rita făcuse câteva schimbări, eu fac o adevărată revoluţie.

Primul decret: dublez preţurile.

Al doilea decret: bucătărie franţuzească.

Al treilea decret: aer condiţionat peste tot.

Asta îi frapează pe oameni, nu se aşteaptă ca într-o casă colonială transformată în hotel să găsească aer condiţionat în toate camerele şi la restaurant. Clientela se schimbă. La început avem voiajori comerciali. Apoi se instalează un individ din Ţara bascilor care vinde ceasuri „elveţiene” Omega, fabricate în întregime în Peru. Îşi are magazinul în cameră şi nu vinde decât en gros celor ce revând din uşă în uşă şi în taberele petroliere. Cu toate că hotelul este bine păzit, tipul este atât de neîncrezător încât a montat la uşa camerei sale, pe banii lui, trei încuietori solide. Totuşi, din când în când, îi dispare un ceas. Îşi crede camera bântuită de fantome, până-ntr-o zi când îşi dă seama că hoţul este de fapt o hoaţă, canişul nostru, Bouclette. Este atât de şireată încât intră chiar pe sub nasul lui, târându-se încet, şi fură câte o curea, cu sau fără ceas. Şi vânzătorul începe să strige că eu am învăţat-o pe Bouclette să-i fure marfa. Eu mă topesc de râs şi, după două-trei pahare de rom, reuşesc să-l conving că n-am ce face cu ceasurile lui falsificate, căci mi-ar fi chiar ruşine să vând astfel de imitaţii. Convins şi liniştit, facem pace şi se duce să se închidă în camera lui.

Vezi tot felul de oameni. Maracaibo este plin de lume şi este greu să găseşti o cameră liberă. O droaie de napolitani merg din casă-n casă şi reuşesc să escrocheze lumea vânzându-le stofe în aşa fel îndoite încât ai impresia că poţi face din ele patru costume, când de fapt nu poţi să croieşti decât două. Îmbrăcaţi în marinari, cu un sac mare pe umăr, îi jefuiesc în adevăratul sens al cuvântului pe cei din oraş şi din împrejurimi, dar mai ales pe cei din taberele petroliere. Nu ştiu cum au

descoperit hotelul nostru. Deoarece toate camerele sunt ocupate, nu există decât o soluție, să doarmă în curtea interioară. Acceptă. Se întorc seara pe la şapte şi se spală la duşurile comune. Cum iau cina la noi, am învățat să facem spaghete napolitane. Cheltuiesc mult şi sunt clienți buni.

Seara, scoatem paturi de fier, le instalăm în patio şi două servitoare o ajută pe Rita să facă paturile. Cum le cer să-mi plătească înainte, în fiecare seară avem aceeaşi discuție. Găsesc că plătesc prea mult, prețul unei camere, deşi dorm sub cerul liber. Şi, în fiecare seară, le explic că, din contră, este foarte logic şi corect, căci să scoți paturile, să pui aşternutul, să strîngi totul a doua zi dimineața, asta cere multă muncă şi, dacă s-ar gândi bine, şi-ar da seama că este, de fapt, neplătită!

— Şi, pe urmă, dacă mai aveți atâtea pretenții, am să vă măresc prețul! Căci, într-adevăr, e obositor să faci şi să desfaci mereu această „instalație”. De fapt, vă pun să plătiți transportul.

Plătesc, râdem. Şi, cu toate că ei câştigă bine, a doua seară o luăm de la capăt. Fac un scandal şi mai mare când, din cauza unei ploi, au trebuit să-şi strângă în viteză toate catrafusele şi să se refugieze în restaurant pentru tot restul nopții.

O patroană de bordel a venit să discutăm ceva. Are un stabiliment foarte mare, la cinci kilometri de Maracaibo, într-un loc numit *La Cabeza del toro*. Bordelul se numeşte *Tibri Tabara*. Ea, ELéonora, este o masă enormă de carne, cu ochi frumoşi, inteligenți. Aproape o sută douăzeci de femei lucrează Ia ea. Dar numai noaptea.

— Câteva franțuzoaice vor să plece, îmi explică ELéonora. Nu vor să-şi petreacă douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru la bordel. Să lucreze de la ora nouă seara la patru dimineața, da. Dar vor să aibă posibilitatea să mănânce bine, să doarmă liniştite, departe de zgomot, în camere confortabile.

Închei un târg cu ELéonora. Franțuzoaicele şi italiencele pot veni la noi. Nu am de ce să mă jenez şi măresc prețul cu zece bolivari pe zi: vor fi foarte mulțumite să locuiască la Hotel *Vera-Cruz*, la francezi. Trebuia să luăm şase fete în pensiune, dar nu ştiu cum se face că, o lună mai târziu, aveam de două ori mai multe.

Rita le-a impus o disciplină de fier. Fetele sunt tinere, toate frumoase. Interdicție absolută de a primi bărbați în hotel, chiar în curte sau în sufragerie. De altfel, nu avem nicio problemă, la hotel fetele se poartă ca nişte doamne. Şi este adevărat că în viața de toate zilele sunt femei corecte, care ştiu să se poarte. Seara, pleacă cu taxiul. Sunt aranjate, elegante, machiate. Fără zgomot, discret, pleacă la „uzină”, cum spun ele. Din când în când, un proxenet vine de la Paris sau de la Caracas.

Se face cât mai nevăzut posibil. Bineînțeles, el poate fi primit de fete la hotel. După ce şi-a fixat partea, şi-a luat banii, a ridicat moralul fetei, individul pleacă la fel de discret precum a venit.

Totuşi, se mai întâmplă şi mici incidente hazlii. Un proxenet mă ia într-o zi deoparte şi mă roagă să-i dau altă cameră. Gagica lui s-a înțeles deja cu o prietenă a ei să facă un schimb. Motivul: vecinul din camera de alături, un italian bine făcut, face dragoste în fiecare noapte. tocmai când gagica lui se întoarce acasă, o dată sau chiar de două ori. Iar el nu are încă patruzeci de ani, iar italianul are patruzeci şi cinci.

— Înțelegi, frate, eu nu pot ține ritmul cu italianul. Nici vorbă să ating o astfel de performanță şi, cum avem camerele alăturate, gagica mea şi cu mine auzim totul, gemetele, rugămințile, tot tacâmul, ce mai. Aşa că-ți dai seama în ce postură mă găsesc eu, care-o servesc pe gagica mea doar o dată pe săptămână. Chestia cu durerea de cap n-o mai crede şi, bineînțeles, face comparații. Atunci, dacă nu te deranjează, fă-mi te rog acest serviciu.

Îmi rețin râsul şi-i spun că, în fața unor astfel de argumente indiscutabile, sunt de acord cu schimbul camerelor.

Într-o noapte, la ora două, ELéonora mă cheamă la telefon. Un francez, care nu vorbeşte nicio boabă spaniolă, a fost găsit cocoțat într-un copac în fața bordelului de un polițist. La întrebările ce i se pun –de ce se află acolo, ca să fure sau ce oare urmăreşte –acesta nu răspunde altceva decât „Enrique de la Vera-Cruz”. Sar în maşină şi dau fuga la *Tibiri Tabara*.

Îl recunosc pe tip. Este un lionez care a mai fost la mine. Stă pe un scaun, ELéonora de asemenea. În fața lui, în picioare, doi polițişti încruntați. Traduc ce mi-a spus, în câteva cuvinte:

— Nu, acest domn nu se află în copac pentru a da o lovitură. Este doar îndrăgostit de o femeie, dar nu vrea să spună care. Dacă s-a suit în copac, a făcut-o pentru a se ascunde şi pentru a o admira, căci ea nici nu vrea să audă de el. Nici mai mult, nici mai puțin. După câte vedeți, nimic grav. De altfel, îl cunosc, este un om cinstit.

Bem o sticlă de şampanie, individul plăteşte, şi îi spun să uite restul pe masă, se va găsi cineva să-l adune, şi-l iau cu mine.

— Ce dracu făceai cocoțat acolo? Ai înnebunit sau eşti gelos pe femeia ta?

— Nu-i vorba de asta. De la un timp sumele de bani sunt mult mai mici, fără niciun motiv. Este una dintre fetele cele mai drăguțe de aici şi, totuşi, câştigă mai puțin. Atunci, am venit s-o supraveghez noaptea, fără ca ea să ştie. M-am gândit că aşa voi afla mai repede dacă-mi ascunde ceva sau fură din bani.

Cu toată proasta mea dispoziție ca am fost sculat în plină noapte pentru o afacere de proxeneți, izbucnesc în râs când îi aud explicațiile.

„Proxenetul cocoțat într-un copac”, cum îi spun de atunci, pleacă a doua zi la Caracas Supravegherea nu mai este necesară. Povestea a provocat scandal în bordel şi gagica lui, aflând ca toată lumea ce s-a întâmplat, şi-a dat seama de ce gagiul ei se cocoțase în copac: se postase chiar în fața camerei ei.

Muncim din greu, dar atmosfera din hotel este veselă. Râdem tot timpul. Astfel, a fost o perioadă când, după ce fetele plecau la „uzină”, făceam chiar şi spiritism… Aşezați cuminți, în jurul unei mese rotunde, cu mâinile puse deasupra ei, fiecare dintre noi cheamă spiritul pe care vrea să-l interogheze. O pictoriță, o unguroaică de vreo treizeci de ani, este inițiatoarea acestor şedințe. Îşi cheamă soțul răposat în fiecare seară şi, bineînțeles, bătând cu piciorul sub masă. ajut spiritul să răspundă, altfel am mai sta acolo şi astăzi.

Soțul ei o chinuie. De ce? Nu se ştie. În sfârşit, într-o seară, spiritul soțului ei îi răspunde că n-o va lăsa liniştită niciodată. O acuză că este uşuratică. Toți ne revoltăm strigând că este foarte grav că vrea să se răzbune astfel, acest spirit gelos, cu atât mai mult cu cât unguroaica recunoaşte că este uşuratică. Leacul? Trebuie să ne gândim puțin, căci, deşi ea este aşa, afacerea nu este la fel de uşoară.

Ne consultăm foarte serios şi găsim leacul. Nu există decât unul singur: într-o noapte cu lună plină, înarmată cu o macetă nouă, să se aşeze în mijlocul patio-ului, cu părul desfăcut, fără farduri, spălată în întregime cu săpun de Marsilia, neparfumată, fără vreo bijuterie, goală din cap până-n picioare. Numai cu maceta în mână. Când luna va fi perpendiculară pe patio, când nu va mai face umbră, va trebui să taie aerul învârtind maceta de exact douăzeci şi unu de ori.

Rezultatul este cu totul pozitiv, căci, a doua zi după şedința de exorcism, când noi am rămas ascunşi, dar ne-am distrat copios, masa a răspuns (la intervenția Ritei, care a considerat că gluma a durat destul) că de-acum înainte defunctul soț o va lăsa în pace, că va putea fi oricât de uşuratică va dori, dar cu o condiție, să nu mai taie aerul cu maceta într-o noapte cu lună plină, căci asta îi face prea mult rău.

Avem un caniş, Minou, destul de mare, aproape un caniş royal, pe care ni l-a dăruit un client francez în trecere prin Maracaibo. Este întotdeauna tuns şi pieptănat impecabil: părul de pe cap, aspru şi negru, este tuns în formă de turban, foarte înalt şi impresionant. Pulpele par nişte pantalonaşi bufanți, pentru că părul de pe partea de jos a labelor este tuns scurt, are o „mustăcioară” asemănătoare cu a lui Charlot şi un „barbişon” ascuțit. Localnicii se miră şi, din când în când,

unul îndrăzneşte să ne întrebe ce fel de animal este.

Minou era cât pe ce să provoace un grav incident cu Biserica. Strada Venezuela, unde se află hotelul, duce la o biserică şi adesea trec pe aici procesiuni. Or, lui Minou îi place să urmărească mişcarea străzii, aşezat pe labele din spate, în uşa hotelului. Orice s-ar întâmpla pe stradă, nu latră. În schimb, chiar dacă nu latră, face senzaţie. Acum câteva zile, preotul şi copiii din corul unei procesiuni s-au trezit singuri, căci credincioşii din Maracaibo rămăseseră grupaţi în faţa hotelului, întrebându-se ce este acest animal atât de straniu. Au uitat să mai urmeze procesiunea. Întrebările zboară, se îngrămădesc să-l vadă pe Minou de aproape, câţiva chiar sunt siguri că trebuie să fie sufletul unui păcătos pocăit, dacă poate să stea aşa liniştit la trecerea unui preot şi a copiilor din cor îmbrăcaţi în roşu şi cântând tare! Preotul îşi dă seama că e prea multă linişte în spatele lui şi, întorcându-se, constată că nu mai îl urmează nimeni. Se întoarce cu paşi mari, roşu de furie, certându-şi enoriaşii pentru lipsă de respect faţă de ceremonie. Temători, oamenii se aşază din nou în rând şi pleacă. Am remarcat câţiva care fuseseră atât de impresionaţi că mergeau de-a-ndărătelea pentru a putea să-l mai contemple pe Minou. De atunci, urmărim în ziarul *Panorama* ziua şi ora procesiu-. nilor religioase ce trebuie să treacă prin faţa hotelului şi-l legăm pe Minou în patio.

Hotărât lucru, este perioada incidentelor cu preoţii. Două franţuzoaice au părăsit bordelul şi hotelul. S-au decis să fie independente şi să-şi deschidă pe cont propriu o „casă” pe o stradă din centrul oraşului, unde nu vor lucra decât ele două. Nu-i rău gândit, căci clienţii nu vor mai fi nevoiţi să se urce în maşină şi să facă zece kilometri pentru a le vizita. Băcănia, dacă pot spune aşa, este la îndemână. Pentru a se face cunoscute, au imprimat cărţi de vizită: „Julie şi Nana, lucru îngrijit” şi adresa. Le distribuie în oraş, dar adesea, în loc să le dea direct bărbaţilor, le pun sub ştergătoarele de parbriz ale maşinilor. Din nenorocire, au pus două şi sub ştergătoarele maşinii episcopului de Maracaibo. Asta declanşează un scandal monstru. Pentru a scoate bine în relief caracterul profanator al unui astfel de gest, ziarul *La Religion* publică fotografia cărţii de vizită. Dar episcopul şi clerul au fost indulgenţi: „casa” nu a fost închisă, dar li s-a cerut damelor să fie mai discrete. De altfel, ar fi fost inutil să continue distribuirea cărţii lor de vizită: datorită publicităţii gratuite pe care le-o făcuse ziarul, un mare număr de clienţi s-au dus Ia adresa indicată. Afluxul a fost aşa de mare încât, pentru a da o explicaţie plauzibilă prezenţei atâtor bărbaţi în faţa uşii lor, au cerut unui negustor ambulant de crenvurşti să-şi instaleze căruciorul în apropiere, pentru

ca lumea să creadă că toți aceştia nu aşteaptă altceva decât să-şi cumpere de mâncare.

Asta era partea pitorească a vieții de la hotel, dar această viață nu o trăiam pe o planetă îndepărtată. O trăiam în Venezuela, amestecați în frământările ei economice şi politice. Or, politica, în 1948, nu prea era liniştită. Din 1945, Gallegos şi Betancourt guvernau țara, prima încercare de guvern democratic din istoria Venezuelei.

La 13 noiembrie 1948, trei luni de când începusem să tragem tare, Rita şi cu mine, ca să putem cumpăra hotelul, prima lovitură de tun împotriva regimului: un maior, Thomas Mendoza, are îndrăzneala, singur împotriva tuturor, să încerce o răsturnare de guvern. Eşuează.

La 24 ale aceleiaşi luni, datorită unei lovituri de stat pregătită minuțios, cu precizia unui mecanism de ceasornic, fără sau aproape fără să fi făcut victime, militarii pun mâna pe putere. Gallegos, preşedinte al republicii şi scriitor distins, este obligat să se retragă. Betancourt, un adevărat leu al politicii, cere azil la ambasada Columbiei. La Maracaibo, trăim câteva ore de suspans foarte intense. La un moment dat, la radio se aude o voce pasionată strigând: „Muncitori, coborâți în stradă, vor să vă fure libertatea, să vă suprime sindicatele, să vă impună prin forță o dictatură militară! Tot poporul să vină să-şi ocupe locurile, toți... „Pac! Vocea încetează brusc, microfonul fiind probabil smuls din mâinile acelui militant curajos, apoi o voce calmă, gravă, încearcă să ne liniştească:

„Cetățeni! Forțele armate au retras puterea celor cărora li s-a încredințat după demiterea generalului Medina, căci n-au ştiut s-o folosească cum trebuie. Să nu vă temeți de nimic, garantăm viața şi bunurile tuturor. Trăiască Armata! Trăiască Revoluția! „

Este tot ceea ce văd şi aud dintr-o revoluție care n-a făcut să curgă picătură de sânge şi ne trezim a doua zi în ziare cu lista juntei militare formată din trei colonei: Delgado Chalbaud, preşedinte, Perez Jimenez şi Llovera Paez.

La început, ne-a fost teamă că acest nou regim va suprima libertățile acordate de precedentul. Nu se întâmplă aşa. Viața nu se modifică cu nimic, aproape nu-ți dai seama de schimbarea de regim decât doar că posturile-cheie sunt ocupate de militari.

Apoi, doi ani mai târziu, asasinarea lui Delgado Chalbaud. O poveste urâtă, despre care circulă două versiuni. Prima: trebuiau să fie asasinați toți trei şi el a fost primul ucis; a doua: unul sau altul dintre ceilalți doi colonei l-a suprimat. Niciodată nu s-a aflat adevărul. Asasinul este arestat imediat, dar moare ucis de un glonte pe drumul spre închisoare. Binevenit acel glonte care a împiedicat orice declarație

jenantă. Din acea zi, omul forte al regimului este Perez Jimenez, care va deveni în mod oficial dictator în 1952.

Viața noastră continuă şi această viață, fără nicio plăcere exterioară, fără plimbări, ne dă totuşi o fericire extraordinară pe care o alimentează ardoarea inimilor noastre. Căci ceea ce construim prin efortul nostru va fi căminul nostru, căminul unde vom trăi fericiți, satisfăcuți că nu datorăm nimănui nimic şi că l-am câştigat noi înşine, uniți cum pot fi doi oameni singuri când se iubesc cum ne iubim noi.

Şi în acest cămin va veni Clotilde, fiica Ritei, care va fi fiica mea, şi în acest cămin va veni tatăl meu, care va fi tatăl lor.

Şi în casa noastră vor veni prietenii mei să se pună pe picioare şi să-şi tragă sufletul când vor avea nevoie.

Şi în această casă a fericirii vom fi atât de copleşiți de fericire încât niciodată nu mă voi mai gândi să mă răzbun pe cei ce m-au făcut să sufăr atât, pe mine şi pe ai mei.

În sfârşit, vine ziua în care am câştigat partida. În decembrie 1950, un frumos document este încheiat la notar, iar noi suntem definitiv proprietarii hotelului.

Capitolul 11 – Tatăl meu

Iată că a venit timpul călătoriei şi Rita a plecat astăzi cu inima plină de speranță. A plecat să caute locul unde s-a retras sau poate s-a ascuns tatăl meu.

— Ai încredere. Henri, îl voi aduce pe tatăl tău.

Rămân singur să țin hotelul. Am renunțat la vânzarea pantalonilor şi a cămăşilor, care, în câteva ore, îmi aducea beneficii frumoase. Dar Rita a plecat să-mi caute tatăl, trebuie să mă ocup singur de toate şi nu cum o făceam când era ea aici, ci de două ori mai bine.

Să-mi caute tatăl, *să-mi caute tatăl*! Pe el, învățătorul simplu şi cinstit dintr-un sat din Ardèche, pe el care, de douăzeci de ani, nu şi-a mai îmbrățişat fiul, căci atunci când acesta a fost condamnat la ocnă pe viață n-a putut s-o facă din cauza zăbrelelor de la vorbitor. Rita, soția mea, va putea să-i mărturisească acestui tată: „Vin ca o adevărată fiică să vă spun că fiul dumneavoastră şi-a recâştigat libertatea, prin eforturile sale, că şi-a făurit o viață de om bun şi cinstit şi că împreună am creat un cămin care vă aşteaptă. „

Mă scol la ora cinci şi mă duc la piață cu Minou, canişul, şi cu un puşti de doisprezece ani, Carlitos, pe care l-am cules de pe stradă. El duce coşurile. Într-o oră şi jumătate am făcut cumpărăturile pentru

toată ziua: carne, peşte, legume. Ne întoarcem încărcaţi amândoi ca nişte măgari. La bucătărie robotesc două femei. Una de douăzeci şi patru, alta de optsprezece ani. Le dau tot ce-am cumpărat şi ele pregătesc mâncărurile.

Pentru mine, cel mai plăcut moment al acestei vieţi simple se petrece la ora şase şi jumătate dimineaţa, ora micului dejun, pe care-l servesc în sufragerie, având-o pe genunchi pe Rosa, fetiţa bucătăresei. Are patru ani, este neagră precum cărbunele şi nu vrea să mănânce dacă nu mănâncă împreună cu mine. Corpul ei dolofan care este umed după baia făcută la sculare, ciripitul de puştoaică, frumoşii ochi strălucitori care mă privesc cu atâta încredere, totul, până şi cîinele care, gelos, latră, văzându-se neglijat, papagalul Ritei, care ciuguleşte miez de pâine muiat în lapte alături de ceaşca mea de cafea, totul, da totul, face ca acest moment al zilei să fie pentru mine minunat.

Rita? Nicio scrisoare. De ce? A trecut mai bine de-o lună de când a plecat. A făcut şaisprezece zile până acolo, este adevărat, dar de cincisprezece zile, de când se află în Franţa, n-a găsit oare nimic sau nu vrea să-mi dea o asemenea veste? Nu aştept decât o telegramă, în care, în câteva cuvinte, să-mi anunţe victoria: „Tatăl tău este sănătos şi te iubeşte. „

Îl pândesc pe poştaş, nu părăsesc hotelul decât pentru treburile necesare bunei lui funcţionări, grăbindu-mă să-mi închei cursele sau treburile cât pot de repede pentru a fi în permanenţă acasă. În Venezuela, cei ce aduc telegramele nu poartă uniforme, dar sunt toţi tineri. Aşa că, atunci când un tânăr intră în patio, mă îndrept spre el, cu privirea aţintită spre mâinile lui, ca să-mi dau seama dacă-mi aduce sau nu o hârtie verde cum sunt aici formularele telegramelor. Nimic, nimic. Nici măcar nu prea am parte de vizitatori tineri. De două sau de trei ori au apărut, totuşi, tineri „telegrafişti”. M-am repezit la ei şi aproape că le-am smuls hârtiile verzi din mâini, dar mi-am dat seama imediat, decepţionat, că telegramele nu erau pentru mine, ci pentru nişte clienţi ai hotelului.

Această aşteptare prelungită a unor veşti mă face nervos şi anxios. Muncesc pe rupte, trebuie să am mereu ceva de făcut, căci altfel nu voi reuşi să rezist. Ajut la bucătărie, inventez meniuri inedite, inspectez camerele de două ori pe zi, vorbesc cu clienţii despre orice, ascult pe oricine. Singurul lucru care contează este să umplu aceste ore şi zile pentru a putea suporta absenţa veştilor şi aşteptarea. Singurul lucru pe care nu pot să-l fac: să iau parte la partida de poker din fiecare noapte.

În ceea ce priveşte hotelul, mă descurc destul de bine şi clienţii sînt mulţumiţi.

Se întâmplă, însă, un accident. Carlitos s-a înşelat şi, în loc să cumpere petrol pentru curăţatul bucătăriei, a cumpărat benzină. După ce-au spălat bine podeaua cimentată, bucătăresele, fără să bănuiască nimic, aprind cuptorul. Toată bucătăria ia foc. Cele două surori sunt atinse de flăcări de la picioare până la burtă. Reuşesc să înfăşor cu o faţă de masă fetiţa şi s-o scot afară rapid. Nu are aproape nimic, dar cele două femei au arsuri serioase. Le îngrijesc în camera lor din hotel şi angajez un bucătar panamez.

Viaţa obişnuită a hotelului continuă, dar eu încep să fiu serios afectat de tăcerea şi absenţa Ritei.

Şi aşa trec cincizeci şi şapte de zile de când a plecat. Va sosi în curând, în zece, douăzeci de minute. O aştept la aeroport. De ce mi-a trimis doar o simplă telegramă? „Sosesc marţi, ora 15 şi 30, cu zborul 705. Sărutări. Rita. „De ce nimic altceva? Nu a găsit pe nimeni? Nu ştiu ce să mai cred, nu vreau să fac presupuneri.

Iat-o pe Rita. În sfârşit, voi afla ce-a făcut.

Este a cincea care coboară din avion. Mă vede imediat şi-mi face semn cu mâna. Înaintează cu un aer normal. De la mai bine de patruzeci de metri îi scrutez faţa, nu râde, surâde numai. Nu, nu vine spre mine cu un aer victorios, nu, n-a ridicat braţul în semn de victorie, ci simplu, natural, ca să mă facă să înţeleg că m-a văzut.

Când este la zece metri de mine, îmi dau seama că a revenit învinsă.

— L-ai regăsit pe tata?

Întrebarea o loveşte în faţă, direct, ca un bici, după ce n-am sărutat-o decât o dată, o singură dată, după aproape două luni de despărţire. Nu mai puteam aştepta.

Da, l-a regăsit pe tata. Doarme într-un mic cimitir din Ardèche.

Îmi întinde o fotografic. Un mormânt frumos, cimentat, pe care se poate citi: J. CHARRIÈRE. Murise cu patru luni înainte de sosirea ei. Fotografia acestui mormânt este tot ce mi-a putut aduce.

Inima mea, după ce-o văzusem pe Rita plecând cu atâta speranţă, aproape că a încetat să mai bată la aflarea acestei monstruoase ştiri. Simt în mine ca o sfâşiere adâncă, prăbuşirea tuturor iluziilor mele de bărbat care, faţă de tatăl său, se vedea tot băieţel. Dumnezeule, nu numai că m-ai lovit în tinereţea mea, dar mi-ai refuzat bucuria să-l îmbrăţişez pe tata şi să-i aud vocea care mi-ar fi spus, sunt sigur: „Vino în braţele mele, micuţul meu Riri. Destinul a fost neîndurător cu tine, justiţia şi sistemul ei penitenciar te-au tratat inuman, dar eu te iubesc, nu te-am renegat niciodată şi sunt mândru c-ai avut forţa să învingi, în ciuda tuturor greutăţilor, şi că ai devenit ceea ce eşti. „Tot timpul Rita îmi repetă puţinul pe care l-a aflat, mai mult milogindu-se, despre ce-a

însemnat viața tatei după condamnarea mea. Nu spun nimic, nu pot vorbi, ceva s-a blocat în mine, cu violență. Şi, brusc, ca şi cum porțile unei ecluze s-ar fi deschis dintr-o dată, ideea răzbunării mă invadează din nou, cu violență: „Sticleților, am să pun o bombă la nr. 36, quai des Orfevrès, dar nu pentru a omorî doar câțiva, ci pentru a suprima cât mai mulți posibil, o sută, două, trei, o mie! Şi tu, Goldstein, martor mincinos mânat de interes, ai încredere în mine, vei avea ce meriți şi n-am să mă zgârcesc! în ceea ce te priveşte pe tine, procurorule general însetat de condamnări, am să găsesc eu ceva ca să-ți smulg limba aia spurcată, făcându-te să înduri cele mai mari suferințe! „

— Trebuie să ne despărțim, Rita, încearcă să mă înțelegi: mi-au distrus viața. M-au împiedicat să-mi îmbrățişez tatăl şi să obțin iertarea lui. Trebuie să mă răzbun. Nu trebuie să scape. Mâine voi pleca, este ultima noastră noapte. Banii pentru călătorie şi pentru punerea în practică a planului meu ştiu unde am să-i găsesc. Singurul lucru pe care ți-l cer este să mă laşi să iau cinci mii de bolivari din economiile noastre pentru primele cheltuieli.

Se lasă o tăcere interminabilă, nu o mai văd pe Rita, figura ei dispare în spatele ecranului pe care se derulează planul pe care l-am proiectat de mii de ori până acum.

Ce-mi trebuie ca să-mi realizez planul? în ce priveşte banii, mai puțin de două sute de mii de bolivari. Înainte ceream prea mult. Aceşti şaizeci de mii de dolari vor fi destui. Sunt două locuri de care nu m-am atins din respect pentru această țară. Mai întâi, Callao, grămada aia de aur păzită de foştii ocnaşi. Apoi, în plin centrul Caracasului, casieria unei foarte mari întreprinderi. Pe ăştia este uşor să-i furi, transportă fondurile fără escortă. Culoarul de la intrarea imobilului îmi poate favoriza lovitura, la fel şi cel de la etajul patru, amândouă fiind prost luminate. Pot să acționez singur, fără armă, cu cloroform. Nenorocirea este că, în cazul unui transport de fonduri mai important, sunt trei casieri, nu unul singur. În cazul acesta, nu pot fi sigur de reuşită sută la sută dacă acționez singur. Cel mai uşor este să acționez la Callao. Acolo voi pune mâna doar pe treizeci de kilograme de aur, de atâta am nevoie, nu mai mult, şi am să-l îngrop. În caz că izbucneşte scandalul, fac pe bolnavul acasă la Maria, dar nimic nu-mi spune că acesta se va declanşa imediat. Operațiunea mi se pare destul de uşoară: mă culc cu Maria şi, când adoarme, o adorm şi mai bine cu cloroform, ca să nu se trezească când plec. Pot ieşi, dau lovitura şi mă întorc să mă culc lângă ea fără să fiu văzut de nimeni. Să mă apropii de gardian va fi uşor, în tot cazul, îmbrăcat în negru, într-o noapte fără lună.

Plecarea trebuie să aibă loc prin Guyana engleză. Trebuie să sosesc la

Georgetown cu foarte puțin aur, dar nu în lingouri, ci transformat în bucăți de diverse forme după ce l-am topit cu ajutorul aparatului de sudat, ceea ce este relativ uşor de făcut. Voi găsi, sunt sigur, un cumpărător pentru toată cantitatea. Voi cădea de acord cu tăinuitorul să facem afacerea folosind bancnote tăiate în două. Va păstra jumătate din ele şi nu mi le va da decât atunci când îi voi preda marfa pe malul englezesc al râului Caroni, unde voi ascunde totul. Astfel, toată lumea va avea deplină încredere că nu va fi păcălită.

Pot să reapar la Georgetown chiar dacă am plecat de acolo clandestin acum câțiva ani. Intrând tot clandestin, dacă voi fi interogat vreodată, ceea ce nu se poate întâmpla decât în urma vreunei întâmplări neobişnuite, voi putea spune că am petrecut aceşti ani în fundul junglei, în căutarea cauciucului sau a aurului, şi, de aceea, nu am mai fost văzut de mult timp.

Ştiu că micul Julot mai este acolo. Este un tip serios, o să mă găzduiască. Un singur pericol: Indira şi sora ei. Nu va trebui să ies decât seara sau, şi mai bine, nu voi ieşi deloc şi-l voi ruga pe Julot să mă ajute să-mi pregătesc plecarea. Cred că marele Andre se află şi el la Georgetown şi că are un paşaport canadian. Este uşor să schimbi fotografia, să modifici ştampila. Dacă nu este acolo, va trebui să cumpăr actele unui tip oarecare, ajuns la ananghie, sau ale unui marinar.

Apoi, voi vira banii prin bancă la Buenos Aires, căci va trebui să am puține devize asupra mea, voi lua avionul la Trinidad pentru Rio de Janeiro. La Rio, voi face rost de un alt paşaport şi mă voi duce în Argentina. Acolo, nu voi avea nicio problemă. Am prieteni, foşti ocnaşi, şi se găsesc uşor foşti nazişti care au sertarele pline cu tot felul de acte. Voi pleca de la Buenos Aires în Portugalia cu patru paşapoarte şi actele de identitate de naționalități diferite, dar pe acelaşi nume, ca să nu mă încurc.

De la Lisabona mă duc în Spania, pe şosea, până la Barcelona. Apoi, tot pe şosea, intru în Franța, cu un paşaport din Paraguay. Acum vorbesc destul de bine spaniola pentru ca un jandarm prea curios să mă ia drept sud-american.

Voi găsi jumătate din bani la Creditul Lionez, unde i-am virat din vreme, cealaltă jumătate lăsând-o în rezervă la Buenos Aires.

Cei pe care-i voi fi contactat la Georgetown, în Brazilia sau în Argentina trebuie să creadă, cu toții, fără excepție, că mă duc în Italia, unde mă aşteaptă soția ca să cumpărăm un magazin într-o stațiune balneară.

La Paris, voi destinde la *George V*. Nu voi ieşi niciodată noaptea, voi lua mesele la restaurantul hotelului, la ora zece voi cere să mi se aducă

ceaiul în apartamentul meu. Şi asta în toate zilele săptămânii. Este dovada concludentă că sunt un tip serios, ducând o viaţă strict cronometrată. Asta se află întotdeauna într-un hotel.

Voi purta mustaţă, bineînţeles, şi părul tuns perie, stil ofiţer. Nu voi spune decât strictul necesar şi nu voi întrebuinţa decât câteva cuvinte franţuzeşti spaniolizate. Voi cere zilnic să mi se aducă ziare spaniole.

De mii de ori m-am gândit cu cine voi începe pentru ca nimeni să nu poată face nicio legătură între cele trei lovituri şi Papillon.

Primii serviţi vor fi sticleţii, cu ajutorul valizei plină de exploziv plasată la nr. 36, quai des Orfevrès. Nu va exista niciun motiv ca cineva să se gândească la mine, dacă voi proceda cum trebuie. Mă voi duce mai întâi să vizitez locurile, să cronometrez timpul de care am nevoie ca să ajung în dreptul sălii de la etaj unde se adună poliţiştii pentru raport şi, apoi, să ies. Nu am nevoie de nimeni ca să-mi regleze mecanismul detonatorului, am făcut destule încercări în garajul franco-venezuelian.

Voi veni cu o furgonetă pe care voi serie: „Casa X, furnituri de birou". Îmbrăcat ca şofer comisionar, cu valijoara pe umăr, nu se poate să nu meargă. Va trebui să reţin de pe vreo uşă, când voi repera locurile, numele unui comisar de brigadă sau să reuşesc să aflu numele unui tip ce ocupă un post important şi-şi are biroul tocmai la acest etaj. Astfel, voi şti ce nume să le spun poliţailor aflaţi de gardă la intrare sau, chiar mai bine, le voi putea arăta factura, ca şi cum nu mi-aş aminti numele destinatarului. Şi apoi este rândul focului de artificii. Aş avea o neşansă colosală dacă cineva ar face legătura între atentat, de fapt o lovitură a anarhiştilor, şi Papillon.

Astfel, Pradel nu va bănui nimic. Pentru el şi pentru pregătirea valizei, a mecanismului de ceasornic, a explozibilului, voi închiria o vilă, arătându-mi paşaportul paraguaian, dacă nu voi reuşi să fac rost de acte de identitate franţuzeşti. Dar, cred că risc prea mult dacă mă adresez pentru asta celor din tagmă. Mai bine nu, mă voi descurca cu paşaportul.

Vila va fi pe undeva în împrejurimile Parisului, pe malul Senei, căci trebuie să pot ajunge acolo atât pe şosea, cât şi pe apă. Voi cumpăra un vaporaş rapid, cu o cabină, pentru care voi avea un cheu de ancorare în dreptul vilei şi un altul pe malul Senei, în plin Paris. Pentru deplasări, voi dispune de o maşină mică, nervoasă şi rapidă. O dată ajuns la Paris, după ce voi afla unde locuieşte Pradel, unde lucrează, când voi afla cum trăieşte, unde îşi petrece week-end-ul, dacă ia metroul, autobuzul, taxiul sau dacă-şi conduce singur maşina, voi lua măsurile necesare pentru a-l răpi şi sechestra în vilă.

Important este să reperez bine momentele şi locurile unde se află

singur. Dacă-l aduc în pivnița vilei, am câştigat. Pe el, procurorul temut de avocați, care, cu privirea-i de vultur, la Curtea cu juri, în 1931, părea că mă amenință tot timpul –„Nu-mi vei scăpa, băiete, voi întrebuința tot ceea ce pare a fi împotriva ta, din tot acest talmeş-balmeş din dosarul tău, pentru a te face dezgustător în ochii juraților şi pentru ca aceştia să considere că meriți să dispari pentru totdeauna din societate” –pe el, care şi-a întrebuințat toată ştiința şi forța pentru a contura portretul unui tânăr abject, irecuperabil, la cei douăzeci şi patru de ani ai lui, în aşa fel încât cele douăsprezece momâi de jurați incompetenți să mă trimită la ocnă pe viață, trebuie să-l torturez cel puțin opt zile înainte de a crăpa. Şi tot n-ar fi destul!

Ultimul care trebuie să plătească factura va fi Goldstein, martorul fals. Îl voi lăsa la urmă, căci este cel mai periculos pentru mine; o dată ucis, se va analiza toată viața lui şi sticleții, care nu sunt întotdeauna nişte tâmpiți, vor putea descoperi foarte bine rolul pe care l-a jucat în procesul meu. Şi cum nu se poate să nu ştie că eu am evadat, se vor gândi şi la posibilitatea ca Papillon să fi ajuns la Paris, în acel moment, totul va deveni foarte periculos pentru mine: hoteluri, străzi, gări, porturi, aeroporturi. Va trebui s-o şterg repede, fără să neglijez nimic.

Punând sub observație magazinul de blănuri al tatălui său, nu va fi prea greu să-l reperez şi să-l urmăresc. Ca să-l omor, am mai multe soluții, dar oricare ar fi aceasta, vreau ca înainte de a crăpa să mă recunoască. Dacă va fi posibil, voi face ceea ce am visat să fac: să-l strâng de gât cu mâinile mele, spunându-i: „Morții se scoală din mormânt câteodată. Nu te aşteptai la asta, nu, să crăpi ucis de mâinile mele? Totuşi, vei fi în câştig, căci vei muri în câteva minute, tu, care m-ai condamnat să putrezesc lent, toată viața, până voi crăpa. „

Nu ştiu dacă voi reuşi să ies din Franța, căci o dată ce-l voi fi omorât pe Goldstein, pericolul va fi real. Mai mult ca sigur, mă vor identifica. Nu-mi pasă! Chiar dacă-mi voi lăsa pielea, trebuie să mi se plătească nota pentru moartea tatălui meu. Pentru calvarul meu îi iert. Dar pentru că tatăl meu a murit fără să afle că eu sunt în viață şi că am învins „calea putreziciunii”, că a murit de ruşine, poate, ascunzându-se la vechii lui prieteni, că s-a culcat în mormânt fără să ştie ce sunt astăzi, asta nu pot s-o fac, nu, nu, nu! Niciodată nu voi putea să le-o iert!

În timpul acestei lungi tăceri în cursul căreia trec în revistă, încă o dată, toate fazele acțiunii pentru a-mi da seama dacă totul va fi în regulă, Rita se aşezase la picioarele mele, cu capul pe genunchii mei. Niciun cuvânt, nicio silabă, parcă îşi reținea şi respirația.

— Dragă Rita, voi pleca mâine.

— Nu vei pleca nicăieri.

S-a ridicat, şi-a pus mâinile pe umerii mei şi mă priveşte drept în ochi. Continuă:

— *Nu trebuie să pleci*, nu poți să pleci. Şi eu am veşti noi pentru tine. Am profitat de această călătorie şi am pregătit venirea fiicei mele. Soseşte peste câteva zile. Ți-am spus că nu am adus-o cu mine pentru că aveam nevoie de-o situație normală ca s-o pot primi. Dar acum, nu numai că am această situație, dar va avea şi un tată, pe tine. Poți să fugi de responsabilitățile tale? Vrei să strici tot ce am făcut din dragoste şi încredere reciprocă? Crezi că, răzbunându-te pe cei ce sunt responsabili de nenorocirile tale şi, poate, de moartea tatălui tău, îndeplineşti lucrul cel mai important în comparație cu toate celelalte îndatoriri pe care le ai? Este singura soluție pe care o găseşti?

Destinele noastre sunt legate pentru totdeauna, Henri. N-ai nicio datorie față de mine, față de această fată aflată deja pe drum şi care te va iubi? Sunt sigură că nu-ți pot cere să ierți, ci doar să abandonezi pentru totdeauna ideea răzbunării. Te hotărâseşi deja. Şi iată că vestea morții tatălui tău te îndeamnă să pleci din nou pe „calea putreziciunii”. Dar, ascultă-mă bine: dacă tatăl tău ți-ar mai putea vorbi, de acolo de unde e, cred că acest institutor de provincie, care toată viața a învățat atâția copii că omul trebuie să fie bun, drept, muncitor, caritabil, respectuos față de legi, ar putea accepta ideile tale de răzbunare? Nu. Ți-ar spune că nici sticleții, nici martorul mincinos, nici procurorul general, nici cei pe care tu îi numeşti „momâile de jurați”, nici gardienii nu sunt atât de importanți încât să merite să sacrifici pentru ei o femeie care te iubeşte şi pe care tu o iubeşti, pe fiica ei, care speră să găsească în tine un tată, căminul tău echilibrat, viața ta cinstită.

Eu cred că răzbunarea ta se poate realiza şi altfel; familia noastră să ajungă să fie un simbol al fericirii, prin inteligența ta şi cu ajutorul meu să reuşim să ne facem o situație frumoasă, apelând la mijloace cinstite, iar atunci când vor vorbi de tine, oamenii de aici să spună: francezul este un om drept, cinstit, corect, al cărui cuvânt valorează cât aurul. Asta va fi răzbunarea ta şi va fi cu adevărat cea mai frumoasă. Să le demonstrezi tuturor că s-au înşelat amarnic în ceea ce te priveşte, că ai devenit cineva pentru că ai reuşit să scapi neviciat din calvarul tău, cu toată mizeria unui sistem penitenciar învechit şi a slăbiciunii oamenilor. Este singura răzbunare demnă de dragostea mea şi de încrederea pe care o am în tine.

Rita a câştigat partida. Toată noaptea am discutat şi am învățat să beau cupa amărăciunii până la fund. Nu pot rezista dorinței de a afla toate detaliile călătoriei Ritei. Stă întinsă pe o sofa, obosită de durerosul

eşec al acestei lungi călătorii şi de lupta pe care a trebuit să o ducă împotriva mea. Eu o întreb, şi iar o întreb, încontinuu, aşezat pe marginea sofalei, aplecat asupra ei, şi, bucăţică cu bucăţică, scot la iveală chiar şi ceea ce ea ar vrea să-mi ascundă.

Mai întâi, după plecarea atât de încrezătoare din Maracaibo spre Caracas, de unde trebuie să ia vaporul, are un ciudat presentiment că va eşua. Totul parcă se leagă pentru a o împiedica să plece în Franţa. În momentul îmbarcării pe vasul *Columbia*, îşi dă seama că-i lipseşte una din vizele necesare. Cursă contra cronometru, pe acel drum periculos pe care-l cunosc prea bine, pentru a se întoarce în oraş ca să obţină viza. Cu ea în buzunar, porneşte din nou spre port, cu inima strânsă ca vaporul să nu plece cumva fără ea. Izbucneşte o furtună violentă, care provoacă alunecări de teren. Drumul devine atât de periculos încât şoferul este cuprins de panică şi se întoarce din drum, lăsând-o pe Rita singură, în furtună, în mijlocul surpăturilor.

Parcurge trei kilometri pe jos prin ploaie şi, ca prin miracol, întâlneşte un taxi care se întorcea la Caracas, dar care, din cauza alunecărilor de teren, este nevoit să revină în port.

Iar din port se aude sirena unui vapor, încât, înnebunită de frică, crede că este tocmai cea care anunţă plecarea *Columbiei.*

Când, în sfârşit, ajunge în cabina ei, plângând de bucurie, se produce un incident la bord şi vasul nu poate pleca decât câteva ore mai târziu.

Toate aceste întâmplări o impresionează neplăcut, ca şi cum ar fi fost semne ale destinului.

Apoi oceanul, Le Havre, Paris, Marsilia fără oprire. La Marsilia, o întâmpină o prietenă care o prezintă unui consilier municipal, iar acesta, fără să ezite, îi dă o scrisoare de recomandare, foarte amabilă, către unul din prietenii lui care locuieşte în Ardèche, la Vals-les-Bains, Henri Champel.

Din nou ia trenul, autobuzul, şi abia când ajunge acolo, la soţii Champel, doi oameni de-o amabilitate extraordinară, poate să-şi tragă sufletul şi să-şi organizeze cercetările. Dar încă n-a ieşit la liman.

Henri Champel o duce la Aubenas, în Ardèche, la notarul familiei mele, maestrul Testud. Ah! acest Testud! Un burghez fără inimă! Mai întâi, îi anunţă direct că tatăl meu este mort. Apoi, fără să consulte pe nimeni, din proprie iniţiativă, îi interzice să se ducă s-o vadă pe sora tatei, pe soţul ei, Dumarché, institutori la pensie care locuiesc la Aubenas. Mulţi ani mai târziu, ne vor primi cu braţele deschise, indignaţi şi profund impresionaţi la gândul că n-au putut s-o primească pe Rita şi să reînnoade astfel legăturile cu mine din cauza acestui blestemat de Testud. Procedează la fel şi în ceea ce le priveşte pe

surorile mele şi refuză să-i dea Ritei adresa lor. Ea reuşeşte, totuşi, să-i smulgă acestui om cu sufletul împietrit numele localității unde a murit tătăl meu, Saint-Péray.

La drum, spre Saint-Péray. Acolo, Henri Champel şi Rita găsesc mormântul tatei şi află altceva: că, după treizeci de ani de văduvie, s-a recăsătorit cu o institutoare pensionară... O caută şi o găsesc. În familie i se spune Tanti Ju.

O femeie admirabilă, îmi spune Rita, care a avut noblețea sufletească să păstreze intactă şi vie, în noul lor cămin, amintirea şi spiritul mamei mele. Rita a putut să vadă, agățate pe peretele sufrageriei, mari fotografii ale mamei, care a fost idolul meu şi al tatei. A putut să atingă şi să mângâie cu mâna mobilele care i-au aparținut. Această Tanti Ju, care intră deodată în viața mea şi pe care am senzația că am şi cunoscut-o, a făcut totul pentru ca Rita să se simtă bine în atmosfera pe care ea şi tatăl meu s-au străduit s-o facă să se mențină în continuare: amintirea mamei şi prezența constantă a fiului dispărut, care, pentru tatăl meu, rămânea acelaşi Riri.

La 16 noiembrie, de aniversarea zilei mele de naştere, tata plângea. De fiecare Crăciun, un scaun rămânea gol. Când jandarmii veneau să-i spună că fiul lui a evadat încă o dată, i-ar fi îmbrățişat pentru că le aduceau o veste atât de bună, căci Tanti Ju, deşi nu mă cunoştea, mă adoptase în inima ei ca şi cum aş fi fost copilul ei şi, împreună cu tata, plângeau de bucurie la anunțul acestei veşti, care pentru ei era de speranță.

Aşa se face că Rita a fost mai mult decât bine primită. O singură umbră: Tanti Ju nu i-a dat nici ea adresa surorilor mele. De ce? Da, de ce Tanti Ju, soția tatălui meu, nu a vrut să-i dea aceste adrese? Mă gândesc rapid. Fără îndoială, pentru că nu era sigură de felul în care ar fi fost primită vestea reapariției mele. Dacă nu i-a spus Ritei „Duceți-vă repede să le vedeți, vor fi nebune de bucurie să ştie că fratele lor trăieşte, că are o familie şi că pot să-i cunoască soția”, înseamnă că are motivele ei serioase. Tanti Ju ştie, probabil, că nici sora mea Yvonne, nici sora mea Hélène, nici cumnații mei n-ar fi bucuroşi să primească vizita soției fratelui lor, ocnaşul evadat, condamnat pentru omor, pe viață. Este mai mult ca sigur că n-a vrut să le tulbure liniştea.

Este adevărat că sunt măritate, că au copii şi că probabil aceşti copii nici nu ştiu de existența mea. Îşi spune, probabil, în sinea ei, că trebuie să fie precaută. De altfel, nu ştiu dacă este aşa, dar presupun că, în timpul anilor cât am fost la ocnă, am continuat să trăiesc alături de ei, prin ei, şi că, în acest interval, ei au încercat să mă uite sau, cel puțin, să mă scoată din viața lor de fiecare zi. Deci, soția mea nu a reuşit să-

mi aducă decât puţină ţărână luată de pe mormântul tatei şi fotografia acelui mormânt, unde, exact cu patru luni înainte de sosirea ei, el se culcase pentru totdeauna.

Dar am revăzut, totuşi, prin ochii Ritei (Champel a dus-o peste tot) satul Pont d' Ucel, cel al copilăriei mele. Am ascultat-o povestindu-mi despre şcoala primară, unde, deasupra claselor, se afla apartamentul în care locuisem noi. Am revăzut monumentul ridicat pentru cinstirea morţilor în dreptul grădinii noastre şi grădina în care mimoza splendid înflorită părea că o aşteaptă pe această necunoscută care sorbea din ochi totul –casa, grădina, monumentul –ca să-mi poată spune mie la întoarcere: „Nimic sau aproape nimic nu s-a schimbat, iar tu mi-ai descris de atâtea ori acest tablou al locurilor copilăriei tale încât, pentru mine, nu a fost o descoperire, ci, mai degrabă, regăsirea unor locuri pe care le cunoşteam deja. „

Adesea, seara, o rog pe Rita să-mi povestească din nou un anumit moment al călătoriei. Viaţa şi-a reluat cursul la hotel ca mai înainte, dar, în fundul sufletului meu, s-a petrecut ceva inexplicabil. Moartea tatălui meu nu o resimt ca un om de patruzeci de ani, în plină forţă, ce află de dispariţia părintelui său pe care nu l-a mai văzut de douăzeci de ani, ci o resimt ca un puşti care a stat tot timpul cu tatăl lui şi care, neascultându-l şi chiulind de la şcoală, află la întoarcere de moartea acestuia.

Fiica Ritei, Clotilde, a sosit. Are cu puţin peste cincisprezece ani, dar este atât de subţirică şi delicată că de abia îi dai doisprezece. Este de talie mică. Un păr negru, aspru şi buclat i se revarsă pe umeri. Ochii ei mici şi negri ca smoala strălucesc de inteligenţă şi curiozitate. Expresia feţei nu este încă aceea a unei domnişoare, ci a unei puştoaice care se mai joacă, încă, cu păpuşile. Încrederea între noi a fost instantanee. Îmi dau seama că a înţeles că omul acesta care trăieşte cu mama ei va fi cel mai bun prieten al ei şi că, întotdeauna, o va iubi şi o va ocroti.

De când a venit, m-a cuprins un sentiment nou, instinctul de a o proteja, dorinţa de a o vedea fericită, de-a mă considera, dacă nu tatăl ei, cel puţin omul pe care ea se poate sprijini cel mai mult şi mai sigur.

Rita fiind acum aici, mă duc la piaţă ceva mai târziu, la ora şapte. O iau cu mine pe Clotilde şi plecăm ţinându-ne de mână, împreună cu Minou, canişul nostru pe care-l poartă în lesă, şi cu Carlitos, care duce coşurile încă goale. Totul este nou pentru ea, vrea să vadă totul deodată. Când descoperă ceva neaşteptat, scoate nişte ţipete scurte de uimire. Ceea ce o impresionează cel mai mult sunt indienele cu lungile lor rochii lucioase, cu obrajii pictaţi, cu papucii având un pompon

enorm de lână de toate culorile.

Să am lângă mine un copil care-mi strânge mâna când crede că se află în fața unui pericol, o puştoaică ce se sprijină de brațul meu şi mă face astfel să simt că, în mijlocul acestei mulțimi pestrițe, care vine, se duce, aleargă, strigă într-o adevărată explozie de vitalitate, ea se simte bine protejată, acest fapt mă emoționează profund şi-mi dă un sentiment nou: dragostea paternă: „Da, micuță Clotilde, mergi liniştită şi cu încredere în viață, fii sigură că până la sfârşit voi face lotul pentru a îndepărta spinii din calea ta".

Şi ne întoarcem mulțumiți la hotel, întotdeauna cu ceva hazliu de povestit Ritei despre ceea ce ni s-a întâmplat sau despre ceea ce am văzut.

Capitolul 12 – Legăturile reînnodate – Venezuelian

Ştiu bine că ceea ce aşteaptă în primul rând cititorul de la mine sunt aventurile pe care le-am trăit şi nu istoria Venezuelei. Să mă ierte, însă, dacă țin să-i vorbesc despre câteva evenimente politice importante care s-au întâmplat în perioada despre care îi povestesc O fac din două motive. Mai întâi pentru că ele au influențat direct desfăşurarea vieții mele, hotărârile pe care le-am luat, iar apoi pentru că mi-am dat seama, în cursul călătoriilor făcute în mai multe țări unde s-a publicat *Papillon*, că Venezuela este foarte puțin cunoscută.

Pentru majoritatea oamenilor, Venezuela este o țară din America de Sud (majoritatea nu prea ştiu bine nici măcar unde s-o plaseze), producătoare de petrol, o țară exploatată de americani ca şi cum cei de pe aici ar fi o cantitate neglijabilă, pe scurt, un fel de colonie americană. O asemenea imagine este însă departe de a fi exactă.

Rolul companiilor petroliere a fost desigur foarte important, dar, puțin câte puțin, intelectualii venezuelieni au reuşit să elibereze aproape total națiunea lor de sub influența politicii americane.

Actualmente, independența politică a Venezuelei este completă, aşa cum o dovedeşte prin locul pe care-l ocupă şi prin pozițiile pe care le ia la Națiunile Unite, sau în celelalte organisme internaționale. Toate partidele politice au ceva comun: sunt preocupate să apere libertatea de acțiune a Venezuelei în raport cu orice altă țară din lume. Astfel, de la venirea la putere a lui Caldera, avem relații diplomatice cu toale statele, indiferent de regimul lor politic.

Din punct de vedere economic, este adevărat, Venezuela depinde de

petrol, dar a reuşit să-l vândă la valoarea lui şi să obţină de la companiile petroliere până la 85% din beneficiile obţinute.

Venezuela mai are şi altceva decât petrol, fier şi alte materii prime, are oameni, o rezervă preţioasă de oameni al căror scop este să-şi elibereze complet ţara de orice tutelă economică, de oriunde s-ar exercita aceasta. Oameni care au dovedit şi vor dovedi că în Venezuela se poate să se instaleze, să fie respectată şi tocmai de aceea să reziste o democraţie nu mai prejos decât aceea din orice altă ţară.

În universităţi, unde se manifestă o puternică emulaţie a ideilor politice, tinerii nu visează decât la dreptatea socială, la transformarea radicală a ţării lor. Au încredere în viitor, sunt siguri că şi-l pot construi, fără să se renunţe la principiile adevăratei libertăţi şi că întregul popor va trăi fericit, fără să se ajungă la o dictatură de extremă dreapta sau de extremă stânga. Bineînţeles că aceste deziderate nu se pot realiza fără anumite manifestări de violenţă pe care agenţiile de presă le fac cunoscute în întreaga lume, uitând, pur şi simplu, să explice şi cauza acestor manifestări, care este de fapt setea de dreptate socială şi de libertate. Sunt convins că tineretul acestei ţări va reuşi să facă din ea o naţiune demnă de a fi dată altora drept exemplu, atât pentru regimul ei de adevărată democraţie, cât şi pentru dezvoltarea economiei ei, căci nu trebuie să uităm că enormele resurse de materii prime vor fi, într-un viitor apropiat, prelucrate de o industrie care abia se construieşte. În acea zi, Venezuela va fi câştigat o mare bătălie, şi sunt sigur că o va câştiga. Am încredere în ea.

În afară de posibilităţile de prelucrare industrială fără limită, sau aproape fără limită, a bogatelor ei resurse de materii prime, Venezuela este o ţară ideală pentru turism, care poate să se dezvolte foarte mult în viitor. Totul este în favoarea unei asemenea dezvoltări: plajele de coral umbrite de cocotieri, timpul însorit mai generos decât în orice altă ţară, pescuitul unor specii de tot felul în apele care au mereu o temperatură potrivită, aeroporturile unde pot ateriza toate tipurile de avioane, o viaţă mai ieftină decât oriunde, îngrămădirea de insule, o populaţie amabilă, ospitalieră, fără nicio problemă de segregaţie rasială. La o oră de Caracas găseşti indieni, satele lacustre din Maracaibo, Anzii cu zăpezile lor veşnice.

Peste puţin timp, Venezuela va putea primi contingente de turişti, care nu vor regreta că au venit s-o viziteze, aceasta fiind capabilă să-i ofere diferite posibilităţi de destindere. Căci, dacă poporul se radicalizează din punct de vedere politic, asta este numai datorită problemelor sale interne. Este un popor prea echilibrat pentru a judeca străinii în funcţie de regimul politic al ţării de unde vin.

Am visat întotdeauna că, prin intermediul marilor sindicate, se poate oferi familiei posibilitatea, de a se reuni în vacanță, dar nu în hoteluri imense, ci în bungalouri unde fiecare să poată să trăiască, să mănânce, să se îmbrace când vrea şi cum vrea. Avioanele zboară mai repede, cursele charter dau posibilitatea să se diminueze enorm prețul călătoriei. Atunci, de ce marile sindicate ale lumii n-ar avea ele însele mari ansambluri de căsuțe unde membrii lor ar putea să se bucure, la prețuri rezonabile, de-o natură şi de-o climă privilegiate?

Pe scurt, Venezuela are atâtea resurse care nu cer decât să fie industrializate încât se poate spune că nu are nevoie de un om politic în fruntea ei, ci de un bun contabil, înconjurat de-o echipă activă de specialişti care, cu devizele obținute din vânzarea petrolului, vor putea construi uzine ca să-i exploateze bogățiile şi să înmulțească locurile de muncă pentru toți cei ce au nevoie de ele şi le doresc.

Este necesar ca o asemenea revoluție să fie făcută de sus în jos. Va avea rezultate mai bune decât cele, inevitabile, care ar veni de jos, dacă tineretul, hrănit cu idei noi, nu are conştiința necesității unei profunde modificări a sistemului actual. Personal, sunt convins că Venezuela va câştiga această bătălie şi astfel această națiune, care are totul pentru a fi fericită şi prosperă, va asigura celui mai umil dintre cetățenii săi un nivel de viață şi de siguranță ridicat.

1951... Ajungând cu povestirea la această dată, regăsesc impresia pe care o aveam atunci, că nimic deosebit nu avea să mi se mai întâmple. Ai ce povesti din timpul furtunilor, sau când cobori pe cursul torentelor, dar când apa este calmă, liniştită, ai vrea să închizi ochii şi să te odihneşti, fără să spui ceva despre aceste ape limpezi şi domoale. Dar ploile cad din nou, râurile se umflă, apele potolite până acum se agită, un vârtej te poartă cu el şi chiar dacă visai să trăieşti în pace, departe de toți, evenimentele exterioare acționează atât de puternic asupra vieții tale încât te obligă să porneşti din nou pe firul curentului şi să eviți obstacolele, sau să treci peste ele, în speranța că vei găsi, în cele din urmă, un liman liniştit.

După asasinarea misterioasă a lui Chalbaud, la sfârşitul lui 1950, Perez Jimenez ia puterea în mână, cu toate că se ascunde în spatele unui preşedinte de junta fantoşă, Flamerich. Începe dictatura. Prima manifestare: suprimarea libertăților de exprimare. Presa şi radioul sunt jugulate. Opoziția se organizează în clandestinitate şi teribila *Seguridad National*, poliția politică, intră în acțiune. Comuniştii şi Adecos (membrii Acțiunii Democratice, partidului Betancourt) sunt urmăriți peste toi.

De mai multe ori, îi ascundem pe unii dintre cei urmăriți în hotel. Niciodată nu închidem uşa nimănui, niciodată nu cerem acte de

identitate. Îmi plătesc cu bucurie tributul față de aceşti oameni ai lui Betancourt, al cărui regim m-a eliberat şi mi-a dat azil în această țară. Acționând astfel, riscăm să pierdem totul, dar Rita înțelege că nu avem dreptul să procedăm altfel.

Pe de altă parte, hotelul a devenit un fel de refugiu al francezilor aliați în dificultate, al celor care au sosit în Venezuela cu puține resurse şi care nu ştiu unde să se ducă. La noi pot să mănânce şi să doarmă fără să plătească, atât timp cât îşi caută de lucru. Astfel că la Maracaibo sunt considerat un fel de consul al francezilor. Printre cei găzduiți de mine s-a numărat şi Georges Arnaud, care a dormit, a mâncat, a fost îmbrăcat şi i s-au dat mijloacele necesare pentru a trece în Columbia şi care, mai târziu, a repovestit unele întâmplări pe care i le povestisem eu în *Salariul groazei* şi care, pentru a ne mulțumi, fără îndoială, ne va denigra în mod gratuit într-una din ultimele sale cărți.

Dar, în acei ani, se produce un eveniment important pentru mine, aproape la fel de important ca întâlnirea cu Rita: restabilesc legăturile cu familia mea. După plecarea Ritei, Tanti Ju le-a scris surorilor mele. Şi. toate, surorile mele şi Tanti Ju, îmi scriu acum. Douăzeci de ani au trecut, marea tăcere ia sfârşit. Tremur de emoție deschizând prima scrisoare. Ce conține ea, oare? Nu îndrăznesc să citesc. Mă resping pentru totdeauna sau, din contră…

Victorie! Scrisorile sunt un strigăt de bucurie pentru că au aflat că sunt în viață, într-o situație onorabilă, căsătorit cu o femeie despre care Tanti Ju le-a spus numai lucruri bune. Le regăsesc pe surorile mele, dar le descopăr şi familia, care devine familia *mea*.

Sora mea cea mai mare are patru copii frumoşi, trei fete şi un băiat. Soțul ei îmi scrie şi el că afecțiunea lui față de mine a rămas neschimbată şi că este fericit să mă ştie liber şi bine. Şi fotografii, şi iar fotografii, şi pagini, şi iar pagini de amintiri, şi povestea vieții lor, a războiului, a eforturilor pe care au trebuit să le facă pentru a-şi creşte copiii. Fiecare cuvânt este citit, cântărit, analizat bine pentru a fi înțeles, pentru a-i savura tot farmecul.

Şi, ca din tunelul timpului, după pata neagră pe care o reprezintă închisorile şi ocna, iese la suprafață copilăria mea: „Dragul meu Riri", îmi scrie sora mea. Riri… o aud pe mama spunându-mi aşa, cu surâsul ei frumos. Se pare că, într-una din fotografiile pe care le-am trimis-o, semăn cu tata. Sora mea este convinsă că, dacă-i semăn fizic, trebuie să-i semăn şi moral. Soțul ei şi ea nu se tem de reapariția mea. Aflând despre călătoria Ritei în Ardèche, jandarmii au venit să-i întrebe despre mine şi cumnatul meu le-a spus: „într-adevăr, avem veşti de la el. O

duce foarte bine şi este foarte fericit, mulțumesc. „

Cealaltă soră a mea locuieşte la Paris şi este căsătorită cu un avocat corsican. Au doi fii şi o fiică. O situație bună. Acelaşi strigăt:

„Eşti liber, iubit, ai un cămin. O situație bună, trăieşti ca toată lumea. Bravo, frățioare! Copiii mei, soțul meu şi cu mine îl binecuvântăm pe Dumnezeu că te-a ajutat să ieşi învingător din ocna aceea oribilă unde ai fost aruncat. „

Sora mea mai mare îmi propune s-o ia la ei pe fiica noastră pentru a-şi urma studiile. Bineînțeles, se va duce acolo.

Dar ceea ce ne încălzeşte cel mai mult inimile este faptul că nici uneia dintre ele nu-i este ruşine să aibă un frate fost ocnaş evadat.

Pentru a completa parcă această ploaie de ştiri extraordinare, cu ajutorul unui doctor francez instalat la Maracaibo, Roesberg, am putut da de urma prietenului meu Guibert-Germain, fostul medic de la ocnă, care, pe insula Royale, m-a tratat ca pe un membru al familiei, m-a primit la el, m-a protejat în fața gardienilor şi n-a încetat, împreună cu soția lui, să-mi dea încredere în valoarea mea ca om. Datorită lui, izolarea completă de la Recluziunea de la Saint-Joséph a fost abolită, datorită lui am putut fi mutat pe Insula Diavolului, de unde am evadat. Îi scriu şi, într-o bună zi, am imensa bucurie să primesc această scrisoare:

„Lyon, 21 februarie 1952. Dragul meu Papillon, suntem foarte fericiți să avem, în sfârşit, veşti de la tine. De mult eram sigur că vei încerca să mă contactezi. În timpul şederii mele la Djibouti, mama mi-a spus că a primit o scrisoare din Venezuela fără să poată să-mi precizeze cine era expeditorul. În sfârşit, ea mi-a transmis scrisoarea ta trimisă prin doamna Roesberg. Deci, după lungi tribulații, ai reuşit să mă găseşti. Din septembrie 1945, data la care am părăsit insula Royale, s-au petrecut multe lucruri. (...)

În sfârşit, în octombrie 1951, am primit numirea pentru Indochina, unde trebuie să plec imediat, mai exact la 6 martie, deci luna viitoare, pentru doi ani. De data asta voi pleca singur. Poate că acolo, asta depinde de condițiile de care voi dispune, voi putea face demersurile necesare pentru ca soția mea să vină şi ea.

Vezi că, după ultima noastră întrevedere, am parcurs ceva kilometri! Am păstrat câteva amintiri frumoase din acele vremuri, dar, din păcate, n-am putut regăsi pe niciunul dintre cei pe care-i primeam la mine acasă. Am avut câtva timp veşti de la Ruche, bucătarul meu, care s-a stabilit la Saint-Laurent; după plecarea mea la Djibouti n-am mai primit ştiri despre el. Orice-ar fi, am fost mulțumiți când am aflat că eşti fericit, sănătos şi bine instalat. Viața este ceva bizar, dar îmi aduc

aminte că n-ai disperat niciodată şi aveai dreptate.

Fotografia ta şi a soției tale ne-a făcut plăcere şi ne dovedeşte că ai reuşit. Poate, într-o zi, vom avea posibilitatea să te vizităm, cine ştie! Evenimentele merg mai repede decât noi. Din fotografie ne-am dat seama că ai bun gust, doamna ta este fermecătoare şi hotelul pare foarte agreabil. Dragul meu Papillon, te rog să mă scuzi că întrebuințez această poreclă, dar pentru noi el evocă atâtea amintiri! (...)

Iată, bătrâne, câteva veşti despre noi. Fii sigur că am avut adesea ocazia să vorbim despre tine şi ne aduceam aminte de ziua în care Mandolini [6] şi-a băgat nasul unde nu trebuia.

Dragul meu Papillon, îți trimit o fotografie făcută la Marsilia, acum două luni, pe Canebiere.

Acum, te las, transmițându-ți cele mai bune gânduri şi sperând să primim veşti de la tine din când în când.

Soția mea şi cu mine transmitem cele mai bune sentimente de prietenie soției tale şi cele mai bune sentimente pentru tine. -A. Guibert-Germain. „

Urmează patru rânduri din partea doamnei Guibert-Germain. „Cu toate complimentele mele pentru reuşita voastră şi cele mai bune urări pentru noul an. Cel mai bun gând pentru «protejatul» meu. –M. Guibert-Germain. „

Doamna Guibert-Germain nu se va duce în Indochina după soțul ei. Acesta a fost ucis în timp ce încerca să salveze un rănit de pe câmpul de luptă, aşa. că nu l-am mai revăzut niciodată. Acest medic de o mare modestie a fost unul dintre puținii oameni care, asemenea maiorului Pean din Armata Salvării, au avut curajul ca, acolo, să apere nişte

---

[6] În Papillon, apare cu numele Bruet, fiind supraveghetorul care a descoperit pluta ascunsă într-un mormânr. (N. a.)

În completarea acestei note a autorului, menționăm că multe dintre „personajele" din *Papillon* despre care se vorbeşte şi în *Banco* apar de această dată sub alte nume. Explicația o putem afla în faptul că –aşa cum preciza Jean-Pierre Castelnau în „Prezentarea" prin care îl recomandă pe H. Charriere la debutul său literar -toate numele ocnaşilor, ale supraveghetorilor, ale comandanților din Administrația penitenciară sau ale celor cu care s-a confruntat în diverse împrejurări au fost din principiu, schimbate, pentru că ceea ce interesa nu era acuzarea unor persoane, ci conturarea unor tipuri umane şi a unui anumit univers existențial. În *Banco* , însă, unde evocarea dobândeşte adeseori şi un caracter documentar, autorul foloseşte numele reale sau poreclele eroilor săi, iar atunci când are motive întemeiate să nu procedeze aşa, –ca în cazul lui Carotte sau al celor trei tineri de la garaj –menționează în mod expres acest lucru. (N. tr.)

principii umanitariste privind comportamentul față de ocnaşi şi, în ceea ce-i priveşte, să ajungă la anumite rezultate cât timp au fost în post. Nu pot exprima în cuvinte respectul ce-l datorăm unor oameni ca el şi soția lui. Împotriva tuturor şi cu riscul de a-şi distruge cariera, spunea că un om rămâne un om şi că acesta nu este pierdut pentru totdeauna, chiar dacă a comis un delict. grav.

Mai sunt şi scrisorile primite de la Tanti Ju. Nu sunt scrisorile unei mame vitrege, care nu te-a cunoscut, ci scrisorile unei adevărate mame, căci cuvintele pe care mi le adresează pot porni numai din inima unei mame. Scrisori în care îmi vorbeşte despre viața tatei până la moartea lui, a acestui institutor ce respecta legile şi magistrații, dar, care, totuşi, spunea: „Băiatul meu este nevinovat, o simt, dar aceşti ticăloşi l-au condamnat! Unde poate fi acum, când a evadat? A murit sau trăieşte?! „De fiecare dată când rezistenta din Ardèche reuşea o operațiune împotriva ocupanților spunea: „Dacă Henri ar fi aici, ar fi cu ei! „Apoi, urmau luni de tăcere, în care nu mai amintea numele fiului pierdut. S-ar fi putut spune că întreaga lui tandrețe pentru mine şi-o revărsa asupra nepoților pe care-i răsfăța precum puțini bunici o fac, cu o răbdare inepuizabilă.

Mă hrănesc cu toate astea ca un înfometat. Toate aceste scrisori prețioase prin care se înnoadă legăturile cu familia mea, legături rupte de atâția ani, le citesc şi le recitesc împreună cu Rita şi le păstrăm ca pe nişte adevărate relicve. Sunt, într-adevăr, binecuvântat de Dumnezeu dacă toți ai mei, fără excepție, mă iubesc şi au curajul, cu toată poziția lor socială destul de burgheză, să nu le pese de ce s-ar putea să spună lumea şi să-mi mărturisească bucuria lor că sunt în viață, liber şi fericit. Într-adevăr, îți trebuie curaj, căci societatea este necruțătoare şi nu-i iartă uşor unei familii faptul că are un delincvent printre membrii ei. Există chiar unii oameni josnici, care abia aşteaptă să spună: „Oh, ştiți, toți cei din această familie poartă în ei sământă de ocnaş. „

1953. Vindem hotelul. Cu timpul, căldura copleşitoare de la Maracaibo ne-a obosit nespus de tare şi, oricum, Rita şi cu mine avem gustul aventurii şi nu ne gândim să ne terminăm viața aici. Cu atât mai mult cu cât am auzit vorbindu-se de un *boom* teribil în Guyana venezueliană, unde s-a descoperit un munte de fier aproape pur. Este la celălalt capăt al țării, deci la drum, spre Caracas, unde facem escală şi examinăm situația.

În imensul meu Soto break, de culoare verde, înțesat de bagaje, plecăm într-o dimineață, lăsând în urma noastră cinci ani de fericire liniştită şi pe numeroşii noştri prieteni *maracuchos* şi străini.

Şi redescopăr Caracasul. Dar este cu adevărat Caracasul? Nu cumva ne-am înşelat asupra oraşului?

Blestematul ăsta de Perez Jimenez, care la sfârşitul interimatului lui Flamerich s-a proclamat preşedinte al Republicii, s-a apucat, chiar înainte, să facă din Caracas un oraş colonial, o veritabilă capitală ultramodernă. Toate astea într-o epocă de violență şi cruzime extraordinare, atât din partea guvernului, cât şi a opoziției care acționa în ilegalitate. Astfel, Caldera, actualul preşedinte al republicii, a scăpat pe atunci dintr-un oribil atentat: o bombă de mare putere a fost aruncată în camera sa, unde dormea cu soția şi unul din copii. Printr-un adevărat miracol, niciunul dintre ei nu a fost ucis şi, cu un sânge rece extraordinar, fără strigăte, fără panică, el şi soția lui au început să se roage pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu că au scăpat cu viață. Asta se petrecea în 1951 şi atrag atenția că era deja social-creştin şi că nu a devenit din cauza acestui miracol.

Dar, cu toate dificultățile din timpul dictaturii lui, Perez Jimenez a transformat complet Caracasul şi multe alte lucruri.

Vechiul drum ce coboară din Caracas spre aeroportul Maiquetia şi spre portul La Guaira există încă. Dar, Perez Jimenez a construit o superbă autostradă, remarcabilă din punct de vedere tehnic, care permite să se facă legătura între oraş şi mare în mai puțin de un sfert de oră, în timp ce pe vechiul drum ai nevoie de două ore. În cartierul Sileneio, opera lui Medina, a construit imobile imense, la fel de înalte ca la New York. A trasat în plin centrul oraşului o autostradă cu trei benzi, care-l traversează dintr-o parte în alta etc. Fără a mai vorbi de ameliorarea rețelei rutiere, de construirea de ansambluri pentru muncitori şi clasele mijlocii ce constituie modele de urbanism, sau de alte transformări. Se poate vorbi de un adevărat vals al milioanelor de dolari ce declanşează o puternică energie în această țară adormită de secole. Celelalte țări o privesc cu alți ochi şi capitalurile străine năvălesc în acelaşi timp cu specialişti de toate felurile. Viața se transformă, imigrația este deschisă, iar acest sânge nou, mai adaptat la cerințele lumii moderne, face ca noul ritm de viață pe care l-a luat țara să aibă rezultate pozitive. O singură greşeală, după mine foarte mare, o constituie faptul că în acea perioadă nu s-a profitat, sau nu s-a profitat îndeajuns, de prezența atâtor tehnicieni străini pentru a se asigura o pregătire tehnică superioară miilor de tineri care ar fi învățat astfel o meserie sau o specialitate.

Profit de escala noastră de la Caracas pentru a lua contact cu vechii mei prieteni şi pentru a afla ce s-a mai întâmplat cu Picolino. În aceşti ultimi ani, i-am rugat adesea pe diverşi prieteni să-l viziteze şi să-i ducă

ceva bani. Un prieten, pe care reuşesc să-l întâlnesc, i-a transmis anul trecut, din partea mea, o mică sumă de bani pe care mi-o ceruse ca să se instaleze la La Guaira, aproape de port. De mai multe ori îi propusesem să vină să stea cu noi la Maracaibo, dar de fiecare dată îmi răspunsese că numai la Caracas putea dispune de doctorii de care avea nevoie. Se pare că îşi recăpătase vorbirea şi că brațul drept îl putea folosi aproape complet. Acum, nimeni nu mai ştia nimic de el. Fusese văzut prin port, dar apoi dispăruse... Poate luase un vapor spre Franța. N-am aflat niciodată ce s-a mai întâmplat cu el şi-mi pare rău că nu am venit până la Caracas să-l conving să mă urmeze la Maracaibo.

Situația este clară: dacă nu găsim ceea ce vrem în Guyana venezueliană unde s-a produs faimosul *boom* al fierului şi unde un general arhitect, Ravard, a început să atace exploziva pădure tropicală şi cursurile ei imense de apă pentru a demonstra că, în pofida puterii lor, acestea pot fi domesticite, vom reveni să ne instalăm la Caracas.

Cu maşina încărcată de valize, Rita şi cu mine pornim spre capitala acestui stat, Ciudad de Bolivar, situat pe malul fluviului Orinoco. Au trecut mai bine de opt ani de când am fost prima oară în acest oraş provincial, plin de căldură, unde oamenii sunt amabili şi primitori.

După o noapte la hotel, de abia ne-am aşezat pe terasa unei cafenele că un bărbat se opreşte în fața noastră. Înalt, slab, ars de soare, cu o pălărie de pai pe cap, de vreo cincizeci de ani, îşi strânge ochii care aproape că dispar în spatele pleoapelor.

— Sau eu sunt nebun, sau tu eşti un francez numit Papillon, îmi spune.

— Nu eşti prea discret, frate. Dacă doamna care mă acompaniază n-ar fi la curent cu toate?

— Scuză-mă. Am fost aşa de surprins să te întâlnesc aici încât nici nu mi-am dat seama că am spus o prostie.

— Să nu mai vorbim despre asta şi aşază-te aici, la masa noastră. Este un vechi prieten, Marcel B. Sporovăim despre toate. Este mirat să mă vadă într-o formă aşa de bună şi-şi dă seama c-am reuşit să-mi fac o situație. Îi spun c-am avut mai ales mult noroc, căci el, sărmanul, nu trebuie să-mi spună că n-a prea reuşit, hainele vorbesc în locul lui. Îl invit la masă. După câteva pahare de vin chilian, ne povesteşte:

— Ei bine, da, doamnă, aşa cum mă vedeți, eram foarte voinic în tinerețea mea şi aveam tupeu! După prima mea evadare de la ocnă am ajuns în Canada şi m-am angajat, nici mai mult, nici mai puțin, decât în Poliția călare!

Trebuie să vă spun că sunt un fost cavalerist. Aş fi putut să rămân

acolo toată viața, dar, într-o zi, fiind beat, m-am luat la bătaie şi adversarul a căzut în cuțitul meu. A fost chiar aşa cum vă spun, doamnă Papillon. Canadianul a căzut în cuțitul meu.

Nu mă credeți, nu-i aşa? Ei bine, cum eram sigur că nici poliția canadiană n-o să mă creadă, am plecat repede, fugind, şi după ce am trecut prin Statele Unite, am ajuns la Paris. Desigur, denunțat de un şmecher, am fost închis, trimis la ocnă şi acolo l-am cunoscut pe soțul dumneavoastră. Am fost buni prieteni.

— Şi acum ce faci Marcel?

— Am o grădină de tomate la Morichales.,

— Merge?

— Nu prea. Câteodată, norii nu lasă soarele să iasă la iveală. Simți că este acolo, dar nu-l vezi. Numai că-ți trimite nişte raze invizibile ce-ți omoară roşiile în câteva ore

— Asta-i bună. De ce?

— Misterul naturii, frate. Cauza nu o ştiu, dar rezultatul îl cunosc.

— Sunteți mulți foşti ocnaşi pe aici?

— Vreo douăzeci.

— Fericiți?

— Mai mult sau mai puțin.

— Ai nevoie de ceva?

— Pe cuvânt, Papi, că dacă nu mă întrebai nu-ți spuneam nimic. Dar, cum simt că situația ta nu este prea rea, aş îndrăzni, scuzați-mă, doamnă, să-ți cer ceva foarte important.

Mă gândesc imediat: „Numai de n-ar fi ceva prea costisitor. „

— De ce anume ai nevoie? Spune-mi, Marcel.

— De-o pereche de pantaloni, de una de pantofi, de-o cămaşă şi de-o cravată.

— Haidem, urcă în maşină.

— Asta-i a ta? Bravo, amice, ai avut şansă!

— Da, multă şansă.

— Când pleci?

— În seara asta.

— Păcat, căci ai fi putut să-i duci pe miri cu maşina ta.

— Ce miri?

— Aşa-i că nu ți-am spus că am nevoie de țoale noi ca să mă duc la nunta unui fost ocnaş.

— Îl cunosc?

— Nu ştiu. Îl cheamă Maturette.

— Ce spui? Maturette?

— Da. Ce este extraordinar în asta. Ți-a fost duşman?

— Din contră, am fost buni prieteni.

Nu-mi vine să cred. Micul pederast, datorită căruia am reuşit să evadăm din spitalul de la Saim-Laurent-du-Maroni şi care a parcurs cu noi două mii de kilometri, pe o barcă, în plin ocean, este aici.

Nici vorbă să mai plecăm. A doua zi, asistăm la căsătoria lui Maturette cu o femeie simpatică, cu pielea de culoarea cafelei cu lapte. Nu puteam face mai mult decât să plătim cheltuielile şi să-i îmbrăcăm pe cei trei copii pe care-i avuseseră înainte de a se duce în fața preotului. Este una din rarele situații când regret că nu sunt botezat, căci asta mă împiedică să-i servesc drept martor.

Maturette locuieşte într-un cartier sărac, unde automobilul nostru provoacă senzație, dar are, totuşi, o căsuță a lui, din cărămidă, curată, cu bucătărie, duş, sufragerie. Nu mi-a povestit cea de-a doua evadare, nici eu pe-a mea. O singură aluzie la trecut:

— Cu mai mult noroc, am fi putut fi liberi cu zece ani mai înainte.

— Da, dar destinele noastre ar fi fost atunci altele. Sunt fericit, totuşi, Maturette, văd că şi tu ai un aer fericit.

Ne despărțim cu gâtlejul strâns de emoție, cu saluturile obişnuite: „la revedere”, „pe curând”!

Şi, continuându-ne drumul spre Ciudad Piar, oraşul care tocmai se naşte alături de zăcământul de fier ce trebuie exploatat, îi povestesc Ritei despre Maturette, despre extraordinarele răsturnări ale situațiilor din viață. Împreună cu el am fi putut muri de douăzeci de ori pe mare, am riscat totul, am fost prinşi, readuşi la ocnă, am făcut câte doi ani de Recluziune şi acum, când sunt în drum spre o nouă aventură, printr-un hazard extraordinar, nu numai că-l reîntâlnesc, dar asta se întâmplă chiar în ajunul căsătoriei sale, într-un moment în care ajunge şi el la o nouă situație, poate modestă, dar fericită! Şi ne gândim la acelaşi lucru, în acelaşi timp. „Trecutul nu înseamnă nimic, nu contează decât ce-ai devenit. „

La Ciudad Piar nu găsim nimic care să ne convină şi ne întoarcem imediat la Caracas pentru a cumpăra o afacere prosperă.

Rapid, găsim ceva care corespunde atât priceperii noastre, cât şi posibilităților noastre financiare. Este un restaurant, pe care proprietarii vor să-l vândă şi care nouă ne convine perfect, situat într-un loc foarte frumos, în apropierea parcului Carbobo. Începuturile la *Aragon* sunt foarte dificile-căci vechii proprietari veneau din Insulele Canare şi trebuie să transformăm totul. Servim meniuri pe jumătate franțuzeşti, pe jumătate venezueliene, iar clientela noastră se măreşte pe zi ce trece. Printre ei, mulți oameni cu profesiuni liberale: medici, dentişti, chimişti, avocați, industriaşi, de asemenea. Şi, în această ambianță plăcută, trec

lunile, fără niciun fel de întâmplări neplăcute.

Minunata veste ne-a sosit la ora nouă dimineața, într-o zi de luni, mai exact la 6 iunie 1956: Ministerul de Interne mă înştiința că cererea mea de naturalizare a fost aprobată.

Astăzi este ziua care mă recompensează pentru cei mai bine de zece ani petrecuți în Venezuela fără-ca autoritățile să aibă ceva să-mi reproşeze în viața pe care am dus-o ca viitor cetățean. Suntem în 5 iulie 1956, sărbătoarea națională. Voi jura credință drapelului noii mele patrii, cea care mă acceptă deşi îmi cunoaşte trecutul. Suntem trei sute rânduiți în fața drapelului. Rita şi Clotilde se află în publicul care asistă. Este greu de spus ce simt, atât de tare mi se zbat gândurile în cap şi inima în piept. Mă gândesc la ce mi-a dat acest popor venezuelian: ajutor material, ajutor moral, fără a mi se vorbi o singură dată de trecutul meu. Mă gândesc la legenda indienilor ianos-mamos, care trăiesc la frontiera braziliană, potrivit căreia ei sunt fiii lui Peribo, luna. Peribo, care era un mare luptător, fiind în pericol să fie omorât de numeroasele săgeți ale duşmanilor săi care-l atinseseră, a sărit atât de tare în sus, pentru a scăpa de moarte, încât s-a ridicat în aer. Urca tot mai sus şi din rănile sale se scurgeau picături de sânge care, atingând pământul, se transformau în ianos-mamos. Da, mă gândesc la această legendă şi mă întreb dacă Simon Bolivar, eliberatorul Venezuelei, nu şi-a semănat cumva şi el sângele pe acest pământ pentru a da naştere unei rase de oameni generoşi, cărora le-a lăsat moştenire ceea ce avea mai bun în el.

Se cântă imnul național. Toată lumea este în picioare. Privesc fix drapelul înstelat şi lacrimile mi se preling pe obraji.

Cu voce tare, împreună cu ceilalți, eu, care crezusem că nu voi mai cânta niciodată în viața mea un imn național, rostesc cuvintele imnului noii mele patrii.

Abajo cadenas… („Jos lanțurile… „)

Da, astăzi simt, într-adevăr, că lanțurile pe care le-am purtat au căzut pentru totdeauna. Pentru totdeauna.

— Jurați credință acestui drapel care este de acum şi al vostru.

Solemn, toți cei trei sute jurăm, dar sunt sigur că cel care-o face cu cea mai mare sinceritate sunt eu, Papillon, cel pe care patria sa l-a condamnat la ceva mai rău decât moartea, pentru o faptă pe care de fapt nu a comis-o. Da, dacă Franța este pământul meu, Venezuela este de acum cerul meu.

Capitolul 13 – După douăzeci şi şase de ani... – Copilăria mea

Evenimentele se precipită. Fiind venezuelian, pot cere un paşaport şi-l obțin repede. Tremur de emoție când îl am în mână. Tremur şi mai puternic când îl iau înapoi de la Ambasada Spaniei, cu o frumoasă viză de trei luni. Tremur când îmi este vizat la îmbarcarea pe vaporul *Napoli*, un frumos pachebot care ne duce pe Rita şi pe mine spre Europa, la Barcelona. Tremur primindu-l înapoi de la garda civilă, purtând viza de intrare în Spania. Acest paşaport, care a făcut din mine cetățeanul unei țări, reprezintă pentru mine o comoară atât de importantă încât Rita mi-a cusut, la fiecare buzunar interior al hainei, câte un fermoar pentru ca, în orice împrejurare m-aş afla, să nu-l pot pierde.

Totul este frumos în această călătorie, chiar marea când este furioasă, chiar ploaia când mătură puntea, chiar paznicul uricios al calei pachebotului, care mă lasă să cobor, în silă, ca să mă conving că automobilul Lincoln pe care l-am cumpărat înainte de plecare este bine amarat. Totul este frumos pentru că Rita şi cu mine avem sufletele în sărbătoare. Oriunde ne-am afla, în sufragerie, în bar sau în salon, fie că suntem singuri sau că este lume în jurul nostru, ochii noştri se caută pentru a-şi vorbi fără ca nimeni să ne audă. Căci, dacă ne ducem în Spania, aproape de frontiera franceză, avem un obiectiv precis la care ani de zile n-am încetat să mă gândesc şi ochii mei îi spun Ritei:

— Mulțumesc, Minouche. Datorită ție îi voi regăsi *pe ai mei*. Şi tu eşti cea care mă duci la ei.

Şi ochii ei îmi răspund:

— Ți-am spus că, într-o zi, când vei dori, unde vei dori, dacă ai încredere în mine, vei putea să-i îmbrățişezi pe ai tăi fară nicio teamă.

Într-adevăr, această călătorie, pregătită oarecum în grabă, îmi va da prilejul să-mi regăsesc familia, pe pământul Spaniei, la adăpost de poliția franceză. Sunt douăzeci şi şase de ani de când nu i-am văzut. Toți au fost de acord să vină să mă vadă. Vom petrece o lună împreună. la invitația mea. Luna lor de vacanță, luna august.

Zilele trec greu, una după alta, şi adesea rămân mult timp pe punte, ca şi cum această porțiune din vapor ar fi mai aproape de ținta noastră. Am trecut prin Gibraltar, am pierdut din nou pământul din vedere, ne apropiem de capătul călătoriei noastre.

Confortabil instalat într-un şezlong de pe puntea vaporului *Napoli*, ochii mei caută să străpungă orizontul unde ştiu că trebuie să apară, dintr-un moment într-altul, pământul Europei. Pământul Spaniei, lipit de cel al Franței.

1930-1956; douăzeci şi şase de ani. Aveam aproape douăzeci şi patru

de ani, acum am aproape cincizeci. O viață. Sunt oameni care mor înainte să ajungă la această vârstă. Inima îmi bate puternic când zăresc coasta. Pachebotul înaintează repede, tăind marea într-un fel de V enorm, a cărui bază se lărgeşte în urma noastră, se lărgeşte într-atât încât încet, încet, dispare şi se topeşte în mare.

Când am părăsit Franța la bordul vasului *La Martinière*, vasul blestemat, ocnă înainte de ocnă, care ne ducea în Guyana, şi când acesta s-a îndepărtat de coastă nu am mai văzut pământul, *pământul meu*, îndepărtându-se încetul cu încetul de mine pentru totdeauna (aşa credeam atunci), căci eram închişi în cuşti de fier, în fundul calei.

Şi astăzi, în haina mea de yachtman, bine păzit cu ajutorul fermoarului cusut special de Rita, se află noul meu paşaport, cel al noii mele patrii, al noii mele identități, „venezuelian". Venezuelian? Tu, un francez, din părinți francezi, mai mult chiar, institutori din Ardèche, de necrezut! Şi totuşi, aşa-i!

Iar acest pământ al Europei se apropie atât de repede încât încep să îi disting bine contururile… în acest pământ se odihnesc mama, tata, toți morții mei şi pe el trăiesc toți ai mei.

Mama? O mamă cum nu sunt multe, o adevărată zână, plină de tandrețe, o comuniune între ea şi mine atât de profundă încât nu eram, cred, decât o singură ființă.

Aveam cinci ani, poate, da, cinci ani, când bunicul Thierry mi-a cumpărat un frumos cal pe rotile. Este frumos, magnific, calul meu. Maro deschis, aproape roşcat, şi ce coamă! Neagră, din păr natural, atârnând în partea dreaptă.

Apăs atât de tare pe pedale încât, pe drum drept, bona mea este obligată să fugă pentru a rămâne lângă mine, apoi mă împinge puțin când urcăm o pantă pe care eu o numesc „coastă", apoi un alt drum drept, până la grădiniță.

Doamna Bonnot, directoarea, prietena mamei, mă întâmpină în fața grădiniței, îmi mângâie părul lung, buclat, care-mi cade pe umeri ca unei fetițe, şi-i spune portarului:

— Deschide larg poarta pentru ca Riri să poată intra pe calul lui cel mare.

Mândru ca Artaban, apăsând cu toată forța pe pedale, intru parcă zburând în curte. Întâi fac un tur de onoare, apoi cobor încet din şa şi-mi apuc calul de frâu ca şi cum mi-ar fi frică să nu plece de lângă mine. O îmbrățişez pe Thérèse, bona, care-i dă doamnei Bonnot pachețelul meu cu mâncare pentru gustare. Toți camarazii mei, băieți şi fetițe, vin să admire şi să mângâie această minune, unicul cal pe rotile din cele două sate, Pont-d 'Ucel şi Pont-d' Aubenas.

Sunt puțin trist când trebuie să fac ceea ce-mi spune mama în fiecare zi înainte de a pleca: să-l împrumut fiecăruia pe rând, dar o fac totuşi. Când sună clopoțelul, Louis, portarul, duce calul în curtea interioară, unde ne jucăm în mod obişnuit, iar noi, aşezați în rând, cântând „Nu ne vom duce în pădure”, intrăm în clasă.

Ştiu că, prin felul meu de a povesti, îi voi face pe unii să surâdă, dar, când îmi povestesc copilăria, vi se adresează nu un om de şaizeci şi cinci de ani, care scrie pentru cei din saloanele mondene, ci Riri din Pont-d’ Ucel, atât de profund s-a gravat în el această copilărie şi o descrie cu cuvintele pe care le întrebuința, cu cele pe care le auzea atunci; şi mama mea era „zâna” mea, şi surorile mele „surioarele”, eu eram „frățiorul” lor, şi tata n-a fost niciodată altceva decât „tata”.

Copilăria mea… O grădină în care cresc coacăze pe care le mănânc, împreună cu surorile mele, înainte de-a fi coapte; şi pere care ți se topesc în gură şi pe care nu aveam voie să le culegem înainte de-a ne spune tata, dar părul având crengile joase, prinse pe spaliere, mă târăsc ca un indian sioux, pentru ca nimeni să nu mă vadă de la vreo fereastră, şi mănânc în prostie, până mă apucă durerile de burtă.

Am deja opt ani, dar adorm adesea în brațele tatei sau ale mamei. Nu simt când sunt dezbrăcat şi nici când mâinile atât de gingaşe ale mamei îmi pun pijamaua. Adesea, când se aşază pe marginea patului meu, mă scol şi-mi trec brațele după gâtul ei şi o țin strâns, amestecându-ne respirațiile, şi mi se pare că trece mult timp, şi adorm fără să-mi dau seama când ea pleacă. Sunt cel mai răsfățat din toți; aşa mi se pare normal, sunt băiat, moştenitorul numelui familiei. Ele, surioarele mele, sunt mai mari ca mine, cu mult mai mari! Cea mare are unsprezece ani, cealaltă zece. Atunci, aşa trebuie să fie, nu?

Regele sunt eu, nu-i aşa, mamă? Ele sunt doar prințese.

Cât este de frumoasă mama, fină, subțire, elegantă întotdeauna! Dar de ce s-o mai descriu? Era cea mai frumoasă dintre mame, cea mai distinsă, cea mai blândă. Trebuia s-o vezi cântând la pian chiar şi atunci când, stând pe genunchi, pe un taburet, în spatele ei, îi acopeream ochii cu mânuțele mele. Nu-i aşa că-i extraordinar să ai o mamă care cântă la pian fără să vadă clapele şi partitura? De altfel, mama nu era destinată să fie institutoare, îți dai seama, nu-i aşa? Bunicul era foarte bogat şi mama n-a urmat şcoala publică… Ea si sora ei Léontine au urmat şcolile cele mai scumpe şi mai selecte din Avignon, ca toate fetele din lumea bună! Şi nu-i vina mamei dacă bunicului Thierry i-a plăcut să ducă o viață pe picior mare, cu caleaşca cu doi cai superbi, vineți-rotați, şi cu trăsurică din lemn de teck, da, de teck, trasă de un magnific cal negru, pentru drumurile de țară. Şi frumoasa mea

mamă, care n-ar fi trebuit niciodată să lucreze, cu zestrea ce-i era destinată, şi care ar fi meritat să facă o căsătorie remarcabilă, a ajuns să fie într-o bună zi o simplă institutoare. Sărmana mea mamă, care, din cauza tatălui ei, atât de bun, totuşi, dar trăind pe picior mare cât a putut (n-ai spune-o, dacă-l vezi acum), tot în chefuri la Avignon şi întâlnindu-se prea adesea cu frumoasele fermiere cu ocazia plimbărilor sale la ţară, s-a trezit fără zestre şi obligată să muncească!

Toate astea le-am prins din zbor din spusele celor mari, care vorbesc fără să dea atenţie unui copil, în special de la Tanti Online (Tanti Léontine), care l-a luat la ea, la Fabras, pe bunicul. De altfel, mama şi sora ei ar mai fi putut salva câte ceva, dacă bunicul n-ar fi avut ideea năstruşnică să-şi facă pe acoperişurile caselor sale de la Sorgue nişte grădini suspendate. „Se credea în Babylon”, spunea Tanti Ontine. Mama, cu blândeţe, o corecta: „Trebuie să recunoaştem, însă, că aceste grădini suspendate erau splendide. „Necazul este că, din cauza acestor „splendide” grădini, casele s-au deteriorat într-un aşa hal încât pereţii au trebuit să fie întăriţi cu bare de fier în formă de X. Rezultatul: casele, deşi atât de frumoase, au fost vândute pe un preţ de nimic.

Bunicul este formidabil. Are un barbişon şi o mustaţă albe ca zăpada, asemenea lui Raymond Poincaré. Ţinându-l de mână, merg cu el, dimineaţa, de la o fermă la alta. Deoarece este secretarul primăriei din Fabras, unde-mi petrec întotdeauna vacanţele –„trebuie să-şi câştige banii pentru tabac”, spune Tanti Léontine –are mereu de dus sau de luat hârtii de la ţărani. Am remarcat că mătuşa mea are dreptate când spune că se opreşte mai îndelung la o anumită fermă unde fermiera este frumoasă. El îmi explică, însă, că frumuseţea proprietăresei fermei unde zăbovim ceva mai mult nu are nici un amestec în toate astea. Îi place doar să discute cu ea, căci este foarte amabilă şi vorbeşte frumos. Şi eu sunt mulţumit, pentru că este singura fermă unde mi se permite să încalec pe un măgăruş şi unde pot s-o iau cu mine şi pe Mireille, care are vârsta mea şi care ştie mai bine decât vecina mea de la Pont-d'Ucel să se joace de-a tata şi mama.

„Cât suntem de fericiţi! „, spune uneori mama.

— Noroc că tata s-a ruinai, căci altfel nu l-aş fi cunoscut pe tatăl tău, cel mai minunat dintre oameni. De altfel, nici tu n-ai mai fi aici dacă nu mi-aş fi pierdut zestrea.

— Şi unde aş fi fost atunci?

— Departe, departe, dar sigur nu aici.

— O, mamă-zână, ce noroc am avut că bunicului i-au plăcut grădinile suspendate!

Am deja opt ani şi încep să fac prostii. Mă duc să înot pe ascuns în

Ardèche. Am învățat să înot singur, în râu; este adânc, dar nu are decât cinci metri lățime. Ne scăldăm goi, bineînțeles, şapte sau opt băieți. Trebuie să fim însă foarte atenți la paznicul moşiei. Mă arunc în râu. Trebuie să cazi pe burtă şi, datorită elanului cu care te-ai aruncat, să ajungi aproape de celălalt mal. Două sau trei mişcări rapide şi, uf!, am ajuns să mă agăț de trestii. La sosire, un băiat mai mare îi aşteaptă pe cei mai mici ca mine. Ne supraveghează foarte atent. El este cel care, la doisprezece ani, conştient de responsabilitatea pe care şi-a luat-o, îți întinde mâna şi te ajută să urci pe mal sau plonjează imediat şi te scoate la mal dacă n-ai putut să te agăți de trestii.

Ah! aceste zile însorite petrecute în apa râului Ardèche! Păstrăvii prinşi cu mâna! Nu mă întorc acasă decât după ce m-am uscat complet! Am părul tuns scurt de doi ani, cu atât mai bine, se usucă mai repede!

Alături de şcoala primară, unde ocupăm cele două locuințe de la primul etaj, deoarece tata predă la şcoala de băieți, iar mama la cea de fete, se află o cafenea ținută de familia Debannes. Mama ştie că la aceşti oameni cumsecade sunt în siguranță şi, de oriunde aş veni, îi răspund la întrebarea „De unde vii, Riri? „cu „De la Debannes". Dându-i această explicație, n-am probleme.

1914. Începe războiul şi tata pleacă. Ne-am dus să-l conducem la tren. Pleacă cu vânătorii de munte, dar e sigur că se va întoarce curând. Ne-a spus: „Să fiți cuminți, s-o ascultați pe mama, iar voi, fetelor, s-o ajutați la gospodărie, căci va trebui să predea la două clase, a mea şi a ei. Se va termina repede, toată lumea o spune". Şi, rămânând pe peronul gării, privim toți cum pleacă trenul şi pe tata cum ne face semn cu brațul, cu corpul scos pe jumătate afară pe fereastră ca să poată să ne privească mai mult timp.

Şi aceşti patru ani de război nu au nicio influență asupra fericirii de acasă. Ne-am restrâns puțin. Eu dorm în patul mare, cu mama, am luat locul tatei, care, pe front, se bate ca un viteaz ce este.

Patru ani în istoria lumii nu înseamnă nimic.

Patru ani pentru un puşti de opt ani sunt, însă, foarte importanți.

Cresc repede, ne jucăm de-a soldații şi de-a războiul. Mă întorc cu hainele rupte, plin de cucuie, dar învingător sau învins, întotdeauna mulțumit, niciodată plângând. Mama îmi pansează zgârieturile, îmi pune carne crudă pe ochiul vânăt. Mă ceartă puțin, cu blândețe. Niciodată nu strigă. Reproşurile îi sunt mai degrabă un murmur, surorile mele nu trebuie să audă că-mi face morală, totul rămâne numai între noi doi. „Fii cuminte, scumpul meu Riri, mama ta este obosită. Clasa asta cu şaizeci de elevi este epuizantă. Nu mai pot, îți dai seama, mă depăşeşte. Ajută-mă, comoara mea, fii ascultător şi drăguț. „Totul se

termină cu sărutări şi cu angajamentul că voi fi cuminte de la o zi până la o săptămână. Întotdeauna mi-am respectat contractele.

Sora mea mai mare are treisprezece ani şi Yvonne doisprezece. Eu rămân cel mai mic şi ele mă iubesc mult. Bineînțeles că le mai trag câteodată de păr, dar tot mai rar.

Pianul a fost închis în ziua când tata a plecat la război, nu va fi deschis decât atunci când va reveni.

Ni se fură din lemnele aşezate în curtea interioară a şcolii, mama este nervoasă, noaptea se teme. Mă lipesc de ea, o cuprind cu brațele mele de puştan şi sunt convins, şi i-o spun, că eu o protejez: „Să nu-ți fie frică, mamă, sunt bărbatul casei, sunt destul de mare pentru a te apăra. „Am dat jos din cui puşca tatei, am pus două cartuşe cu alice pentru mistreți. Într-o noapte, zâna mea s-a trezit, m-a scuturat şi, toată transpirată, mi-a spus la ureche:

— Am auzit hoți, au făcut zgomot trăgând de lemne.

— Nu-ți fie frică, mamă.

O liniştesc. Mă dau jos din pat, încet, ca şi cum din curte s-ar putea auzi un zgomot suspect din camera noastră. Am puşca în mână. Cu o grijă deosebită deschid fereastra care scârțâie puțin, îmi rețin respirația, apoi, trăgând cu o mână oblonul spre mine, cu vârful țevii scot cârligul şi, ținând patul puştii pe umăr, gata să trag în hoți, împing oblonul fără să fac vreun zgomot. Luna luminează curtea ca ziua şi se vede foarte bine că nu este nimeni. Grămada de lemne este tot simetric aşezată: „Nu-i nimeni, mamă, vino să vezi! „Şi amândoi, îmbrățişați, rămânem un moment la fereastră, liniştiți că nu sunt hoți şi mama este fericită să vadă că puiul ei este curajos.

Cu toată această fericire, la zece ani, fără tata acasă, fac destule pozne, cu toate că nu vreau s-o amărăsc pe buna mea zână, pe care o ador, dar sper că ea nu va afla nimic. O pisică legată de coadă de soneria unei case, bicicleta paznicului moşiei, care plecase pe cursul apei să prindă în flagrant nişte pescari, aruncată în Ardèche şi altele... Vânăm păsări cu praştia şi, de două ori, între zece şi unsprezece ani, eu şi micul Riquet Debannes luăm puşca tatei să împuşcăm un iepure pe care-l văzusem sărind într-un câmp de lucernă. Să scoatem şi să punem la loc puşca, fără ca mama să vadă, de două ori, a fost pentru noi o adevărată aventură.

1917. Tata este rănit. Are nişte schije mici de obuz în cap, dar viața nu-i este în pericol. Ştirea, sosită prin Crucea Roşie, este ca o lovitură violentă. Nu sunt strigăte, aproape deloc plânsete. Douăzeci şi patru de ore trec,. suntem toți gravi, mama a fost la ore, nu ştie nimeni nimic. O privesc pe mama, o admir. De obicei stau în primul rând din clasă,

astăzi m-am aşezat în ultimul ca să pot să-i supraveghez pe toți elevii, hotărât să intervin dacă vreunul din ei face vreo prostie în timpul orei. La ora trei şi jumătate, mama este la capătul puterilor. O simt, căci ar fi trebuit să începem ora de ştiințele naturale. Reuşeşte să se țină încă tare, dar scrie pe tablă enunțul unei probleme de aritmetică, spunându-ne: „Rezolvați singuri problema, trebuie să ies pentru câteva minute. „

Ies după ea şi o găsesc sprijinită de mimoza de lângă uşa de la ieşire. Plânge, n-a mai rezistat, draga mea mamă. Surorile mele nu sunt aici, sunt la Şcoala Superioară de la Aubenas, se întorc pe la ora şase.

Mă lipesc de ea. Eu nu plâng. Din contră, încerc s-o încurajez şi inima mea de copil găseşte un răspuns convingător când îmi spune, plângând în hohote: „Sărmanul tău tată este rănit”, ca şi cum eu n-aş fi ştiut; „Cu atât mai bine, mamă, aşa suntem siguri că războiul a luat, sfârşit pentru el şi că se va întoarce acasă. „Şi deodată mama îşi dă seama că am dreptate.

— Da, e adevărat! Ai dreptate, dragul meu, tata va reveni în viață!

O sărutare pe fruntea mea, un sărut pe obrazul ei şi, mână în mână, revenim în clasă.

Coasta Spaniei se apropie, pot distinge petele albe ale caselor. Coasta se apropie cum se apropie vacanța mare din 1917, petrecută la Saint-Chamas, unde tata este afectat la paza depozitului de muniții. Rănile nu au urmări prea grave, doar nişte tulburări datorate acelor schije infime care l-au lovit la cap şi nu pot fi încă operate. Este clasat auxiliar, frontul nu mai este pentru el.

Nu se găsesc locuințe din cauza fluxului de refugiați. Oamenii trăiesc chiar şi în grote. Tata a făcut însă un miracol: institutoarea din Saint-Chamas i-a lăsat apartamentul ei pentru întreaga perioadă de vacanță. Două luni cu tata! în locuința şcolii se află de toate, până şi o marmită norvegiană!

Suntem toți împreună, plini de bucurie, sănătoşi, fericiți. Mama este radioasă, noi am ieşit cu bine din acest război, dar el continuă pentru alții şi mama ne spune mereu: „Nu trebuie să fim egoişti, dragii mei, să ne gândim numai la noi sau doar să ne jucăm. Nu trebuie să ne petrecem tot timpul alergând sau culegând fructe,trei ore pe zi trebuie să ne gândim şi la ceilalți. „

Şi o însoțim pe mama la spital, unde, în fiecare dimineață, se duce să ridice moralul răniților şi să-i îngrijească. Fiecare dintre noi trebuie să facă ceva util, să împingă căruciorul unui rănit grav, să dea brațul unui orb şi să-l ajute să se deplaseze, să facă fese, să le oferim bolnavilor fructele pe care le-am păstrat pentru ei, să le scriem scrisori, să ascultăm poveştile celor ce nu se pot ridica din pat despre familiile lor

şi, în special, despre copiii lor.

Dar vacanţa se apropie de sfârşit şi, în timp ce ne întoarcem spre casă, la Vogiie, mama se simte atât de rău încât trebuie să ne ducem la Lanas, la treizeci de kilometri de Aubenas, la sora tatei, mătuşa Antoinette, institutoare şi ea.

Suntem ţinuţi departe de mama, doctorul diagnosticând o boală contagioasă necunoscută, luată, desigur, când i-a îngrijit pe indochinezi la Saint-Chamas.

Surorile mele intră interne la Şcoala Superioară de la Aubenas, iar eu intru intern la Şcoala Superioară de băieţi tot de aici.

Se pare că mama se simte mai bine. Cu toate astea, sunt trist, am refuzat să mă duc să mă plimb cu ceilalţi băieţi, azi, duminică. Surorile mele au venit să mă vadă şi se întorc la internatul lor. Le conduc în afara şcolii. Rămân singur şi arunc un briceag într-un platan. Aproape că la fiecare lansare briceagul intră în scoarţa copacului.

Îmi petrec astfel timpul pe drum, în faţa şcolii, cu inima strânsă. Drumul vine dinspre gară, care se află la cinci sute de metri.

Am auzit un tren şuierând când a sosit şi când a plecat. Nu aştept pe nimeni şi, deci, nu privesc în lungul drumului de unde vin cei ce-au coborât din tren.

Şi-mi lansez briceagul fără încetare. Ceasul meu din oţel arată ora cinci. Soarele apune, mă jenează acum, aşa că îmi schimb poziţia. Şi atunci, observ semnele morţii care înaintează încet spre mine.

Mesagerii ei, cu capul plecat, cu feţele ascunse de voaluri negre ce cad până la pământ, au ajuns aproape de mine; îi recunosc uşor cu toate veşmintele lor cernite, pe mătuşa Ontine, pe mătuşa Antoinette, pe bunica din partea tatei şi, în spatele lor, pe bărbaţii care vin după ele, ca şi când ar vrea să se ascundă. Tata, aproape îndoit de mijloc, şi cei doi bunici, toţi îmbrăcaţi în negru.

Nu m-am îndreptat spre ei, n-am făcut nicio mişcare, cum aş fi putut? Sângele mi se oprise parcă în vene, inima încetase să mai bată, ochii voiau să plângă, dar parcă se blocaseră şi ei şi nu mai lăsau nicio lacrimă să curgă. Grupul s-a oprit la mai mult de zece metri de mine. Nu îndrăznesc, nu, mai mult decât atât, le este ruşine să-mi adreseze un singur cuvânt; desigur, o simt, ar prefera să fie morţi ei înşişi decât să-mi spună ceea ce am aflat deja, pentru că această deghizare în prevestitoare ale nenorocirii îmi spune totul fără să fie nevoie ca ei să emită vreun sunet: „Mama ta a murit, a murit singură. „Cine a fost lângă ea? Nimeni, pentru că eu, dragostea ei cea mai mare, nu eram acolo. Moartă şi îngropată fără s-o fi văzut, moartă fără să-mi fi dat nicio sărutare. Tata, ca la război, în tranşee, trece înainte. A reuşit

aproape să se îndrepte. Biata-i faţă mi se pare imaginea suferinţei celei mai disperate, lacrimile îi curg fără încetare, eu tot nu mă mişc, el numi întinde braţele, ştie bine că nu pot face nicio mişcare. În sfârşit, ajunge până la mine, mă ia în braţe, fără să rostească niciun cuvânt. Atunci, în sfârşit, izbucnesc în hohote de plâns, când îl aud spunându-mi: „A murit rostindu-ţi numele. „Şi cad leşinat.

Casa în care a venit mătuşa Antoinette ca s-o înlocuiască pe mama şi, de asemenea, să preia cele două clase de şcoală, casa cu bunica şi bunicul din partea tatei, casa unde m-au readus pentru că le-a fost teamă să mă lase intern la şcoală, casa unde un biet bătrân şi două femei încearcă să-mi dea tandreţe, tata fiind încă mobilizat, casa unde fiecare cameră este pentru mine un sanctuar, fiecare obiect o relicvă, casa care, chiar plină de soarele acestui sfârşit de vară, mi se pare lugubră şi tristă, fără speranţe, casa unde bunicul spune că tata trebuie să revină în curând, dar el întârzie să revină, casa unde totul mă irită, totul mă răneşte, unde gesturile, cuvintele, chiar cele mai sincere, nu pot avea asupra mea decât un rezultat contrariu, casa aceasta nu mai este casă.

„Mama nu mi-ar fi spus aşa ceva niciodată şi, în plus, nu au dreptul să creadă că se pot substitui unei mame cum a fost a mea! „Nu vreau să mai aud cuvinte dulci, pot accepta amabilităţi, atenţii de la mătuşi, bunici, dar nu cuvinte pe care ţi le poate spune doar o mamă. Nu vreau să fiu legănat, răsfăţat de oricine. Le spun toate astea celor două femei minunate, fără să strig, fără să mă revolt, ci aproape ca pe o rugăminte. Au înţeles, cred.

— Nu vreau să mai locuiesc aici. Daţi-mă intern, voi avea destul timp să-mi petrec vacanţele în această casă, nu-i nevoie să mai stau şi cât sunt la şcoală.

Vacanţa, de ce vacanţa aici? Nu-i posibil, nu se poate admite aşa ceva, ar fi un sacrilegiu să râzi sau să te joci în această casă. În timpul vacanţei mă voi duce la Fabras, la mătuşa Ontine, unde, păzind caprele şi mieii cu prietenii mei, mă voi juca în locuri pe unde frumoasa mea mamă *nu a fost niciodată*.

Războiul s-a sfârşit. Tata s-a întors. Un domn a venit să-l vadă, au mâncat brânză şi au băut câteva pahare cu vin roşu. Au trecut în revistă morţii din regiune, apoi vizitatorul a spus următoarele cuvinte: „Am ieşit destul de bine din acest război, nu, domnule Charrière? Şi cumnatul dumneavoastră, de asemenea. Dacă n-am câştigat nimic, nici n-am pierdut nimic, „

Am ieşit înaintea lui din casă, noaptea se lăsase, aştept ceva mai

încolo să treacă şi-i trimit cu praştia o piatră chiar în cap. Se duce ţipând la nişte vecini ca să-l ajute să-şi îngrijească rana sângerândă. Nu înţelege cine a putut să dea cu piatra în el şi nici de ce. Nu ştie că a primit această piatră pentru că a uitat să o treacă în lista victimelor de război pe cea mai importantă dintre ele, pe aceea a cărei pierdere este ireparabilă pentru mine. Mama mea.

Nu, nu am ieşit prea rău din acest nenorocit de război…

Şi, în fiecare toamnă, la începutul anului şcolar, mă întorc la Crest, în regiunea Drame, ca intern la Şcoala Superioară, unde mă pregătesc pentru intrarea la Şcoala de Arte şi Meserii de la Aix-en-Provenee.

Şi, în fiecare an, fugim de casa noastră, tata, eu şi surorile mele, şi ne petrecem vacanţele la Fabras. Vacanţe formidabile, totuşi, căci tata are pentru noi aceleaşi cuvinte ca şi mama, aceleaşi gesturi, căldura mamei.

La şcoală, devin violent. Joc rugby, la deschidere. Îi plachez dur pe adversari, nu le fac cadouri, dar nici nu aştept ca ei să-mi facă.

De şase ani sunt intern la Crest, şase ani de când sunt un elev bun, în special la matematici, şase ani de când am zero la purtare. Iau parte la cele mai neaşteptate trăsnăi. Regulat, o dată sau de două ori pe lună, mă bat cu unii dintre colegii mei, întotdeauna joia Duminica ies să mă plimb sau joc rugby.

Dar joile, ziua de vizită a părinţilor, nu se poate să nu-mi sară mai totdeauna ţandăra. Imposibil să fac altfel.

Mamele vin să-şi vadă fiii, îi duc la masă în oraş, iar după-amiezele, când este frumos, n-au altceva mai bun de făcut decât să se plimbe eu ei prin curtea şcolii, pe sub castani. Mi-am promis în fiecare miercuri să nu mai privesc spectacolul de la fereastra bibliotecii. Nu-i însă nimic de făcut şi a două zi nu mă pot abţine. Mă aşez în locul de unde pot vedea foarte bine tot ce se întâmplă. Şi aşa descopăr două mentalităţi, care, fiecare în felul ei, mă scot din sărite.

Mai întâi, sunt cei care au mame cu corp urât, sau prost îmbrăcate, sau cu un aer de ţărănci. Ăstora parcă le-ar fi ruşine. Îi privesc cu atenţie. Da, este adevărat pe Dumnezeul meu! Le este ruşine! Ah, laşii, ticăloşii, scârboşii! îţi dai imediat seama de asta. În loc să se plimbe prin curte, de-a lungul şi de-a latul, se aşază pe o bancă într-un colţ şi nu se mai mişcă de acolo. Nu vor ca mamele lor să fie văzute, le ascund, şi-au dat seama, deja, aceşti ticăloşi ce înseamnă oamenii instruiţi şi distinşi şi, înainte chiar de a ajunge ingineri, absolvenţi ai Şcolii de Arte şi Meserii, vor să-şi uite originea. Sunt tipi care vor fi capabili mai târziu, surprinşi de vizita inopinată a părinţilor picaţi în mijlocul unei adunări de oameni ajunşi, să-i ducă la bucătărie şi să le spună invitaţilor:

„Scuzați-mă, sunt nişte rude îndepărtate din provincie. „

Cearta nu-i greu de început cu cei din această categorie. Când văd pe vreunul dintre ei expediindu-şi mama care-l jenează înainte de ora până la care aceasta ar putea rămâne cu el şi dacă nefericitul intră în biblioteca de unde l-am observat, îl atac rapid:

— Spune, Pierrot, de ce-ai expediat-o atât de repede pe mama ta?

— Era grăbită...

— Nu-i adevărat. Eşti un mincinos, mama ta ia trenul pentru Gap la ora şapte. Am să-ți spun eu de ce-ai expediat-o: pentru că-ți este ruşine cu ea. Îndrăzneşte să spui că nu este adevărat, ticăloşule!

Din aceste bătăi ies întotdeauna victorios. Mă bat atât de des încât am devenit expert în scrima cu pumnii. Chiar când primesc mai multe lovituri decât adversarul, nu-mi pasă. Sunt aproape fericit. Dar niciodată nu mă bat cu unul mai slab ca mine.

Cealaltă specie care mă scoate din sărite, cea cu care mă bat ca un turbat, este aceea pe care eu o numesc a fanfaronilor. Sunt cei care au o mamă frumoasă, elegantă, distinsă. Când ai şaisprezece, şaptesprezece ani te afişezi din orgoliu cu o astfel de mamă, iar ei defilează prin curte, umflându-se în pene la brațul mamelor lor, făcând fel de fel de fasoane care mă exasperează.

De fiecare dată când unul dintre ei face prea mult pe fanfaronul –ceea ce pentru mine constituie aproape o provocare –sau dacă mama lui are un mers care mi-l aminteşte pe acela al mamei mele, sau dacă poartă mănuşi pe care le scoate şi le ține în mână, atunci nu mai rezist, înnebunesc de-a binelea.

De abia s-a întors vinovatul, că mă şi reped asupra lui.

— Nu e cazul să faci pe grozavul, țărănoiule, cu o mamă îmbrăcată după moda de anul trecut! A mea era mai frumoasă, mai fină, mai distinsă decât a ta! Bijuteriile ei erau adevărate, nu tinichele ca ale mamei tale! Chiar cineva care nu se pricepe poate să-şi dea seama!

Nu-i nevoie să spun că majoritatea celor pe care-i atac astfel nu aşteaptă să termin pentru a-mi da un pumn în gură. Adesea, această lovitură mă face să-mi pierd complet capul. Mă bat cu ei ca un vagabond, le dau lovituri de cap, de picior, de cot în lupta corp la corp; o adevărată fericire clocoteşte în mine, ca şi cum aş strivi toate mamele care au îndrăzneala să fie la fel de frumoase şi de elegante cum a fost a mea.

Este, într-adevăr, ceva care mă depăşeşte. Nu pot face altfel. De la moartea mamei, când aveam aproape unsprezece ani, am păstrat în mine acest fier înroşit al nedreptății pe care mi-a făcut-o destinul! La unsprezece ani nu înțelegi moartea, nu o accepți. Ca cei în vârsta să

moară, mai treacă-meargă. Dar mama mea, zâna plină de tinerețe, de frumusețe, sănătate, care mă iubea atât de mult, cum de-a fost, oare, posibil să moară? Nu este însă vorba numai de atât, pentru că acest lucru abject care este moartea trebuie să-l înțelegi şi să-l accepți. Nu este posibil, nu, nu este posibil! Ar trebui să ascundeți toate mamele din lume dacă vreți să nu mă revolt. Şi încă ceva! Cred c-aş fi fost capabil să fiu gelos şi pe mielul pe care oaia îl linge ca să-l facă să nu mai behăie.

Datorită unei bătăi de acest gen viața mea şi-a schimbat cursul cu lotul.

Într-adevăr, individul ăla nu avea dreptul să se culce liniştit după comedia pe care o jucase toată după-amiaza. Pretențios, mândru de cei nouăsprezece ani ai lui, de succesele lui la matematică, primul dintre candidații la viitorul concurs de intrare la Şcoala de Arte şi Meserii. Mare, foarte mare, deloc sportiv, căci toceşte tot timpul, dar foarte puternic. Într-o zi, în timpul unei plimbări, a ridicat singur un trunchi de copac, ceea ce ne-a permis să ajungem la gaura unde se ascunsese un şoarece de câmp.

Şi tocmai el s-a găsit să dea un întreg spectacol în acea joi! O mamă înaltă, cu talia aproape la fel de subțire, nu, să fim drepți, la fel de subțire ca a mamei, cu o rochie de culoare deschisă, albă cu buline bleu, cu mâneci bufante. Dacă ar fi vrut să copieze o rochie a mamei, n-ar fi reuşit mai bine. Ochi mari, negri, o pălăriuță împodobită cu o voaletă din tul alb.

Şi viitorul candidat la Şcoala de Arte şi Meserii s-a fălit cu ea prin curte toată după-amiaza, în lung şi-n lat, de-a curmezişul, în cerc, în diagonală. Se sărută adesea, parcă ar fi doi îndrăgostiți. Ar fi trebuit să fiu eu în locul lui, mama mea ar fi trebuit să se sprijine de brațul meu, foarte uşor, ca o gazelă, şi eu aş fi sărutat-o pe obrajii atât de dulci.

De îndată ce-a rămas singur, îl atac.

— Ei, tu! Eşti la fel de bun artist de circ ca şi la matematică. Nu te credeam atât de…

— Ce te-a apucat, Henri?

— M-a apucat că trebuie să-ți spun că o expui pe mama ta ca pe un urs la circ, dorind să-ți uluieşti colegii. Ei bine, pe mine nu m-ai uluit deloc. Căci mama ta este un nimic pe lângă a mea, este asemenea cocotelor de lux pe care le-am văzut vara trecută la Vals-les-Bains!

— Am să te pocnesc dacă nu taci din gură. Retrage tot ce-ai spus. Ştii că sunt mai puternic decât tine.

— Te dezumfli? Ştiu că eşti mai puternic ca mine. Atunci, ca să ne echilibrăm forțele, ne vom bate în duel, fiecare cu un compas cu vârful ascuțit. Du-te şi caută-l pe-al tău, eu îl voi aduce pe al meu. Dacă nu

eşti un rahat, dacă eşti capabil să te aperi, pe tine şi pe maică-ta de trei parale, te aştept în spatele toaletelor peste cinei minute.

— Voi fi acolo.

Câteva, minute mai târziu, se prăbuşea cu vârful compasului meu înfipt adânc chiar deasupra inimii.

Tata a fost chemat imediat. Este înalt, de aproape un metru optzeci, puțin greoi, cum poate fi fiul unui institutor şi al unei țărănci. Are o față rotundă, foarte blândă, ochi căprui deschis, cu pete aurii,. o privire plină parcă de întrebări, aproape copilărească, poate din pricina numeroşilor elevi pe care i-a avut şi a căror copilărie s-a reflectat în ochii lui ca într-o oglindă. Mi se pare firesc faptul că ochii lui au păstrat, ca şi cum ar fi fost impregnat în ei, ceva foarte pur, misterios, pe care numai copilul îl are: naivitatea, naturalețea.

Pentru el, moartea mamei nu a fost doar o pierdere înfiorătoare. Această moarte nu a provocat în el o rană care se cicatrizează încetul cu încetul, ci o poartă în el la fel de dureroasă ca în prima zi. Dragostea lui totală, exclusivă, Loulou, cum îi spunea el, nu mai există fizic, dar, nemaiputând să o simtă alături, s-a refugiat în propria lui suferință douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Şi, totuşi, fruntea îi este senină. Nu pare a fi brăzdată de durere sau griji. Nimic nu lasă să se vadă efortul supraomenesc pe care-l face ca să continue să trăiască, să se ocupe de copiii lui şi ai altora. Numai că nu mai poate râde; cânta, nici chiar fredona. Ridurile sunt în interiorul lui, al inimii. În ciuda acestor riduri, se forțează să rămână senin şi natural. Ştiu că, aşa cum făcea şi înainte, renunță la o partidă de vânătoare dacă unul dintre elevi are nevoie de meditații pentru a reuşi la un examen. Şi cum în sat şi în împrejurimi se ştie că-i plac undițele, trebuie să vezi la intrare acel enorm buchet de undițe pentru a înțelege câți puşti, cu răbdare, cu blândețe, au fost conduşi de el spre succes.

Am de acum şaptesprezece ani când ieşim de la judecătorul de instrucție însărcinat cu cazul meu. L-a sfătuit pe tata, dacă vrea să oprească acțiunea judiciară, să mă facă să semnez un angajament pentru intrarea în marină. Semnez la jandarmeria de la Aubenas pentru o perioadă de trei ani.

Tata nu m-a certat cu adevărat pentru lucrul grav pe care l-am comis.

— Dacă înțeleg bine, şi aşa cred, Henri (îmi spune Henri când vrea să fie sever), ai propus să vă bateți cu o armă pentru că adversarul tău era mai puternic?

— Da, tată.

— Ei bine, rău ai făcut. Numai golanii se bat aşa. Şi tu nu eşti un

golan, dragul meu.

— Nu.

— Uite în ce poveste te-ai vârât şi ne-ai vârât pe toți. Gândeşte-te la durerea pe care i-ai provocat-o mamei tale acolo unde este.

— Nu cred că i-am provocat durere!

— De ce Henri?

— Pentru ea m-am bătut.

— Ce vrei să spui?

— Că nu suport să-i văd pe camarazii care mă sfidează cu mamele lor.

—Am să-ți spun, Henri, că nu pentru mama ta te-ai luat la bătaie, nici acum, nici altădată. Nu din dragoste adevărată pentru ea. Adevărul este că eşti un egoist, înțelegi? Ai vrea, pentru că fatalitatea ți-a luat-o pe mama ta, ca nici ceilalți copii să n-aibă nimic. Nu este bine, ar fi nedrept, şi asta mă miră la tine. Şi eu sufăr când mă întâlnesc cu un coleg care merge cu soția lui la braț. Nu pot să nu mă gândesc la fericirea lor, la acea fericire pe care şi eu meritam s-o am, mai mare poate decât a lor, dacă n-ar fi fost acea dramatică nedreptate a sorții. Numai că eu nu sunt gelos pe ei, din contră, le doresc să nu li se întâmple ceva la fel de oribil ca mie.

Dacă ai avea cu adevărat sufletul mamei tale, te-ai bucura de bucuria altora. Iată, ca să ieşi din situația asta ingrată, trebuie să pleci acum la marină. Cel puțin trei ani care nu vor fi uşori. Şi eu voi fi pedepsit, căci, toți aceşti ani, copilul meu va fi departe de mine.

Iar apoi mi-a spus o frază care s-a gravat foarte adânc în mintea mea:

— Ştii, dragul meu, nu există o anumită vârstă la care să devii orfan. Să-ți aduci aminte de asta toată viața.

… Sirena pachebotului *Napoli* mă face să tresar şi-mi şterge din fața ochilor amintirea acestui trecut îndepărtat, imaginea mea la şaptesprezece ani, când, împreună cu tata, ies de la jandarmeria unde am semnat angajamentul pentru marină. Dar, imediat după aceea, îmi apare în față un alt moment, poate cel mai disperat, momentul când l-am văzut ultima oară pe tata.

Eram într-unul din acele sinistre vorbitoare ale închisorii La Santé, separați de un culoar lat de un metru fiecare în spatele unui grilaj, într-un fel de celulă. Ruşinea, dezgustul pentru tot ceea ce a însemnat viața mea de până atunci şi l-a adus pe tata aici, pentru treizeci de minute, în această cuşcă de fiare, mă strâng parcă de gât.

Nu a venit să-mi reproşeze că sunt suspectul numărul unu într-o afacere murdară de-a tagmei. Este aici, cu aceeaşi față răvăşită pe care o avea când mi-a anunțat moartea mamei. A intrat singur în această

închisoare, ca să-şi vadă încă o dată puiul, măcar pentru o jumătate de oră, nu cu intenția să-i reproşeze proasta conduită, să-l facă să simtă consecințele acestei afaceri pentru onoarea şi pacea familiei. Nu-mi spune „Eşti un fiu rău”, nu, îmi cere scuze că nu a ştiut să mă crească.

Nu vine să spună: „Te acuz de!... „, ci, din contră, îmi spune ultimul lucru la care m-aş fi aşteptat, cel care, mai mult decât orice reproş din lume, putea să mă atingă în adâncul inimii:

— Dacă ai ajuns până aici, puiule, este din cauza mea. Iartă-mă, da, iartă-mă, pentru că te-am răsfățat prea mult.

Şi, pe această mare Mediterană, pe care pachebotul *Napoli* îşi croieşte acum drum cu atâta uşurință, m-am îmbarcat la bordul vasului *Thionville*, după ce-am petrecut câteva săptămâni la Depozitul 5 al Marinei din Toulon. Este un avizo, o navă de mic tonaj, fin şi rasat, unde totul a fost conceput pentru viteză. Nici cel mai mic confort, doar imensa cală pentru cărbuni.

Nimic nu putea fi mai ostil decât climatul de disciplină de fier al marinei din acel an 1923. În plus, marinarii fiind clasați de la unu la şase, după nivelul lor de instruire, eu mă găseam la cel mai înalt nivel, şase. Şi acest tânăr de şaptesprezece ani, atunci ieşit din clasele preparatorii pentru Şcoala de Arte şi Meserii, acest tânăr nu înțelege şi nu poate să-şi însuşească această supunere oarbă, imediată, în fața unor ordine date de nişte distinşi caporali de marină cu un nivel intelectual destul de scăzut. Au, cel mult, clasa a treia ca instruire generală. Toți sunt bretoni sau aproape toți. Nu am nimic contra bretonilor. Buni marinari, buni la tăvăleală, ceea ce nu se poate contesta. Dar, în ce priveşte psihologia, asta-i cu totul altceva.

Intru imediat în conflict cu ei. Nu pot să mă supun unor ordine fără cap şi coadă. Refuz să urmez orice curs de specializare, ceea ce era normal având în vedere studiile mele, şi sunt imediat catalogat în echipa indisciplinaților, a celor ce nu-s buni la nimic, a celor „fără specialitate”.

Corvezile cele mai grele, cele mai plictisitoare, cele mai cretine sunt pentru noi. „Eşti un bun la nimic? Ei bine, vom face din tine un bun la toate. „Corvezile la cartofi, curățirea W. C.-urilor, lustruirea obiectelor de aramă, „valsul confetilor” (încărcarea la bord a cărbunilor în brichete de cinci kilograme, pe care trebuie să le aranjezi în cală ca pe nişte cărți în bibliotecă), spălarea punții, toate astea sunt pentru noi.

— Ce faceți aici, v-ați adăpostit în spatele coşului?

— Domnule contramaistru, abia am terminat de spălat puntea.

— A, da! Ei bine, luați-o de la început, dar de data asta de la pupă spre proră, şi să frecați mai bine, dacă nu, veți mai auzi de mine!

Cretinul ăla este de cincisprezece ani în marină. Nivel de instruire,

poate doi. Se spune că nici măcar nu este breton de pe coastă, că este un „țărănoi”, un țăran din interiorul regiunii.

Un marinar arată atât de bine cu pomponul lui, cu bluzonul cu guler mare albastru, cu bereta tip plăcintă trasă puțin pe-o ureche, cu ținuta bine ajustată, la fantezie, cum se spune. Dar noi, cei buni la nimic, nu avem dreptul să ne retuşăm uniformele. Cu cât suntem mai urât îmbrăcați, cu cât avem aerul mai nenorocit, eu atât sunt şi contramaiştrii mai fericiți. Atunci, nu avem altă soluție decât să suprasolicităm. „Arțăgoşii” nu încetează să inventeze tot felul de trăznăi şi să comită greşeli destul de grave. Aşa că, de fiecare dată când ajungem la chei, „facem bordul” şi ne petrecem noaptea în oraş. Unde să ne ducem? în bordeluri, bineînțeles. Eu şi alți doi prieteni ne-am descurcat de minune. Fiecare are tipa lui cu care face dragoste pe gratis, dar care îi mai dă şi câte o bancnotă, două ca să mănânce sau să bea un păhărel. Nu noi le-am agățat, ci ele pe noi. Ne întoarcem spre arsenal, spre ora patru dimineața, frânți de oboseală şi puțin amețiți de băutură.

Nu-i prea greu să trecem de paznici. Reperăm o santinelă arabă.

— Cine-i acolo? Răspunde sau trag. Parola? Nu ştii, nu treci.

— Tu, arăboiule, tu n-o ştii! Cu căpățâna ta ca o tărtăcuță, ai şi uitat-o deja!

— Eu am uitat-o? Azi este „Rochefort”!

— Ai dreptate, aşa-i!

O ştergem şi ne îndreptăm spre o altă santinelă.

— Cine-i? Parola!

— Rochefort.

— Bine, treceți.

Pedepsele se înmulțesc. Cincisprezece zile de arest, apoi treizeci. Ca să-l punem la punct pe un bucătar care a refuzat să ne dea o bucată de carne şi o bucată de pâine după o corvoadă la cartofi, îi furăm o pulpă întreagă, bine rumenită, cu ajutorul unui cârlig pe care îl introducem prin gaura de aerisire de deasupra cuptorului în timp ce el s-a întors cu spatele. O devorăm în magazia de cărbuni. Rezultatul: patruzeci şi cinci de zile în închisoarea marinei, unde aflu că ordinul „La piele” înseamnă să rămânem goi în întregime. Nu ştiați? Şi mă trezesc gol, în curtea închisorii, în plină iarnă, la Toulon, în fața unui bazin cu apă aproape înghețată, în care suntem obligați să ne aruncăm.

Pentru o beretă de marinar, care nu valorează nici măcar zece franci, ajung în fața consiliului de disciplină. Motivul: distrugere de efecte militare.

În marină, în tot cazul, în acea vreme, toată lumea îşi deformează

bonetele. Nu pentru a le distruge, nu, ci doar pentru a fi în pas cu moda. Bonetele se umezesc, apoi, îndoite, sunt întinse cât mai tare cu putinţă şi, după ce sunt lărgite şi li se pune un fel de balenă, în formă de cerc, în interior, capătă forma unei plăcinte. Cum spun fetele: „Este foarte drăguţă o bonetă-plăcintă. „Mai ales când are şi un pompon de culoarea morcovului, bine ajustat cu foarfecele. Toate fetele din oraş, indiferent de rangul lor în societate, cred că atingerea unui pompon le aduce noroc şi trebuie să plătească pentru asta cu un sărut.

Şeful nostru are necazuri cu copiii lui, care întâmpină dificultăţi la trecerea examenului de absolvire. E convins că nu este vina lor, ci a institutorilor, care îi întreabă în mod special, la oral, despre ceea ce ei nu ştiu. Nu cum procedează cu propriii lor copii: între ei îşi fac favoruri, se întrajutorează. Şi cum eu sunt fiu de institutor…

— Fiecare la rândul lui, Charrière. Aici, cu mine, nu te poţi aştepta la favoruri. Din contră!

Am devenit oaia neagră a acestui tâmpit. Nu mă scapă din ochi, mă persecută fără încetare. Astfel că, de trei ori, o şterg fără învoire. Dar niciodată nu lipsesc mai mult de cinci zile şi douăzeci şi trei de ore, căci după ce trec şase zile eşti dat dezertor. Dezertor aş fi putut să ajung la Nisa. Am petrecut noaptea cu o fată teribilă şi m-am sculat prea târziu. Încă o oră şi aş fi dezertor. Mă îmbrac în viteză şi plec în fugă în căutarea unui agent de poliţie care trebuie să mă aresteze. Zăresc unul, mă reped la el şi… cer să mă aresteze. Este un bonom, indulgent.

— Haide, puştiule. Nu trebuie să te enervezi aşa! Te întorci la navă şi le explici. Toţi au fost o dată tineri.

Degeaba îi explic că, peste o oră, voi fi considerat dezertor, nu vrea să înţeleagă nimic. Atunci, iau o piatră de pe jos, mă întorc spre o vitrină şi spun:

— Dacă nu mă arestaţi, la trei sparg vitrina!

— Parcă e turbat puştiul ăsta! Hai la post!

Deci, pentru că am deformat o bonetă de marinar ca s-o fac mai elegantă sunt trimis la secţia disciplinară de la Calvi, în Corsica. Nimeni nu putea bănui că acesta era primul meu pas spre ocnă.

Secţiile disciplinare înseamnă în primul rând *la camise*, „cămaşa". Eşti obligat să porţi această ţinută specială. De la sosire eşti întâmpinat de un „comitet de primire" însărcinat să te claseze fie ca un adevărat *camisard*, fie ca un nenorocit, fie ca un pederast. Această mică ceremonie simpatică se numeşte „demonstraţia". Trebuie să le dovedeşti că eşti un bărbat, bătându-te succesiv cu unul, doi, trei pensionari mai vechi. Cu antrenamentul de la Şcoala Superioară de la Crest, mă descurc destul de bine. După al doilea adversar, care se alege cu o buză spartă

şi cu nasul strivit, vechii pensionari opresc „demonstrația”. Sunt trecut în rândul adevăraților *camisards*.

La camise. Lucrez la viile unui senator corsican. De la răsăritul soarelui până la apusul lui, nicio pauză, niciun fel de favoare, trebuie să fim domoliți, noi, căpățânoşii. Nici nu mai suntem marinari. Aparținem celui de-al 173-lea regiment de infanterie din Bastia. Revăd şi acum cetatea Calvi, cei cinci kilometri pe care-i parcurgem până la Calenzona unde lucrăm, cu târnăcopul sau lopata pe umăr, întoarcerile în pas de marş la închisoare. Este de nesuportat, inuman. Ne revoltăm şi, cum mă număr printre capii revoltei, sunt trimis împreună cu alți doisprezece într-o tabără disciplinară mai dură, cea de la Corle.

O cetățuie, sus pe munte, şase sute de trepte de urcat şi de coborât de două ori pe zi ca să ne ducem să muncim aproape de gară la amenajarea unui teren de sport pentru soldații din contingent.

În acest infern, în această adunătură de brute, primesc o scrisorică de la Toulon, pe care mi-o dă pe ascuns un civil din Corte: „Dragul meu, dacă vrei să scapi din acea adevărată galeră, taie-ți degetul mare. Legea spune că lipsa degetului mare, cu sau fără metacarpian, atrage clasarea printre auxiliari, iar dacă e vorba de o pierdere datorată unui accident survenit în timpul serviciului comandat, ea aduce cu sine incapacitatea permanentă în serviciul armatei, deci reformarea. Legea din 1831, dispoziția din 23 iulie 1883. Te aştept, Clara”. Adresa: Le Moulin Rouge, cartierul rezervat, Toulon.

Nu mi-a trebuit mult ca să pun totul la cale. Munca noastră constă în extragerea din munte, zilnic, a aproape doi metri cubi de pământ pe care-i transportăm cu roaba, la cincizeci de metri mai departe, de unde se încarcă în camioane ceea ce nu folosim la nivelarea terenului. Lucrăm în echipe de câte doi. Pentru a nu fi acuzat de mutilare voluntară, ceea ce m-ar costa cinci ani de *camise* în plus, nu trebuie să-mi tai degetul cu un obiect ascuțit.

Împreună cu coechipierul meu, un corsican, Franqui, am atacat muntele la bază, săpând un fel de grotă. Este de ajuns o lovitură de târnăcop şi tot ce este deasupra se va prăbuşi peste mine. Paznicii care ne supraveghează sunt duri. Sergentul Albertini este tot timpul după noi, la doi sau trei metri. Asta face manevra ceva mai dificilă, dar este important să fie aşa, pentru că, dacă totul se petrece cum trebuie, el va fi un martor imparțial.

Franqui a plasat chiar la intrarea în grotă o piatră mare, foarte ascuțită; îmi voi aşeza degetul pe ea şi îmi voi astupa gura cu o batistă ca să nu se audă nici cel mai mic strigăt când Franqui mi-l va strivi cu o altă piatră de aproape zece kilograme. Voi dispune de cinci sau şase

secunde pentru a face să se prăbuşească apoi pământul peste mine. Nu se poate să dăm greş. Vor fi nevoiți să-mi amputeze degetul, chiar dacă nu se rupe complet.

Sergentul se află la trei metri de noi, curățîndu-şi încălțările de pământ. Franqui ia piatra, o ridică sus şi loveşte cu putere. Degetul este strivit. Zgomotul loviturii s-a confundat cu cel al târnăcoapelor, sergentul nu a văzut nimic. Două lovituri de târnăcop şi pământul se prăbuşeşte peste mine, sunt ca şi îngropat. Urlete, strigăte de ajutor, sunt degajat şi apar plin de pământ şi cu degetul complet sfărâmat. Sufăr, de altfel, ca un damnat. Totuşi, reuşesc să-i spun sergentului:

— O să vedeți, or să spună că am făcut asta în mod intenționat.

— Nu, Charrière, am văzut accidentul, sunt martor. Sunt sever, dar corect. Voi spune ce-am văzul, nu-ți fie teamă.

Două luni mai târziu, reformat şi cu pensie, cu degetul mare îngropat la Corte, sunt transferat la Depozitul 5 al Marinei din Toulon, de unde sunt eliberat.

M-am dus să-i mulțumesc Clarei, la Moulin Rouge. Este de părere că lipsa acelui deget de la mâna stângă nici nu se observă şi că cu patru sau cinci degete, o mângâi la fel de bine. Asta-i principalul. Adio, Marină, secții disciplinare şi tot tacâmul!

— S-a schimbat ceva în tine, fiule. Nu ştiu prea bine ce. Sper că cele trei luni petrecute în mijlocul acelor băieți răi n-au lăsat prea multe urme.

Sunt aici, cu tata, în casa copilăriei mele, unde m-am întors imediat după ce-am fost reformat. O fi, oare, ceva schimbat profund în mine?

—Nu pot să-ți răspund, tată, nu ştiu. Cred că sunt ceva mai violent, mai puțin dispus să urmez regulile de viață cu care m-ai deprins când eram mic. Probabil că ai dreptate, ceva s-a schimbat în mine. O simt aici, în această casă, unde am fost atât de fericit cu mama şi surorile mele. Sunt mai puțin şocat de faptul că mă aflu acum doar cu tine. Probabil, am devenit insensibil.

— Ce vei face?

— Ce mă sfătuieşti?

— Să-ți cauți de lucru, repede. Ai douăzeci de ani acum, copile. Două concursuri. Unul la Privas, pentru poştă, celălalt la

Avignon, pentru o slujbă în administrația militară. Bunicul Thierry m-a însoțit.

Scrisul şi oralul au mers foarte bine. Dacă nu sunt primul, sunt probabil printre primii zece. Şi cum sunt o sută zece posturi de ocupat, am trecut hopul. Am intrat în joc. Nu văd niciun inconvenient să urmez

sfaturile tatei, voi fi funcționar. Eram sincer. Le datoram asta tatei şi mamei. Vroiam să duc o viață demnă şi cinstită. Dar azi, când scriu aceste rânduri, nu pot să nu mă întreb cât timp ar fi reuşit, oare, micul Charrière, totuşi fiul unui institutor, să rămână un umil funcționar cu tot ceea ce fierbea în el.

La citirea rezultatului primit cu poşta de dimineață, tata, bucuros, se hotărăşte să dea o mică petrecere în cinstea mea. Mătuşa Léontine, unchiul Dumarché, bunicul Thierry, bunica. O plăcintă enormă, o sticlă de şampanie adevărată, fiica unui coleg al tatei invitată la ceremonie. „Ar fi o soție remarcabilă pentru fiul meu. „

Bucuria, pentru prima oară după zece ani, pluteşte parcă în casă. La un moment dat, îmi reproşez acest lucru, dar, apoi, accept ca, pentru prima oară după moartea mamei, să se râdă aici. Accept, deoarece hotărârea de a trăi cum au trăit şi ei, ca nişte oameni cumsecade, le-o ofer amândurora, mamei şi tatei.

Încredere, certitudine pentru viitor.

—Henri a ieşit al treilea la concurs. Deci, înainte să împlinească douăzeci de ani, are deja o frumoasă carieră în fața lui.

M-am plimbat prin grădină cu tânăra pe care tata şi-o doreşte probabil ca noră şi care ar putea –este sigur de asta –să-l facă fericit pe fiul lui. Este drăguță, bine educată, aproape distinsă şi foarte inteligentă. Ceva mă atrage în mod deosebit la ea: mama ei a murit la naştere, deci sunt mai bogat ca ea în dragoste maternă. Nu voi mai fi inginer diplomat al Şcolii de Arte şi Meserii, dar voi avea totuşi o bună situație.

Două luni mai târziu, cade bomba!

„Deoarece n-ați putut aduce un certificat de bună purtare de la marină, regretăm că trebuie să vă anunțăm că nu puteți intra în serviciile noastre. „

Tata nu-i acasă în dimineața în care factorul îmi aduce mandatul de pensionar, cu restanțele pe ultimele şase luni. Tata, după primirea scrisorii care a făcut să-i piară toate iluziile, este trist şi nu prea vorbăreț. Suferă.

De ce să continui aşa? Haide, o valiză, câteva schimburi şi profit de prezența tatei la adunarea institutorilor de la Aubenas ca să dispar.

Bunica mă surprinde pe scară.

— Unde te duci, Henri?

— Mă duc unde nu mi se cere certificatul de bună purtare pentru timpul cât am fost în marină. Mă duc să-l caut pe unul dintre cei pe care l-am cunoscut la secția disciplinară de la Calvi; el mă va învăța să trăiesc în afara acestei societăți în care am crezut ca un tâmpit şi care

ştie că nu mai am ce aştepta de la ea. Mă duc la Paris, în Montmartre, bunico.

— Ce vei face?

— Nu ştiu încă. Dar sunt sigur că nimic bun! Adio, bunico, îmbrățişează-l pe tata din partea mea!

Pământul se apropie foarte repede de noi, se disting de acum toate ferestrele caselor.

Mă întorc după un lung, foarte lung voiaj, ca să-i întâlnesc pe ai mei, pe care nu i-am mai văzut de douăzeci şi şase de ani.

Cum arată, oare, familia mea? Cu toții, timp de mai bine de douăzeci de ani, au trăit forțându-se să mă uite. Eram mort pentru ei, pentru copiii lor nu existasem niciodată, numele meu nu era amintit în nicio împrejurare. Sau, poate, foarte rar, în intimitate, în discuțiile cu tata. De numai cinci ani, au trebuit, puțin câte puțin, să-i dea un chip, pentru copiii lor, unchiului Henri care trăieşte în Venezuela.

Da, au fost nevoiți, probabil, să facă efortul de a-l şterge pe nepotul lor, pe fratele lor, pe unchiul copiilor lor de pe lista oamenilor ce trebuie iubiți. Acum cinci ani, am început să ne scriem. Ei îmi trimit scrisori drăguțe, pline de afecțiune. Dar, oricum, sunt prizonierii trecutului, ai societății în care trăiesc. Scrisori –este foarte drăguț din partea lor –pot să-mi trimită, dar nu le este frică de ce va spune lumea, nu se tem, oare, de întâlnirea cu un frate care a fost la ocnă şi a evadat, iar acum le-a dat întâlnire în Spania?

Nu aş vrea să vină să mă vadă numai dintr-un sentiment de datorie, aş vrea să vină cu inima plină de adevărate şi bune sentimente pentru mine.

Dacă ar şti, totuşi…

Dacă ar şti, în timp ce această coastă, care s-a îndepărtat atât de repede când eram îmbarcat pe *La Martinière*, se apropie acum atât de încet, dacă ar şti că, în timpul anilor cât am zăcut în ocnă, am fost mereu cu ei!

Dacă surorile mele ar putea să vadă filmele despre copilăria noastră pe care mi le-am proiectat în memorie în carcerele, celulele, cuştile de fier de la Recluziune!

Dacă ar şti că m-am hrănit cu amintirea lor, a tuturor celorlalți care alcătuiau familia noastră, luând de la ei forța de-a învinge imposibilul, de-a găsi pacea în disperare, uitarea de-a fi prizonier, refuzul sinuciderii, dacă ar şti că lunile, zilele, orele, minutele, secundele anilor de singurătate completă, de linişte absolută, au fost pline până la refuz de cele mai mici întâmplări din copilăria noastră!

Coasta se apropie din ce în ce mai mult, se vede Barcelona, vom intra curând în port. Huu! Huu! Se aude urletul sirenei. Şi am o poftă nebună să-mi pun mâinile pâlnie la gură şi să strig plin de bucuria de-a trăi: „Hei; voi, toţi, sosesc! Veniţi fuga! „, aşa cum le strigam când eram copil pe pajiştile din Fabras, când găseam un loc cu violete. „Am luat totul", striga Yvonne, trăgând cu degetul un cerc imaginar, indicând astfel că toate violetele ce se găseau în acel cerc erau ale ei. „Şi eu bucata asta", spunea Nene, întotdeauna generoasă. Eu nu arătam niciun loc în mod special, dar, foarte repede, adunam câte violete puteam, fără să ţin seama de „proprietăţile" celorlalţi.

— Ce faci aici, dragul meu? Te caut de-o oră! Am coborât şi în cală, la maşină.

Fără să mă ridic de pe şezlong, o iau pe Rita de mijloc, ea se apleacă şi mă sărută pe obraz. Şi abia acum realizez că, dacă mă îndrept spre întâlnirea cu familia mea, cu toate întrebările pe care mi le pun şi cu toate întrebările pe care am să le pun alor mei, am aici, lângă mine, familia mea, cea pe care eu am întemeiat-o, cea care m-a adus până aici. Şi, găsind că este extraordinar ceea ce poate să facă dragostea adevărată, îi spun:

— Draga mea, priveam, retrăind trecutul, pământul care se apropie, unde sunt morţii şi viii mei.

Barcelona. Maşina strălucitoare ne aşteaptă pe chei, cu toate valizele bine aranjate în portbagaj; traversăm oraşul fără să zăbovim aici, nerăbdători să ajungem chiar în această zi cu soare la frontiera franceză. Dar, două ore mai târziu, emoţia este atât de puternică încât sunt obligat să trag pe dreapta drumului, incapabil să mai conduc.

Cobor, ochii mei sunt parcă orbiţi de peisajul pe care-l privesc: pământurile cultivate, platanii uriaşi, trestiile care tremură, acoperişurile de paie sau de ţiglă roşie ale fermelor şi căsuţelor, plopii care cântă în vânt, pajiştile pe care şi-au dat întâlnire toate nuanţele de verde, vacile care pasc făcând să le sune tălăngile de la gât, oh, viile cu frunzele ce nu reuşesc să ascundă toţi ciorchinii de struguri. Această parte din Catalonia se asemănă atât de mult cu peisajul în care mi-am petrecut copilăria de parcă toate acestea ar fi ale mele dintotdeauna; de când m-am născut, am văzut aceleaşi culori, aceeaşi vegetaţie, chiar aceleaşi culturi, m-am plimbat mână în mână cu bunicul pe aceleaşi arături şi i-am dus tatei tolba în zilele de vânătoare, când o încurajam pe căţeaua noastră, Clara, să stârnească un iepure sau un stol de potârnichi. Până şi barierele ce mărginesc proprietăţile sunt la fel ca cele din amintirile mele. Şi micile canale de irigaţie prin care curge apa,

având din când în când pusă o scândură, ca un stăvilar, pentru a dirija apa spre un loc anume; nu-i nevoie să mă duc să mă uit mai de aproape, ştiu că sunt broaşte şi că doar cu o sfoară de care este prins un cârlig şi cu un petec de pânză roşie aş putea să pescuiesc, cum am făcut-o de atâtea ori!

Uit cu totul că această câmpie este în Spania, atât de mult se aseamănă cu valea Ardèche-ului sau a Rhône-ului.

Şi această natură pe care am uitat-o, atât de diferită de cea în care am trăit anii din urmă, meritând şi ea în felul ei să fie admirată, această multitudine de parcele care se pierd la orizont, îngrijite precum grădinile parohiilor sau ale institutorilor, ei bine, această natură pune cu totul stăpânire pe mine, ca o mamă care-şi strânge la piept fiul atât de mult aşteptat. Este normal, de altfel, căci nu sunt eu, oare, fiul acestui pământ?

Şi acolo, pe şosea, între Barcelona şi Figueras, încep să plâng. Îndelung, până când mâna Ritei, încet, foarte încet, îmi mângâie ceafa şi-mi spune: „Să-i mulțumim lui Dumnezeu că ne-a adus până aici, atât de aproape de Franța ta, la două, trei zile de întâlnirea cu ai tăi. „

Ne oprim la hotelul cel mai apropiat de frontiera franceză. A doua zi, Rita ia trenul şi se duce la Saint-Péray ca s-o aducă pe Tanti Ju. Cât lipseşte Rita, voi închiria o vilă. M-aş fi dus chiar eu, dar, pentru poliția franceză sunt încă un evadat din Guyana. Am găsit o vilă foarte frumoasă la Rosas, chiar la marginea plajei.

Doar câteva minute de aşteptare, Papi, şi-o vei vedea coborând din tren pe cea care l-a iubit pe tatăl tău, cea care a cultivat în propriul ei cămin prezența şi sufletul mamei tale, cea care ți-a scris scrisorile acelea atât de frumoase care însuflețeau în tine amintirea celor care te-au iubit şi pe care şi tu i-ai iubit atât

Rita coboară prima. Cu atenții de fiică, o ajută să coboare pe Tanti Ju, o femeie înaltă, bine făcută, cu o mină sănătoasă, ca a femeilor de la țară. Urmează apoi valiza pe care i-o dă un domn politicos.

Cele două brațe puternice mă cuprind, mă strâng la piept, îmi transmit căldura vieții şi alte mii de lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte. Aceste brațe parcă îmi spun: „în sfârşit! După douăzeci şi şase de ani, chiar dacă tatăl tău nu mai este, chiar dacă mama ta te-a părăsit acum treizeci şi nouă de ani, cineva te întâmpină în locul lor; eu sunt aceea, şi mă aflu aici pentru amândoi. Ei sunt în mine, tu ştii asta, şi nu numai brațele mele te strâng, nu sunt doar două brațe, ci sunt şase, sunt cele care-ți aparțin pentru totdeauna şi care-ți spun, copile, că n-am încetat niciodată să te iubim. Niciodată timpul n-a putut, câtuşi de puțin, să atenueze imaginea ta, niciodată nu am crezut că ai

fost vinovat, niciodată nu ți-am şters numele de pe lista celor ce ne erau dragi. Şi, mai ales, Riri, copilul nostru risipitor, care te întorci acum la noi, să nu spui, să nu şopteşti, nici măcar să nu gândeşti că trebuie să ne ceri. iertare, căci te-am iertat demult. „

Şi, ținând-o pe Rita de mijloc de-o parte şi pe-a doua mea mamă de cealaltă, ieşim din gară, uitând complet că valizele nu-şi urmează proprietarii decât dacă le duce cineva.

Şi Tanti Ju țipă de bucurie ca o fetiță minunându-se în fața superbului automobil al copiilor ei, şi Tanti Ju se miră că, în momente atât de emoționante, valizele nu participă la miracolul care se produce şi nu-şi urmează cu propriile lor picioare proprietarii transfigurați de bucurie. Şi Tanti Ju îmi spune să mă duc să caut valiza aia fără suflet, dar, în acelaşi timp, continuă să vorbească cu copilul ei, deloc neliniştită că nimeni nu se grăbeşte să se ducă, ca şi când ar gândi: „Dacă mi-am pierdut valiza, n-am pierdut mare lucru, atâta pagubă, dar mi-ar părea rău dacă, pentru a o recupera, ar trebui să mă despart, măcar pentru câteva minute, de copilul meu abia regăsit. „

Era ora unsprezece dimineața când am sosit, cu Rita şi Tanti Ju, şi este ora trei dimineața, a doua zi, când, în sfârşit, moartă de oboseală din cauza călătoriei, a vârstei, a emoțiilor, a celor şaisprezece ore cât ne-am împărtăşit amintirile, Tanti Ju, în camera în care m-am dus s-o îmbrățişez, adoarme pe umărul meu cu o figură de copil.

Am căzut pe patul meu şi am adormit imediat, distrus, măcinat, la capătul puterilor, fără suflul şi energia necesare pentru a rămâne treaz. Explozia unei mari bucurii te dă gata, ca şi cea mai mare nenorocire.

Cele două femei s-au trezit înaintea mea şi mă scoală din somnul meu profund pentru a-mi spune că este ora unsprezece dimineața, că soarele străluceşte, că cerul este albastru, că nisipul este cald, că tartinele şi cafeaua mă aşteaptă, că trebuie să dejunăm în viteză dacă vrem să ajungem la timp la frontieră ca s-o luăm pe sora mea şi familia ei, care trebuie să sosească pe la ora două. „Mai bine mai devreme, îmi spune Tanti Ju, căci cumnatul tău o să conducă repede ca să evite să încaseze o praftură din partea familiei nerăbdătoare să te vadă. „

Am parcat maşina aproape de postul de vamă şi de polițistul spaniol. Iată-i!

Sosesc pe jos, fugind, lăsându-l singur pe cumnatul meu care trebuie să stea la coadă, cu Citroen-ul lui, la vama franceză.

Prima care aleargă spre mine cu brațele întinse este sora mea Hélène. Trece în fugă fâşia de pământ al nimănui, de la un post la altul, din Franța în Spania. Mă îndrept spre ea, cu stomacul strâns de emoție. La

patru metri unul de altul ne oprim şi ne privim drept în ochi. Este ea, Nene din copilăria mea; este el, Riri, frățiorul meu dintotdeauna, spun privirile noastre pline de lacrimi. Şi ne aruncăm unul în brațele celuilalt. Straniu. Pentru mine, această soră care are de acum cincizeci de ani este surioara mea dintotdeauna. Nu-i văd fața îmbătrânită, nu văd nimic decât că scânteia ce-i animă privirea este aceeaşi şi că trăsăturile ei, pentru mine, nu s-au schimbat.

Îi uităm pe toți ceilalți, atât de mult rămânem unul în brațele celuilalt. Rita i-a îmbrățişat deja pe toți copiii. Aud cum îi spun: „Cât eşti de frumoasă, tanti! „Atunci mă întorc, o las pe Nene şi-o împing pe Rita în brațele ei, spunându-i: „Iubeşte-o, căci ea m-a adus până Ia voi. ”

Cele trei nepoate ale mele sunt splendide, cumnatul în plină formă, arătând foarte emoționat că mă întâlneşte. Nu lipseşte decât primul lor născut, Jacques, mobilizat din cauza războiului din Algeria.

Şi plecăm spre Rosas, Lincoln-ul în față, cu surioara mea alături de mine.

Această primă cină, în jurul unei mese rotunde, n-o voi uita niciodată. Din când în când, picioarele-mi tremură atât de tare sub masă că trebuie să le țin cu mâna.

1930-1956. Atâtea lucruri li s-au întâmplat atât lor, cât şi mie. Ce drum lung am parcurs, cu ce lupte pentru a ajunge aici, cu ce obstacole de trecut! în timpul mesei nu le vorbesc despre ocnă. Îl întreb doar pe cumnatul meu dacă, din cauza condamnării mele, au avut cumva necazuri. Mă asigură, amabil, că nu, dar bănui cât au suferit ştiind că fratele şi cumnatul lor se află la ocnă. „Nu ne-am îndoit niciodată de tine şi, chiar dacă ai fi fost vinovat, te-am fi plâns, dar nu te-am fi renegat. „

Nu, nu le povestesc nimic despre ocnă, nu le povestesc nimic despre proces. Pentru ei şi –o cred sincer acum –pentru mine adevărata mea viață începe când, datorită Ritei, l-am înmormântat pe omul cel vechi, pe aventurier, pentru a-l reînvia pe Henri Charrière, pe micul Riri, fiul unui institutor din Ardèche.

Căminul meu s-a mărit, familia a fost regăsită. Nepoatele mele sunt uluite să descopere un unchi căzut din cer cu o maşină americană extraordinară şi care le povesteşte atâtea despre indieni şi despre viața lui în America de Sud. Adevăratul unchi din America. Ne adorăm.

Luna august a trecut parcă prea repede pe plaja de la Rosas.

Am regăsit gesturile mamei în cele ale surorii mele atunci când îşi cheamă puii. Am regăsit strigătele din copilărie, râsul fără motiv, exploziile de bucurie ale tinereții mele petrecute pe plaja de la Palavas,

unde ne duceam cu părinţii.

O lună, treizeci de zile, cât este de lungă într-o carceră, singur cu tine, dar cât este de scurtă în mijlocul alor tăi pe care i-ai regăsit! Sunt de-a dreptul beat de fericire. Nu numai că mi-am regăsit sora şi cumnatul, dar am descoperit şi alte fiinţe pe care am toate motivele să le iubesc, nepoatele mele, necunoscute până mai ieri, iar astăzi atât de apropiate ca şi când ar fi fiicele mele.

Sunt pe plajă cu Rita, bucuroasă că mă vede atât de fericit. Este un triumf pentru ea, cel mai frumos cadou pe care putea să li-l facă, şi să mi-l facă: să ne reunească, în sfârşit, fără să ne fie teamă de poliţia franceză. Sunt pe plajă, pe jumătate adormit, este foarte târziu, poate miezul nopţii. Rita este şi ea lungită pe nisip, cu capul pe coapsele mele, iar eu îi mângâi părul.

— Mâine îşi iau toţi zborul, Cât de repede a trecut timpul, dar cât a fost de minunat! Este adevărat, dragă, nu trebuie să ceri prea mult de la viaţă, totuşi, sunt trist, vezi tu, să mă despart de ei. Când ne vom mai revedea, oare, costă atât de mult un asemenea voiaj!

— Ai încredere în viitor, sunt sigură că-i vom revedea cât de curând. I-am însoţit până la frontieră. O iau cu ei pe Tanti Ju. La aproape o sută de metri de frontiera franceză ne-am despărţit. N-au curs lacrimi pentru că le-am mărturisit speranţa mea în viitor: peste doi ani vom petrece nu o lună, ci două luni împreună.

— Este adevărat, unchiule?

— Bineînţeles, dragele mele, este sigur.

Citroenul negru se depărtează încet. Stăm în picioare în mijlocul drumului şi Rita se sprijină de braţul meu. Sunt cu toţii întorşi spre noi şi ne fac semne cu mâna până când o altă maşină se opreşte în spatele lor, prezentându-se la vama franceză.

La revedere, tuturor! Cine poate să ştie dacă ne vom mai revedea.

O săptămână mai târziu, cealaltă soră debarcă pe aeroportul din Barcelona, singură. N-a putut veni cu familia. La coborârea din avion o recunosc imediat printre cei patruzeci de pasageri, iar ea, fără să ezite o secundă, se îndreaptă spre mine după ce iese din vamă.

Trei zile şi trei nopţi, căci, având în vedere timpul pe care-l poate petrece cu noi, nu vreau să pierdem niciun minut, trei zile şi trei nopţi, aproape tot timpul, ne-am cufundat în amintiri. Afecţiunea dintre ea şi Rita a fost reciprocă, astfel că am stat tot timpul împreună, povestindu-ne ea viaţa ei, iar eu ce se putea povesti din a mea.

Ai pierdut prima manşă, procurorule, şi voi juraţi francezi atât de satisfăcuţi de voi înşivă când l-aţi auzit pe judecător condamnându-mă „pe viaţă", rezultat al verdictului vostru atât de echilibrat, de perspicace,

de cinstit şi drept! Niciunul, nici ceilalți n-ați prevăzut că omul pe care l-ați condamnat la o moarte lentă, dar sigură va ajunge mult timp după aceea, este adevărat, dar va ajunge totuşi într-o zi la o sută de metri de frontiera franceză şi-i va regăsi pe ai lui.

Şi nu se află nici ascuns într-un tufiş, întorcând capul să vadă dacă nu e urmărit, nu a venit să ceară ajutorul sau sprijinul familiei lui, nu a venit aici ca un învins, urmărit, cerşind firimituri de dragoste, nu, a venit ca un învingător, învingător al verdictului vostru inuman şi nedrept, învingător al lui însuşi pentru că s-a cumințit şi a acceptat să trăiască aşa cum trăieşte toată lumea, învingător prin faptul că există, prin reuşita lui în fața tuturor, şi pentru a le arăta aceasta a venit cu maşina cea mai frumoasă din lume, cea mai pretențioasă, prin luxul ei insolent.

Două zile mai târziu, soseşte de la Tanger mama Ritei. Atingându-mi cu mâinile obrajii, mă sărută spunându-mi: „Fiul meu, sunt fericită că o iubeşti pe Rita şi că ea te iubeşte. „înconjurat de aureola părului ei alb, chipul îi străluceşte de-o frumusețe senină, plină de blândețe, pe care am îndrăgit-o de la început la Rita.

Am rămas prea mult în Spania, bucuria umplându-ne zilele care trec aşa de repede. Nu ne putem întoarce cu vaporul, şaisprezece zile înseamnă acum prea mult pentru noi, aşa că luăm avionul (maşina va fi îmbarcată mai târziu pe un vas), căci ne aşteaptă restaurantul.

Totuşi, facem o scurtă plimbare prin Spania şi, în grădinile suspendate ale Granadei, această minune a civilizației arabe, la piciorul turnului „Mirador", citesc, gravate în piatră, aceste cuvinte ale unui poet:

Dale limosna, mujer, que no hay en la vida nada comme la pena de ser ciego en Granada, ceea ce înseamnă „Dă-i de pomană, femeie, căci nu este mai mare tristețe în viață decât să fii orb în Granada. „

Ba da, este ceva mai trist decât să fii orb la Granada, este să ai douăzeci şi patru de ani, să fii tânăr, sănătos, plin de încredere în viață, nedisciplinat, da, şi nu prea cinstit, dar nu corupt, în orice caz nu un ucigaş, şi să fii condamnat pe viață, pentru crima altuia; asta înseamnă să dispari pentru totdeauna, iremediabil, fără speranță, condamnat de viu la descompunere, morală şi fizică, fără să ai măcar o şansă la o sută de mii sau un milion de-a mai ridica într-o zi capul şi de-a mai fi om.

Câți oameni, oare, pe care o justiție implacabilă, un sistem penitenciar inuman i-au sfărâmat şi distrus încetul cu încetul n-ar fi preferat să fie orbi la Granada! *Eu sunt unul dintre aceia!*

Capitolul 14 – Barurile de noapte – Revoluția

Avionul cu care am plecat de la Madrid aterizează lin la Maiquetia, aeroportul Caracasului. Prietenii şi fiica noastră ne aşteaptă. După douăzeci de minute, iată-ne din nou acasă. Câinii se gudură de bucurie că ne văd, indianca noastră, care face parte de-acum din familie, ne tot întreabă:

— Ce face familia lui Henri, Señora? Şi pe mama Ritei cum ai găsit-o, Henri? Cu atâția oameni care vă iubesc acolo, am crezut că n-o să vă mai văd întorcându-vă. Mulțumesc lui Dumnezeu, sunteți aici, „întregi".

Da, mulțumită lui Dumnezeu suntem aici, întregi, cum spune Maria. Mai mult decât întregi, căci comuniunea care s-a stabilit cu ai noştri este foarte importantă pentru mine. Este imposibil să trădez încrederea pe care ei o au în mine. Sub niciun pretext nu mă voi comporta urât în viitor. Cel puțin voi face chiar şi ceea ce pare imposibil pentru asta.

Lupta pentru viață continuă. Vindem restaurantul, mă săturasem de fripturi cu cartofi prăjiți, de rață cu portocale şi altele. Cumpărăm un bar de noapte, *Caty-Bar*.

Un bar de noapte la Caracas este un loc unde clientela nu este alcătuită decât din bărbați, căci găsesc aici fete care să le țină de urât, să le vorbească şi, în special, să-i asculte, să bea cu ei sau, dacă nu prea le este sete, să-i ajute puțin. Este o viață complet diferită de viața de zi, mult mai intensă, deloc liniştită, dar care îți permite ca în fiecare noapte să descoperi ceva nou şi interesant: cel de-al doilea eu al fiecărui client al barului.

Senatori, deputați, bancheri, avocați, ofițeri, înalți funcționari

vin noaptea pentru a scăpa de tensiunea acumulată în timpul zilei, pentru a se defula şi a oferi a doua zi imaginea unei vieți exemplare, a unei conduite fără cusur în diferitele lor activități. Dar, la *Caty-Bar*, fiecare îşi dă arama pe față. Aici se produce explozia, respingerea ipocriziei sociale la care sunt constrânşi, uitarea grijilor de la serviciu sau din familie, aici răsună strigătul de eliberare al unor oameni din clasa burgheză care s-au săturat să fie înlănțuiți de conveniențe şi să se teamă de ce va spune lumea.

Toți, fără excepție, redevin tineri pentru câteva ore. Cu ajutorul alcoolului, se desprind din lanțurile convenienților sociale şi trăiesc din plin libertatea de a striga, de a discuta, de a face pe Don Juanii cu cele mai frumoase fete din bar. La noi nu se merge însă mai departe, căci fetele sunt ținute din scurt de Rita care nu permite nici uneia dintre ele să părăsească barul în timpul programului. Dar toți bărbații sunt

bucuroşi de prezența acestor fete minunate, care au amabilitatea să-i asculte când povestesc (le place la nebunie asta) şi să le umple aceste ore de libertate numai cu frumusețea şi tinerețea lor, Câți nu am văzut surprinşi de ivirea zorilor, singuri (fetele plecaseră pe o altă uşă) şi totuşi mulțumiți, uşurați. Pe unul dintre ei, un om de afaceri foarte important, care trebuia să fie, în fiecare dimineață, la birou, la ora nouă, îl conduceam ca şi pe ceilalți la maşină. Adesea, îmi punea o mână pe umăr şi, arătând cu un gest larg al celeilalte mâini spre munții din preajma Caracasului, bine conturați de lumina zilei care începea, îmi spunea:

— Noaptea s-a sfârşit, Enrique, soarele se va înălța în spatele Avilei. Această noapte s-a terminat deja, nu mai există nicio speranță s-o continui nicăieri, totul este închis şi, o dată cu venirea zorilor, realitatea lucrurilor ne pune din nou în fața responsabilităților noastre. Munca, biroul, viața, sclavia zilnică mă aşteaptă, dar fără aceste nopți am mai putea oare continua? Şi, totuşi, noaptea s-a sfârşit, Enrique, femeile şi-au luat zborul spre casele lor, iar noi rămânem singuri, ca nişte tâmpiți.

Dar, cu toată deziluzia acestor momente penibile şi în acelaşi timp fermecătoare, clienții noştri revin mereu să se bucure de acest vis de noapte, ştiind bine că lumina zilei îl va sfâşâia brutal.

Şi eu stau împreună cu ei şi trăiesc adesea momente de neuitat, în afara rutinei pe care viața ne-o impune zilnic.

În scurt timp devin proprietarul unui al doilea bar, *Madrigal*, apoi al celui de-al treilea, *Normandy*.

Împreună cu un socialist, Gonzalo Durand, duşman al regimului şi gata oricând, zi şi noapte, să apere interesele proprietarilor de nightclub-uri, baruri şi restaurante, înființăm o asociație de apărare a instituțiilor de acest fel din două provincii, Federal şi Miranda.

După câtva timp, sunt numit preşedinte şi îi apărăm cât putem mai bine pe membrii asociației noastre împotriva abuzurilor anumitor funcționari.

Deoarece am întotdeauna idei mirobolante, transform *Madrigal*-ul în local de noapte rusesc, *Ninoşka*, şi pentru a-i da mai multă culoare locală îmbrac în cazac un spaniol din insulele Canare şi-l cocoț pe un cal foarte liniştit din cauza vârstei. Amândoi fac pe portarii localului. Dar clienții îi dau de băut cazacului, care s-ar plictisi altfel de moarte, iar acesta nu uită, la rândul lui, ceea ce este mai puțin recomandabil, nici calul. Bineînțeles că nu dă pe gât păhărelele cu whisky, dar îi place enorm zahărul muiat în alcool, în special în lichior de chimen. Aşa se face că atunci când calul este cherchelit şi cazacul beat criță, nu rareori se întâmplă ca cei doi „portari” s-o pornească glonț pe bulevardul

Miranda unde se află barul, o arteră foarte importantă, foarte circulată, calul galopând fără noimă, iar călărețul țipând cât îl ține gura. Vă dați seama ce se întâmplă: frânări bruşte, tamponări, strigăte ale şoferilor, ferestre care se deschid, înjurături pentru aceste zgomote neobişnuite din noapte. Toate incidentele se aranjează, bineînțeles, în cele din urmă, dar se şi râde în hohote.

Pentru a pune capac la toate, am şi un muzicant, dar nu unul obişnuit. Este un german, Kurt Löwendal, un organist cu mâini de boxer, care cântă cha-cha-cha cu atâta convingere încât sunetele orgii fac să vibreze zidurile până la etajul nouă al imobilului. Nu-mi prea vine să cred, dar proprietarul şi portarul m-au convins să merg să constat eu însumi şi mărturisesc că mi-am putut da seama că nu exagerau deloc.

Celălalt local, *Normandy*, este foarte bine plasat. Chiar în fața Securității Naționale. De-o parte teroarea, torturile, de cealaltă plăcerea de a trăi. De data asta sunt şi eu de partea cea bună. Ceea ce nu mă opreşte să-mi complic viața, căci fac lucrul cel mai periculos pentru mine, servesc de cutie de scrisori clandestină prizonierilor, atât celor politici, cât şi celor de drept comun.

1958. De mai multe luni lucrurile se mişcă în Venezuela, dictatura lui Perez Jimenez este pe ducă. Chiar şi clasele privilegiate îl părăsesc, nu mai are-decât doi susținători, armata şi teribila poliție secretă, *Seguridad National*, care arestează din ce în ce mai mulți oameni.

În acest timp, cei mai importanți lideri politici din Venezuela, toți exilați, pun la punct împreună, la New York, planul de preluare a puterii. Este vorba de Rafael Caldera, Jovito Vilalba şi un om excepțional, Romulo Betancourt. Conducătorul partidului comunist, Machado, nu este invitat. Cu toate acestea, comuniştii vor pierde şi ei oameni în cursul evenimentelor.

La 1 ianuarie, un general al aerului, Castro Léon, încearcă să ridice oamenii şi un mic grup de aviatori aruncă câteva bombe asupra Caracasului, în special asupra palatului prezidențial al lui Perez Jimenez. Operațiunea eşuează şi Castro Léon fuge în Columbia.

Dar, la 23 ianuarie, la ora două noaptea, un avion survolează Caracasul. Este Perez Jimenez care fuge împreună cu familia, cei mai apropiați colaboratori şi o parte din avere. O încărcătură atât de prețioasă de oameni şi bogății încât venezuelienii au botezat acest avion „vaca sacră”. Perez Jimenez ştie că a pierdut partida, că armata îl părăseşte. După zece ani de dictatură, este lăsat să plece. Avionul s-a îndreptat spre Republica Dominicană, unde un alt dictator, Trujillo, nu putea decât să-l primească bine pe confratele său.

Caracasul se trezeşte cu o juntă militară condusă de amiralul Wolfgang Larrazabal, care pune mâna pe cârma acestui vapor abandonat de căpitanul şi echipajul său. Este revoluţie. În această revoluţie, un tânăr joacă un rol important: Fabricio Ojeda. Cu toate că ar fi putut uşor, după aceea, să-şi creeze o poziţie privilegiată şi să se îmbogăţească, nu va avea această slăbiciune şi va fi în continuare unul dintre luptătorii cei mai intransigenţi. Va muri „sinucis”, ceva mai târziu, într-o carceră a poliţiei. L-am cunoscut şi ţin să-i aduc acest omagiu. Poate că într-o bună zi i se va ridica o statuie.

Aproape trei săptămâni străzile au rămas fără poliţişti. Bineînţeles că au avut loc jafuri, violenţe, dar numai împotriva adepţilor lui Perez Jimenez. Poporul explodează după ce zece ani a purtat botniţă. Sediul Securităţii Naţionale, aflat în faţa barului *Normandy*, este atacat şi majoritatea poliţiştilor sunt ucişi.

În zilele care au urmat după plecarea lui Perez Jimenez era să pierd tot ceea ce realizasem în doisprezece ani de muncă.

Mi se telefonează din mai multe cartiere că barurile, localurile de noapte, restaurantele de lux, locuri preferate ale susţinătorilor regimului Jimenez, sunt atacate şi jefuite. Nu este prea grav pentru patronii care nu locuiesc în aceste localuri. Dar noi locuim chiar deasupra barului *Caty-Bar*. Este o vilă mică, într-o fundătură; barul este la parter, apartamentul nostru la etaj, cu un acoperiş terasă asemănător celor arabe.

Sunt hotărât să-mi apăr casa, afacerea şi pe ai mei. Iau douăzeci de sticle cu benzină şi pregătesc cocktailuri Molotov. Le aşez, aliniindu-le pe acoperiş. Rita nu vrea să mă părăsească, este alături de mine, cu bricheta în mână. Iată-i.

O hoardă de oameni îşi face apariţia; sunt mai mult de o sută de jefuitori. Localul aflându-se într-o fundătură, dacă intri pe străduţă este clar unde intenţionezi să te duci.

Vin spre noi şi le disting clar strigătele: „Ăsta era un loc de întâlnire al oamenilor lui Perez! Să-l distrugem! „Se reped în fugă, purtând în mâini bare de fier şi lopeţi. Îmi aprind bricheta.

Dintr-o dată, hoarda se opreşte. Patru oameni, cu braţele îndepărtate, s-au aşezat de-a curmezişul drumului, împiedicându-i să înainteze. Îi aud spunându-le:

— Şi noi suntem muncitori, şi noi suntem revoluţionari. Dar îi cunoaştem de ani de zile pe aceşti oameni. Patronul, Enrique, este un francez, prieten al poporului nostru, ne-a dovedit-o de zeci de ori până acum. Retrăgeţi-vă, n-aveţi ce face aici!

Şi încep să discute, dar acum pe un ton mai blând, şi-i aud pe aceşti

patru oameni curajoşi străduindu-se să le explice de ce ne iau apărarea. Durează cam douăzeci de minute. Rita şi cu mine suntem tot pe acoperiş, cu bricheta în mână. Cei patru oameni i-au convins să ne respecte casa, pentru că hoarda se retrage în cele din urmă renunţând la gesturile de ameninţare.

Uf! am văzut moartea cu ochii, dar şi câţiva dintre ei ar fi avut, de altfel, aceeaşi soartă. Nimeni n-a mai revenit niciodată.

Cei patru oameni simpli, apărătorii noştri, erau lucrători la Serviciul Apelor din Caracas. Într-adevăr, –alături de vila în care funcţionează *Caty-Bar*, în fundătura care formează un fel de piaţetă se află intrarea unui depozit de unde intră şi ies camioanele-cisternă care aprovizionează zonele unde apa lipseşte dintr-un motiv sau altul. Cei ce muncesc acolo sunt, natural, oameni de stânga. Adesea, le-am dat să mănânce câte ceva, dacă au venit să cumpere o sticlă de coca le-am spus că nu trebuie să ne-o plătească, am trăit cu ei ca buni vecini şi ei şi-au dat seama că-i privim ca pe toţi ceilalţi. Din cauza dictaturii nu vorbeau aproape niciodată despre politică, dar, câteodată, după ce-au băut câte ceva, unii dintre ei au lăsat să le scape cuvinte imprudente, pentru care au fost denunţaţi. Atunci au fost închişi sau daţi afară din slujbă.

Am reuşit adesea, Rita şi cu mine, să obţinem de la unii din clienţii noştri ca vinovatul să fie eliberat sau reprimit la lucru. De altfel, printre senatorii, deputaţii sau militarii regimului erau mulţi foarte serviabili şi foarte umani. Rareori se întâmplă ca vreunul să refuze să ne facă un serviciu.

În această zi, lucrătorii de la Serviciul Apelor şi-au plătit cu mult curaj (căci nu era timp de glumit!) datoriile. Şi cel mai extraordinar lucru a fost că miracolul s-a repetat şi cu celelalte două localuri. La *Ninoşka* niciun geam spart. La *Normandy*, chiar în faţa teribilei Securităţi Naţionale, locul cel mai fierbinte al revoluţiei, unde se trăgea din toate părţile, unde revoluţionarii dădeau foc şi jefuiau la dreapta şi la stânga toate magazinele de pe bulevardul Mexico, la *Normandy* nu s-a întâmplat nimic, nimic n-a fost distrus, nimic n-a fost furat. Datorită vreunui ordin misterios? Nu ştiu, n-am aflat niciodată.

Pe timpul lui Perez Jimenez, disciplina era forţată, munca, securitatea societăţii contau înainte de orice. De zece ani, nimeni nu cuteza să discute ordinele, toată lumea nu făcea decât să li se supună. Presei i se pusese botniţă.

Acum, cu Larrazabal, amiralul, toată lumea dansează, cântă, nu respectă legile, declară ce vrea, iar ziarele publică tot ce poate ieşi din

capul intelectualilor ahtiați de politică şi demagogi, complet beți de bucuria de a putea spune ce le trece prin cap în toată libertatea. Şi asta pare încurajator. Poți respira.

În plus, marinarul este poet, suflet de artist, sensibil la mizeria şi la situația miilor de oameni care, o dată cu căderea dictaturii, s-au năpustit din cele patru colțuri ale Venezuelei la Caracas. Inventează Planul de Urgență, care distribuie acestor nenorociți milioane luate din tezaurul național.

A promis alegeri. Mai mult decât cinstit, le pregăteşte în mod loial şi, chiar dacă le câştigă în Caracas, Betancourt iese învingător. Câştigătorul trebuie să facă față unei situații dificile, nu trece o zi fără un complot, nicio zi în care să nu fie nevoit să lupte împotriva reacțiunii.

Am cumpărat şi cea mai mare cafenea din Caracas, *Grand Café*, în Sabana Grande, cu mai bine de patru sute de locuri. Este tocmai cafeneaua în care Julof Huignard, omul cu ciocanul de la bijuteria Lévy, îmi dăduse întâlnire în 1931, pe culoarele închisorii La Santa: „Curaj, Papi, întâlnire la Grand Café, la Caracas, „Eu am venit la întâlnire. Este adevărat că au trecut douăzeci şi opt de ani de atunci, dar sunt aici. Sunt chiar proprietarul cafenelei, dar Huignard nu este aici.

Deci, pentru mine se pare că totul este în regulă. Dar situația politică a țării nu uşurează sarcina lui Betancourt. Un atentat monstruos, laş, împotriva lui, tulbură această democrație încă tânără şi nesigură.

Mai mult ca sigur că din ordinul lui Trujillo, dictatorul din San-Domingo, o maşină plină de explozibil sare în aer la trecerea maşinii prezidențiale, care se duce la o ceremonie oficială. Şeful Casei militare este ucis, şoferul grav rănit, generalul Lopez Henriquez oribil mutilat, ca şi soția sa, iar preşedintele însuşi se alege cu arsuri grave la ambele brațe. Douăzeci şi patru de ore mai târziu, cu mâinile bandajate, se adresează poporului venezuelian. Acest lucru li se pare atât de incredibil încât unii pretind că cel ce le vorbeşte este o sosie a preşedintelui.

Inutil să mai spun că, într-o asemenea atmosferă, această țară binecuvântată de Dumnezeu a fost şi ea atacată de virusul pasiunilor politice. Toată lumea poartă microbul, sau aproape, polițaii sânt peste tot, ia naştere o rasă nouă, necunoscută până atunci. Unii funcționari abuzează de apartenența lor politică şi aşa se naşte o expresie oribilă: „Noi comandăm. „

Funcționari din diverse administrații vin şi mă calcă pe nervi. Apar tot felul de inspectori pentru lichioruri, taxe municipale, pentru una, pentru alta. Majoritatea acestor funcționari n-au nicio pregătire şi nu ocupă postul pe care-l au decât pentru că fac parte dintr-un anumit

partid politic.

În plus, pentru că adminsitrația îmi cunoaşte trecutul, cum vin inevitabil în contact cu anumiți tipi ce trec pe aici, chiar dacă trăiesc cinstit şi nu întrețin legături mai strânse cu aceştia, deoarece, în plus, am primit azil aici, dar am rămas un proscris în Franța, polițaii profită şi încearcă să mă şantajeze în tot felul, invocând antecedentele mele. De exemplu, se cercetează din nou asasinarea, acum doi ani, a unui francez, al cărui ucigaş nu a fost descoperit. Ştiu ceva? Nu ştiu nimic? Nu m-ar interesa, având în vedere situația mea, să aflu câte ceva?

Oh, cum îmi mai pică toate astea! Tipii ăştia încep să mă calce pe nervi! Nu că ar fi ceva grav pentru moment, dar, dacă se continuă tot aşa şi ajung să mă enerveze, cine ştie ce se mai poate întâmplă într-un an sau doi? Nu, nu trebuie să mă enervez aici, în această țară care mi-a oferit şansa să redevin un om liber, să-mi creez un cămin.

Nu stau prea mult pe gânduri, vând *Grand-Cafe* şi celelalte localuri şi, Rita şi cu mine, plecăm în Spania. Poate că mă voi putea aclimatiza acolo şi voi putea realiza ceva.

Nu am reuşit să mă instalez. Țările din Europa sunt, într-adevăr, prea bine organizate. La Madrid, după ce-am obținut primele treisprezece autorizații pentru a pune pe picioare o afacere, mi s-a spus, cu amabilitate, că mai am nevoie de o a paisprezecea. Mi s-a părut că asta era prea de tot. Şi Rita, văzând că nu pot trăi departe de Venezuela, că-mi lipsesc până şi cei ce mă călcaseră pe nervi, a hotărât ca, pentru fericirea noastră, deşi vândusem totul, să ne întoarcem acolo.

Capitolul 15 – Crevetţii – Cuprul

Din nou la Caracas. Suntem în 1961, au trecut şaisprezece ani de când am scăpat de la El Dorado. Suntem foarte fericiți, bucuroşi să trăim, fără probleme importante. Împrejurări nefavorabile au făcut să nu-mi pot întâlni din nou familia cât am fost în Spania, dar scrisorile pe care ni le scriem regulat ne țin la curent, şi pe unii, şi pe alții, cu viața fiecăruia.

Viața s-a schimbat la Caracas şi a cumpăra un local în stare bună, frumos şi important ca cel pe care l-am vândut, *Grand Café*, este mai întâi peste mijloacele noastre, apoi imposibil de găsit disponibil şi chiar şi mai greu de pus pe picioare. Pe de altă parte, o lege ridicolă tinde să demaşte în persoana patronilor de baruri, vânzători de băuturi alcoolice,

nişte corupători ai moralei publice, ceea ce permite tot felul de abuzuri din partea anumitor funcţionari, iar eu nu vreau să fac jocul nimănui.

Trebuie să inventez altceva. Nu descopăr o mină de diamante, ci doar o mină de creveţi foarte mari, *camarons*, şi alţii şi mai mari, numiţi *langostinos*. Şi aşa ajungem din nou la Maracaibo. Ne instalăm într-un apartament frumos, cumpăr o parte din plajă şi înfiinţez o companie, „Capitan Chico”, după numele cartierului unde se află plaja. Unic acţionar, Henri Charrière. P. D. G., Henri Charrière. Director al operaţiilor, Henri Charrière. Prim colaborator, Rita.

Şi iată-ne intraţi într-o aventură extraordinară. Cumpăr optsprezece vase de pescuit. Sunt bărci mari, echipate cu motor de 50 CP şi cu plasă de două sute cincizeci de braţe. Cinci pescari pe fiecare vas. Un vas cu echipamentul complet costă douăsprezece mii cinci sute de bolivari; să ai optsprezece, asta îţi cere să investeşti mulţi bani.

Trăim din plin. Să creezi viaţă în jurul tău, să transformi satele, să mături mizeria, să înlături dezgustul faţă de muncă al celor pe care îi plăteşti bine, să faci să dispară indiferenţa printr-o nouă viaţă, asta reuşesc să realizez în scurt timp în câteva sate de pescari de la marginea lacului.

Aceşti oameni sărmani nu posedă nimic, aşa că le dăm pe mână, fără nicio garanţie, vasul cu tot echipamentul. Pescuiesc în echipe de câte cinci, unde şi când vor, şi n-au altă obligaţie decât să-mi vândă creveţii la preţul zilei, din care se scad, însă, 0,50 bolivari deoarece tot materialul de pescuit este al meu şi întreţinerea lui cade în grija mea.

Afacerea merge din plin. Sunt pasionat de ceea ce fac. Avem camioane frigorifice care adună ceea ce pescuiesc vasele mele şi ale altor pescari; vând apoi marfa celui ce dă mai mult.

Am construit pe lac un debarcader pe piloni, lung de peste treizeci de metri, iar pe mal o platformă mare, acoperită. Rita conduce o echipă de o sută douăzeci până la o sută patruzeci de femei care prelucrează creveţii. Spălaţi şi respălaţi cu apă rece sunt sortaţi având ca unitate de măsură livra americană. Într-o livră pot intra fie zece-cinsprezece, fie douăzeci-douăzeci şi cinci, fie douăzeci şi cinci-treizeci de bucăţi. Cu cât sunt mai mari, cu atât sânt mai scumpi. În fiecare săptămână, primesc din America o fiţuică de culoare verde, *Green sheet*, care stabileşte cursul creveţilor valabi începând din fiecare marţi. Zilnic pleacă spre Miami un avion DC8 ceea ce înseamnă 24. 800 livre, altă dată două avioane, dintre care un DC4, cu 12. 400 livre.

Aş fi câştigat mulţi bani, dacă, într-o zi, n-aş fi acceptat un asociat american. Avea o faţa ca o lună, un aer de om cumsecade, prost şi cinstit. Nu vorbea nici spaniola, nici franceza, iar cum eu nu vorbesc

englezeşte, nu avem cum să ne certăm.

Acest american nu aduce niciun capital, dar reuşeşte să închirieze frigoriferele unei societăţi care produce o îngheţată foarte cunoscută la Maracaibo şi în împrejurimi. Congelarea creveţilor se realizează acum în cele mai bune condiţiuni.

Eu trebuie să mă ocup de pescuit, de supravegherea vaselor, să recepţionez recolta pescuitului zilnic în cele trei camioane frigorifice şi să le plătesc direct pescarilor marfa, ceea ce înseamnă că furnizez singur nişte sume considerabile.

Câteodată, plec de acasă cu treizeci de mii de bolivari în buzunar iar seara mă întorc fără nicio leţcaie.

Totul este foarte bine organizat, nimic nu se mişcă de la sine şi trebuie să mă lupt în permanenţă atât cu pescarii mei, cât şi cu cumpărătorii piraţi.

Pescarii sunt, în general, oameni cinstiţi. Acum sunt şi harnici datorită câştigului. Dar acest câştig nu este totdeauna bine întrebuinţat şi ei continuă să trăiască în condiţii foarte modeste. Poate că sunt înţelepţi când nu simt nevoia să-şi aranjeze casa, să aibă mobilă, o adevărată bucătărie, un dormitor confortabil. Le explic de nenumărate ori rostul transformărilor, dar este, probabil, mult mai puternic vechiul fond de indiferenţă împotriva căruia nu pot face nimic. Regret, dar asta nu mă împiedică să fiu naşul multor copii de-ai lor.

Necazuri mai mari am din cauza cumpărătorilor piraţi. Cum am mai spus, pescarii folosesc materialul meu, iar eu le plătesc toţi creveţii la cursul zilei, minus 0,50 bolivari la kilogram, ceea ce consider că este corect. Cumpărătorii piraţi nu riscă însă nimic. Nu au vase, au doar un frigorifer, atâta tot. Stau pe plajă şi cumpără de la oricine. Când un vas se întoarce cu opt sute de kilograme de creveţi, o jumătate de bolivar în plus la kilogram înseamnă o diferenţă pentru pescarii mei de patru sute de bolivari între ceea ce le dau eu şi ceea ce le oferă cumpărătorul pirat. Iar patru sute de bolivari împărţiţi la cinci fac optzeci de bolivari în plus pentru fiecare pescar. Ar trebui să fii un sfânt să rezişti unei asemenea tentaţii. Aşa că, de fiecare dată când au ocazia, pescarii mei acceptă oferta piratului. Trebuie, deci, să-mi apăr interesele aproape zi şi noapte, dar cum lupta îmi place, mă bucur când reuşesc să-mi înfrâng adversarii.

Pentru creveţii trimişi în SUA, plata se face prin scrisoare de credit după prezentarea documentelor de expediţie la bancă, însoţite de certificatul de control al calităţii produsului şi al congelării acestuia. Banca ne plăteşte imediat 85% din valoarea totală, iar restul de 15% se încasează şaptezeci şi două de ore mai târziu, după ce marfa a fost

recepționată şi controlată la sosire, iar banca din Miami şi-a dat avizul către cea din Maracaibo.

Se întâmplă, adesea, ca sâmbătă, când trimit transporturi de creveți, asociatul meu să plece cu unul din ele însoțind încărcătura. În ziua asta cheltuielile de transport sunt mai mari, iar la Miami oamenii însărcinați cu manipularea mărfurilor nu lucrează. Trebuie, deci, să fii la fața locului şi să descarci marfa cu echipe speciale, s-o încarci în remorci frigorifice şi s-o duci până la fabrica cumpărătorului, la Miami, Tampa sau Jacksonville. Cum în ziua asta, sâmbătă, şi băncile sunt închise, nu poți folosi cartea de credit şi cu atât mai puțin asigurările. Poți să plăteşti doar cu bani gheață! Dar luni, dimineața, marfa noastră se vinde cu 10-15% mai scump. Operațiunea este, deci, rentabilă.

Totul merge ca pe roate şi mă felicit pentru afacerile pe care le face asociatul meu sâmbăta, plecând cu avioanele. Până în ziua când nu se mai întoarce.

Şi culmea, deoarece asta se întâmplă în luna când sunt puțini creveți în lac, închiriasem un vas de la Punto-Fijo, un port la mare, şi făcusem o călătorie la Los Roquès de unde achiziționasem o încărcătură de languste superbe. Revenisem încărcat la maximum cu un produs de primă calitate, pe care îl sortasem la fața locului. Expediasem, deci, o încărcătură de mare valoare, numai cozi de languste de un kilogram două sute până la un kilogram trei sute, cea mai bună calitate.

Şi în această frumoasă zi de sâmbătă, cele două avioane DGS încărcate de mine cu cozi de languste, cu cheltuielile de expediție şi toate celelalte plătite tot de mine, îşi iau zborul cu asociatul meu şi dispar în nori.

Luni, nicio ştire, marți, nici atât. Mă duc la bancă, nimic de la Miami. Nu-mi vine să cred, dar ştiu deja, am fost înşelat. Sunt sigur că asociatul meu a vândut toată încărcătura şi a fugit cu banii.

Mă apucă o furie teribilă şi plec în America, în căutarea omului cu „fața ca luna”, cu un revolver la şold. Îi iau urma, nu este greu, dar la fiecare nouă adresă mă aflu în fața unei femei care declară că este soția lui legitimă şi că nu ştie unde se află acum soțul ei. Şi asta de trei ori la rând, în trei oraşe diferite! Nu l-am mai găsit niciodată pe simpaticul meu asociat.

Sunt lefter. Am pierdut o sută cincizeci de mii de dolari. Mai îmi rămăseseră doar vasele, în stare destul de proastă, la fel ca şi motoarele. Şi cum în meseria asta trebuie să dispui zilnic de mulți bani ca să-ți menții piața, nu puteam ține pasul şi nici să ne refacem. Aproape ruinați, vindem totul. Rita nu se plânge şi nici nu-mi face niciun reproş pentru că am fost aşa de încrezător. Capitalul, economiile

noastre strânse în paisprezece ani de muncă serioasă, plus ultimii doi ani de sacrificii inutile şi de eforturi constante, totul este pierdut sau aproape.

Cu ochii în lacrimi, părăsim această mare familie de pescari şi de salariaţi pe care am creat-o. Şi ei sînt consternaţi şi-şi manifestă regretul că plecăm şi recunoştinţa pentru că le-am adus, timp de doi ani, un belşug pe care nu-l cunoscuseră înainte.

Ne întoarcem la Caracas. Ne instalăm într-un apartament drăguţ, nu departe de *Grand-Cafe*. Ce vom face?

Nu avem capital suficient să cumpărăm un magazin sau să începem o nouă afacere. Trebuie să găsim ceva.

Aflu că nişte societăţi străine sunt interesate să cumpere deşeuri de aramă electrolitică, în orice cantitate. Afacerea este delicată, căci cuprul este considerat material strategic. Este controlat în toată America de Sud de americani, care veghează ca acest material să nu treacă dincolo de cortina de fier. În Venezuela, organismul care se ocupă de acest control este departamentul logistic al armatei. După câte spun cumpărătorii, aici ar exista mari cantităţi nefolosite, căci Venezuela nu dispune de mijloace industriale pentru a-l recupera. Ştiu că deşeurile sunt aproape imposibil de scos din ţară, căci ai nevoie de licenţe de export, ce nu se pot obţine decât cu autorizaţia armatei, sau, cel puţin, de un document care să nu se opună eliberării licenţelor.

Atunci începe cea mai nebunească poveste din viaţa mea...

Intru în contact cu grupul de cumpărători şi le explic că sunt omul cel mai potrivit în această situaţie. Foarte repede, chiar după primele contacte, îi determin să deschidă scrisori de credit, căci, înainte de orice demers, trebuie să mă asigur că, o dată afacerea pornită, vor avea milioanele de dolari necesare derulării ei. Şi dolarii sosesc în bancă, pe numele cumpărătorului, bineînţeles.

Mă lansez în afacere şi dau sfoară în ţară, la dreapta şi la stânga. Mi se oferă din toate părţile cantităţi importante de cupru recuperabil. Unii ştiu unde anume se găseşte un cablu telefonic submarin ieşit din uz şi înmagazinat într-un depozit secret, un bun atât de preţios încât a fost pus sub supravegherea gărzilor naţionale, care nici măcar nu ştiu ce se află acolo. Vânzătorul îmi spune că cel ce i-a dat informaţia i-a furnizat şi un detaliu preţios: cablul a fost tăiat în bucăţi mici şi, ascuns în butoaie vechi la suprafaţa cărora s-au pus deşeuri de fontă şi fier pentru a le putea trece peste graniţă ca fier vechi, ceea ce este legal.

Un foarte respectabil comerciant catalan are un ginere funcţionar la Societatea de Electricitate. Aceasta posedă kilometri de cabluri vechi de

înaltă tensiune din cupru ce au fost înlocuite cu cabluri din alt metal. După el, acestea pot fi la dispoziția mea când doresc la un preț bun, cu bani peşin, în cele patru puncte cardinale ale Venezuelei se găsesc grămezi de cupru ascunse şi păstrate cu mare grijă, care nu aşteaptă decât un cumpărător.

Fiecare vânzător păstrează secretul asupra sursei informațiilor sale, el nefiind adesea decât intermediarul unui alt vânzător. Astfel că, adesea, deşi sunt oameni de bună credință, nu-mi pot da decât informații vagi, nedezvăluindu-mi niciodată numele celui ce le-a vândut pontul! Totul se bazează pe încredere. Există adevărate bariere ale tăcerii.

Cumpăr, vând, cumpăr, vând, vând, ofer mese bogate viitorilor mei cumpărători, cât şi vânzătorilor, în micul meu apartament. La bucătărie, Rita se întrece pe sine. Mă cred cel mai şiret şi mai abil dintre comercianți. Sunt pivotul afacerii, cumpărătorii nu mă cunosc decât pe mine şi vânzătorii la fel.

Sunt machiavelic, cumpăr pe credit (din fericire) conştiințe, unele pentru a obține la timpul necesar licențele de export, altele pentru a mă asigura, dând comisioane, că rezervele diferitelor companii nu-mi vor fi vândute decât mie.

Asta mă costă tot geniul meu, tot timpul meu, toți banii ce-mi mai rămăseseră după dezastrul cu pescuitul. Banii se duc pe deplasări, pe chirie, pe whisky şi tot felul de mâncăruri fine cu care tratez pe toată lumea, ca un mare om de afaceri.

Țin reuniuni în cadrul cărora fiecare îşi apără cu străşnicie milioanele care trebuie să-i revină. Participările la beneficiile viitoare sunt tot atât de importante pe cât sunt de variate. Au loc mese şi reuniuni secrete cu cumpărătorii care se impacientează. Mese şi reuniuni şi mai secrete cu prietenii prietenilor prietenilor care pot elibera licențele de export din partea ministerului. Un intermediar îmi propune un port de îmbarcare, unde, spune el, este ca la el acasă: se vor închide ochii asupra mărfii, cuprul va deveni plumb, fontă sau fiare vechi. Se calculează prețurile de transport şi ajung la concluzia că avem nevoie de un port în fiecare regiune. Pentru Orient: Guanta; pentru Occident: Maracaibo. Pe scurt, cu cât facem mai multe socoteli, eu şi cumpărătorii mei ne dăm seama că trebuie să plătim mai mult şi, deci, că sumele, în milioane, ce vor trebui să fie împărțite vor fi colosale.

Sunt sigur că mă aflu aproape de reuşită. După una din acele mese memorabile pregătite de Rita, despre care mai vorbesc şi azi unii comercianți onorabili din Caracas, am revăzut încă o dată cu principalii mei vânzători detaliile operațiunii. Totul este pus la punct. Fiecare şi-a

notat cu grijă sutele de tone pe care trebuie să mi le livreze, am căzut de acord asupra comisionului. Am precizat datele de Iivrare, cât şi ambalajele ce vor fi folosite.

Deoarece totul este reglat la milimetru, nu-mi rămâne decât să obțin, de la un anumit ofițer venezuelian, informația privind modul cum trebuie să procedez pentru ca serviciile interesate ale armatei să nu se opună emiterii licențelor de către minister. Îi pun la dispoziție dosarul cu cantitățile, calitățile şi proveniența cuprului.

A doua zi, bomba! Mă cheamă la telefon:

— Dragă prietene, sunt dezolat să te anunț că ai vândut mai mult cupru decât există în toate țările din America Centrală şi de Sud la un loc.

Ce se întâmplă? Este nebun? Nu vrea să se ocupe de această afacere? O găseşte necinstită, prea riscantă? Deoarece cuprul există! Nu se poate altfel! Nu se poate ca atâția oameni să mă fi mințit! Dar seara vine la mine cu date statistice şi documente şi-mi demonstrează că nu mi-a spus decât adevărul. Nu mă mai pot îndoi acum de această realitate catastrofală.

Am crezut în vânzătorii mei, care, şi ei, la rândul lor, au crezut în vânzătorii lor, adesea ei înşişi simpli intermediari față de ultima verigă a lanțului. Dar, în ce priveşte ultima verigă, cuprul n-a existat, aproape întotdeauna, decât în imaginație. Adesea a servit de momeală pentru tratarea unei alte afaceri. Aşa a fost înşelat respectabilul catalan, cu toate că şi catalanii sunt şireți! L-au făcut să cumpere trei duzini de frigidere defecte pe care nimeni nu le-ar fi luat nici dacă i-ar fi fost date pe degeaba, pentru că a fost ademenit cu cealaltă afacere: achiziționarea sigură a treizeci de tone de cupru recuperat. Un alt vânzător, un ungur, şi-a umplut apartamentul, în contul aceloraşi speranțe, cu cozi de târnăcop. Din ziua aceea, întoarce capul când vede cantonieri.

Îi încolțesc pe vânzători, dar este prea târziu. Cu asta ar fi trebuit să încep. Urcând pe filieră, tonele se transformă în kilograme, câteodată în livre. Acolo unde ar fi trebuit să fie un depozit mirific, găsesc doar o grămadă de cilindri întrebuințați de armată la exercițiile de tir, şi atât. Cablul telefonic submarin n-a existat niciodată, nici liniile de înaltă tensiune sau liniile reformate ale companiilor petroliere şi nici altele.

Situația era gravă şi cad parcă din lună, căci am cheltuit aproape toți banii ce ne mai rămăseseră, spunându-mi că viitorul era mai mult decât asigurat.

Singurul lucru care există, într-adevăr, sunt cumpărătorii. Dar lor nu pot nici măcar să le rambursez cheltuielile considerabile făcute pentru transferul fondurilor şi deschiderea scrisorilor de credit. Nu am, însă,

prea multe necazuri cu ei, căci am fost de bună credință și nu am comis decât o greșeală: am crezut în toți acești comercianți cinstiți.

Nu-i nevoie să mai povestesc în ce stare ajunsesem. În mai puțin de doi ani fusesem înșelat de două ori de niște prostănaci. De americanul cu figura lui ca luna, apoi de acești oameni de afaceri burghezi, care se cred buni la toate. De fapt, nu-s buni de nimic!

Sunt atât de supărat pe mine însumi că mă surprind vorbind tare, singur, în sufragerie:

— De-acum înainte, nu mai fac afaceri cu oameni cinstiți; sunt, de fapt, prea mincinoși și hoți! în viitor, nu voi mai trata decât cu pungași adevărați! Cu ei știi, cel puțin, la ce să te aștepți!

Capitolul 16 – „Gorila" – Pablito

Cineva bate la ușă (soneria nu funcționează) și mă duc să-i deschid, sperând să fie unul din numeroșii mei vânzători de cupru, ca să pot să mă descarc, în sfârșit, cel puțin asupra unuia dintre ei, debitându-i tot repertoriul meu de înjurături și chiar, dacă reușește să le suporte, să-l și caftesc.

Este însă unul din vechii mei prieteni, colonelul Bolagno. Din totdeauna, el și familia lui mi-au spus Papillon și sunt singurii din Venezuela care îmi mai folosesc porecla. Toată lumea îmi spune Enrique sau Don Enrique, depinde de situația mea din acel moment. Iar pentru aceasta, venezuelienii au suficiente antene, știu imediat dacă ești înfloritor sau la strâmtoare.

— Hei, Papillon! Nu ne-am mai văzut de trei ani.

— Da, Francisco, de trei ani.

— De ce n-ai venit să mă vezi în casa mea cea nouă pe care mi-am construit-o după gustul meu?

— Nu m-ai invitat.

— Un prieten nu se invită, vine singur când vrea, căci, daca prietenul lui are o casă, este și a lui. Să-l inviți înseamnă să-l insulți, pentru că înseamnă că-l așezi în același rând cu cei ce nu pot veni decât invitați.

Nu-i răspund, căci simt că are dreptate.

Bolagno o îmbrățișează pe Rita. Se așază în sufragerie cu coatele pe masă, cu un aer preocupat. Și-a scos chipiul de colonel. Rita îl servește cu o cafea și-l întreb:

— Cum mi-ai aflat adresa?

— Ăsta-i un lucru care mă privește. De ce nu mi-ai trimis-o?

— Am avut mult de lucru, multe necazuri...

— Ai necazuri?

— Destule.

— Atunci nu prea am nimerit bine.

— De ce?

— Am venit să-ți cer să-mi împrumuți cincii mii de bolivari. Sunt cam strâmtorat.

— Imposibil, Francisco.

— Suntem ruinați, spune Rita.

— Ah, sunteți ruinați? Eşti ruinat, Papillon, este adevărat că eşti ruinat? Ai tupeul să mi-o spui? Eşti ruinat şi te ascunzi de mine? Şi, deci, din cauza asta nu m-ai vizitat, ca să nu trebuiască să-mi povesteşti despre necazurile tale?

— Da.

— Ei bine, dă-mi voie să-ți spun că eşti un ticălos. Pentru că, atunci când ai un prieten, îl ai ca să-i povesteşti grijile tale, ca să te ajute să ieşi dintr-o situație dificilă. Îți spun că eşti un ticălos pentru că nu te gândeşti la mine, prietenul tău, când eşti la ananghie. Închipuieşte-ți că am ajuns să aflu de la alții de necazurile tale şi că de aia am venit acum, ca să te ajut.

Rita şi cu mine dăm din colț în colț, iar emoția ne împiedică să vorbim. Nu am cerut nimănui nimic. Este adevărat. Dar mai mulți cunoscuți, cărora le făcusem mari servicii şi care-mi datorează chiar situația lor, ştiu că suntem ruinați şi niciunul n-a venit să ne dea o mână de ajutor. Majoritatea sunt francezi, oameni cinstiți şi pungaşi în acelaşi timp.

— Ce pot face pentru tine, Papillon?

— Aş avea nevoie de mulți bani ca să pot cumpăra un magazin care ne-ar permite să ne câştigăm existența. Dacă îi ai, probabil că nu te poți lipsi de ei, dar mai mult ca sigur că nu-i ai, ar fi vorba de prea mulți bani.

— Îmbracă-te, Rita, mergem să mâncăm toți trei în cel mai bun restaurant francez din oraş!

La sfârşitul mesei, ne înțelegem că voi căuta un magazin şi că-i voi spune suma necesară cumpărării lui. Şi Bolagno încheie:

— Dacă am banii, nu-i nicio problemă, iar dacă nu am destui, voi împrumuta de la fratele şi de la cumnatul meu. Dar îți dau cuvântul meu de onoare că voi face, oricum, rost de câți ai nevoie!

Tot restul zilei nu fac decât să discut cu Rita despre el, despre delicatețea lui.

— Mi-a dat singurul lui costum civil, când era un simplu caporal, ca să ies decent îmbrăcat din ocna de la El Dorado, iar acum ne readuce pe

linia de plutire ca să putem s-o luăm de la capăt.

Am plătit chiria cu care rămăsesem în urmă, înainte să ne mutăm într-o agreabilă cafenea-restaurant bine situată pe bulevardul Las Delicias, tot în cartierul Sabana Grande. Se numeşte *Bar-Restaurant-Gab* şi aici ne surprinde vestea sosirii lunganului Charlot.

Charles de Gaulle, pe atunci preşedintele Republicii Franceze, vine în vizită oficială, invitat de preşedintele Venezuelei, Raul Léoni.

Caracasul şi întreaga Venezuela sunt în sărbătoare. Nu numai oficialităţile sau clasele privilegiate, ci toată Venezuela. Poporul cel adevărat, cel cu mâinile aspre, cu pălării de paie şi espadrile, tot acest popor generos îl aşteaptă, fără excepţie, pe Charles de Gaulle pentru a-l aclama.

Localul are o terasă acoperită foarte drăguţă, iar eu stau liniştit la o masă, bând un anason, cu un francez care-mi explică misterele fabricării făinei de peşte, şi-mi vorbeşte, în cele din urmă, foarte încet, despre o descoperire pe care o pune la punct şi care-i va aduce, când va fi omologată, milioane. Este vorba, nici mai mult, nici mai puţin, decât de cinematograful în relief. Coboară vocea şi-şi învârte ochii în toate părţile, ca să pară că are un aer cât mai confidenţial şi, de asemenea, ca să mă întrebe ce sumă aş putea investi în aceste cercetări. Nu-i deloc cretin, tipul se exprimă în cuvinte alese pe care le-a învăţat la Centrală, nu cea de la Clairvaux sau alta ca ea, ci faimoasa Şcoală Centrală de la Paris, pepinieră de mari ingineri.

Este întotdeauna amuzant să asculţi poveştile cuiva care crede că poate să te ducă de nas şi este aşa de frumoasă vorbăria lui încât, vrăjit, nu-mi dau seama că un vecin trage cu urechea şi se apleacă chiar, indiscret, să ne asculte. Până în momentul în care desfac un bileţel, trimis printr-un chelner de Rita, care se află la casă: „Nu ştiu ce discuţi cu tipul tău, dar vecinul vostru este foarte interesat să vă asculte conversaţia. Alură de poliţie secretă. „

Ca să termin cu inventatorul, îl sfătuiesc din tot sufletul să-şi continue cercetările şi-i spun că am atâta încredere în reuşita lui încât aş intra imediat în această afacere dacă aş avea economii, dar, din păcate, nu este cazul. Pleacă, eu mă ridic şi, întorcându-mă, iată-mă cu faţa spre masa indiscretului.

Tipul este acolo, bine făcut, chiar prea bine, prea corect îmbrăcat, de asemenea, cu cravată şi cu un costum bleumarin, având pe masă un pahar de anason şi un pachet de Gauloises. Nu-i nevoie să-l întreb ce profesiune are sau ce naţionalitate.

— *Perdone usted, fuma cigarillos Francéseş*? (Scuzaţi-mă, fumaţi ţigări franceze?)

— Da, sunt francez.

— Ca să vezi, nu vă cunosc. Nu sunteți cumva una din „gorilele” lunganului Charlot?

Spătosul se ridică şi se prezintă:

— Cam aşa ceva. Sunt comisarul Belion, însărcinat cu paza generalului.

— Încântat.

— Şi dumneavoastră sunteți francez?

— Nu mă duceți cu zăhărelul, comisare, ştiți foarte bine cine sunt şi nu din întâmplare vă aflați aici.

— Totuşi…

— Nu insistați. Ați înscris un punct în favoarea dumneavoastră: ați pus special țigările pe masă ca să vă vorbesc. Da sau nu?

— Exact.

— Încă un pahar?

— O. K. Am venit să vă văd, căci, răspunzând de securitatea preşedintelui, trebuie să înaintez prin Ambasadă o listă cu persoanele care trebuie să părăsească Caracasul cât timp generalul se va afla aici. Această listă va fi trimisă Ministerului de Interne, care va lua măsurile necesare.

— Sunt pe listă?

— Încă nu.

— Ce ştiți despre mine?

— Că aveți o familie, că trăiți cinstit.

— Şi ce altceva?

— Că sora dumneavoastră se numeşte doamna X… şi locuieşte la Paris, la adresa… că cealaltă soră, doamna Y… locuieşte la Grenoble.

— Şi?…

— Condamnarea dumneavoastră va fi prescrisă anul viitor, în iunie 1967.

— Cine v-a spus?

— Aflasem ceva înainte de a pleca din Paris, dar acest lucru mi-a fost confirmat aici, la consulat.

— Dar consulul nu mi-a spus încă nimic!

— Oficial, nu vă cunoaşte adresa.

— Mi-o cunoaşte destul de bine ca să-mi trimită pe cap pe toți francezii care au probleme…

— Treaba asta o face prin Alianța Franceză, este cu totul altceva.

— Poate. Mulțumesc, oricum, pentru vestea cea bună. Mă pot duce la Consulat să cer o înştiințare oficială?

— Când doriți.

— Dar, spuneți-mi, comisare, de ce ați venit aici, pe terasa cafenelei mele? Doar nu pentru a-mi da vestea prescrierii condamnării şi nici ca să-mi spuneți că surorile mele nu şi-au schimbat adresa?

— Într-adevăr. Vroiam să vă văd. Vroiam să-l văd pe *Papillon.*

— Nu cunoaşteți decât un singur Papillon, pe cel din dosarul poliției pariziene, o grămadă de minciuni, de exagerări, de procese verbale rău intenționate. Un dosar care nu-l definea nici măcar pe omul care eram atunci şi cu atât mai puțin pe cel ce sunt astăzi.

— Foarte sincer să fiu, cred că aşa este şi vă felicit.

— Atunci, că m-ați văzut, mă veți pune pe lista celor ce vor fi expulzați în perioada vizitei lui de Gaulle?

— Nu.

— Ei bine, vreți să vă spun eu, comisare, de ce vă aflați aici?

— Ar fi amuzant.

— Ce v-ați zis: un aventurier caută întotdeauna să pună mâna pe bani. Or, Papillon, chiar dacă este acum la casa lui, a rămas un aventurier. Este posibil să refuze o sumă considerabilă dacă i se cere să acționeze el însuşi contra lui de Gaulle, dar nu este prost să nu pună mâna pe o sumă mare de bani dacă pentru asta ar trebui să colaboreze doar la pregătirea unui atentat.

— Continuați.

— V-ați înşelat, comisare. Mai întâi, nici pentru cea mai mare avere din lume n-aş participa la un atentat politic, şi cu atât mai puțin împotriva lui de Gaulle. Pe urmă, cine ar avea interes să pregătească un atentat în Venezuela?

— O.A.S-ul !!

— Da, aşa e! Nu numai că este posibil, dar este chiar probabil. Au luat plasă de atâtea ori în Franța, dar în Venezuela au toate şansele să câştige dinainte.

— Cum adică să câştige dinainte? De ce ?

— Cu organizarea pe care o au, oamenii O. A. S. -ului nu au nevoie să intre în Venezuela pe căile normale, porturi, aeroporturi, fără să mai vorbim de coasta de două mii de kilometri. Frontierele terestre sunt imense: Brazilia, Columbia, Guyana engleză. Pot intra când vor, la lumina zilei şi la ora pe care o doresc, fără ca nimeni să ştie acest lucru sau, dacă-l află, să vadă ceva rău în asta. Cred că este prima dumneavoastră greşeală, comisare. Dar mai este una.

— Care? mă întreabă Belion, surâzând.

— Tipii din O. A. S., dacă sunt atât de şireți precum se spune, se vor feri să intre în contact cu francezii de aici. Şi asta pentru că, ştiind că, în caz că se produce un atentat, polițaii se vor duce direct la francezi,

prima lor grijă va fi să nu se apropie de *niciun francez*. Să nu uitați nici faptul că o persoană rău intenționată nu se va duce să locuiască la hotel. Aici sunt sute de persoane care închiriază o cameră mobilată oricui, fără să mai declare treaba asta autorităților. Aşa că vă puteți da seama că cei ce-ar pregăti un atentat împotriva lui de Gaulle nu ar avea de ce să-şi caute aliați printre francezii care trăiesc aici, hoți sau nu.

Mi se pare că, auzind toate astea, Belion îşi pierde puțin surâsul. Îngrijorat, simt asta, pleacă spunându-mi să trec să-l văd când mă voi putea întoarce la Paris. Îmi dă adresa de la Elyssee. M-am dus: „Nu-l cunoaştem. „îmi pare rău, mi-ar fi plăcut să-l revăd pe acest comisar care a fost corect cu mine, căci, într-adevăr, nu am fost expulzat din Caracas, ca alți francezi, în timpul vizitei lui de Gaulle. Vizită fără niciun fel de incidente neplăcute, de altfel.

Şi, ca un tâmpit, m-am dus să-l aplaud pe de Gaulle.

Şi, ca un tâmpit, am vărsat o lacrimă, văzându-l pe preşedintele țării mele.

Şi, ca un tâmpit la pătrat, am uitat, datorită prezenței acestui mare şef de stat, care a reuşit să salveze onoarea patriei mele, că această patrie m-a trimis la ocnă pe viață.

Şi, ca un tâmpit la cub, mi-aş fi dat un deget să pot să-i strâng mâna sau să asist la recepția dată de ambasadă în onoarea lui, recepție la care, bineînțeles, nu am fost invitat. Dar, indirect, tagma şi-a luat revanşa, căci la recepție au fost prezente şi câteva foste curve, retrase din branşă, care, schimbându-şi pielea, dacă se poate spune aşa, datorită unor căsătorii bune, s-au aflat acolo, cu brațele pline de Hori pentru tanti Yvonne, fericita.

M-am dus la consulul francez, care mi-a citit notificarea privind prescrierea condamnării mele pentru anul viitor. Încă un an şi mă voi putea duce în Franța.

Trebuie să spun că nici la începutul vieții mele libere în Venezuela, nici mai târziu, în nicio împrejurare nu am fost deranjat sau plictisit de ambasadorii sau de consulii aflați în post. În timpul acestor lungi ani, nu am pus niciodată piciorul la ambasadă sau la consulat, dar, în schimb, în restaurantele mele i-am avut adesea clienți pe unii sau alții.

Situația noastră se ameliorează rapid şi revin la barurile de noapte, cumpărând *Scotch Club*, situat în Chacailo, placa turnantă a traficului din Caracas, în plin centru. Curioasă poveste, pentru că mă bag în această afacere ca să-i vin în ajutor unui biet coafor francez pe care nişte falşi membri ai tagmei vroiau să-l fraierească. Dar acest gest de cavaler medieval va fi ceva mai târziu foarte rentabil pentru mine.

Timp de câțiva ani, reîncep să trăiesc nopțile. Nopțile Caracasului, care se vulgarizează din ce în ce mai mult, pierzându-şi acel aer boem care le dădea tot farmecul. Petrecăreții nu mai sunt de acelaşi calibru, iar noii clientele îi lipseşte cultura şi arta de a şti să se comporte pe care o aveau clienții de altă dată.

Practic, trăiesc mai mult pe stradă, stând cât mai puțin posibil la bar, aproape întotdeauna dând o raită prin cartierele din jur. Învăț să-i cunosc pe minunații copii ai străzilor Caracasului, pe micii vagabonzi care încearcă toată noaptea să agațe nişte cheflii sperând că vor câştiga câțiva bănuți, admir imaginația fecundă a acestor copii de la marginea societății ai căror părinți locuiesc în maghernițe. Nu sunt întotdeauna cei mai buni părinți cu putință, căci mulți dintre ei, în mizeria lor materială şi morală, nu ezită să-şi exploateze copiii.

Şi aceşti copii curajoşi se zbat în noapte ca să adune suma pe care sunt obligați s-o aducă dimineața în baraca lor. Puştii din aceste bande au de la cinci la doisprezece ani. Unii lustruiesc pantofi, alții stau la uşile cabaretelor şi se oferă să supravegheze maşinile petrecăreților care intră în bar, alții se descurcă deschizând portiera maşinilor înaintea portarului. Mii de meserii, mii de mizerii, mii de ingeniozități ca să pună bolivar lângă bolivar şi să ajungă să aibă la ora cinci sau şase dimineața atâția cât să se poată întoarce acasă.

Bineînțeles că m-am împrietenit cu unii dintre ei, foarte demni şi conştienți de ceea ce înseamnă prietenia. Nu-mi cer ajutorul decât atunci când au ajuns la capătul puterilor, când noaptea se sfârşeşte şi sunt disperați că n-au adunat nimic sau aproape nimic. Doar atunci vin la mine.

Este emoționantă prietenia noastră şi aproape complice. Adesea, când un client pe care-l cunosc bine dă să se urce în maşina lui de lux, îl rog să fie generos cu ei. Fraza consacrată: „Haideți. Faceți un gest nobil! Gândiți-vă la banii pe care i-ați cheltuit în acest local, o sutime din cât ați aruncat ar fi destul pentru acest puşti sărman. „Nouă din zece reacționează normal şi puştiul primeşte de la petrecărețul generos un bilet de zece sau douăzeci de bolivari.

Dintre ei, cel mai bun prieten al meu este Pablito. Mic, slab, curajos, se bate ca un leu cu cei mai mari ca el. Căci, în această luptă pentru supraviețuire, dacă, de exemplu, un client nu a desemnat în mod special pe cineva să-i păzească maşina, cel mai rapid, când acesta iese din bar, încasează banii. De aici lupta teribilă pentru a apăra şi a face să fie respectat ceea ce le aparține sau trebuie să le revină.

Micul meu prieten este inteligent, a învățat să citească în ziare, pe care, câteodată le vinde. Nu-i altul mai rapid ca el când e cazul să-şi

întreacă rivalii şi să pună primul mâna pe portiera maşinii ce se opreşte la bordură. De asemenea, este cel mai expeditiv când trebuie să facă mici comisioane: să cumpere sandvişuri, plăcinte, țigări sau altceva ce nu se găseşte la bar.

Micul meu prieten Pablito luptă în fiecare noapte pentru a-şi ajuta bunica, foarte bătrână, care are, se pare, părul alb, ochii albaştri deschis, dureri reumatice atât de mari încât nu poate munci deloc. Mama lui este în închisoare pentru că a lovit pe un vecin cu o sticlă în cap, când acesta a vrut să le fure radioul. Este foarte frumoasă mama lui, iar el, Pablito, la nouă ani, este singurul susținător al familiei. Bunica, frățiorul, surioara, pe care nu vrea să-i lase să coboare pe străzile Caracasului nici ziua, nici noaptea. El este şeful, trebuie să vegheze şi să-i protejeze pe ai lui.

Îl ajut pe Pablito când nu a avut o noapte prea bună sau în anumite situații mai grele pentru el care se ivesc adesea: când îi trebuie bani ca să cumpere medicamente pentru bunica sau să închirieze un taxi s-o ducă la spitalul săracilor pentru a consulta un medic.

— Suferă şi de astm bunica, aşa că-ți dai seama ce cheltuieli sunt necesare!

În toate nopțile, Pablito îmi dă buletinul de sănătate al bunicii. Într-o zi, are nevoie de o sumă mai mare, de patruzeci de bolivari, ca să cumpere o saltea de ocazie. Din cauza astmului, bunica nu poate dormi într-un hamac, căci îi apasă toracele.

Cum adesea se instalează în maşina mea, într-o noapte un polițist care vorbea cu el, proptit de portieră şi tot jucându-se cu revolverul, îl împuşcă, din neatenție, în umăr. Pablito este dus de urgență la spital. Este operat şi a doua zi mă duc să-l văd. ÎI întreb unde se găseşte cabana unde locuieşte cu ai lui şi cum pot să ajung acolo. Îmi spune că fără ajutorul lui nu o pot găsi şi că doctorul îi interzice să se ridice din pat.

Noaptea, îi caut pe prietenii lui Pablito cu speranța că vreunul dintre ei mă poate duce la bunica lui. Minunata solidaritate a copiilor străzii: toți îmi spun că nu ştiu unde locuieşte. Nu cred un cuvânt, căci, în fiecare dimineață, se aşteaptă unul pe altul şi se întorc împreună în cartierul lor.

Sunt intrigat şi o rog pe infirmiera care-l îngrijeşte să mă caute când îl va vizita cineva din familie sau din vecini. Îi dau numărul meu de telefon. Două zile mai târziu, mă duc la spital imediat ce primesc apelul infirmierei.

— Ei, Pablito, cum îți mai merge? Pari supărat.

— Nu, Enrique, mă doare puțin spatele.

— Totuşi, râdea acum câteva minute, îmi spune vizitatoarea lui.
— Sunteți din familie, doamnă?
— Nu, sunt o vecină.
— Ce mai fac bunica şi cei mici?
— Care bunică?
— A lui Pablito!
— Dar Pablito nu are bunică!
— Asta-i culmea!

O iau pe femeie mai la o parte. Da, are o soră mai mică şi un frățior, dar nu are bunică. Mama nu îi este la închisoare, cum mi-a spus, mama lui este o nenorocită, pe jumătate idioată, nu este periculoasă, ci doar iresponsabilă.

Admirabil mi se pare acest puşti al străzilor Caracasului, care nu vroia ca prietenul lui, Enrique, să ştie că mama lui este pe jumătate idioată; ar fi preferat ca mama lui să fie în închisoare, dar frumoasă, şi a inventat-o pe bunica bolnavă de astm pentru ca prietenul lui francez să-i dea câte ceva pentru ea, uşurându-i astfel mizeria şi disperarea bietei sale mame.

Mă întorc la patul micului meu prieten, care nu îndrăzneşte să mă privească în ochi. Încet, îi ridic bărbia, ține ochii închişi şi când, în sfârşit, îi deschide îi spun:

— Pablito, *eres un tronco de hombre*, eşti un bărbat puternic!

Îi las o bancnotă de o sută de bolivari pentru familia lui şi părăsesc spitalul fericit şi mândru că am un astfel de prieten.

Pablito, un mic vagabond al străzilor din Caracas? Nu, un suflet excepțional, călit în nenorocire de la primii paşi în viață şi care luptă, în nopțile Caracasului, la cei nouă ani ai lui, pentru a-şi hrăni familia.

Capitolul 17 – Montmartre – Procesul meu

1967. Condamnarea mea s-a prescris. Am plecat singur în Franța. Imposibil să lăsăm cuiva în grijă conducerea afacerii. Pentru a menține o atmosferă sănătoasă, e nevoie de autoritate, curaj, să impui respect şi numai Rita poate face toate astea. Mi-a spus:

— Du-te să-i îmbrățişezi pe ai tăi în casele lor, du-te la mormântul tatălui tău, apoi du-te s-o îmbrățişezi şi pe mama mea, care este aşa de bătrână.

M-am dus în Franța prin Nisa. Cu tot paşaportul meu venezuelian, cu toată viza consulatului francez, am luat avionul pe ruta Caracas-Madrid-Barcelona, apoi de la Barcelona la Nisa. De ce tocmai Nisa?

Împreună cu viza mi s-a remis şi actul oficial prin care Consulatul Franţei la Caracas mă anunţă de prescrierea vechii condamnări de către Curtea de Apel de la Paris. Dar, când mi-a dat acest act şi viza, consulul mi-a spus: „Aşteptaţi să cer instrucţiuni din Franţa pentru a şti în ce condiţii vă puteţi întoarce. „Nu-i nevoie de mai multe explicaţii. Dacă trec pe la consul şi acesta a primit răspunsul de la Paris, îmi va notifica, mai mult ca sigur, *interdicţia de şedere pe viaţă în departamentul Sena*. Or, nu se poate să nu dau o raită prin Paris.

Am evitat astfel notificarea şi, neprimind-o şi nesemnând-o, nu comit o infracţiune. Dar dacă, aflând de plecarea mea, consulul cere poliţiei aeroportului de la Paris să mi-o comunice la sosire? De aici necesitatea celor două etape: sosesc la Nisa ca şi cum aş veni din Spania.

1930-1967. Treizeci şi şapte de ani au trecut. Treisprezece pe „calea putreziciunii”, iar ceilalţi în libertate, din care douăzeci şi doi având un cămin datorită căruia, reîncorporat în societate, trăiesc cinstit, fără să fiu, însă, un model de disciplină.

În 1956, am petrecut o lună cu ai mei, în Spania, apoi au trecut unsprezece ani în care, totuşi, numeroase scrisori au menţinut contactul viu cu familia.

1967. I-am revăzut pe toţi.

Am intrat în casele lor, m-am aşezat la mesele lor, le-am ţinut pe genunchi copiii, chiar şi nepoţii. Grenoble, Lyon, Cannes, Saint-Priest şi, în sfârşit, Saint-Péray, unde o găsesc, în ultima casă a tatălui meu, pe Tanti Ju, încă fidelă la post. Am împachetat cu grijă fotografiile mari ale părinţilor mei, am primit cu mândrie decoraţiile câştigate de tata în 1914, am păstrat ca pe o comoară carnetul de economii pe care mi l-a făcut la o lună după ce m-am născut. Citesc: „Decembrie 1906, Saint-Etienne de Lugdarès, Henri Charrière, 5 franci. „Sunt depuse sume de 2,3, chiar şi 1 franc, simboluri ale dragostei părinteşti, care, pentru băieţelul lui, deşi nu i-a folosit niciodată, reprezintă astăzi milioane de tandreţe.

Am ascultat-o pe Tanti Ju povestindu-mi de ce a murit tata înainte de vreme. Îşi uda singur grădina şi-şi căra singur stropitorile cu apă, ore în şir, pe-o distanţă de două sute de metri. „îţi dai seama, copile, la vârsta lui! Ar fi putut cumpăra un furtun, dar nu te puteai înţelege cu el! Era încăpăţânat ca un catâr şi, deoarece vecinul nu vroia să plătească şi el jumătate şi cum ştia că, atunci când îl va avea, acesta i-l va cere să-l folosească şi el, ei bine, s-a încăpăţânat până la capăt, şi, într-o zi, pe când ducea stropitorile, l-a lăsat inima. „

Îl văd pe tata, îl văd foarte bine, cărând stropitorile grele până la straturile de salate, roşii sau fasole verde.

Şi-l văd încăpăţânându-se să nu cumpere acel faimos furtun, chiar dacă Tanti Ju îi cerea zilnic s-o facă.

Şi-l văd pe acest institutor de provincie oprindu-se să-şi tragă sufletul şi să-şi şteargă fruntea de broboane cu batista, dându-i un sfat unui vecin sau predându-i o adevărată lecţie de botanică unuia din nepoţii care stau la el în perioada de convalescenţă, după o tuse convulsivă sau un oreion.

Şi-l văd împărţind o parte din recoltă celor ce nu au grădină, şi făcând pachete pe care le trimite în cele patru colţuri ale Franţei pentru a-i ajuta pe ai săi sau pe cei mai buni prieteni în timpul lipsurilor datorate ultimului război.

Înainte de a mă duce la cimitir, la mormântul lui, i-am cerut lui Tanti Ju să-mi arate locurile pe unde se plimba de obicei.

Şi mergem cu acelaşi pas cu care se plimba şi el, pe aceleaşi drumuri pietruite, mărginite de stuf, de margarete, de maci, aşteptând momentul în care Tanti Ju, văzând o bornă kilometrică, nişte albine sau zborul unei păsări îşi va aminti o întâmplare din trecut care i-a emoţionat. Şi atunci, se opreşte fericită, şi-mi povesteşte cum i-a relatat tata cele întâmplate când o viespe l-a înţepat pe Michel, nepotul lui: „Vezi, Henri, era chiar aici. „

Cu gâtul uscat, însetat să aflu cât mai multe, cele mai mici detalii din viaţa tatei, ascult, emoţionat, şi-l văd parcă aievea:

„Ştii, Ju, când băieţelul meu avea cinci sau şase ani, cel mult, a fost înţepat pe când ne plimbam de o viespe, dar nu o dată, ca Michel, ci de două ori. Ei bine, n-a plâns, ba mai mult, de abia am reuşit să-l oprim să nu caute cuibul viespilor pe care vroia să-l distrugă. Oh, era atât de curajos Riri! „

Nu m-am dus mai departe în Ardèche, n-am trecut de Saint-Péray.

Vreau să mă întorc în satul meu cu Rita, poate peste doi sau trei ani.

Cu sufletul încă plin de astfel de amintiri, debarc la gara Lyon şi îmi las valizele la biroul de bagaje, evitând să completez o fişă de hotel. După treizeci şi şapte de ani, calc din nou asfaltul Parisului.

Dar acest asfalt nu poate fi asfaltul *meu*, decât dacă sunt în cartierul *meu*, Montmartre. Mă duc acolo noaptea, bineînţeles. Papillon al anilor 30 nu cunoştea decât soarele lămpilor electrice.

Şi iată Montmartre, place Pigalle, cafeneaua *Pierrot*, şi clarul de lună, şi pasajul Elysdes des Beaux-Arts, şi petrecăreţii, şi prostituatele, şi tipii cu figuri de peşti pe care un iniţiat îi recunoaşte imediat, numai după mers, şi barurile înţesate de lume, unde consumatorii îşi vorbesc de la

trei metri distantă. Dar asta este doar prima mea impresie.

Treizeci şi şapte de ani au trecut, nimeni nu mă priveşte, cine să dea atenție unui om aproape bătrân (am trecut de şaizeci de ani)? Prostituatele sunt în stare să mă invite să le însoțesc, iar tinerii vor fi, poate, destul de lipsiți de respect ca să-mi dea paharul mai încolo şi să mă împingă cu cotul ca să-mi ia locul la bar.

Un străin în plus, un client posibil, un industriaş de provincie, iată ce pare a fi acest domn bine îmbrăcat, cu cravată, un burghez oarecare, unul rătăcit la o oră târzie în acest bar interlop. De altfel, vezi imediat că nu este un obişnuit al acestor locuri, că se simte stingher.

Ei bine, da. Mă simt stingher. Este de înțeles. Nu mai sunt aceiaşi oameni, nici aceleaşi mutre, îți dai seama imediat că totul este confuz, amestecat. Sticleți, lesbiene, pederaşti, tipi fără nicio morală, prostănaci, negri şi arabi, doar foarte rar câțiva marsiliezi sau corsicani, cu accentul lor din sud, care îmi amintesc de timpul trecut. Pe scurt, este o lume total diferită de cea pe care am cunoscut-o.

Nu mai există nici măcar ceea ce întâlneam la tot pasul pe vremea mea, acele mese cu poeți, pictori sau artişti reuniți în grup, cu părul lor lung, care mirosea a boemă, a talent, a inteligență avangardistă. De altfel, părul lung îl poartă azi orice cretin.

Şi intru ca un somnambul din bar în bar, urc scările interioare ca să văd dacă mai sunt la locul lor, acolo, la etaj, mesele de biliard ale tinereții mele şi refuz amabil oferta unui ghid care vrea să-mi arate adevăratul Montmartre. Totuşi, îl întreb:

— Credeți că Montmartre şi-a pierdut sufletul pe care-l avea în anii 30?

Şi îmi vine o poftă nebună să-l pălmuiesc, pentru că răspunsul lui este o insultă pentru acel Montmartre al meu.

— Dar, domnule, Montmartre este nemuritor. Trăiesc în acest cartier de patruzeci de ani, căci m-am stabilit aici pe când aveam doar zece ani, şi credeți-mă că place Pigalle, place Blanche, place Clichy, toate străduțele care pleacă de aici sunt şi vor fi veşnic aceleaşi, cu *aceeaşi ambianță*.

Fug de idiotul ăsta şi mă duc pe spațiul verde din mijlocul bulevardului, sub copaci. De aici, da, dacă nu distingi bine oamenii, dacă nu vezi decât formele exterioare, de aici, da, poți spune că Montmartre este acelaşi. Mă îndrept încet spre locul unde s-a zis că eu l-aş fi împuşcat pe Roland Legrand, în noaptea de 25 spre 26 martie 1930.

Banca este aceeaşi, fără îndoială, revopsită în fiecare an, o bancă obişnuită de pe bulevard, făcută dintr-un lemn atât de gros că a putut

să reziste treizeci şi şapte de ani; şi becul electric este la locul lui, şi barul de peste drum, şi pietrele din pavajul drumului sunt aceleaşi, şi obloanele ferestrelor casei din faţă, pe jumătate închise, sunt tot aceleaşi. Dar dacă piatra, lemnul, sticla ar putea vorbi! Voi aţi văzut totul, eraţi aici şi sunteţi şi acum, sunteţi primii, singurii, adevăraţii martori ai dramei, voi ştiţi bine că cel ce a tras în noaptea aceea nu am fost eu. De ce n-aţi spus-o?

Oamenii trec indiferenţi, oamenii trec fără să-l vadă pe acest om de şaizeci de ani, stând în picioare, sprijinit de un copac, acelaşi care era aici când a pornit glontele din revolver.

Bărbatul mângâie scoarţa copacului, parcă şi-ar cere scuze pentru că, timp de câteva secunde, s-a gândit că ar avea dreptul să-i reproşeze că nu a vorbit, atât lui, cât şi celorlalţi martori, veşnic muţi, ai vieţii oamenilor: pietrele, copacii din Montmartre.

Aveam douăzeci şi trei de ani în acel sfârşit de martie 1930 şi coboram în goană strada Lepic, această stradă pe care mai pot încă s-o urc, cu un pas apăsat. Căci, din fericire, sunt viguros şi sănătos, sunt încă tânăr, da, sunt tânăr si trebuie, într-adevăr, să fiu tânăr, fizic şi intelectual, pentru ca din cauza emoţiei să nu crăp aici de-o criză cardiacă sau să nu devin un nebun furios.

Strigoiul este aici, în ciuda voastră, a tuturor, a dat la o parte piatra tombală sub care l-aţi îngropat de viu. Opriţi-vă, trecători miopi, priviţi un inocent condamnat pentru că sticleţii au susţinut că el a comis un omor chiar în aceste locuri, chiar pe această bucată de pământ, în faţa acestor copaci şi a acestor pietre, opriţi-vă şi adresaţi-vă acestor martori muţi, cereţi-le să vorbească astăzi. Şi dacă vă veţi înclina mai adânc şi dacă-i veţi ruga din toată inima să vorbească, îi veţi auzi, cum îi aud şi eu, spunându-vă, în şoaptă: „Nu, acum treizeci şi şapte de ani acest om nu era aici în noaptea de 25 spre 26 martie, la ora 3 şi 30 dimineaţa. „

„Dar atunci unde era? „se vor întreba scepticii. Uşor de spus: eram la *lris-Bar*, poate la o sută de metri mai departe de aici, la *Iris-Bar*, unde, la un moment dat, a intrat brusc un şofer de taxi spunând: „S-a tras un foc de armă afară. „

„Nu-i adevărat”, au spus sticleţii. „Nu-i adevărat”, au spus patronul şi chelnerul de la *Iris*, sub presiunea sticleţilor.

Revăd ancheta, revăd procesul, nu vreau să refuz această confruntare cu trecutul. Vrei să-l retrăieşti, frate? Ţii mult la asta? Au trecut aproape patruzeci de ani de atunci şi vrei din nou să retrăieşti acel coşmar? Nu-ţi este frică, nu te temi că această întoarcere în trecut îţi va reaprinde dorinţa de răzbunare la care ai renunţai de mult? Eşti chiar atât de sigur că, scufundându-te din nou în această mocirlă, nu

vei aştepta cu înfrigurare să se facă ziuă şi să se deschidă magazinele ca să cumperi o valiză pe care s-o umpli cu explozibil pentru ce ştii tu, că nu vei răsfoi paginile cărţii de telefon ca să descoperi numărul şi adresa procurorului, că nu vei căuta să afli dacă Goldstein mai este în viaţă şi dacă se mai ocupă de blănuri sau de altceva? Nu, sunt absolut sigur, nici unii, nici alţii nu au de ce se teme de mine, pot să crape în linişte dacă nu i-au mâncat încă viermii.

Ei bine, bătrâne, nu-i greu să revezi această piesă, demnă de un teatru de marionete, al cărui erou şi victimă ai fost. Aşază-te aici, pe această bancă verde, cea care a asistat la declanşarea împuşcăturii, chiar în faţa străzii Germain-Pilon, pe acest bulevard Clichy, lângă barul *Le Clichy*, unde, aşa cum a stabilit ancheta, a început drama. Pentru că eşti încăpăţânat, bătrâne Papi, pentru că vrei cu tot dinadinsul ca Papillon cel de douăzeci şi trei de ani să retrăiască şi să-ţi povestească această piesă, vei fi servit!

Suntem în noaptea de 25 spre 26 martie, este ora trei şi jumătate dimineaţa. Un om intră în barul *Le Clichy* şi întreabă de Madame Nini.

— Eu sunt, răspunde o damă.

— Bărbatul dumneavoastră a primit un glonte în burtă. Veniţi repede, este într-un taxi.

În viteză, Nini, însoţită de-o prietenă, îl urmează pe necunoscut. Şi urcă în taxiul în care Roland Legrand se află aşezat pe bancheta din spate. Nini îi cere individului care-a venit s-o cheme să o însoţească. Acesta îi răspunde „Nu pot” şi dispare.

— Repede, la spitalul Lariboisiere!

Şoferul, un rus, nu află decât în drum spre spital că pasagerul său este rănit; nu remarcase nimic înainte.

Imediat, după ce şi-a debarcat clientul la spital, se duce să declare poliţiştilor ceea ce ştie: a fost oprit de doi bărbaţi care se ţineau de braţ, în faţa casei cu nr. 17 de pe bulevardul Clichy; *nu s-a urcat decât un singur bărbat*, Roland Legrand. Celălalt i-a spus să meargă până la barul *Le Clichy* şi a urmat maşina mergând pe jos. A intrat în bar şi a ieşit cu două femei, apoi a dispărut. Cele două femei i-au spus să meargă la spitalul Lariboisiere. „Pe drum am aflat că bărbatul era rănit.
”

Poliţia îşi notează cu grijă toate astea şi, în plus, că Nini a declarat că toată noaptea prietenul ei a jucat cărţi, în acelaşi bar în care ea agaţă bărbaţii, cu *un necunoscut*, apoi că a jucat zaruri la bar cu alţi bărbaţi, *tot necunoscuţi*, şi că Roland a ieşit singur, după ce ceilalţi plecaseră. Nimic din depoziţia lui Nini nu lasă să se înţeleagă că cineva ar fi venit să-l caute. A ieşit singur, după ceilalţi necunoscuţi.

Un comisar şi un poliţai, comisarul Gerardin şi inspectorul Grimaldi, îl interoghează pe Roland care este pe moarte, în prezenţa mamei lui. Infirmierele le-au spus că starea lui este disperată. Nu fac decât să citez raportul lor şi nimeni nu poate să-mi reproşeze că-l inventez pentru că a fost publicat într-o carte scrisă special pentru a mă desfiinţa şi prefaţată, deci susţinută, de un comisar divizionar, Paul Romain. Cei doi poliţai îl interoghează pe Legrand:

— Lângă dumneavoastră se află comisarul de poliţie şi mama dumneavoastră, cea care este cel mai sfânt lucru pe care-l aveţi pe lume. Spuneţi-ne adevărul. Cine a tras şi v-a rănit?

Răspunde: „Papillon Roger”.

Îi cer să jure c-a spus adevărul. „Da, domnule, am spus adevărul! „

„Ne retragem, lăsând-o pe mama lui cu el”, consemnează, în final, raportul.

Deci, puştiule de douăzeci şi trei de ani, în acea noapte de 25 martie 1930, se spune clar şi net, cel ce a tras a fost Papillon *Roger*.

Roland Legrand este un cârnăţar de proxenet, care-şi exploatează prietena, Nini, cu care locuieşte pe strada Elysées des Beaux Arts la nr. 4. Nu este tocmai un om al tagmei, dar, ca toţi cei ce frecventează Montmartre, ca toţi cei din tagmă, cunoaşte mulţi cărora li se spune Papillon. Şi, de teamă să nu fie arestat! un alt Papillon în locul ucigaşului, ceea ce nu i-ar conveni, îi precizează prenumele. Căci, chiar dacă a trăit ca un proxenet, ca toţi cei ce nu fac parte cu adevărat din tagmă, vrea ca poliţia să-l pedepsească pe duşmanul lui. Nu spune numai marca maşinii, ci indică şi numărul ei de înmatriculare. Un Papillon, da, dar un Papillon Roger.

Şi-mi amintesc din nou totul revenind în aceste locuri blestemate. Probabil că mi-am rememorat de mii de ori datele din dosarul pe care l-am învăţat aproape pe dinafară, ca pe o biblie, în celula mea, căci avocaţii mei mi l-au dat şi am avut timp să mi-l gravez în memorie, înainte de a ajunge în faţa Curţii cu juri.

Deci, declaraţia lui Legrand, făcută înainte de a muri, şi declaraţia lui Nini. Niciunul nu te desemnează ca fiind ucigaşul.

Patru bărbaţi intră acum în scenă. În noaptea crimei s-au dus la spital şi au întrebat:

1. –dacă Roger Legrand este cel rănit ;

2. – în ce stare se alfă.

Imediat, poliţaii sunt informaţi de vizita lor şi îi caută. Deoarece nu se ascund, nefăcând parte din tagmă, au venit pe jos şi au plecat la fel. Sunt arestaţi pe când mergeau pe bulevardul Rochechouart şi sunt duşi la Comisariatul arondismentului XVIII.

Se numesc:

Goldstein Georges, 24 de ani; Dorin Roger, 24 de ani; Jourmar Roger, 21 de ani; Cape Emile, 18 ani.

Declarațiile lor sunt consemnate chiar în ziua omorului, la Comisariatul arondismentului XVIII. Totul este clar şi net.

Goldstein declară că, mergând pe stradă, a auzit, din întâmplare, în îmbulzeală, că un anume Legrand a fost rănit cu trei gloanțe de revolver. Gândindu-se că ar fi putut fi vorba de prietenul lui, Roland Legrand, care frecventa cartierul, s-a dus la spital, pe jos, să se intereseze. În drum, s-a întâlnit cu Dorin, apoi cu ceilalți doi, şi i-a rugat să-l însoțească. Ceilalți nu ştiu nimic despre afacerea asta şi nici nu cunosc victima.

— îl cunoaşteți pe Papillon, îl întreabă comisarul pe Goldstein.

— Da, puțin. L-am întâlnit de câteva ori. Îl cunoaşte pe Legrand, *asta-i tot ce vă pot spune*.

Şi ce dacă! Ce înseamnă, de fapt, Papillon? Sunt cinci sau şase cu numele ăsta în Montmartre! Nu te enerva, Papi. Retrăind toate astea, am din nou douăzeci şi trei de ani şi îmi recitesc dosarul în celula mea de la Conciergerie.

Depoziția lui Dorin: Goldstein i-a cerut să-l însoțească la Lariboisiere pentru a afla noutăți despre un prieten *al cărui nume nu i l-a spus*. A intrat la spital cu el, şi Goldstein a întrebat dacă cel internat, Legrand, este grav rănit.

— Îl cunoaşteți pe Legrand? Vă amintiți de Papillon Roger? îl întreabă comisarul.

— Nu-l cunosc pe Legrand nici din vedere, nici după nume. Cunosc unul Papillon, pentru că l-am văzut pe bulevard. Este foarte cunoscut şi este considerat teribil. Nu am vorbit niciodată cu el. Nu ştiu nimic în plus.

Nici acum nimic despre Papillon Roger.

Cel de-al treilea interogat, Jourmar, declară că Goldstein, ieşind din spital, unde intrase cu Dorin, i-a spus: „Sigur este prietenul meu. „

Deci, înainte de a intra în spital, nu era sigur, nu, Papi? Comisarul:

— Îi cunoaşteți pe Papillon Roger şi pe un anume Legrand?

— Cunosc un Papillon care frecventează Pigalle. L-am văzut ultima oară acum trei luni.

Acelaşi lucru şi cu al patrulea pungaş. Nu-l cunoaşte pe Legrand. Un Papillon, da, dar numai din vedere.

Mama victimei confirmă în prima sa depoziție că fiul ei a spus Papillon *Roger*.

Numai după aceste prime declarații încep complicațiile. Până acum

totul este clar, net, precis. Nu tu promisiuni, nu tu polițai, toți martorii îşi fac depoziția în deplină libertate, în fața unui comisar din cartier, fără a fi manipulați, amenințați, orientați.

Concluzie: în barul *Le Clichy*, unde se află Roland înaintea dramei, nu sunt decât necunoscuți. Fie că sunt jucători de cărți sau de zaruri, cei cu care vine în contact Roland sunt toți nişte necunoscuți. Ceea ce este curios şi totuşi surprinzător este faptul că aşa vor rămâne până la sfârşit.

Al doilea punct: Roland Legrand, prietena lui o declară, a ieşit din bar *ultimul, singur*. Nimeni n-a venit să-l caute. Puțin timp după ce a ieşit, este rănit de un necunoscut, pe care-l identifică pe patul de moarte ca fiind Papillon *Roger*. Cel ce vine s-o prevină pe Nini este tot un necunoscut, care va rămâne şi el un necunoscut. Totuşi, el este cel care l-a ajutat pe Legrand să se urce în taxi imediat după ce a fost împuşcat. Necunoscut care nu se urcă în maşină, ci merge pe jos, alături de aceasta, până la barul unde o anunță pe Nini. Şi acest martor principal va rămâne pentru totdeauna un necunoscut, când tot ceea ce a făcut dovedeşte că este un om al tagmei din Montmartre, deci este imposibil să nu fie cunoscut de sticleți. Bizar.

Al treilea punct: Goldstein, care va fi martorul principal al acuzării, *nu ştie* cine a fost rănit şi se duce la spitalul Lariboisiere să vadă dacă nu este vorba cumva de prietenul lui Legrand. Singurele indicii pentru a-l putea repera pe acel Papillon sunt că se numeşte Roger şi că este considerat teribil.

Erai, oare, teribil, Papi, la douăzeci şi trei de ani, erai un individ periculos? Nu, nu încă, dar aveam şanse să ajung. Sigur că pe atunci eram „un băiat rău”, dar sunt sigur, de asemenea, că la douăzeci şi trei de ani, *douăzeci şi trei* (cei ai căror fii au avut sau au această vârstă să se gândească bine), nu puteam să mă fi decis pentru totdeauna să rămân aşa. Sunt sigur, totodată, că la acea vârstă, aflat numai de doi ani în Montmartre, nu puteam fi niciun caid, nici teroarea cartierului Pigalle. Dar, fără îndoială, deranjam ordinea publică, fusesem bănuit că am participat la unele lovituri importante, fără să se fi putut dovedi însă nimic. Sigur că fusesem reținut de mai multe ori şi torturat de cei de la quai des Orfevrès, nr. 36, fără să se obțină vreodată de la mine vreo informație sau vreun nume. Sigur că după drama trăită în copilărie, după perioada nefericită din marină, după refuzul administrației de a mă accepta într-o funcție stabilă, mă hotărâsem să trăiesc în afara acestei societăți de paiațe şi să o fac să simtă aceasta. Sigur că, de fiecare dată când eram arestat şi torturat de poliție pentru o afacere serioasă la care se credea că participasem, îmi insultam călăii, făcându-

i în toate felurile, spunându-le chiar, adesea, că într-o zi voi fi eu în locul lor şi că ei se vor afla în mâinile mele. Umiliți profund, polițaii aveau toate motivele să-şi spună: „Acest Papillon nu trebuie să scape fără să-i tăiem aripile cu prima ocazie. „

Dar, totuşi, nu aveam decât douăzeci şi trei de ani! Existența mea nu însemna numai furie împotriva societății, împotriva proştilor care se supuneau legilor ei cretine, ci şi *viața* adevărată, râsul continuu, bucuria şi exuberanța tinereții. Făcusem prostii destul de mari, da, dar nu prostii care să fi implicat violența. De altfel, când m-au închis, în dosarul meu de la poliție nu era consemnată decât o condamnare: patru luni de închisoare, cu suspendare, pentru tăinuire de obiecte furate. Trebuia să fiu şters dintre cei vii doar pentru că i-am umilit pe polițişti şi pentru că s-ar fi putut să ajung periculos? Nu, totuşi!

Dacă Venezuela ar fi reacționat la fel, niciodată nu mi-ar fi dat azil şi cu atât mai puțin nu m-ar fi naturalizat. Căci ei aveau de-a face cu un om de treizeci şi opt de ani, deci în plină forță, şi care se prezenta cu o carte de vizită mai degrabă încărcată: condamnat la ocnă pe viață, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, pentru omor, cu mai multe tentative de evadare, şi chiar evadat de două ori, periculos.

Şi totul porneşte, de fapt, de aici, din momentul în care Poliția Juridiciară începe să se ocupe de această afacere. Vor fi căutați toți cei pe care-i cheamă Papillon. Căci, bătrâne, la douăzeci de ani te numeai Papillon. N-ai abandonat această poreclă decât în Venezuela. Poate că ți-o vei relua într-o zi.

Zvonul se întinde rapid în Montmartre că sunt căutați cei ce poartă numele de Papillon: Papillon le Petit, Poussini Papillon, Papillon Trompe la Mort, Papillon Roger etc.

Mie mi se spune, în mod obişnuit, Papillon şi doar dacă este nevoie de precizări Papillon Pouce Coupé, cu toate că prenumele mele sunt Henri Antoine. Cu toate astea, nu vreau să intru din nou în relații cu sticleții şi o iau repede din loc.

Dar de ce ai plecat, Papi, dacă nu te ştiai cu musca pe căciulă?

Acum te-ai găsit să-ți pui o asemenea întrebare? La şaizeci de ani te-ai tâmpit? Sau ai uitat că până să fi împlinit douăzeci şi trei de ani fuseseşi torturat de mai multe ori la quai des Orfevrès? Nu ți-au plăcut niciodată loviturile încasate şi nici torturile atât de ingenioase ale poliției de atunci. Hârdăul în care ți se vâra capul în apă, ca să nu mai poți respira, şi erai ținut aşa până când nu mai ştiai ce e cu tine, sticleții care-ți răsuceau de cinci sau şase ori boaşele de ți se umflau atât de tare că timp de câteva săptămâni mergeai ca un călăreț din pampasul argentinian, presa pentru hârtie în care ți se striveau unghiile până ce-ți

dădea sângele, iar apoi se învineţeau şi-ţi cădeau, loviturile cu bastoanele de cauciuc care-ţi provocau leziuni în plămâni încât vărsai sânge pe gură, sticleţii în civil, de optzeci până la o sută de kilograme, care-ţi săreau pe burtă ca şi cum ai fi fost o trambulină… Ai ajuns, oare, la vârsta când faci amnezie şi ai uitat toate astea? Aveam nu unul, ci mii de motive s-o iau la fugă în viteză. Dar, nu prea departe, căci nu mă ştiam vinovat de nimic. Nu era nevoie s-o şterg în străinătate, ci doar într-un colţişor nu prea îndepărtat de Paris. Îl vor aresta sau, cel puţin, îl vor identifica în curând pe acel Papillon Roger şi atunci, cu taxiul, mă voi întoarce la Paris, şi gata! Niciun pericol pentru boaşe, unghii şi tot restul.

Numai că Papillon Roger nu a fost niciodată identificat. Şi niciun alt vinovat nu a putut fi descoperit.

Şi, dintr-o dată, iată-l că răsare ca prin minune. E vorba de un Papillon Roger? Nicio problemă, se elimină Roger şi rămâne doar Papillon, porecla lui Henri Charrière, numit Papillon. Soluţia este la îndemână, rămâne numai să fie adunate probe. Nu mai este vorba de căutarea adevărului, printr-o anchetă cinstită şi fără prejudecată, întreprinsă de nişte vânători dornici să-şi adauge un trofeu în plus la palmaresul lor, ci de fabricarea, în întregime, *a unui vinovat.*

Pentru că noi, ceilalţi, poliţiştii, avem nevoie cu orice preţ, ca să putem fi avansaţi în foarte nobila şi cinstita noastră carieră, de *soluţionarea unei crime*. Or, clientul nostru are tot ceea ce-i trebuie pentru a fi pe placul tuturor. Mai întâi al şefilor noştri, care au încredere în noi, apoi al judecătorului de instrucţie care se ocupă de afacere şi, în sfârşit, al celor douăsprezece momâi din juriu care îi vor da cel mult zece ani. Este tânăr, puţin proxenet… De iubita lui vom avea noi grijă să pară că este o curvă. Suspectat de hoţie, a avut de mai multe ori de-a face cu poliţia, dar a fost condamnat o singură dată, pentru tăinuire de obiecte furate, la patru luni, cu suspendare.

Mai mult, tipul este de un soi rău, ne trimite la dracu când îl arestăm, îşi bate joc de noi, ne umileşte, şi-a botezat căţelul Chiappe (aşa îl chema pe prefectul de atunci al poliţiei din Paris) şi nu o dată şi-a permis să le spună unor colegi de-ai noştri: „Ai face bine s-o laşi mai moale cu «torturile» dacă vrei să mai apuci pensia. „Asemenea ameninţări că vom fi pedepsiţi într-o bună zi pentru procedeele noastre „moderne” şi „îngrijite” folosite la interogatoriu ne îngrijorează.

„Ei, băiete, n-ai nici o şansă. Ne-am asigurat în toate privinţele ca să te băgăm la apă. „

Iată tristul început, Papi. Aveai douăzeci şi trei de ani când te-au prins cei doi sticleţi împuţiţi, la Saint-Cloud, la 10 aprilie, la trei

săptămâni după crimă, în timp ce mâncai melci.

Ehei! Şi nu le-a păsat! Ce înflăcărare, ce perseverență, ce încăpățânare, ce pasiune, ce machiavelism pentru a te face să ajungi într-o zi la Curtea cu juri unde ai primit acea palmă după care ți-ai revenit abia peste treisprezece ani!

Au acționat, oare, ca atunci când e vorba de uciderea unuia din tagmă? Aş, de unde, au fost atât de zeloşi de parcă era vorba de „fabricarea” asasinului unui bancher sau ai unui cinstit tată de familie.

Nu a fost aşa de uşor să se dea impresia că sunt vinovat. Dar, inspectorul Mayzaud de la Poliția Judiciară, însărcinat cu afacerea, specialist în Montmartre, pornit împotriva mea atât de tare încât se va ajunge la un război deschis între el şi apărătorii mei până la Curtea cu juri, aşa cum au scris ziarele epocii, cu insulte, plângeri şi procedee neloiale, deci, Mayzaud, din nefericire pentru mine îl avea la mână pe grăsanul de Goldstein, fiu de postăvar, unul dintre acei nemernici care ling picioarele celor din tagmă în speranța că într-o zi vor ajunge în fruntea acestora. Şi cât de docil este acest Goldstein! Mayzaud (el va declara aceasta la Curtea cu juri) îl întâlneşte poate de-o sută de ori, *din întâmplare*, în timpul anchetei. Şi acest prețios martor, care declarase *în ziua crimei* că auzise, în îmbulzeala de pe stradă, că un oarecare Roland primise trei gloanțe în stomac şi că s-a dus la spital să afle identitatea exactă a victimei şi gravitatea rănii, depoziție susținută de trei camarazi care nu au nicio legătură cu toată tărăşenia, acelaşi Goldstein, trei săptămâni mai târziu, la 18 aprilie, după multiple întâlniri cu Mayzaud, declară următoarele:

În noaptea de 25 spre 26 martie, înainte de crimă, l-a întâlnit pe Papillon (adică pe mine), întovărăşit de doi necunoscuți (iarăşi?), Papillon îl întreabă unde-l poate găsi pe Legrand. Goldstein îi răspunde: „La Clichy”. Papillon pleacă, iar el se duce imediat să-l prevină pe Legrand. În timp ce discută cu el, unul din cei doi care-l însoțeau pe Papillon intră în bar şi-i cere lui Legrand să iasă până afară. El însuşi iese puțin după aceea şi-i vede pe Papillon şi pe Legrand discutând cu calm, dar nu rămâne în preajma lor. Mai târziu, revenind în place Pigalle, îl întâlneşte din nou pe Papillon care-i spune că l-a împuşcat pe Legrand şi că-l roagă să se ducă la Lariboisiere să vadă în ce stare se află, iar dacă mai trăieşte să-l sfătuiască să-şi țină gura.

Căci, bineînțeles, Papi, tu care, la Curtea cu juri, eşti prezentat ca un tip teribil, ca unul din tagmă, cu atât mai periculos cu cît eşti inteligent şi şiret, tu, caidul, tu eşti atât de tâmpit încât, după ce ai tras într-un tip, în plin bulevard, să rămâi acolo, în place Pigalle, *la locul crimei*, aşteptând să treacă Goldstein. Nu, nu te vei duce să respiri aerul unui

alt cartier sau al împrejurimilor Parisului, nu! Rămâi acolo, ca o bornă kilometrică, aşteptând ca sticleţii să vină, repede, la locul crimei, să-ţi spună bonjur.

El, Goldstein, care spune că mă cunoaşte bine, este mai puţin tâmpit decât crede că sunt eu. A doua zi după această declaraţie, o şterge pentru o vreme în Anglia.

În timpul ăsta, eu mă apăr ca un nebun. Goldstein? Nu-l cunosc. Este posibil să-l fi văzut, să fi schimbat câteva cuvinte cu el, aşa cum se întâmplă între oameni ce frecventează acelaşi cartier, fără să ştii cu cine ai de-a face. Într-adevăr, nu reuşesc să pun o figură pe acest nume, încât numai cu ocazia unei confruntări reuşesc să aflu cine este. Sunt surprins să constat că un tip oarecare, necunoscut de mine, mă acuză cu atâta precizie, încât mă întreb ce delict o fi comis –nu prea grav, asta-i sigur, căci tipul este prea jalnic –pentru ca sticleţii să-l poată manipula astfel. Mă mai întreb şi astăzi, de altfel. Moravuri sau droguri?

Căci, fără el, fără declaraţiile lui succesive, care, *de fiecare dată*, adaugă noi cărămizi la edificiul pe care-l construiesc sticleţii, declaraţii care lasă deschisă uşa atâtor „se spune”, fără el, deci, nimic n-ar sta în picioare. Nimic.

Dar el declară: „Am auzit-o pe doamna X spunând că… „, şi este audiată doamna X, care declară la rândul ei că s-ar putea să fi spus că… etc. Şi toată această adunătură de declaraţii care încep cu „este posibil ca”, smulse celor pe care sticleţii îi hărţuiesc fără încetare, va umple în cele din urmă dosarul.

Iată, însă, că intervine un element miraculos la prima vedere, care, însă, mai târziu, se va dovedi extrem de periculos, fatal chiar. O maşinaţie poliţienească machiavelică, o capcană în care, împreună cu avocaţii mei, am căzut cu capul înainte. Crezând că mă salvez, m-am pierdut. Căci nu era nimic solid în dosar, mărturiile succesive ale lui Goldstein erau neverosimile. Atât de puţin convingător era dosarul încât pretinsei mele crime îi lipsea un lucru esenţial: mobilul. Neavând niciun motiv să-i port sâmbetele victimei şi nefiind nebun, cădeam în toată afacerea asta ca musca-n lapte şi orice juriu, chiar alcătuit din cele mai cretine momîi, n-ar fi putut să nu-şi dea seama.

Atunci, poliţia inventează mobilul, iar cel ce-l lansează este un curcan ce bate Montmartre de zece ani, inspectorul Mazillier.

Unul dintre avocaţii mei, maestrul Beffey, care se plimbă prin Montmartre în timpul liber, îl întâlneşte pe acest curcan care-i spune că ştie ce s-a întâmplat cu adevărat în noaptea de 25 spre 26 martie şi că este gata să depună mărturie, ceea ce se subînţelege că este în favoarea mea. Împreună cu Beffey, îmi spun: sau acţionează din cinste

profesională sau, ceea ce pare mai verosimil, este vorba de rivalitatea dintre el şi Mayzaud.

Şi *noi* cerem depoziţia lui. *Noi.*

Dar ceea ce declară Mazillier nu este defel ceea ce aşteptăm noi. Declară că mă cunoaşte bine, că i-am făcut multe servicii şi adaugă: „Datorită informaţiilor furnizate de Charrière am putut să fac mai multe arestări. Circumstanţele crimei *le ignor*. Totuşi, am auzit spunându-se (câţi de „am auzit spunându-se” în cazul meu!) că Charrière era suspectat de nişte indivizi necunoscuţi de mine (ca să vezi!) care-i reproşau relaţiile lui cu poliţia.

Şi iată mobilul crimei! L-am ucis pe Roland Legrand în timpul unei discuţii aprinse pentru că acesta răspândea în Montmartre zvonul că eram un turnător

Şi când este făcută această declaraţie a inspectorului Mazillier? La 14 aprilie. Iar cea a lui Goldstein, prin care, revenind asupra celei făcute în ziua crimei, mă vâră până-n gât în rahat? La 18 aprilie, *patru zile după cea a lui Mazillier*.

Dar, în afara judecătorului de instrucţie Robbe, pe care curcanii îl au, probabil, cu ceva la mână, magistraţii nu sunt dispuşi să înghită orice fel de gogoşi.

Ba chiar atât de puţin dispuşi încât decizia lor cade ca un trăsnet.

Camera de punere sub acuzaţie, în faţa acestor mărturii înnădite, a acestor grămezi de bârfe, minciuni, declaraţii dirijate, impuse poate, simte că ceva nu este în regulă în acest dosar. Căci, Papi, cu toate că eşti dispus adesea să pui în acelaşi sac, considerând că fac tot atâtea parale, magistraţi, justiţie, curcani, momâi şi administraţie penitenciară, trebuie să recunoşti, şi trebuie să te înclini în faţa lor, că ai întâlnit şi magistraţi excesiv de oneşti.

Rezultat imediat, Camera de punere sub acuzare *refuză* să mă trimită cu acest dosar dubios în faţa Curţii cu juri şi restituie toate actele judecătorului de instrucţie, cerând un *supliment de informaţii*.

Turbarea curcanilor este fără margini şi găsesc martori peste tot, la închisoare, în ajun de-a fi eliberaţi, sau a doua zi după eliberare. Tot „mi s-a spus”, „am auzit spunându-se”, „se pare că… sau aproape… „. Nu se mai opresc. Dar suplimentul de informaţii nu aduce nimic, nici cel mai mic indiciu sau cel puţin un început de dovadă nouă şi serioasă.

În sfârşit, fără nimic nou, în afară de o ciorbă de peşte prost făcută, fără peşte de soi, doar cu peşte de râu ce este dat drept peşte din Mediterana, dosarul este acceptat şi trimis la Curtea cu juri.

Şi acolo, o nouă lovitură de trăsnet. Se petrece un lucru ce poate fi întâlnit foarte rar în lumea judiciară: un procuror general, acuzatorul

public, cel al cărui rol şi interes este să apere societatea şi să avanseze pe scara ierarhică trimiţând cât mai mulţi acuzaţi în spatele gratiilor, procurorul general căruia i s-a dat dosarul pentru a susţine în numele legii acuzarea, îl ia cu vârful degetelor ca într-un cleşte şi-l pune pe birou spunând: „Nu accept să susţin acuzarea în numele legii în această afacere… Se simte că ceva este dubios şi prefabricat, daţi-l altora. „

Cât era de radioasă, în acea zi, faţa maestrului Raymond Hubert care îmi anunţă această ştire extraordinară la Conciergerie!

— Închipuieşte-ţi, Charrière, că dosarul este atât de puţin convingător încât a creat un nou incident. Ţine-te bine. Un procuror general a refuzat să te acuze în numele legii şi a cerut ca dosarul să fie încredinţat altcuiva!

… S-a lăsat frigul în seara asta de când stau pe banca de pe bulevardul Clichy. Fac câţiva paşi pe sub copaci, nu vreau să ies la lumină de teamă să nu întrerup lanterna magică ce-şi proiectează spre mine acel val de imagini ce vine direct de acum treizeci şi şapte de ani. Îmi ridic gulerul pardesiului. Îmi scot pălăria pentru a-mi aerisi capul înfierbântat de intensitatea acestor evocări. Mă aşez din nou, îmi adun pulpanele pardesiului peste picioare, apoi, întorcându-mă cu spatele spre bulevard, îmi trec picioarele pe sub speteaza băncii şi iată-mă aşezat invers, cu braţele sprijinite pe spetează, aşa cum stăteam pe marginea boxei acuzaţilor la şedinţele Curţii cu juri în timpul acelei prime runde din iulie 1931.

Căci, pentru mine, nu a fost suficientă o singură sesiune, ci a fost nevoie *de două.*

Foarte diferite una de alta. Una în iulie, alta în octombrie.

Mergea prea bine, Papi! Sala nu era roşie sângerie. Cu valul de lumină al acelei minunate zile de iulie, draperiile, covoarele, robele magistraţilor păreau aproape roz deschis. Nimic asemănător unui abator, mai degrabă un imens budoar. Şi, în această sală, un preşedinte surâzător, cu o mină de om cumsecade, puţin sceptic, nu prea convins de ce citea în dosar, încât deschide dezbaterile astfel:

— Charrière Henri, actul de acuzare nu corespunde întocmai cu ceea am dori şi ar trebui să găsim în el. Vă rog să expuneţi singur Curţii şi juraţilor cazul dumneavoastră.

Acest lucru formidabil, nemaiauzit, de nesperat, care nu se întâmplă decât o dată la o mie de cazuri, ţi s-a întâmplat ţie, Papi, ţie. Un preşedinte al unei Curţi cu juri care-i cere acuzatului să-şi expună cazul! îţi aduci aminte de această şedinţă din luna iulie, plină de soare şi de magistraţi minunaţi? Era prea frumos, Papi. Aceşti judecători conduc dezbaterile cu atâta imparţialitate, acest preşedinte caută cu

calm şi cinste profesională adevărul, punând întrebări surprinzătoare curcanilor, martorilor, punându-l pe Goldstein pe foc, scoţându-le în relief contradicţiile, permiţându-ne, mie şi avocaţilor mei, să punem întrebări încuietoare; era prea frumos, era o justiţie plină de soare, ţi-o repet, Papi, o sesiune de vacanţă cu aceşti judecători impresionaţi în favoarea ta de talmeş-balmeşul de rapoarte îndoielnice ale unor poliţişti şi mai îndoielnici.

Acolo puteai lupta şi te puteai apăra, Papi. Să lupţi, cu cine? Adversarii nu lipseau, erau numeroşi.

Primul martor capital, deja manipulat de Casa Curcanii & Cie, mama victimei. Nu cred că din rea credinţă, ci din inconştienţă, şi-a însuşit insinuările curcanilor.

Mama nu mai declară ceea ce a auzit o dată cu comisarul -” Papillon Roger” –şi că Legrand a mai spus (când?) că unul dintre prietenii lui Goldstein îl cunoaşte bine pe Papillon. Ea declară, astăzi, că fiul ei a răspuns: „Este Papillon, Goldstein îl cunoaşte. „A uitat de Roger şi a adăugat „Goldstein îl cunoaşte”, cuvinte pe care comisarul Gerardin şi inspectorul Grimaldi nu le-au auzit. Nu vi se pare curios că un comisar nu-şi notează un lucru atât de important, nu?

Maestrul Gautrat, avocatul părţii civile, mă roagă să-i cer iertare mamei victimei. Îi spun:

— Doamnă, nu am de ce să vă cer iertare, căci nu eu sunt ucigaşul fiului dumneavoastră. Mă înclin, însă, în faţa durerii pe care o trăiţi, este tot ceea ce pot face.

Dar comisarul Gerardin şi inspectorul Grimaldi nu schimbă cu nimic prima lor declaraţie. Legrand a spus „Papillon Roger”, asta-i tot.

Atunci apare martorul perpetuu, bun în toate sosurile, Goldstein. Acest martor, adevărat disc înregistrat pe quai des Orfevrès, la nr. 36, a făcut cinci sau şase depoziţii. S-au reţinut doar trei în dosar. De fiecare dată, declaraţiile lui mă învinovăţesc şi mai mult, chiar dacă se contrazic, adăugînd o nouă proptea pentru susţinerea schelăriei poliţiştilor. Îl revăd ca şi cum ar fi azi. Vorbeşte încet, abia a ridicat mâna să spună „Jur”. Când şi-a terminat depoziţia, maestrul Beffey atacă:

— Goldstein, înainte de toate, de câte ori l-ai întâlnit, din întâmplare, pe inspectorul Mayzaud, care declară el însuşi că v-aţi întâlnit şi aţi discutat despre această afacere de mai multe ori? Este ceva curios, Goldstein. În prima depoziţie susţineţi că nu ştiţi nimic despre această afacere, apoi spuneţi că îl cunoaşteţi pe Papillon, apoi declaraţi că l-aţi întâlnit în noaptea crimei, chiar înaintea acesteia, apoi că v-a rugat să vă duceţi la Lariboisiere să vedeţi cum se simte Legrand. Cum vă

explicați aceste declarații diferite?

În loc de răspuns, Goldstein nu face decât să repete un singur lucru: „îmi era teamă de Papillon, căci era teroarea din Montmartre. „

Este evident că protestez prin atitudinea mea şi preşedintele îmi spune:

— Acuzat, aveți întrebări pentru martor?

— Da, domnule Preşedinte. Mă uit fix la Goldstein.

— Goldstein, întoarce-te spre mine, priveşte-mă în față. Care este motivul care te face să minți şi să mă acuzi pe nedrept? Care este delictul cunoscut de Mayzaud pe care-l plăteşti cu aceste declarații mincinoase?

Imbecilul mă priveşte în față, tremurând, dar reuşeşte, totuşi, să pronunțe clar:

— Spun adevărul.

Atunci, acolo, l-aş fi ucis pe acest ticălos! Mă întorc spre Curte.

— Domnilor judecători, domnilor jurați, procurorul general spune că sunt un personaj viclean, inteligent şi abil, or, din declarațiile martorului reiese că sunt un imbecil perfect şi am să v-o dovedesc. Dacă eşti un om inteligent, ca să-i faci cuiva o confidență atât de gravă, ca să-i spui că i-ai ucis un prieten, înseamnă că-l cunoşti foarte bine; dar trebuie să fii un adevărat imbecil să-i mărturiseşti aşa ceva unui necunoscut, or pentru mine Goldstein este un necunoscut.

Şi, întorcându-mă spre Goldstein, continui:

— Poți cita, în Paris sau în Franța, o singură persoană care ne-a văzut împreună, stând de vorbă?

— Nu ştiu pe nimeni care ar putea face o astfel de depoziție.

— Bine. Poți cita, în Montmartre, Paris sau Franța, un bar, restaurant sau bistro unde am băut sau mâncat o singură dată împreună?

— Nu am băut, nici nu am mâncat cu dumneata.

— Foarte bine. Spui că prima dată când m-ai întâlnit în acea noapte bizară eram însoțit de doi indivizi. Cine erau?

— Nu-i cunosc.

— Nici eu, de fapt. Spune repede, fără să te gândeşti, unde ți-am dat rendez-vous ca să-mi aduci răspunsul la comisionul pe care te-am trimis să mi-l faci la spital şi dacă acest loc l-ai comunicat şi celor care te însoțeau. Dacă nu le-ai spus nimic, de ce ai procedat astfel?

Niciun răspuns.

— Răspunde, Goldstein, de ce nu răspunzi?

— Nu ştiam unde să te găsesc. Maestrul Raymond Hubert:

— Deci, clientul meu te trimite să-i faci un comision atât de

important, să vezi în ce stare se găsea Roland Legrand şi dumneata nu ştiai unde să-i aduci răspunsul? Este tot atât de ridicol pe cât este de necrezut!

Da, Papi, este de necrezut, dar a fost şi mai lamentabil să se accepte ca toată acuzarea să se construiască pe mărturii succesive, de fiecare dată agravante ale acestui nenorocit, care nici măcar nu era destul de inteligent să nu se dea de gol, cu toate că fusese dresat cu grijă de către curcani ca să răspundă în sensul dorit de ei.

Preşedintele:

— Charrière, poliția pretinde că l-ai ucis pe Legrand pentru că ți-a spus că eşti un turnător. Ce ai de declarat?

— Am avut de-a face cu poliția de şase ori şi de fiecare dată s-a văzut că am fost basma curată şi m-au eliberat; o singură dată am fost condamnat la patru luni, cu suspendare. Niciodată nu am fost arestat cu altcineva, niciodată nu am dat declarații care să ducă în arestarea cuiva. Este de necrezut şi imposibil de admis că atât timp cât sunt în mâinile poliției nu vorbesc, dar când sunt în libertate îmi denunț prietenii.

— Un inspector spune că eşti un turnător. Introduceți-l pe inspectorul Mazillier.

— Declar că Charrière mi-a dat informații care m-au făcut să arestez numeroşi şi periculoşi indivizi şi că acest zvon circula prin Montmartre. În ceea ce priveşte afacerea Legrand, nu ştiu nimic despre asta.

— Ce ai de spus, Charrière?

— La sfatul maestrului Beffey, care mi-a spus că acest individ cunoaşte adevărul despre uciderea lui Legrand, am cerut să fie citat la anchetă. Şi-mi dau seama că avocatul meu şi cu mine am căzut într-o capcană periculoasă. Sfătuindu-l pe maestrul Beffey să-l citeze, inspectorul Mazillier i-a spus că ştie totul despre această afacere, şi avocatul meu a crezut, cum am crezut şi eu. Am crezut fie că este un polițist onest, fie că este vorba de-o rivalitate între el şi Mayzaud, ceea ce-l face să depună mărturie despre crimă. Or, vedeți şi dumneavoastră, acest polițist nu ştie nimic despre crimă.

Era evident, în schimb, că depozițiile acestui inspector dădeau crimei, în sfârşit, mobilul care-i lipsea. Într-adevăr, venind de la un polițist, această declarație era providențială, salva eşafodajul acuzării şi dădea ceva consistență unui dosar care nu prea ținea.

Căci, este evident şi acum că, fără ajutorul dat de Mazillier, cu toate eforturile inspectorului Mayzaud, dosarul acuzării ar fi fost ca şi

inexistent. Manevra era atât de evidentă încât te miri că a fost reținută de acuzare.

Dar eu continui să mă bat şi le spun:

— Domnilor de la Curte, domnilor jurați, dacă aş fi fost cu adevărat un turnător al poliției, doar două variante ar fi fost posibile: sau nu l-aş fi ucis pe Roland Legrand pentru că mă făcea turnător, căci un personaj atât de josnic cum este un turnător acceptă o astfel de insultă fără să crâcnească; sau dacă, în urma acestei jigniri, aş fi tras asupra lui Legrand, fiți siguri că poliția ar fi respectat regulile jocului şi s-ar fi abținut să mă înfunde cu această îndârjire şi această stângăcie evidente pentru că ar fi avut în continuare nevoie de mine. Mai mult, ar fi închis ochii în ceea ce priveşte această răfuială între tipi neînsemnați ai tagmei sau ar fi aranjat ceva ca să fi părut că am fost în legitimă apărare. Se pot cita numeroase exemple de acest fel, dar, din fericire pentru mine, nu este cazul. Domnule Preşedinte, îi pot pune o întrebare martorului?

— Da.

Ştiind unde vreau să ajung, maestrul Raymond Hubert cere Curții să-l dezlege pe Mazillier de secretul profesional, fără de care nu-mi va putea răspunde.

Preşedintele:

— Curtea, prin puterea ei discreționară, îl dezleagă pe inspectorul Mazillier de secretul profesional şi-i cere, în interesul adevărului şi al justiției, să răspundă la întrebarea ce i se va pune.

— Inspectore Mazillier, vreți să citați, în Franța, în colonii sau în străinătate, un singur om pe care l-ați arestat datorită informațiilor mele?

— Nu pot să răspund.

— Sunteți un mincinos, inspectore! Nu puteți să răspundeți pentru că nu a existat niciodată aşa ceva!

— Charrière, controlează-ți expresiile, mă pune la punct preşedintele.

— Domnule Preşedinte, apăr aici două lucruri: onoarea şi viața mea!

Dar incidentul nu merge mai departe. Mazillier se retrage.

Iar ceilalți martori cum au mai defilat! Toți purtând parcă acelaşi tip de costum, executat din acelaşi cupon de stofă, tăiat şi cusut la fel, confecționat de Casa Curcanii & Cie, adresa: quai des Orfevrès, nr. 36, Paris. Poliția judiciară din 1930. Sper că s-a schimbat ceva de atunci. Să sperăm, dar să nu credem prea mult în această schimbare.

Şi ultima ta explicație, Papi, nu ți-o aminteşti, era atât de logică? Dacă mi-o amintesc? Dar crezi că se putea s-o uit?

— Domnilor, fiți drepți cu mine şi ascultați-mă cu atenție. Legrand n-a încasat decât un singur glonte, nu s-a tras decât o singură dată

asupra lui, a rămas în picioare, a plecat viu, a fost lăsat să ia liniştit un taxi. Deci, cel care a tras nu a vrut să-l omoare, căci altfel ar fi tras patru, cinci sau şase gloanțe, aşa cum procedează cei din tagmă. Oricine frecventează Montmartre o ştie. Da sau nu?

Deci, dacă aş fi fost eu, v-aş mărturisi faptul şi v-aş declara: „Domnilor, acest om, pentru un anume motiv, pe drept sau pe nedrept, a discutat cu mine sau m-a acuzat de ceva, a dus mâna la buzunar şi cum era un tip din tagmă, ca şi mine, mi-a fost teamă şi am tras, că să mă apăr, un singur glonte. „Dacă fac o asemenea declarație, vă dau în acelaşi timp dovada că n-am vrut să-l omor, deoarece a plecat pe picioare şi în viață, şi atunci închei, spunându-vă: „Deoarece un inspector spune că sunt foarte util poliției, vă rog să acceptați că ceea ce v-am spus este adevărat, ca şi depoziția mea, şi să mă judecați pentru lovituri şi răni ce au provocat moartea victimei fără intenție. „

Tribunalul mă ascultă în linişte, gândindu-se, probabil, la spusele mele. Adaug:

— De zece ori, de-o sută de ori, atât maestrul Raymond Hubert, cât şi maestrul Beffey mi-au pus următoarea întrebare: „Dumneata ai tras? Dacă este aşa, spune-le-o. Vei căpăta cel mult cinci ani, poale mai puțin, nu poți fi condamnat la mai mult. Ai douăzeci şi ceva de ani. Vei ieşi din închisoare încă tânăr. „

Dar, domnilor de la Curte, domnilor jurați, nu pot urma acest drum, deşi sunt sigur că aşa m-aş salva chiar de la ghilotină sau de la ocnă, *căci sunt nevinovat şi victimă a unei maşinațiuni a poliției.*

Toate acestea se petreceau la acea Curte cu juri plină de soare, unde mi se dăduse posibilitatea să mă explic până la capăt. Nu, Papi, era prea. frumos, mergea prea bine, simțeam că tribunalul era tulburat şi că victoria era posibilă. Puşti sărman, nu vedeai că totul era prea frumos?

Căci atunci s-a produs un incident pus la cale de Mayzaud, care dovedea încă o dată, fără nicio îndoială, machiavelismul acestui personaj diabolic. Simțind că partida este pierdută pentru el şi că eforturile sale de cincisprezece luni riscau să fie reduse la zero, face un lucru care este interzis. Cu ocazia suspendării unei audiențe, intră în sala unde mă aflam doar cu jandarmii şi unde nu are dreptul să pătrundă. Şi, apropiindu-se de mine, are neobrăzarea să-mi spună: „De ce nu le spui că vinovatul este Roger Corsicanul ? Cu totul surprins, îi răspund:. — Dar nu-l cunosc pe Roger Corsicanul!

Discută un minut, iese repede, se duce la procuror şi-i spune:

— Papillon mi-a mărturisit că vinovatul este Roger Corsicanul. Atunci se întâmplă ceea ce vroia acest nenorocit de Mayzaud.

Şedinţa se suspendă cu toate protestele mele. Şi, totuşi, încerc să mă apăr şi le explic:

— De atâtea luni Mayzaud vehiculează aceleaşi argumente:

— afirmă că nu există decât un Papillon în această afacere şi că acela sunt eu

— susţine că eu sunt, fără nicio îndoială, ucigaşul lui Legrand

— declară că nu numai el este convins de acest lucru, dar aduce şi martori cinstiţi, de necombătut, care dovedesc, fără nici cea mai mică îndoială, vina mea.

Dacă poliţiştii au găsit toţi martorii şi toate dovezile necesare împotriva mea, din ce cauză tot eşafodajul lor nu ţine ?

Totul să fie, oare, minciună în acest dosar? Şi este oare de ajuns să se arunce un nume nou în arenă pentru ca nimeni să nu mai fie prea sigur că Papillon este vinovatul?

Deoarece până acum consideraţi că aveţi toate dovezile că sunt vinovat, este posibil ca doar pe baza unei simple supoziţii privind existenţa unui fantomatic Roger Corsicanul –fabricat de Mayzaud, dacă mă credeţi pe mine, fabricat de mine, dacă încă o dată el este cel crezut –totul să fie oprit şi să o luăm de la capăt?

Nu cred că este posibil aşa ceva, cer ca dezbaterile să continue, cer să fiu judecat.

Vă rog, domnilor juraţi, domnule preşedinte!

Câştigaseşi, Papi, aproape câştigaseşi, dar corectitudinea procurorului general te-a făcut să pierzi. Căci acesta, Cassagnau, se ridică şi spune:

— Domnilor juraţi, domnilor de la Curte, nu pot susţine acuzarea... Nu mai ştiu. Trebuie să evităm un incident neplăcut. Propun Curţii să amâne judecarea şi am să cer un supliment de informaţii.

Nimic altceva, Papi; doar aceste fraze ale procurorului Cassagnau sunt suficiente pentru a dovedi că ai fost condamnat pe baza unui dosar măsluit.

Căci dacă acest magistrat cinstit ar fi avut în faţă un caz clar, indiscutabil, dacă ar fi fost sigur pe dosarul din mâna lui, n-ar fi spus: „Opriţi Curtea cu juri, nu pot susţine acuzarea. „

Ar fi spus: „încă o invenţie a lui Charrière, acuzatul vrea să ne încurce cu acest Roger Corsicanul. Nu cred niciun cuvânt, domnilor, am în mână tot ce trebuie pentru a dovedi că Charrière este vinovat şi am s-o fac. „

Or, n-a spus-o, n-a făcut-o, de ce? Pentru că, fiind un om onest, nu credea destul în acest dosar şi începea să-şi pună unele întrebări cu privire la corectitudinea curcanilor care-l alcătuiseră.

Şi iată cum, biet puşti de douăzeci şi patru de ani, în momentul în care au simţit că pierd ruşinos partida, curcanii te-au legat la gard tocmai când ajunseseşi la finiş, ştiind că acel Roger Corsicanul era un fals. Sperau ca până la cealaltă Curte cu juri să mai poată fabrica alte bazaconii. Şi se bazau, desigur, în toate şmecheriile lor, pe faptul că o altă Curte, un alt Preşedinte, un alt procuror general, în mohoreala începutului de octombrie, nu-ţi vor mai fi tot atât de favorabili şi că budoarul se va transforma în abator.

Se suspendă Curtea cu juri şi se cere un nou supliment de informaţii, *al doilea în această afacere*.

Bineînţeles, suplimentul de informaţii *nu va aduce niciun fapt nou*. Roger Corsicanul nu va fi găsit niciodată.

În timp ce se adună suplimentul de informaţii solicitat, jandarmii sunt corecţi şi depun mărturie contra lui Mayzaud în legătură cu incidentul din iulie, când acesta a intrat fără să aibă dreptul în camera în care ei mă păzeau. De altfel, cum ar fi fost posibil ca un om care striga că este inocent şi demonstra logic acest lucru, care simţea că argumentele lui au convins Curtea, cum ar fi putut acest om să arunce totul în aer şi să spună deodată: „Mă aflam acolo, dar nu eu am tras, ci Roger Corsicanul. „

Şi cealaltă Curte cu juri, Papi? Cealaltă sesiune, ultima, definitiva, cea în care ghilotina aceea uscată, care nu face să curgă sânge, a început să funcţioneze, atunci când cei douăzeci şi patru de ani ai tăi, tinereţea ta, încrederea ta în viaţă au primii lovitura de măciucă, pe viaţă, atunci când Mayzaud, regăsindu-şi tot aplombul, se scuză în faţa procurorului general şi recunoaşte că a greşit în luna iulie, atunci când tu i-ai strigat „îţi voi smulge masca ta de om cinstit, Mayzaud! „... vrei cu adevărat s-o mai retrăieşti?

Ţii cu tot dinadinsul să revezi acea sală, acea zi mohorâtă? Treizeci şi şase de ani au trecut, băiete, de câte ori vrei să-ţi repet? Vrei să simţi din nou pe obraz palma aceea zdravănă care te-a obligat să lupţi atâţia ani ca să ajungi abia astăzi, aici, pe această bancă de pe bulevardul Clichy din Montmartre? Da, pentru a putea aprecia mai bine drumul parcurs, vreau să cobor rând pe rând treptele scării pe care am ajuns în fundul puţului ticăloşiei umane.

Îţi aduci aminte? Când ai intrat în sala Curţii cu juri, frumos, cu un costum impecabil, cu moaca ta de puşti de douăzeci de ani, ai constatat imediat cât de diferită era de cealaltă! Şi totuşi, era aceeaşi!

Mâi întâi, cerul este atât de înnorat şi plouă încontinuu încât e nevoie să se aprindă luminile. De data asta totul este îmbrăcat în sânge. Roşu sângeriu. Covoare, draperii, robele magistraţilor, toate stofele fuseseră

parcă muiate în coşul în care cad capetele ghilotinate. De data asta magistrații nu mai sunt pe punctul de a pleca în vacanță, s-au întors din vacanță, nu-i la fel ca în iulie. Şi, apoi, să trebuiască să rezolve chiar la întoarcere această mică răfuială între tineri din Montmartre li se pare un lucru plicticos, mai ales că trenează de atâta timp. Trebuie să treacă la afaceri într-adevăr serioase.

Câtă dreptate au persoanele cu experiență în palatele de justiție, avocați şi magistrați, care ştiu mai bine ca oricine cât de mult influențează timpul de afară, perioada anului, caracterul preşedintelui, dispoziția lui din ziua aceea, personalitatea procurorului general, a juriului, forma în care se găsesc acuzatul şi avocații lui, balanța dreptății care se vrea echitabilă.

De data asta preşedintele nu-mi mai acordă favoarea să-mi expun singur cazul şi se mulțumeşte cu lectura monotonă, de către grefier, a actului de acuzare.

Cele douăsprezece momâi din juriu au creierul umed ca şi timpul de afară, asta se vede bine în ochii lor verzi-albaştri de imbecili. Nu le vine greu să absoarbă ca o sugativă tâmpeniile „literare” cuprinse în actul acuzării.

Procurorul general, primul furnizor al ghilotinei, nu are nimic uman în el. El n-ar fi în stare să spună, precum Cassagnau: „Nu pot susține acuzarea… „

Cum am intrat, după ce-am aruncat o privire rapidă asupra mulțimii, am simțit toate astea: „Fii atent, Papillon, în fața acestei Curți cu juri nu te vei putea apăra bine. „Şi mă înşel foarte puțin în această apreciere pentru că, în tot timpul dezbaterilor, care vor dura două zile, nu voi fi lăsat aproape deloc să vorbesc. Nicio asemănare cu Curtea cu juri din iulie. De altfel, în iulie se întâmplase aproape un miracol.

Aceleaşi mărturii, aceleaşi depoziții, aceleaşi presupuneri –„se spune”, „am auzit spunându-se” etc. –ca şi în iulie. Inutil să revenim în detaliu, acelaşi circ reîncepe, cu singura diferență că, dacă mă înfurii, dacă izbucnesc uneori, mi se ia imediat dreptul de a vorbi.

Singurul lucru nou, venirea unui martor care susține alibiul meu, Lellu Femand, şofer de taxi, care nu avusese răgazul să facă o depoziție în iulie, înaintea suspendării procesului, singurul martor pe care curcanii nu reuşiseră să-l găsească şi pe care îl considerau doar un mit.

Era, totuşi, un martor capital pentru mine, căci a declarat că atunci când a intrat la *Iris-Bar* spunând „S-a tras cu revolverul” *eu eram acolo*.

Ciudată poveste, căci deşi în timpul instrucției curcanii nu-l găsesc pe Lellu, găsesc în schimb un alt martor, un recidivist, care are în spate zece condamnări şi care declară că cel ce va apărea într-o zi şi va

depune mărturie în favoarea mea este un martor de complezență.

Şi inspectorul Mayzaud, care, într-un lung raport, negase existența lui Lellu, el care pretinde că poate găsi orice probă şi dovedi totul, cum se face că nu l-a întâlnit niciodată pe martorul citat de noi? Ştie el, oare, că, deşi nu poate fi găsit, acest martor este hotărât să se prezinte de bună voie? Un martor despre care comisarul de cartier afirmă că este un om cinstit şi muncitor?

Lellu confirmă mărturia, dar este acuzat că face o depoziție de complezență. Maestrul Raymond Hubert ridică brațele spre cer:

— După asta, nu vă mai rămâne altceva de făcut, domnule Lellu, decât să vă duceți la plimbare!

Mă cuprinde parcă din nou turbarea pe banca asta verde de pe bulevard, nu simt nici frigul, nici ploaia fină care începe să cadă!

Îl mai revăd pe patronul de la *Iris-Bar* declarând la bară că nu puteam să fiu la el, când Lellu a intrat spunând că s-a tras afară, pentru că el îmi interzisese să mai intru în bistroul lui de vreo cincisprezece zile.

Ceea ce înseamnă că eram atât de cretin încât, într-o poveste atât de gravă, în care îmi jucam libertatea şi poate viața, să dau ca alibi tocmai locul unde nu mi se mai permitea să intru! Şi chelnerul confirmă declarația patronului. Uită să adauge, evident, că permisiunea de-a ține deschis până la ora 5 dimineața este o favoare din partea poliției şi că, dacă ar fi spus adevărul, şi-ar fi aprins paie în cap. Ceea ce ar fi însemnat, totodată, închiderea bistroului la ora două dimineața. Patronul îşi apăra afacerea, chelnerul bacşişurile.

Maestrul Raymond Hubert a făcut tot ce-a putut, iar maestrul Beffey la fel. Un maestru Beffey atât de indignat încât a ajuns la un război deschis împotriva lui Mayzaud, care, în rapoartele confidențiale ale poliției (nu atât de confidențiale încât un ziarist dibaci să nu reuşească să pună mâna pe ele şi să le publice), încerca să-l compromită povestind tot felul de istorioare de moravuri care nu aveau însă nimic de-a face cu cazul meu.

Este sfârşitul. Vorbesc ultimul. Ce să le spun? „Sunt întru totul nevinovat şi victimă a unei maşinațiuni a poliției. Asta-i tot. „

Jurații şi tribunalul se retrag. După o oră, intră, eu mă ridic, în timp ce ei îşi ocupă locurile. Mă aşez din nou. Apoi, preşedintele se ridică la rândul lui pentru a citi sentința: „Acuzat, ridică-te. „

Şi am impresia că mă aflu din nou în acea sală a Curții cu juri, uitând că stau aşezat sub aceşti copaci de pe bulevardul Clichy; încerc să mă ridic imediat în picioare, dar cum picioarele-mi sunt prinse sub speteaza băncii pe care mă aşezasem invers, cad în fund.

Şi astfel, aşezat, şi nu în picioare cum ar fi trebuit să fiu, am impresia că ascult, din nou, în 1967, sub copacii de pe bulevard, vocea fără timbru a preşedintelui care, în octombrie 1931, citeşte sentința:

— Acuzat, eşti condamnat la muncă silnică pe viață. Gardieni, luați-l pe condamnat.

Sunt pe punctul de a-mi întinde brațele, dar nimeni nu-mi va pune cătuşele, jandarmii nu mai sunt alături de mine. Nu văd decât o biată bătrână, care s-a culcat chircită şi care-şi acoperă capul cu nişte ziare pentru a se proteja de frig şi de ploaie.

Îmi eliberez picioarele, mă scol şi mi le dezmorțesc, apoi, ridicând uşor ziarele, pun o bancnotă de 100 de franci în mâna acestei bătrâne condamnate şi ea la mizerie pe viață.

Pentru mine, „pe viață” nu a însemnat decât treisprezece ani.

Şi tot pe sub copacii de pe bulevardul Clichy mă duc până în place Blanche, urmărit de ultima imagine a acelei Curți cu jurați, unde, în picioare, am primit palma zdravănă care m-a înlăturat din Montmartre, din Montmartre-ul meu, timp de aproape patruzeci de ani.

Apoi, în lumina acestei piețe minunate, lanterna magică se stinge şi nu mai văd decât nişte cerşetori care, aşezați la ieşirea din metrou, dorm cu capul pe genunchi.

Încerc să găsesc repede un taxi. Nu mă atrage nimic, nici umbra copacilor care-mi ascund lumina artificială, nici strălucirea pieței cu cabaretul Moulin-Rouge, luminat din plin. Una îmi aminteşte mult prea mult de trecutul meu, cealaltă îmi strigă: „Nu mai eşti de aici. „Totul, da, totul este schimbat, pleacă repede dacă vrei să nu vezi că toate amintirile celor douăzeci de ani ai tăi au murit, au fost îngropate.

— Hei! Taxi! La gara Lyon, vă rog!

Şi, în cursa care mă duce la nepotul meu, îmi rememorez toate articolele pe care maestrul Raymond Hubert mi le-a dat să le citesc după condamnare. Nu era unul care să nu scoată în evidență îndoiala care a planat de-a lungul dezbaterilor. *La Depeche, La France, Le Matin, L Intransigeant, L Humanite, Le Journal,* care publică chiar un articol intitulat „Afacere obscură”.

Aceste ziare le-am căutat după ce m-am întors în Franța. iată câteva citate drept exemplu:

La Depeche, 27. 10. 1931, citează cuvintele avocatului meu: „Cele trei restituiri ale dosarului pentru suplimentarea informațiilor dovedesc fragilitatea acuzațiilor. „

Le Matin, 27. 10. 1931: „Sunt citați treizeci de martori. Unul singur ar fi fost poate de ajuns: necunoscutul care l-a urcat pe rănit în maşină, care a pescuit-o pe „femeia” acestuia şi care apoi a şters-o; dar acest

necunoscut rămâne necunoscuta ecuației pe care treizeci de depoziții succesive nu vor reuşi, probabil, s-o rezolve… „Declarația jandarmilor: „Inspectorul Mayzaud se apropie de Charrière şi îi spune: «Ştii bine cine a tras. »„

La France, 28. 10. 1931: „Acuzatul răspunde cu calm şi fermitate… Acuzatul: «Este penibil să auzi aşa ceva, spune el. Acest Goldstein nu are niciun motiv să-mi poarte pică, dar se află în mâinile inspectorului Mayzaud, la fel ca şi alții ca el care nu prea stau la locul lor, ăsta-i adevărul! »… Inspectorul Mayzaud este chemat la bară. Protestează imediat: «De zece ani de când acționez în Pigalle, ştiu că Goldstein nu face parte din tagmă. Dacă ar fi fost din tagmă, n-ar fi vorbit niciodată (sic). »„

L 'Humamite din 28 octombrie. Articolul merită să fie citat în întregime. Titlul lui: „Charrière –Papillon este condamnat la ocnă pe viață. „

„Juriul departamentului Sena, cu toată îndoiala ce pluteşte asupra identității adevăratului Papillon, a celui care l-ar fi ucis, într-o seară de martie, pe colina Montmartre, pe Roland Legrand, l-a condamnat pe Charrière.

Ieri, la începutul audierii, a fost ascultat martorul Goldstein, pe ale cărui declarații se bazează toată acuzația. Acest martor, care a rămas în contact permanent cu poliția, pe care inspectorul Mayzaud afirmă că l-a văzut, după dramă, de mai mult de o sută de ori, şi-a făcut declarațiile în trei reprize diferite, agravându-le de fiecare dată. Acest martor, se poate deduce uşor acest lucru, este un auxiliar devotat al poliției judiciare.

În timp ce martorul îşi formulează acuzațiile, Charrière îl ascultă atent. Când termină, izbucneşte:

— Nu înțeleg, nu-l înțeleg pe acest Goldstein căruia nu i-am făcut niciodată nimic şi care vine să debiteze aici astfel de minciuni, doar pentru a mă trimite la ocnă.

Este chemat la bară inspectorul Mayzaud. Pretinde, de data. asta, că depoziția lui Goldstein nu a fost influențată de nimeni. Dar se văd, ici şi colo, surâsuri sceptice.

Procurorul general Siramy, într-un rechizitoriu amorf, constată că sunt mulți Papillon în Montmartre şi chiar şi în alte cartiere. Cere, totuşi, o condamnare, fără să precizeze durata pedepsei, lăsând asta în grija juriului.

Partea civilă, reprezentată de maestrul Gautrat, care a descris în mod comic ocna ca o şcoală de „ameliorare morală”, cere ca Charrière să fie trimis acolo, în propriul lui interes, pentru a deveni un „om cinstit”.

Apărătorii, maeştrii Beffey şi Raymond Hubert, pledează pentru nevinovăția clientului lor. Sub pretext că nu a fost găsit Roger Corsicanul, zis „Papillon”, nu se poate susține că Charrière, zis Papillon, ar fi vinovatul.

Dar juriul, după o lungă deliberare, se întoarce în sală, aducând un verdict afirmativ şi Curtea îl condamnă pe Henri Charrière la muncă silnică pe viață, acordând 1 franc daune părții civile. „

Timp de ani şi ani mi-am pus întrebarea: de ce poliția s-a înverşunat împotriva unui răufăcător de douăzeci şi ceva de ani despre care spunea ea însăşi că făcea parte dintre cei mai buni colaboratori ai ei? Nu am găsit decât un singur răspuns, singurul logic: îl acoperea pe un altul, *un adevărat turnător*.

A doua zi, pe soare, am revenit în Montmartre. Ceea ce regăsesc acum este cartierul meu, cu străzile Tholoze si Durantin, cu piața din strada Lepic, dar mutrele, unde sunt mutrele de altădată?

Am intrat la nr. 26 de pe strada Tholoze ca s-o văd pe portăreasă, prefăcându-mă că sunt în căutarea cuiva. Cea de pe vremea mea era o femeie grasă, cu un neg scârbos pe obraz, plin de păr. A dispărut. O bretonă i-a luat locul şi sunt aşa de contrariat încât nu o întreb dacă, atunci când a venit aici, a mai găsit negul cu păr.

Montmartre al tinereții mele nu a fost furat, nu, totul este acolo, exact totul, dar totul este schimbat. Lăptăria s-a transformat într-o spălătorie expres, barul din colț în farmacie, magazinul de fructe a devenit o autoservire. Toate astea mi se par cam prea de tot!

Barul Bandevez, la colțul dintre străzile Tholoze şi Durantin, locul de întâlnire al soțiilor funcționarilor de la poşta din place des Abbesses, care veneau aici să-şi bea vinul de coacăze şi cărora, foarte serioşi, noi le reproşam că vin să se îmbete în timp ce bieții lor soți muncesc, ei bine, localul mai există încă, dar barul a fost pus în altă parte, iar mesele mi se par aşezate aiurea. În plus, patroana este o algeriană, clienții arabi, spanioli sau portughezi. Unde a dispărut vechiul patron originar din Auvergne?

Urc scările care, pornind din strada Tholoze, duc la Moulin de la Galette. Balustrada nu s-a schimbat, se termină tot atât de periculos. Aici l-am ajutat odinioară pe un bătrânel care căzuse, nevăzând că balustrada se opreşte atât de brusc. Mângâi balustrada şi, retrăind scena, îl aud pe bătrânel mulțumindu-mi: „Tinere, eşti amabil şi foarte bine educat. Te felicit şi-ți mulțumesc. „Această simplă frază m-a tulburat atât de mult încât nu mai ştiam cum să fac să-mi adun de pe jos revolverul care-mi alunecase când mă aplecasem spre el, nevrând

să-şi dea seama că tânărul cel bun nu era întotdeauna chiar aşa de amabil!

Da, Montmartre este totuşi acolo, nu mi-a fost furat, n-au fost furați decât oamenii, fetele amabile, surâzătoare, care-mi spuneau: „Papillon, ce mai faci? „Toate acestea mi-au fost furate şi simt o sfâşiere cumplită când mă gândesc la ele.

Seara, intru într-un bar ceva mai deocheat. Dintre clienții mai în vârstă îl aleg pe cel ce mi se pare cel mai bătrân şi-l întreb:

— Scuzați-mă, îl cunoaşteți pe X ?

— Da.

— Unde este ?

— înăuntru.

— Şi pe Y?

— Mort.

— Dar pe Z ?

— Nu-l cunosc. Dar scuză-mă. Pui cam multe întrebări. Cine eşti? A ridicat puțin tonul, o face dinadins pentru a atrage atenția celorlalți. Un necunoscut care pare atât de curios, care a intrat fără să se prezinte şi fără să fie însoțit de cineva de-al casei trebuie să fie întrebat ce vrea.

— Mă numesc Henri, sunt din Avignon şi vin din Columbia. De asta nu mă cunoaşteți. La revedere.

Nu mai întârzii pe acolo şi mă duc să iau repede trenul ca să-mi petrec noaptea în afara departamentului Sena. Îmi iau aceste precauții căci nu vreau, cu niciun preț, să mi se atragă atenția asupra interdicției pe care am evitat s-o primesc.

Dar sunt la Paris, sunt aici, eşti aici cu adevărat, frate! Şi m-am dus să mă distrez ca odinioară. La Boucastel, la Bal-â-Jo, mi-am dat pălăria pe ceafă şi mi-am scos cravata. Chiar mi-am permis să invit o gagică, cum făceam la douăzeci de ani şi cam în acelaşi mod. Şi tot învârtindu-mă în sunetul unui acordeon, aproape la fel de bun ca cel al lui Mimile Vacher din tinerețea mea, îi spun puştoaicei, care mă întreabă cu ce mă ocup, că sunt patron de bar în provincie, ceea ce o face să mă privească cu mare respect.

Am fost deja la *La Coupole* să dejunez şi, ca şi cum aş fi venit dintr-o altă lume, am fost atât de naiv să-l întreb pe chelner dacă se mai joacă încă petanque pe terasă. Chelnerul era de douăzeci şi cinci de ani acolo, dar a rămas cu gura căscată la întrebarea mea.

La *La Rotonde* am căutat în zadar colțul piciorului Fujita şi, deoarece mă uitam cu disperare la mobilier, la aşezarea meselor, a barului, încercând să regăsesc obiecte din trecut, dezgustat să văd că totul a fost întors cu fundul în sus şi că tot ce-am cunoscut şi iubit a fost distrus,

m-am ridicat şi-am plecat repede uitând să achit nota. Chelnerul mă ajunge din urmă şi mă apucă de braţ fără menajamente, la intrarea în staţia de metrou Vavin, şi cum s-a cam uitat curtoazia în Franţa îmi aruncă în obraz nota cerându-mi să plătesc imediat dacă nu vreau să cheme un poliţist. Bineînţeles că plătesc, dar îi dau un bacşiş aşa de mic încât mi-l aruncă zicând: „Poţi să-l păstrezi pentru soacra dumitale! Are, probabil, mai multă nevoie de el decât mine! „

Dar Parisul este Paris! M-am plimbat ca un tânăr de sus în jos, apoi de jos în sus pe Champs-Elysées iluminat cu mii de lumini, cu acea lumină specifică a Parisului care te încălzeşte şi-ţi transmite o încântare extraordinară care te face să cânţi. Oh, ce dulce este să trăieşti la Paris!

În mine nu simt nicio încrâncenare, niciun fel de dorinţă de răzbunare când sunt la poarta Saint-Denis sau în foburgul Montmartre, în faţa clădirii vechiului ziar *L' Auto* unde Rigoulot, pe atunci campion al lumii, ridica în chip de greutăţi un enorm sul de hârtie de ziar. Sufletul îmi este liniştit când trec prin faţa localului unde jucam baccara cu Stavisky şi asist, singur, fără să mă mai gândesc la altceva, la spectacolul de la cabaretul *Lido*. Şi mă amestec tihnit câteva ore în fierberea din Halles, care au rămas aproape aceleaşi ca înainte.

Numai în Montmartre îmi trec prin minte gânduri pline de amărăciune.

Am stat opt zile la Paris. De opt ori m-am întors la locul faimosului omor.

De opt ori m-am aşezat pe bancă după ce am mângâiat copacul.

De opt ori, cu ochii închişi, am reconstituit tot ceea ce ştiam despre anchetă şi despre cele două Curţi cu juri.

De opt ori am revăzut chipurile tuturor acelor mizerabili artizani ai condamnării mele.

De opt ori am murmurat: „De aici a început totul şi aici au hotărât să-mi răpească atâţia ani din viaţă. „

De opt ori am repetat: „Ai renunţat la răzbunare, da, este bine, dar niciodată nu vei putea ierta. „

De opt ori i-am cerut lui Dumnezeu ca, în schimbul renunţării mele la răzbunare, să nu se mai întâmple aşa ceva vreodată.

De opt ori i-am cerut băncii să-mi spună dacă faimosul martor şi curcanul cel dubios nu şi-au pregătit, pe îndelete, următoarea depoziţie aşezaţi, „din întâmplare”, chiar pe această bancă, în cursul numeroaselor lor întâlniri „întâmplătoare”.

De opt ori am plecat din ce în ce mai puţin încovoiat, aşa că ultima oară, plecând cu corpul drept ca al unui tânăr, mi-am murmurat numai pentru mine: „Ai câştigat, totuşi, frăţioare, pentru că eşti aici, liber,

sănătos, iubit şi stăpân pe viitor. Nu mai căuta să afli ce s-a întâmplat cu ceilalţi, cu toate figurile din trecutul tău. Tu eşti aici, este aproape un miracol, Dumnezeu nu face zilnic astfel de minuni. Să fii sigur că, dintre toţi, tu eşti cel mai fericit. „

Capitolul 18 – Israel – Cutremurul

Părăsind Parisul de la Orly, îmi iau zborul spre Israel, unde stă acum mama Ritei, fiind curios, de asemenea, să cunosc ţara în care aceşti oameni persecutaţi dintotdeauna sunt pe cale, se spune în întreaga lume, să facă minuni.

Sincer să fiu, eram sceptic. Consideram că Israelul este ţara unui popor de oameni prizonieri ai religiei lor, unde rabinii şi bigoţii impun întregii populaţii concepţia şi felul lor de viaţă.

Avionul mă lasă la Tel-Aviv. Trebuie să ajung lângă Haifa, într-o localitate numită Tel Hanam, unde locuieşte mama Ritei.

Ei bine, îmi dau seama imediat că nu sunt deloc proşti băieţii şi fetele de pe aici.

Toţi şoferii de taxi vorbesc cel puţin o limbă, adesea două, pe lângă ebraică. Primul care se apropie de mine nu vorbeşte decât engleza. Nu trec decât trei minute până găsesc unul care vorbeşte şi franceza, şi spaniola. Şi mă urc într-un vechi taxi condus de un tânăr care vorbeşte la fel de bine ambele limbi. Încep imediat conversaţia:

— De unde eşti?

— Sunt născut la Casablanca, unde mi-am dat şi bacalaureatul. Sunt sefard.

— Ce înseamnă sefard?

— Sunt evreii expulzaţi de către regina Isabela Catolica. Am fost educat la şcoala franceză, dar eu mama şi tata vorbesc spaniola.

— Te afli de mult aici?

— De zece ani. Am venit împreună cu mama, tata, o bunică şi două surori. Ne simţim bine aici, toată lumea munceşte, suntem la noi, pe pământul nostru. Am învăţat toţi ebraica. De ce? Pentru că trebuie să avem o limbă comună, chiar dacă în Israel se întâlnesc evrei din toată lumea. Fiecare vine cu limba lui şi cum am putea să ne înţelegem dacă nu am avea cu toţii şi o limbă comună?

— Lucrezi pentru tine? Taxiul îţi aparţine?

— Nu, nu sunt aşa de bogat să am taxiul meu.

— Costă scump?

— Foarte scump, aproape 50. 000 de franci.

— Atunci şi aici e ca peste tot, sunt şi bogaţi, şi săraci.

— Sunt unii mai bogaţi, este adevărat. Dar nimeni nu este sărac, căci nimeni nu trebuie să ceară de lucru sau să cerşească.

— Şi bătrânii?

— Sunt respectaţi de toată lumea. Primesc o pensie bună şi au fiecare o căsuţă cu grădină.

—Ai şi tu o casă?

— Nu încă. Şefii administraţiei sunt în marea lor majoritate polonezi şi au instituit un fel de segregaţie pentru sefarzi.

— Asta-i culmea! Ar trebui să fiţi ultimii care să aibă probleme etnice!

Râde.

— Este adevărat, dar aşa este. Nu-i totdeauna prea plăcut, dar asta nu se va mai întâmpla cu generaţia următoare, vor fi toţi sabras.

— Şi actualii *sabras* nu sunt rasişti? *Sabras* sunt toţi cei născuţi în Israel, nu?

— Da, şi ei sunt într-un fel rasişti. Se cred superiori şi consideră că au mai multe drepturi decât ceilalţi, pentru că s-au născut aici, în Israel.

— Deci nu merge totul chiar ca pe roate.

— Nu, dar uităm totul când acţionăm ca israelieni, adică atunci când muncim cu toţii ca să avem o agricultură şi o economie prospere, bazate pe propriile noastre eforturi.

— Primiţi mulţi bani de la evreii din străinătate?

— Nu ştiu exact, dar sumele primite nu sunt risipite, nu sunt folosite doar pentru nevoile zilnice ale oamenilor. Ele servesc în primul rând la crearea de întreprinderi industriale, la irigarea deşertului, la fertilizarea acestuia şi la construirea a tot ceea ce poate fi util colectivităţii.

— Îţi iubeşti ţara!

— Mi-aş da viaţa pentru ea.

— Ce este mai tare în tine? Fanatismul religios?

— Nu, sunt evreu, dar acasă nu prea urmăm preceptele religiei evreieşti. Vedeţi, ceea ce trebuie să se înţeleagă este că în nicio ţară din lume nu suntem cu adevărat egali cu ceilalţi. Am un tată care a făcut războiul alături de francezi şi marocani. Ei bine, întotdeauna se găsea un imbecil, fie francez, fie arab, care să-l insulte spunându-i că e un evreu împuţit.

— De acord, dar un om nu reprezintă o întreagă societate.

— Este adevărat, dar când îţi rişti viaţa şi când porţi uniforma armatei unei naţiuni, trebuie să fii respectat ca fiind egalul tuturor.

— Corect.

Iată-ne la Haifa, într-un sfert de oră vom fi la Tel Hanam.

— Cunoşti adresa asta?

— Nu, dar vom fi îndrumați.

Este ora zece seara când ajungem la Tel Hanam, o mare periferie a Haifei. Străzile sunt pline de lume, fete şi băieți, de toate vârstele, se plimbă în grup. Râd, cântă, sunt gălăgioşi, se îmbrățişează. Văzând puşti şi puştoaice de treisprezece, paisprezece ani îmbrățişându-se, fără niciun fel de complex că încep atât de tineri jocul dragostei, în fața tuturor, am dintr-o dată imaginea a ceva foarte nou pentru mine.

Întreb de adresă.

— Pe aici, da, coborâți aici, taxiul nu poate ajunge la uşa imobilului, trebuie să urcați scările până acolo.

Plătesc taxiul, un tânăr îmi ia valiza şi, plini de bunăvoință, trei fete şi trei băieți ne însoțesc.

— Veniți de departe?

— Din Venezuela. Ştiți unde este?

— Bineînțeles, în America de Sud.

— Cum de vorbeşti franceza?

— Sunt francez, ca şi el, celălalt este din Tanger, iar celălalt tot marocan.

— Şi fetele?

— Toate trei sunt poloneze.

— Sunt frumoase. Sunt logodnicele voastre?

— Nu, prietene. Prietene bune.

— Şi în ce limbă vă înțelegeți între voi?

— Ebraica.

— Şi ce faceți dacă nu ştiți toți ebraica?

— Nu-i nevoie să ştii neapărat ebraica, îmi răspunde râzând cel ce-mi duce valiza, ca să te distrezi, să te plimbi sau să te îmbrățişezi. De altfel, acum nu mai suntem francezi, sau polonezi, suntem toți israelieni.

Ajunşi în fața imobilului, au vrut să urce cu mine cele trei etaje şi nu m-au părăsit decât atunci când s-a deschis uşa şi mama Ritei s-a aruncai în brațele mele.

Extraordinar mi se pare Israelul, extraordinară e țara pe care o descopăr. Căci, cu toată emoția revederii mamei Ritei şi cu tot ceea ce are ea să-mi povestească şi ce am eu să-i povestesc, nu-mi petrec întreaga zi în casă. Mă duc peste tot, la dreapta, la stânga, îmi fac repede prieteni, în special tineri, care mă interesează mai mult decât bătrânii.

Îi descopăr pe tinerii Israelului. Nu sunt mai cuminți decât alții, iubesc viața, le plac motocicletele, cursele nebuneşti, fetele, le place să se distreze, să danseze. Dar ceea ce găsesc eu la majoritatea dintre ei

este această convingere, pe care profesorii lor au reuşit să le-o formeze, că este bine să ştie mai multe limbi, să învețe o meserie bună ca să-şi poată asigura mai uşor, mai târziu, existența, dar, în special, ca să devină un element pozitiv şi util țării lor. Am văzut mulți tineri capabili să facă sacrificii din mândria de a ajunge să joace în colectivitate rolul pe care îl merită. Nu au ambiția atingerii unor situații bune pentru bani sau lux.

Şi mai fac o descoperire: evreii din Israel nu sunt interesați în primul rând de bani. Cum se face că această rasă atât de întreprinzătoare în toate țările lumii, unde se pare că trăieşte numai pentru a acumula din ce în ce mai mulți bani, se poate schimba atât de radical în propria ei țară?

Dar, totuşi, pentru a-mi da seama până unde merge fermitatea sentimentelor unuia dintre tinerii pe care-i întâlnesc, îl întreb cât câştiga cu meseria lui de bun tehnician. Îmi spune o sumă modestă, mai puțin de două sute de dolari pe lună.

— Ştii că, în Venezuela, cu meseria ta, ai câştiga de cinci ori mai mult?

Îmi răspunde, râzând, că în Franța i s-a oferit de patru ori mai mult, dar asta nu-l interesează. Aici este liber, se simte foarte bine şi, mai ales, este *în țara lui.*

Nici el nu urmează toate ritualurile religioase, numai pe cele strict necesare. Nu-i plac bătrânii evrei cu barbă şi cu pălăriuță neagră, mai ales polonezi, care sunt prea sectari şi care vor să strângă toată lumea în chingile religiei. Îşi iubeşte nația, dar cea tânără, sportivă, liberă, deschisă la plăcerile sexului, fără niciun fel de complexe. Viața în comun, fete şi băieți, îl încântă. Fiecare reuşită a poporului său, în orice domeniu, industrial sau agricol, o consideră ca fiind a sa şi se bucură din toată inima.

Trebuie să spun că, datorită dificultății de a ne înțelege direct, n-am putut să discut mai pe larg decât cu tineri veniți din Franța, sau din nordul Africii, sau din Spania. Unul dintre ei îmi explică de ce, din punct de vedere politic, ar fi mai degrabă socialist, ca majoritatea tovarăşilor lui. Un altul, marocan, îmi mărturiseşte că nu-i urăşte pe arabi şi că ştie foarte bine că doar propaganda oficială şi interesele unora fac din arabi nişte duşmani. Are amintiri plăcute şi-mi vorbeşte cu căldură despre perioada în care, la Casablanca, vorbea şi se juca cu copiii arabi pe stradă, fără nicio problemă. Şi-a pus multe întrebări şi pretinde că sentimentele şi relațiile actuale au fost fabricate de alții, care nu sunt nici arabi, nici evrei.

— De ce ar porni arabii la luptă împotriva noastră? adaugă el, căci

zvonurile de război, în acest sfârşit de mai al anului 1967, încep să circule tot mai serios. Pentru a ne lua deşerturile pe care le cultivăm? Nu au şi ei imense terenuri necultivate pe teritoriul lor? Vorbesc de libertatea lumii arabe şi de independența lor, dar pentru a face acest război, cu speranța de a-l câştiga, se duc direct în brațele ruşilor. Or, un arab se deosebeşte mai mult de un rus decât de un evreu, vărul său.

Totuşi, este un sionist convins şi acest lucru l-am putut constata şi la prietenii lui.

Am venit s-o văd pe mama Ritei, dar şi pentru a studia ce sunt – chibuțurile, forma lor de organizare, administrarea lor. De când am auzit despre ele m-au interesat, dar mai ales după aventura mea cu pescăria de la Maracaibo, când mi-am spus adesea că, dacă lucrurile ar fi mers bine, aş fi încercat să creez ceva în acest gen pentru pescarii mei, ceea ce le-ar fi dat, inevitabil, un nivel şi un mod de viață superioare.

Am fost impresionat nu numai de rezultatele pe care le obțin chibuțurile, dar şi de bunăstarea acestor mici colectivități.

Mă duc să vizitez mai multe, de diferite genuri.

Sunt uimit de eficiența funcționării acestor comunități, în care fiecare are sarcina lui. Toată lumea face câte ceva. Comunitatea este prosperă, îşi vinde produsele dacă este un chibuț specializat şi fiecare dintre membrii săi profită, în egală măsură, de aceste rezultate. Dar ceea ce mă impresionează şi mai mult este faptul că unii profesori, medici, avocați muncesc în oraş şi revin seara aici punând tot ceea ce câştiga în casa comună!

Mă plimb şi ca turist. Haifa este un oraş important, un port cu trafic mare, cu străzi animate. Noaptea este veselă. M-am dus în diverse baruri şi am găsit chiar baruri cu fete. Jos pălăria! Mai întâi, vorbesc toate între trei şi cinci. limbi, iar în privința jumulirii clienților sunt mai versate decât animatoarele din orice altă țară. Un pahar de lichior de mentă costă patru dolari şi-l beau cu atâta viteză cerând imediat altul încât ai tot interesul să pleci rapid dacă vrei să-ți mai păstrezi ceva dolari în buzunar.

Deci, ce constat în Israel: nu există disciplină impusă, viața este într-adevăr liberă, fiecare se amuză sau munceşte făcând ce vrea şi cum vrea. Nu sunt cerşetori pe stradă, *nici măcar unul singur, copil sau bătrân.*

Observ şi o chestie care mi se pare tare haioasă. În stația de autobuz aşteaptă douăzeci de persoane şi mă întreb ce se va întâmpla dacă va veni mai întâi autobuzul arabilor, îl vor lua oare? Unii evrei nu fac niciun fel de diferențiere Şi se urcă liniştiți, dar alții se cred obligați să le

explice celor care rămân că sunt foarte grăbiți şi nu pot aştepta autobuzul pentru evrei.

Şoferul arab, serios ca un papă, primeşte prețul biletului fără să mulțumească şi pleacă mai departe.

Alt lucru pitoresc. Într-o țară unde Iisus se ducea la pescuit, evreii vând creştinilor sticluțe cu apă având imprimate pe ele o cruce şi fiind însoțite de-o hârtie semnată de un episcop, care atestă că aceasta conține apă din Iordanul în care pescuia Iisus. Vând şi săculeți cu pământ sfânt.

Şi aceştia sunt însoțiți de un certificat de autenticitate semnat de un episcop. Fiecare sticluță şi fiecare săculeț costă câte doi dolari, iar afacerea merge ca pe roate căci pământul nu este scump, iar Iordanul are apă destulă.

Sunt aici de cincisprezece zile. Am adunat toată documentația necesară despre administrarea unei ferme colective.

Se crede că războiul va începe chiar în săptămâna asta. Nu văd deloc necesitatea de a mă amesteca în conflict sau de a primi vreo lovitură pe gratis, dar când mă duc la agenția Air-France ca să-mi iau bilei mi se răspunde că toate avioanele sunt rezervate pentru femei şi copii. Găsesc, în sfârşit, un loc la o cursă a companiei Sabena care merge la Belgrad, aşa că voi pleca poimâine seara.

În aceste ultime două zile asist la pregătirile de apărare împotriva unor posibile bombardamente aeriene. Văd cum se golesc debaralele de la parterul tuturor imobilelor din Tel Hanam, căci aici nu există pivnițe, fiecare apartament are o debara care poate servi drept adăpost. Oamenii nu sunt nici speriați, nici abătuți. Fac totul cu calm. Numai mama Ritei, având în vedere vârsta ei înaintată, este puțin înfricoşată.

Se sapă tranşee. Toată lumea munceşte, şi femeile, şi copiii.

Autobuzele vin să ia bărbații din cartier.

Un sergent cu o listă în mână îi strigă pe cei ce trebuie să plece, înainte de plecare, se face din nou apelul şi sunt găsiți şapte sau opt bărbați în plus, care nu figurau pe listă, dar se strecuraseră printre cei chemați. Este un semn bun, nimeni nu încearcă să se ascundă, ci dimpotrivă.

Decolez spre Belgrad cu speranța că războiul va putea fi evitat în ultimul moment. Apoi, două zile mai târziu, îmi iau zborul spre Caracas.

Şi în avion, purtând în minte toate imaginile acestei lungi călătorii, cea care mă urmăreşte cel mai mult, cea care le domină pe toate celelalte este aceea a străzilor înguste din Tiberiada, pline de măgăruşi, cu forfota arabilor, evreilor, maurilor creştinați, cu dughenele şi vânzătorii de apă, a acelor străduțe pe unde, trecând pe lângă aceleaşi

case şi călcând pe acelaşi caldarâm, auzind susurul aceloraşi fântâni, aceleaşi strigăte, aceleaşi discuții sau aceleaşi cântece, Iisus mergea desculț, îndreptându-se spre Iordan unde se scălda sau pescuia. Cât de profundă trebuie să fi fost pentru mine, un ateu, această impresie încât mi s-a impus cu o asemenea forță.

Avionul aterizează la Caracas, unde mă aşteaptă Rita, care, îmbrățişându-mă, îmi spune:

— Războiul ar fi putut să te prindă acolo!

— Războiul? De ce războiul, Rita? Să sperăm din tot sufletul că nu va mai avea loc

— Dar a început, Henri, a început acum trei ore.

În şase zile, acest război care era cât pe ce să mă surprindă acolo s-a terminat. Mama Ritei nu a pățit nimic şi începem luna iulie liniştiți.

Afacerile ne merg bine, suntem fericiți împreună şi m-am întors din Franța cu un buchet atât de mare de amintiri încât, chiar dacă aş lua în fiecare zi câte una dintre ele, mă aflu în posesia unei mine inepuizabile de întâmplări la care pot visa tot restul vieții mele.

Viitorul, la care nu încetez să mă gândesc de câțiva ani (căci trebuie să te gândeşti şi la bătrânețe), îl privesc fără teamă, căci ne-am luat măsurile de precauție care trebuie să ne pună bătrânețea la adăpost în condițiile în care totul va decurge normal.

28 iulie 1967, anul sărbătoririi a 400 de ani de la întemeierea Caracasului.

Este ora opt seara, abia m-am întors acasă după ce am aprins firma de neon a barului nostru care se află vizavi de imobilul cu opt etaje în care locuim într-un apartament confortabil de la etajul şase. Uşa spre balcon este deschisă, cele două lustre luminează puternic şi Rita şi cu mine, aşezați alături pe o canapea, privim programul televiziunii.

— Luna asta care se apropie de sfârşit a fost bună, nu-i aşa, Henri?

— Foarte bună, draga mea, ca şi iunie, de altfel. Nu eşti prea obosită?

— Nu, merge. Oh! Dumnezeule!

Un monstru zguduie casa, care se mişcă precum un camion ce se hurducăie pe un drum plin de gropi şi hârtoape, un fel de dragon balansează imobilul de la dreapta la stânga, din față în spate, lustrele se mişcă asemenea unui pendul, podeaua se transformă în tobogan, înclinându-se într-o parte şi în alta până la 30°, câinii, cei doi câini, alunecă pe mozaicul lustruit dintr-un zid într-altul al holului de la intrare, tablourile cad de pe pereți, zidurile se cască asemenea unor rodii prea coapte, televizorul explodează, mesele şi scaunele par a fi aşezate pe patine cu rotile, se aude un vuiet metalic mai puternic decât

zgomotul plăcilor de tablă folosite la teatru pentru a sugera furtuna, urletele răsună de peste tot, din camera Mariei, cât şi din stradă, iar noi, Rita şi cu mine, strâns lipiți unul de altul, obraz lângă obraz, aşteptăm ca dintr-un moment în altul întreg universul să se prăbuşească peste noi...

Totul a durat exact treizeci şi cinci de secunde. Credeam că cele opt minute de aşteptare din timpul tentativei nereuşite de lovitură de stat fuseseră cele mai lungi din viața mea, dar ele nu fuseseră nimic pe lângă aceste treizeci şi cinci de secunde.

De abia s-a oprit în loc tot ceea ce dansa, trosnea, se învârtea c-am şi ieşit pe scări, ținându-ne de mână, şi am coborît în goană cele şase etaje, ajungând în stradă o dată cu câinii şi cu Maria.

Găsim sute de oameni urlând de frică şi de bucurie că au scăpat cu viață din acest cutremur de 6,7 grade pe scara Richter.

Iar cei ce se aflau pe stradă în momentul cutremurului şi se refugiaseră în mijlocul ei ca să nu fie striviți de imobilele care se balansau asemenea cocotierilor ne strângeau mâinile şi strigau că este un miracol că imobilul nostru nu s-a prăbuşit ca un castel din cărți de joc.

La ora douăzeci şi patruzeci şi unu de minute a avut loc un nou cutremur care a durat doar zece secunde.

Nimeni nu îndrăzneşte să se întoarcă în casă şi nici noi. Pot urma alte zvârcoliri ale pământului şi de data asta totul se poate prăbuşi.

Aici, pe pământ, cu picioarele bine sprijinite pe caldarâm, neavând alt acoperiş deasupra capului decât cerul, trebuie să ne instalăm, să mâncăm, să dormim şi să aşteptăm.

Ne ducem, totuşi, să vedem ce s-a întâmplat în localul instalat în vila aflată pe cealaltă parte a străzii, aşteptându-ne la un dezastru. Nimic. Vreo şase sticle căzute de pe etajerele barului, cam asta-i tot. Lumina funcționează, telefonul de asemenea. În loc să trebuiască să coborâm în fugă şase etaje, de aici avem de coborât doar zece trepte şi suntem jos. Putem sări chiar pe fereastră cum simțim primele zguduituri. Îi propun Ritei:

— Să rămânem aici, Minouche. Vom putea primi chiar câteva persoane care s-ar putea să aibă nevoie de adăpost.

Şi reacția ei vine prompt:

— Ce noroc extraordinar am avut, dragul meu.

Şi ne îmbrățişăm, şi ne sărutăm, bona mângâie câinii, noi o îmbrățişăm pe ea, ne îmbrățişăm vecinii, ne sărutăm fiica sosită în fugă, albă ca varul.

Ieşim din nou în stradă, unde ştirile încep să circule cu repeziciune.

S-au prăbuşit câteva clădiri, care anume? Aia, cealaltă, una foarte mare, una foarte mică. Ne ducem să vedem grămezile imense de moloz, tot ce-a mai rămas din imobile de douăsprezece şi cincisprezece etaje. Pompierii degajează dărâmăturile încercând să vadă dacă, printr-un miracol, mai sunt supraviețuitori. În marea piață din Altamira, unul din frumoasele cartiere ale Caracasului, un imens imobil a fost tăiat în două: o parte s-a prăbuşit, cealaltă a rămas aplecată periculos şi se poate prăbuşi dintr-un moment într-altul. Aici se află soția prietenului meu Jean Mallet de la Trévanche, directorul agenției France-Presse de la Caracas. Singură în apartament, căci Jean a fost surprins de cutremur pe stradă, la volanul maşinii. Ca prin minune, iese vie din această jumătate de imobil aflată încă într-un echilibru precar.

Şi sunt pe cale să-l înjur pe Bunul Dumnezeu pentru această catastrofă când îi zăresc în fața imobilului pe cei doi frați Ducourneau, bunii mei prieteni. Îi interpelez ca de obicei:

— Hei, voi, cei doi Ducourneau! Şi voi ați reuşit să scăpați! Bravo!

Se îndreaptă încet spre mine, cu fața gravă şi ochii plini de lacrimi:

— Henri, Rita, vedeți grămada aia de moloz? Dedesubt se află mama, tata, sora noastră, fetița ei şi bona.

Îi strângem, plângând, în brațe.

Ne îndepărtăm de acest loc oribil. Îi spun Ritei: „Să-i mulțumim lui Dumnezeu, căci a fost generos de această dată cu noi. „

Într-adevăr, a doua zi, printre nenumăratele întâmplări atroce care ne sunt povestite o aflăm şi pe aceea a familiei Azerad, care locuia la etajul opt în Edificio Neveri.

Tata, mama şi cei patru copii erau aşezați în jurul mesei pentru cină, când, la prima zguduire, imobilul s-a prăbuşit. Ca şi cum ar fi fost presat de o forță uriaşă, se tasează şi familia Azerad este prinsă sub dărâmături, aproape în aceeaşi poziție în care se aflau în jurul mesei: mama şi trei copii separați de tată şi de-al patrulea copil de un bloc de piatră care-i striveşte. Nu au murit pe loc, iar sfârşitul mamei şi al celor trei copii a fost groaznic.

Soțul şi soția agonizează, dar nu şi-au pierdut cunoştința. În întuneric, nu se văd, dar îşi vorbesc. Au amândoi pieptul strivit. Ea urmăreşte neputincioasă moartea celor trei copii ce se aflau lângă ea, dintre care cel mai mic avea doar opt ani. La un moment dat îi spune: „Micuțul a murit”, apoi, după câteva ore: „Şi celălalt a murit chiar acum. „Apoi, linişte, nu-i mai răspunde soțului. Murise şi ea la rândul ei.

Tatăl, Jean-Claude Azerad, un bărbat de treizeci şi opt de ani, şi cel de-al patrulea copil, Rémy, sunt descoperiți după şaptezeci şi două de

ore, în stare de comă. Sunt degajați şi duşi la reanimare. Micului Rémy i se amputează un picior. Tatăl trebuie să suporte mai multe operații, fiind zdrobit peste tot şi atins foarte serios la rinichi. Este operat prima dată la Caracas, unde doctorul Benaim îl operează urmărind prin telex şi telefon instrucțiunile profesorului Hamburger, de la spitalul Necker de la Paris, mare specialist în chirurgia rinichiului. Scapă cu viață, dar nu se gândeşte decât la moarte, nereacționând în niciun fel la tratamente. A fost nevoie de săptămâni şi săptămâni pentru a-l face să admită că micul Rémy are nevoie de el.

Mai mult de o săptămână oamenii au dormit în maşini, în parcuri, pe bănci, în piețe, dar întotdeauna sub cerul liber. Pământul se mai cutremura din când în când, apoi, ca după orice furtună, calmul a revenit. O dată cu calmul a revenit şi încrederea, iar oamenii s-au reîntors în apartamente. Şi noi am făcut la fel ca toți ceilalți.

Capitolul 19 – Naşterea unui Papillon

Am pierdut, totuşi, în cutremur mai mult decât am crezut la început, dar, mai ales, afacerile stagnează. La sfârşitul lunii august, suma pe care putem s-o punem de-o parte are puține cifre, nu mă pot împiedica să nu mă gândesc la viitor cu teamă, căci am aproape şaizeci şi unu de ani.

Mă gândesc, mă gândesc, ce-aş mai putea face?

Şterg de praf un vechi dosar cu proiectul unei pescării de languste pe Coasta Guyanei, mă documentez despre creşterea scroafelor, despre făina de peşte, despre pescuitul rechinilor. Ce-aş putea găsi sau inventa, nu pentru a-mi câştiga existența, ci pentru a ne asigura bătrânețea.

Trebuie să găsesc ceva, dar ce?

Am uitat complet o întâmplare care s-a petrecut puțin înaintea cutremurului.

La 11 iulie 1967, Albertine Sarrazin moare în urma unei operații. Necitind ziare din Franța de mai mulți ani, aflu abia acum că această femeie este o scriitoare de mare succes, că a povestit o evadare şi viața ei din închisoare în două romane, dintre care *L' Astragale* aproape că a îmbogățit-o. Sărmana fată nu a putut profita de aceşti bani. Citesc toate astea într-un articol publicat în ziarul *El National*, un mare cotidian venezuelian cât se poate de serios.

Şi dacă mi-as scrie şi eu aventurile?

— Rita!

— Da, ce vrei?

— Am să-mi scriu viața.

— De cincisprezece ani îmi tot spui şi-mi repeți că, în ziua în care ți le vei publica, memoriile tale vor fi o bombă! Dar mai trebuie să treacă ceva timp până când bomba va exploda! Dragul meu, nu mai cred în ea!

Are dreptate Rita, căci, de fiecare dată când ne petrecem seara cu nişte prieteni, se găseşte câte unul să-mi spună: „Henri, trebuie să scrii neapărat poveştile astea. „Şi, de fiecare dată, răspund la fel: „Le voi scrie într-o zi şi atunci vor fi o bombă! „

— Ai să vezi, de data asta mă apuc serios de treabă!

— Nu-mi promite nimic, nu o vei face. Şi, într-adevăr, n-am făcut-o.

De ce? înainte de toate pentru că nu mă cred capabil, nu ştiu de ce, dar sunt convins că nu pot să scriu. Să vorbesc? Da! Să povestesc? Mai bine ca alții, asta-i sigur. Poți să fii un bun povestitor, dar să ştii să scrii este cu totul altceva. Pe scurt, o las baltă şi nu mă mai gândesc la promisiunea făcută.

Două luni după cutremur, la sfârşitul lui septembrie, îi dau Mariei mai multe ziare, iar ultimul dintre ele este un număr vechi din *El Nacional*. Are nevoie de ele să le pună pe jos pentru ca zugravul care face reparațiile după cutremur să nu murdărească prea rău podeaua. Şi din nou, pe prima pagină a acestui ziar mototolit, este vorba de moartea Albertinei Sarrazin.

Au trecut deja două luni. Sărmana fată, sunt mai liniştit decât ea, chiar dacă nu sunt bogat.

Şi nici măcar n-ai încercat, Papi, să-ți scrii memoriile alea ale tale şi te-ai şi dezumflat imediat! Nu-i frumos din partea ta. Dar am tot felul de motive neîntemeiate pentru a-mi găsi scuze! Aproape nimeni nu-mi cunoaşte trecutul aici, fiica noastră lucrează la ambasada britanică de şapte ani, suntem considerați, eu şi soția mea, nişte comersanți fără trecut, cinstiți. În afară de câțiva şefi de poliție, nimeni nu ştie nimic şi voi avea puterea să-i înfrunt pe toți? Şi în Franța, ce vor spune surorile mele, nepoții, Tanti Ju? Şi, apoi, un succes în literatură este foarte greu, aproape imposibil de anticipat. Nu, nu este ceva serios, Papi. Pentru a ieşi din situația ta actuală, căci trăieşti bine, dar nu câştigi destul pentru a-ți asigura serios bătrânețile, va trebui să găseşti ceva. Ce anume? Nu-mi pasă ce, trebuie doar să rezolvi această chestie, asta-i tot. A devenit o idee fixă şi mă voi ocupa serios de asta.

Peste câteva zile, trec pe strada Acueducto. Am uitat-o din nou pe Albertine, am uitat că, timp de o oră, am vrut şi eu să scriu o carte de succes. Aceste memorii, cum le spune Rita, ar putea fi o bombă care nu

riscă, însă, să explodeze, nici măcar să eşueze, pentru că nu va fi niciodată fabricată.
Dar pe afurisita asta de stradă Acueducto se află Librăria Franceză, iar în vitrina prin faţa căreia sunt obligat să trec zăresc o carte, şi pe această carte o banderolă roşie -123. 000 de exemplare vândute –iar această banderolă nu mă împiedică să-i văd titlul: *L' Astragale*.
Pe naiba! 123. 000 de exemplare vândute! Cât costă cartea? Treizeci de bolivari, aproape treizeci şi trei de franci. Şi scot imediat banii pentru a intra în posesia acestei cărţi faimoase.
Deci, pentru cartea asta Albertine a încasat ceva lovele! Având acele lovele, nu a mai fost nevoită să spargă uşi cu Julien al ei pentru a se ghiftui!
Şi-am citit *L 'Astragale* şi am fost uluit de *L' Astragale*. Dar de ce oare? De aventură sau de armonia cuvintelor? De aventură în adevăratul înţeles al cuvântului nu se poate vorbi, nu se prea petrece nimic sau aproape nimic. Îşi rupe piciorul când evadează, îl întâlneşte pe Julien care-o ascunde şi pe care-l iubeşte, este prinsă din nou tocmai când totul se aranjase între ei. Deci, nu este vorba despre asta. Dar cum este scrisă cartea! Nu este o pictură oarecare, ci o capodoperă!
Cine citeşte capodoperele?
Cine se poate lăsa legănat de cuvinte, de frazele bine cizelate?
Cine se duce la Operă? Destul de puţină lume.
Această carte seamănă cu un spectacol de operă. Ei bine, nu-i rău deloc că 123.000 de persoane iubesc opera, plătind cu 20% din preţul unui bilet povestea puştoaicei cu astragalul sfărâmat. Numai cu acest început a putut să-şi deschidă un cont în bancă, să-şi cumpere o baracă la soare, punându-se la adăpost de vremuri rele… Căci eu i-aş fi dat 20% dacă aş fi fost editorul ei. Nu cunoşteam încă lumea editorială.
Am închis cartea, derutat să aflu că există gagici care-şi trec bacalaureatul în închisoare, care pot să-şi pregătească licenţa în litere şi să scrie cu cuvinte atât de complicate fără să deschidă un dicţionar.
Dă-ţi seama că tu ai, poate, de o sută de ori mai multe aventuri decât ea, mii de lucruri mai interesante de povestit şi că, dacă vei ajunge să le scrii, vei vinde nu numai 123. 000 de cărţi, ci de zece ori mai mult. Asta-i sigur, numai că trebuie să ştii să le scrii, şi nu-i cazul tău.
Dar dacă, în loc să caut fraze frumoase, în loc să-l leagăn pe cititor în muzica stilului frumos, l-aş zgudui? Dacă, în loc să scriu pentru el, *i-aş vorbi*?
Să-i vorbesc? De ce nu? Am deja o anumită experienţă în ceea ce priveşte efectul pe care-l pot produce asupra publicului!
— Rita! N-ai păstrat cumva scrisoarea de la *Europe N° 1*? Am primit-o

demult, prin 57 sau 58 cred, acum mai bine de zece ani.

— Ba da, dragul meu, am păstrat-o, ce crezi tu!

— Vrei să mi-o dai? Mi-o aduce.

— Ce vrei să faci cu ea?

— Să mă impregnez de conținutul ei ca să dobândesc curajul de care am nevoie ca să scriu faimoasa mea carte.

— Bomba? Va exploda, în sfârşit?

Scrisoarea se află aici.

EUROPE N° 1
RADIO-TELEVISION
22 ianuarie 1958
Domnului Henri Papillon
Caracas (Venezuela)

Stimate Domnule,

Mă hotărâsem de câteva săptămâni să vă adresez aceste câteva rânduri de felicitări şi călduroase mulțumiri.

Şi dacă numeroasele ocupații de sfârşit de an m-au împiedicat s-o fac până acum, nu voi mai întârzia astăzi pentru că bunul meu camarad Carlos Alamon, pe care tocmai l-am întâlnit la Paris cu multă plăcere, pleacă mâine la Caracas şi vă va aduce scrisoarea.

Ați acceptat interviul pe care vi l-a propus Pierre Robert Tranie, unul din cei şapte globe-trotteri pe care i-am trimis în jurul lumii, iar personalitatea Dvs. a dat atâta culoare şi vervă acestei întâlniri încât interviul difuzat de postul nostru Europe N° 1 i-a pasionat pe auditori şi a fost recunoscut ca cel mai bun reportaj difuzat în acea seară, aducându-i lui Tranie premiul întâi. Sunt sigur că trebuie să vă spunem „bravo” în primul rând Dvs. Fără îndoială că mesajul pe care l-ați transmis va fi auzit şi sper, împreună cu Dvs., că va servi cauzei tuturor camarazilor care, ca şi Dvs., au dovedit capacitatea de a se readapta la viața normală.

Bravo, deci, şi vă mulțumesc că ne-ați ajutat să-i atragem şi să-i emoționăm pe auditorii noştri.

Vă rog să credeți, stimate domnule, în sentimentele mele cele mai bune.

Louis Merlin
Director, Europe N° 1

Deci, când povestesc n-o captivez numai pe soția mea, pe nepoții, nepoatele şi prietenii mei, grupurile de necunoscuți dintr-o reuniune de familie, ci îi captivez şi pe auditorii invizibili de la *Europe N° 1*.

Şapte globe-trotteri au colindat lumea timp de două luni, luând câte un interviu pe săptămână, ceea ce înseamnă cincizeci şi şase de interviuri, iar tu, Papillon, ai fost pe primul loc. Da, serios, ai o şansă.

Şi pornesc la drum, într-o nouă aventură!

Nu trebuie să-mi bat capul, voi scrie *cum* vorbesc.

Voi vorbi, deci, *înainte* de a scrie.

Şi a doua zi, de la Sears, marele magazin din Caracas, cumpăr cel mai frumos magnetofon pe care şi-l poate dori un profesionist, pe credit, bineînțeles. Cinci sute de dolari.

Şi povestesc, şi povestesc, la nesfârşit. Nu mai las microfonul din mână.

Şi povestesc noaptea.

Şi povestesc dimineața.

Şi povestesc după-amiaza.

Şi povestesc atât de mult încât răguşesc, iar vocea mea spartă nu mai poate fi înregistrată de microfon.

Obligat, deci, să mă opresc aici cu povestitul, încep imediat să transcriu banda pe hârtie. Sunt plin de entuziasm, sigur că am făcut o treabă formidabilă. Anumite pasaje au făcut-o pe Rita să plângă cu lacrimi cât pumnul când le-a ascultat. Fără îndoială, tipul care-i povesteşte soției sale istorioare pe care ea le ştia deja pe dinafară, dar reuşeşte, totuşi, s-o mai emoționeze încă, are toate şansele să izbândească.

Ei bine, nu e aşa! înregistrările transcrise pe hârtie sunt un rahat! Nu-mi revin, nu înțeleg nimic.

Recitesc aceste cincizeci şi două de pagini şi i le dau Ritei să le citească şi ea, iar când le recitim încă o dată împreună hotărâm că asta e şi n-ai ce face, cele cincizeci şi două de pagini sunt un rahat perfect.

Totul s-a terminat repede. După-amiază o ajutăm pe Clotilde să pună în portbagaj faimosul magnetofon de cinci sute de dolari, de care nu mai vreau să aud vorbindu-se şi pe care nu mai vreau să-l văd. Prețios cadou pentru ea, o adevărată uşurare pentru mine.

Am avut noroc că m-au lăsat corzile vocale, altfel aş mai fi trăncănit câteva săptămâni în şir pentru nimic.

— Să nu mai vorbim despre asta, Minouche. Adio viței, vaci, porci, găini, pui şi alte orătănii. Jean-Jacques Pauvert, editorul,

poate dormi liniştit, nu va avea concurent care să facă să-i scadă vânzările la *L' Astragale*.

Noiembrie. Mi-am spart capul degeaba să găsesc ceva original pentru a-mi asigura retragerea la pensie, dar nu văd nimic cert.

Cum am fel de fel de prieteni, am propuneri de afaceri din cele mai bizare. Un prieten care are o proprietate în Guyana venezueliană şi care ştie că se găseşte ceva aur prin împrejurimi, îmi spune că, dacă suntem isteţi, putem să „descoperim” o mină şi că, după ce o vom declara, înregistra şi delimita, vom putea găsi un fraier care s-o cumpere. Operaţiunea este simplă. Este de ajuns să încarci cartuşe cu pudră de aur şi cu câteva pepite, să le tragi în pământ, iar atunci când geologul fraierului va face prelevări în locurile pe care i le vom sugera noi va întocmi un raport cât se poate de favorabil. Îi demonstrez, foarte serios, că preţul de cost al cartuşelor încărcate cu aur riscă să ne ruineze definitiv numai dacă vom trage o sută de cartuşe. Căci nu putem fi siguri că vom găsi şi un cumpărător.

Primele caiete le scriu în biroul barului nostru *Scotch.*

De câtva timp, se întâmplă ceva nou în barurile de noapte din Caracas. Mici grupuri de tineri vin în chip de clienţi, nu ştiu nici măcar să bea, dar caută ceartă cu lumânarea. Până la cutremur nu veniseră niciodată la mine. După una sau două asemenea „vizite” care s-au terminat cu puţin scandal, ştiu ce am de făcut. Pentru bunul mers al afacerii trebuie să fiu tot timpul aici, chiar dacă nu în sală. Un mic birou alăturat îmi permite să fiu absent când totul merge bine şi prezent când este nevoie de mine. Îmi aduc ziare şi hârtii cu ajutorul cărora îmi propun să-mi petrec în mod util timpul.

Un caiet nou, un caiet de şcolar, cu spirală, se află pe birou. Aceste caiete ne servesc pentru consemnarea cheltuielilor zilnice, a livrărilor de alcool etc. Mă plictisesc.

Şi, fiind sigur că va fi din nou un eşec, mă apuc şi scriu primul caiet din *Papillon.*

Când îl termin, într-o duminică, îl citesc soţiei, fiicei mele şi ginerelui care veniseră la noi la masă.

Sunt atât de interesaţi încât uită să privească la televizor emisiunea „5 şi 6”, un fel de concurs la care, dacă indici primii trei clasaţi la cinci sau şase curse, poţi câştiga mai mult de un milion de bolivari. Este speranţa a trei sute de mii de jucători în fiecare duminică.

Încurajat de acest rezultat la care nu mă prea aşteptam, atac al doilea caiet. Rezultat pozitiv sută la sută, credem cu toţii. Apoi, vine îndoiala. Nu e vorba, oare, de o indulgenţă firească pentru că sunt soţia, fiica, ginerele meu? Ar fi o tâmpenie să continui fără să văd care este opinia, mai puţin subiectivă, a unor oameni foarte diferiţi!

O sticlă de whisky, una de lichior de anason, una de chianti, totul este gata pentru a primi, într-o sâmbătă după-amiază, câteva persoane ce-şi vor spune cinstit părerea. Un profesor care se numără printre ei îmi spune că această reuniune de personalităţi diferite se numeşte în Franţa „comitet de lectură”.

Sunt nervos. Trebuie să sosească la ora şase. Acum este abia ora patru. Nu vor râde de mine după ce vor ieşi din casă?

Numai de n-ar fi prea ipocriţi! I-am ales totuşi bine. Mai întâi, doi tipi care s-au ocupat de maşini furate, dar care, acum, sunt comersanţi cinstiţi. Sunt importanţi datorită cunoştinţelor pe care le au despre tagmă. Un inginer, distins economist, fost colaborator al lui Laval. Un frizer care citeşte mult, cunoaşte cărţile Albertinei Sarrazin şi ale altora. Un profesor de franceză. Un profesor de literatură la Universitatea din Caracas. Un judocan din Limoges, centură neagră. Un industriaş chimist originar din Lyon. Un cofetar parizian. Se înţelege de la sine că toţi sunt francezi.

Au venit aproape la ora fixată. Nu lipseşte decât profesorul de franceză, care apare după ce citisem deja douăzeci de pagini.

Am gâtul uscat de teama de a citi, nimeni n-a spus nicio vorbă, feţele lor nu-mi spun încă nimic. Este, într-adevăr, proba focului. Zarvă la sosirea întârziatului. Scuze, zgomot de cuburi de gheaţă în paharul său, în sfârşit, se aşază.

— Continui, domnilor.

— Nu, spune profesorul de literatură. Ţin neapărat ca Henri să recitească paginile pe care le-a parcurs. Sunt excelente şi vreau să le audă şi colegul meu, ceea ce ne va permite şi nouă să profităm şi să le ascultăm încă o dată. Toată lumea este de acord?

Da, toţi sunt de acord. Şi atunci soarele începe să-mi intre în suflet. Le-am citit mai multe ore şi în tot acest timp n-au mâncat nimic, de abia au băut câte ceva, semn că povestea mea îi interesează.

Am plecat târziu de acasă. I-am instalat într-un restaurant aflat în faţa barului *Scotch* şi, înainte să mă aşez cu ei la masă, m-am dus la bar, am luat-o pe Rita care era la casă, am dus-o în birou, am strâns-o în braţe şi i-am spus:

— Minouche, am câştigat, sigur am câştigat, simt asta. Bomba va exploda cu un zgomot îndrăcit.

Şi am lăsat-o cu lacrimi în ochi, ducându-mă să-mi regăsesc „comitetul de lectură” înainte de a li se aduce comanda. Şi în timp ce mâncam o friptură la grătar, auzeam de ici, de colo: Unul dintre cei doi tipi: „Frăţioare, nu-mi revin, sincer să fiu! „

Colaboratorul lui Laval: „Totul este viu, alert, uşor de citit. „

Profesorul de franceză şi profesorul de literatură: „Sunteți, într-adevăr, foarte dotat. „

Judocanul, cofetarul şi chimistul sunt de acord că trebuie să continui, căci sunt siguri de succes.

Frizerul: „Dacă toată cartea va fi ca aceste două caiete, va fi formidabilă. „

Am scris în două luni şi jumătate celelalte unsprezece caiete.

Din disputele membrilor „comitetului de lectură", care vor, fiecare, să fie primul care ia şi citeşte caietele unul după altul, acasă, pentru patruzeci şi opt de ore, îmi dau seama că îi interesează cu adevărat.

Am terminat în ianuarie 1968.

Caietele sunt aici, le recitesc atât de des că le ştiu aproape pe dinafară.

Da, caietele sunt aici, pe birou, acasă la mine. Şi ce dacă? Sunt aici, asta-i tot. Ce să fac cu ele? Nu se pot trimite caiete scrise de mână. Şi cum să le trimit? Şi dacă n-am o dublură, orice şmecheraş care ar pune mâna pe ele ar putea spune că nu ştie cine le-a scris şi să păstreze toți banii pentru el, dacă va fi vorba cândva de bani.

Da, până acum nu-i deloc rău. Mi-am scris cartea, dar nu prea ştiu cum s-o lansez. Să văd, deci, ce am de făcut. Mai întâi, trebuie să dactilografiez manuscrisul în trei exemplare.

Şi dactilografele astea, una iugoslavă, alta rusoaică, alta nemțoaică, iar ultima martinicheză, îl fac pe Castelnau să scrie mai târziu, în prefață: „Această carte bătută la maşină de dactilografe entuziaste, mai multe şi nu întotdeauna prea pricepute la franceză... „

Ei da, nu întotdeauna prea pricepute la franceză, dar întotdeauna entuziaste, încât, într-o zi, intrând fără zgomot în camera unde lucra, o surprind pe martinicheză în picioare, făcând gesturi largi în fața maşinii de scris. Mima o scenă din carte.

Cartea ajunge să mă coste cam scump: magnetofonul, maşina de scris, sticlele de whisky, mesele „comitetului de lectură", hârtia, plata dactilografelor cel puțin bilingve (căci suntem în Venezuela). Începe să fie o investiție importantă. Cartea, o dată bătută la maşină, are şase sute douăzeci de pagini. Bătându-se în medie paisprezece pagini pe zi, a fost nevoie de aproape opt săptămâni ca să fie dactilografiată. Cost total aproximativ: trei mii cinci sute de dolari. Din fericire, putem plăti, şi Rita, ca să mă calmeze, îmi spune că sunt bani bine cheltuiți, căci, chiar dacă nu va fi tipărită vreodată, dispunem de trei cadouri extraordinare de Crăciun, pentru membrii familiei.

— Nu, îi spun. Doar două cadouri. Cel de-al treilea este pentru tine. Şi, apoi, nu se ştie niciodată, este bine să păstrăm totuşi un exemplar.

Şi, în faţa acestor trei grămezi de câte şase sute douăzeci de pagini fiecare sânt la fel de agasat ca înainte. Chiar mai mult, poate.

Caietele erau ale mele, numai ale mele. Erau scrise de mâna mea. Le scrisesem într-un fel de transă. Scrierea trasează pe hârtie forma unor litere care-ţi aparţin. Nimeni nu poate reface la fel aceste litere, foarte diferite unele de altele. În această mâzgăleală, numai tu poţi să descifrezi fără ezitare frazele ce vorbesc despre viaţa ta trecută, şi când le-am trecut pe hârtie, retrăiam cu atâta intensitate trecutul încât parcă nu le scriam, ci eram în miezul lor, le trăiam.

Caietele nu sunt decât ale tale. Dar când dactilografele bilingve au transcris cu litere de maşină frazele, stilul tău, atunci totul a devenit foarte grav şi foarte important.

Paginile nu-ţi mai aparţin. *Deja*. Nu sunt *numai ale tale*, asta-i sigur. Paginile pot fi judecate într-un veritabil proces, ai cărui judecători sunt cititorii, şi nu poţi să ţi le aperi. Lângă fiecare cititor nu va sta avocatul tău, verdictul lor vă fi fără apel.

Cum trebuie să procedezi pentru ca manuscrisul să-ţi fie editat? Dar mai întâi, această carte poate interesa un editor? Cum să afli? Ajungând până la el. Să vedem, deci, din nou ce am de făcut. Această carte a plăcut tuturor membrilor faimosului „comitet de lectură”, întregii mele familii, prietenilor mei venezuelieni care vorbesc franceza, unui fost ambasador la Londra, Hector Santaella, chiar şi unui tip atât de autorizat –şi blazat –pentru astfel de istorii cum este Jean Maillet de la Trévanche sau unui polemist comunist, Hernani Portocarrerro. Toate astea ce înseamnă? De fapt, *nimic*.

Poate le plac aventurile. Ceea ce nu înseamnă că publicul le va aprecia neapărat dacă le va găsi *într-o carte*. Deci, nu trebuie să fii pretenţios, trebuie să le oferi manuscrisul spunând: „Dacă nu vă place, nu puteţi să-l daţi la rescris? „Dacă nu cumva va trebui să-l dau la rescris înainte. Dar, probabil, asta costă mult şi ar trebui să investesc din nou ceva bani în această aventură fără să ştiu dacă textul va fi publicat.

Un tip în trecere prin Caracas îmi dă soluţia. Îl aştepta la mine pe Joséph Carita, fratele surorilor Carita de la Paris, celebrele coafeze. Joséph întârzie, tipul îmi cere permisiunea să răsfoiască paginile dactilografiate. Nu şi-a dat seama când au trecut două ore. Este un semn bun.

A plecat în Franţa cu două caiete, un prieten al lui le va revedea şi le va bate din nou la maşină dacă va fi nevoie.

O lună am aşteptat poştaşul în fiecare dimineaţă. Trebuia să-mi aducă verdictul unui scriitor profesionist şi un fragment din carte

rescris, cel cu insula leproşilor.

Nu ştiu ce să fac cu scrisoarea şi cu pachetul pe care tocmai le-am primit. Nu ştiu dacă voi deschide întâi scrisoarea sau pachetul unde leproşii nu vor mai fi cum i-am descris eu pe „leproşii mei”. Este ora unsprezece, nu mă ating de nimic, nu deschid nimic, scrisoarea şi pachetul rămân pe biroul meu, neatinse. Aştept să fim cu toții adunați la masă.

Întâmplarea face să avem la masă doi invitați, pe profesorul de franceză şi pe soția lui.

— Deschide mai întâi scrisoarea.

Scriitorul francez îmi spune că paginile mele l-au interesat mult, îmi promite să facă o carte bună din memoriile mele, bine scrisă, într-o *franceză bună*. O carte serioasă, cu valoare literară. Condițiile ar fi următoarele: 50% din drepturile mele plus o sumă de 18000 franci pentru muncă şi celelalte cheltuieli. „Aveți aici episodul leproşilor. Sper că o să vă placă. „

E o linişte mormântală. Cu gâtul uscat, încep să citesc episodul leproşilor, în „franceză bună”. Voi vedea, în sfârşit, cum trebuie să fie transformată povestirea mea ca să poată fi editată.

Am terminat. Ăştia-s leproşii mei? Dar nu este posibil aşa ceva, ăştia nu mai sunt leproşii *mei*! Am pierdut.

— Nu, Henri, leproşii tăi sunt formidabili, nu sunt ăştia, afirmă profesorul de franceză. De ce ai un aer aşa de abătut, Henri?

— Îți bați joc de mine, profesore! Cum să nu fiu surprins, tulburat. Mă agasează nespus, citind aceste pagini, să constat că leproşii mei nu mai au capul şi corpul pe care le-am văzut eu. Dacă asta înseamnă editori, este mai rău ca la ocnă, nu trebuie să greşeşti pentru a fi mâncat de viu. Şi loveşte tare tipul, ca să-mi „corecteze” cartea vrea 50%, nici mai mult, nici mai puțin! Nu ține, profesore, îmi place să mă bat, începe să devină pasionant, aventura se complică. Şi în loc să fiu un om sincer, cinstit cum credeam că trebuie să fii în acest mediu special, voi intra în această junglă şi voi lua atitudinea cuvenită după oameni şi circumstanțe. Ai încredere în mine: jungla, haimanalele cu cravată şi decorații, şiretenia de a nu-mi da cărțile pe față decât în momentul în care anunț că am câştigat potul, toate astea le ştiu de multă vreme!

Formidabil, va fi pasionant să nu te destăinui nimănui, *să nu ai încredere în nimeni*. Prima atitudine ce trebuie adoptată: să te prefaci că eşti prost, un tip uşor de şmecherit, moş Goriot al lui Balzac, să te bâlbâi şi să faci pe surdul ca să ai răgazul să reflectezi, mai pe îndelete, la răspunsul pe care-l vei da.

Între noi doi acum, lume a editorilor şi a negrilor aflați în solda lor!

Trebuie să-i faci pe toți să creadă, efectiv, că este indispensabil ca proza ta, chiar dacă o crezi mai bună decât a lor, să fie rescrisă.

La cine să apelez mai întâi? Hachette? Pion? Nu cunosc decât aceste două edituri. Probabil că mai sunt şi altele.

— Şi de ce să nu iei legătura cu editorul Albertinei Sarrazin? îmi spune Clotilde.

— Excelentă idee, fetițo!

După masă, Clotilde telefonează la Librăria Franceză şi le cere adresa lui Pauvert. Cinci minute mai târziu, bate la maşină o scrisoare către domnul Jean-Jacques Pauvert, rue de Nesle, nr. 8, Paris, în care îi spun că sunt un fost ocnaş evadat de mai bine de douăzeci şi cinci de ani, că am fost ruinat de cutremur şi că la şaizeci şi unu de ani este greu să te mai refaci, că, după ce a editat *L' Astragale*, ar putea să mă ajute şi pe mine publicându-mi memoriile, prost scrise, desigur, pentru că nu sunt un scriitor, dar sunt sigur că va găsi pe cineva care să facă din acest material o carte bună: „Fostul ocnaş are încredere în Dvs., ceva îmi spune că am ales bine. Trebuie să ai încredere în oameni, voi accepta condițiile pe care mi le veți propune. Anexez câteva fragmente pe care vă rog să le parcurgeți. „

Deştept, nu le trimit toată cartea. Cine ştie ce-ar putea să facă cu ea!

Scrisoarea şi fragmentele pleacă pe 20 august, recomandat.

La coş, frate, probabil că Pauvert ți-a aruncat acolo fragmentele. Căci suntem pe 20 septembrie, a trecut o lună fără niciun răspuns. Un tip interesat ar fi răspuns de mult timp.

Poate că este în vacanță. Să sperăm. Este adevărat, un editor poate să-şi permită, din sudoarea altora, să-şi petreacă vacanțe lungi şi luxoase. Dacă până la 30 septembrie nu soseşte nimic, voi scrie în altă parte.

Pe 28 septembrie, dimineața, soseşte un plic galben. Îl deschid cu febrilitate. În interior doar o pagină, tot galbenă. Căutându-mi ochelarii îmi spun: „Parcă ar fi o casă de geloşi încornorați. „Rita este lângă mine.

— Ți-au răspuns, totuşi.

— Să vedem. Şi citesc:

Stimate Domnule,

Am fost foarte interesați de cele câteva fragmente pe care ni le-ați trimis. Constituie baza unei povestiri excelente.

Ar trebui, dacă nu ați făcut-o încă, să scrieți şi restul exact cum ați

scris ceea ce ne-ați trimis. Este viu, direct. Este un proiect pe care-l vom urmări cu multă atenție.

Înainte de a vă face o propunere, dorim să citim tot ceea ce ați scris.

Etc.

Semnează Jean-Pierre Castelnau.

Am citit scrisoarea de trei ori. Întâi eu, apoi Rita, apoi din nou eu, fiecare frază, fiecare cuvânt, cu voce tare, cântărind nuanțele, aşa cum citeşte, probabil, notarul un testament moştenitorilor pentru ca aceştia să înțeleagă cât mai bine semnificația fiecărui cuvânt.

— Olé, Minouche! Olé! Demarează, a demarat chiar! Şi... cum semnează tipul ăla? Ei, da... acest Castelnau va descoperi lucruri vii şi directe în istoriile pe care nici nu bănuieşte că le-am scris.

— Ia-o încet, dragă. Este adevărat că ai primit o veste bună, dar de aici până la a fi editat cred că mai e o cale lungă!

— Minouche, tipii ăştia nu-şi pierd timpul să scrie vorbe dulci dacă n-au de ce s-o facă. Dacă au răspuns, înseamnă că sunt interesați. Da sau nu?

— Da, şi pe urmă?

— De altfel, îmi trimit şi flori: „Este viu, direct... constituie baza unei povestiri excelente. „Nu râzi, nu? Să nu crezi, totuşi, că aceşti şmecheri de editori fac complimente gratuit! Căci, cu cât îți vor spune că este mai bine, cu atât asta îi va costa mai mult. Aşa că trebuie să gândească ce spun. Dar, cum sunt şmecheri, nu spun decât jumătate din ceea ce simt. Vrei să-ți spun eu, un tip evadat, un scriitor al străzii, vrei să-ți spun ce înseamnă „viu, direct”, „baza unei povestiri excelente”, „dorim să citim tot ceea ce ați scris”?

—Da.

— Asta vrea să spună: am primit trei fragmente formidabile dintr-o carte. Dacă totul este scris în acelaşi stil, este o carte excepțională.

— Şi vrei să le trimiți toate cele şase sute douăzeci de pagini?

— Glumeşti? *Mă voi duce personal cu ele...*

— Totuşi, costă cam scump călătoria.

— Jucăm, fetițo! Jucăm, şi vrei să-ți spun ceva? Ne vom pune în joc baraca, cei câțiva gologani pe care-i mai avem în bancă, tot creditul de care ne mai bucurăm. Banco singur, înțelegi? Banco singur pentru tot. Şi, ascultă-mă bine. De data asta o simt, sunt sigur, poporul francez vă răspunde: „Nouă de cupă, adună Papillon, ai câştigat, în sfârşit, un banco în curva asta a ta de viață. „

Capitolul 20 – Domnii mei editori

Purtând o valiză mică de trei kilograme şi jumătate plină cu pagini dactilografiate, iau avionul Caracas-Paris. Bilet dus-întors, pe credit.

Sunt atât de grăbit să iau contact cu acest editor încât voi înfrunta poliția de la Orly. Numai să nu fiu arestat şi să nu mi se interzică şederea în Paris, pe viață! Voi fi atunci obligat să cerşesc într-un birou împuțit un permis de şedere, ceea ce este deprimant de pe acum. După treizeci şi opt de ani sper să fi dispărut de pe listele cu cei ce trebuie urmăriți.

Rue de Nesle, nr. 8, Editions Jean-Jacques Pauvert. Mie, care vin de la Caracas, cu bulevardele lui moderne, străduța mi se pare tare îngustă, nenorocită, iar imobilul bolnav de lepră. Curtea este la fel de descurajantă ca şi strada. Un pavaj ca în Parisul de acum o sută de ani, un portal pe care, probabil, intrau odinioară trăsurile şi caleştile. Iar ca să iasă de acolo trebuiau să fie foarte atenți. Un etaj de urcat, o scară cu trepte înalte, fără covor, incomodă. Este rece (suntem în octombrie), treptele sunt uzate, parc-ar fi intrarea închisorii centrale de la Caen. Ei bine, Editions Pauvert nu prea are un aspect încurajator.

Degeaba îmi spun că este unul dintre cele mai vechi cartiere ale Parisului şi că o mulțime de tipi plini de cunoştințe artistice s-ar lăsa omorâți, sau mai bine zis i-ar lăsa pe alții să se sacrifice, dacă s-ar atinge vreo piatră, căci pentru cineva care vine din America de Sud, cu o bombă de speranță sub braț, prima impresie nu prea este aceea a unei „afaceri înfloritoare”.

Totuşi, la etajul întâi, uşa este frumoasă, bine lustruită, o uşă imensă ca de notar din provincie. Pe ea se află înscris, cu litere de metal strălucitor: Jean-Jacques Pauvert, editor.

Uşa se deschide când apeşi pe un buton. Nu le este deloc frică de hoți în casa asta! Este adevărat că aici nu găseşti decât hârtie. Dar, totuşi, să laşi uşa să se deschidă singură dovedeşte o anumită încredere!

Mai ales că mă anunțasem prin telefon.

— Alo, domnul Castelnau? Aici Charrière.

— Ia te uită, îmi telefonați din Caracas?

— Nu, sunt la Paris.

— Extraordinar!

Nu-i venea să creadă şi mi-a spus să trec pe la editură cam pe la sfârşitul după-amiezii.

În sala de aşteptare, două persoane ținând manuscrise pe genunchi. Când secretara m-a invitat să iau loc, o doamnă în vârstă s-a aplecat spre mine şi mi-a spus: „Sper că nu sunteți grăbit, căci aştept de mult. „

— Nu, nu sânt grăbit.

După un minut:

— Este de necrezut să vă văd aici, domnule Charrière!

Un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu o înfăţişare încă tânără, surâzător, cu o faţă simpatică, slab ca o scândură. Mi se pare că înoată într-un costum care trebuie să fi văzut mai multe anotimpuri.

Se prezintă:

— Jean-Pierre Castelnau. Şi, râzând, adaugă:

— Sincer să fiu, mi se pare incredibil! La orice m-aş fi aşteptat, numai să vă văd aici nu!

Mă conduce cu amabilitate în biroul lui. Un birou încălzit, sobru, dar înveselit de-o bibliotecă înţesată cu cărţi şi cu tot felul de dosare şi de afişele de pe pereţi.

— Nu-mi vine să cred că sunteţi aici. Scuzaţi-mă, dar, după scrisoarea pe care v-am trimis-o, aşteptam celelalte caiete, dar nu pe dumneavoastră.

— Sunteţi mirat că un om aproape ruinat vine de la Caracas în urma unei simple scrisori care nu vă angajează cu nimic, nu-i aşa?

— Ei bine, mărturisesc că da, îmi răspunde el surâzând.

— Vedeţi, sunt lefter, este adevărat, dar am, încă, cu ce să-mi plătesc chiria şi telefonul.

— Important este că vă aflaţi aici. Jean-Jacques va fi mulţumit. Aveţi manuscrisul? Este terminat?

— Am manuscrisul, este terminat şi complet.

— Îl aveţi la dumneavoastră?

— Nu, îl voi aduce mâine. Astăzi am venit doar pentru o simplă luare de contact.

Discutăm de câtva timp când îşi face apariţia un bărbat tânăr, înalt, cu ochii limpezi şi cu un surâs simpatic. „Vi-l prezint pe Jean Castelli”, spune Castelnau.

— Încântat, Henri Charrière. Aveţi acelaşi nume ca unul dintre ocnaşii din cartea mea. N-o să vă deranjeze?

— Deloc, răspunse râzând. V-am citit fragmentele şi le-am găsit foarte bune. Vă felicit.

Pleacă. Mai discutăm puţin şi mă ridic să plec.

— Pe mâine.

— Cum, nu vreţi să cinăm împreună?

— Mulţumesc, pe mâine.

— Atunci, pe mâine, cu caietele.

— Cu toate caietele.

Mă întorc la nepotul meu care locuieşte în afara oraşului. Cunoaşte

Parisul ca pe propriul lui buzunar şi are o opinie destul de precisă despre mediul literar, căci lucrează la *Paris-Match*. Este şi artist. Mă aşteaptă împreună cu fermecătoarea lui soție, Jacqueline, care este decoratoare, şi cu cele două fetițe, în vila lor atât de agreabilă, înconjurată de o grădină.

— Ce-ai făcut, unchiule? mă întreabă Jacques în timp ce închide uşa…

— Uite… şi-i povestesc totul. Un Castelnau cât se poate de simpatic… etc.

— Şi Pauvert?

— Nu l-am văzut.

— Nu l-ai văzut?

— Ei bine, nu!

— După părerea ta, este un semn bun sau rău?

— Cred că cel ce conduce operațiunile privind manuscrisele şi ia primele hotărâri trebuie să fie Castelnau. Marele patron lucrează, probabil, în stilul unui businessman american.

— Ce vrei să spui?

— Că, în orice afacere, orice propunere este studiată mai întâi, în amănunt, de colaboratori, care îi explică şefului rațiunile pentru care recomandă asta sau asta, fie că este vorba de o lucrare literară sau de un nou model de robinet. Şi, apoi, în ultimul moment, intervine marele patron. Cum nu a avut niciun contact cu tine, nici nu a dejunat, nici nu a băut un whisky, nici nu te simpatizează şi nici nu a avut cum să lase să-i scape vreun cuvânt elogios sau entuziast, când intervine el îți taie capul sau ți-l salvează. Dar mai înainte începe să-ți toarne gogoşi: „înțelegeți, nu este chiar aşa de grozav, colaboratorii mei se ambalează repede, nu ei sunt cei ce plătesc, cei ce riscă, eu nu sunt la fel. Acum, poate că o să vedem, o să încercăm, bineînțeles, dacă acceptați să lucrați cu noi în condiții mai modeste! „Ei bine, Pauvert este, probabil, un astfel de tip.

— Poate că eşti nedrept, unchiule!

— Din contră, sunt bun psiholog, fiule! Pentru că atunci când un tip ca mine revine din infern în condițiile pe care eu le-am trăit şi face douăsprezece mii de kilometri cu avionul ca să-ți aducă paginile ce relatează calvarul său, dacă ai ceva sentimente de omenie, chiar dacă eşti foarte ocupat, vii să-i dai bună ziua, măcar atât. Dar el nu a venit, deci nu-i nevoie să-i mai faci radioscopia, este făcută dinainte; ca şi unui businessman american, inima nu-i bate, probabil, decât în ritmul şi la sunetul banilor. Să fii sigur de asta.

Auzind aceste explicații, Jacques şi Jacquotte se prăpădesc de râs.

M-am sculat devreme pentru a fi sigur că voi ajunge fix la ora zece la Paris, la întâlnire. Iau cu mine cele şase sute douăzeci de pagini ale manuscrisului dactilografiat. Taxiul mă lasă la întretăierea străzilor de Nesle şi Dauphine, şi acolo, pe trotuar, în fața bistroului aflat la colt, îl zăresc pe Jean-Pierre Castelnau care mă aşteaptă.

Este în pardesiu, are dreptate, căci este răcoare, şi, slab cum este, nu grăsimea îl va proteja. Se îndreaptă spre mine:

— Iată-vă! Vreți să bem o cafea?

Oare din întâmplare mă aştepta pe trotuar? Vom vedea!

— E totul în ordine, domnule Castelnau?

— Sigur, mulțumesc în valiză aveți manuscrisul?

— Da.

Ni se aduc cele două cafele.

— Îmi permiteți să-mi arunc ochii pe el?

— Da. (Este grăbit tipul, îl interesează.) Pune valiza pe masă şi-i deschide fermoarul.

Şi jovialul, amabilul, simpaticul Castelnau îşi lasă cafeaua să se răcească, parcurgând cu un ochi rapid, de profesionist, pagini de ici de colo. Îi privesc fața, concentrată, ochii puțin strânşi, încordați. Tipul a uitat de mine. Este un semn bun.

— Ei bine, dragul meu Charrière, astăzi este joi, am să citesc manuscrisul în timpul week-end-ului şi luni am să vă spun ce putem face. Nu mai este nevoie să urcați în biroul meu. Cred că ne-am spus ceea ce era esențial. De acord?

— Foarte bine!

— Atunci, la revedere şi pe luni.

Toate astea spuse cu multă dezinvoltură, cu un surâs amabil, cu o privire directă şi tânără, în timp ce închide fermoarul valizei şi o ia în posesie, arătându-mi cu naturalețe că este grăbit, foarte grăbit să rămână singur cu manuscrisul.

— La revedere, domnule Castelnau, pe luni.

Omul meu cel simpatic o ia pe strada de Nesle, iar eu pe strada Dauphine, spre stația de metrou Odeon.

Burează, dar nu-mi este frig, căci am şi eu pardesiu şi, pe deasupra, destulă grăsime ca să mă protejeze.

Să iau totuşi un taxi, este mai bine decât cu metroul. Numai când mă aflu în trenul care mă duce spre periferie mă gândesc la tot ceea ce s-a întâmplat. Viața străzilor Parisului, văzută din taxi, m-a acaparat.

N-ar fi trebuit să-mi dea o chitanță? De ce, Papi? Nu-i o comoară cartea ta, dar, oricum, până luni se poate copia în întregime sau măcar

o parte din ea. Se pare că, nepotul meu mi-a spus asta, înainte de a da un manuscris oricui trebuie să fii prudent şi să depui o copie la Societatea Oamenilor de Litere. Dar eu nu sunt încă un autor! Şi, apoi, nimeni nu se poate substitui lui Papillon, cel trimis la ocnă pe viață de către douăsprezece momâi, iar aşa ceva nu i se poate întâmpla unui scriitor adevărat.

Atenție, de ce nu a vrut să urci? Probabil că avea un motiv? Hei, Papi, trebuie să fii suspicios, dar, totuşi, nu chiar aşa! I-ai văzut moaca simpatică, de om onest, amabil, vesel. Am văzut-o, da, dar americanul cu moaca lui ca o lună, cu aerul lui de om bun şi prostănac, n-avea şi el o față de om cinstit? Nu, a vrut doar să te scutească să mai urci scările. Să sperăm!

Oricum, peste patru zile vei afla. Şi, un lucru formidabil, tipul atât de important de la Editions Pauvert îți va citi cartea în timpul week-end-ului. Câte manuscrise au această şansă, mai ales dacă sunt ale unui necunoscut? Şi încă acela al unui fost borfaş?

Cele patru zile vor fi foarte lungi. Dacă te vei duce să-ți vezi nepoata la Saint-Priest?

A doua zi, iau avionul pentru Lyon. Avionul este plin. Aşezat comod, fumez. Alături de mine, o femeie citeşte *France-Soir*. Deoarece am refuzat ziarul oferit de stewardesă, trag cu coada ochiului la titlurile din ziarul vecinei mele, care, amabilă, îl deschide larg ca să văd mai bine.

Dumnezeule! Nu este posibil! Cu litere de-o şchioapă, remarc sub semnătura „Edgard Schneider” următoarea întrebare:

„PAUVERT ESTE DE UTILITATE PUBLICĂ? „

Nu pot citi decât titlul, căci nu am ochelarii la mine, sunt în pardesiu, în plasa de bagaje de mână de deasupra capului. Cum am locul lângă hublou, ar trebui să deranjez două persoane pentru a mi-i lua. Ar fi neplăcut pentru toată lumea.

De altfel, acest Pauvert nu poate fi Pauvert-ul meu; literele sunt prea mari, dacă-i vorba de un editor, poate că articolul se referă la vreun ministru?

Orice s-ar întâmplă, nu mai rezist.

— Doamnă, scuzați-mă, puteți să-mi spuneți cine este acest Pauvert?

— Doriți ziarul?

— Nu, mulțumesc, nu am ochelarii la mine. Fiți amabilă şi citiți-mi textul.

Şi amabila mea vecină începe cu o voce indiferentă: „Jean-Jacques Pauvert (nu mai am nicio îndoială acum) ar putea să fie salvat de la faliment de propriii săi creditori. Ceea ce editorul cel mai puțin conformist din Paris numeşte un *incident de parcurs* se traduce, în

realitate, printr-un deficit de X… franci vechi… etc”.

— Vă mulțumesc, doamnă, vă mulțumesc mult. M-aş bucura dacă mi-ați lăsa ziarul după ce-l veți fi citit, căci articolul mă interesează foarte mult.

— Îl cunoaşteți pe Jean-Jacques Pauvert?

— Nu, mai rău, trebuia să ne întâlnim luni.

Văd surpriza întipărită pe fața ei, în timp ce avionul îşi continuă drumul printre norii ca de vată ai acestui octombrie.

Cu atât mai rău dacă-mi voi deranja vecinii, dar emoția mă face să simt nevoia să urinez.

— Pardon, doamnă, vă rog să mă scuzați, domnule.

În loc să rămân în picioare, mă aşez pe W. C. Singur, pot să mă gândesc mai bine. Se aud bătăi în uşă, mă doare-n cot, să se ducă să-şi facă nevoile în altă parte.

— Ei bine, frate, asta înseamnă să fii în plin dezastru. Aproape că te aleseseşi cu un editor, îl aveai deja în buzunar, dar el este de fapt în pom.

Şi, în plus, are şi manuscrisul tău.

Deci, de asta te aştepta tipul cu surâsul fermecător în fața bistrou-lui şi nu dorea să urci!

La naiba! Ar fi trebuit să simți plutind în aer mirosul dezastrului! Poate că sus era un portărel care tocmai punea sechestru pe mobilier şi pe maşinile de scris. Aşa e!

Nu sunt nişte tâmpiți ăştia de la *France-Soir*. Datorită lor ai aflat veşti de ultimă oră! Şi nu orice fel de veşti, scuză-mă! Ci din cele care-ți pun sare pe rană!

Ce să fac? Să iau ziarul femeii şi să mă întorc la Paris!

La ora 10, avionul aterizează la Lyon.

La ora 10 şi 20, îmi iau valiza.

La ora 10 şi 30, o înregistrez pentru zborul Lyon-Paris.

La ora 15, dau buzna în holul editurii Pauvert.

La ora 15 şi un minut, intru, fără să fiu anunțat, şi fără să fi cerut permisiunea, în biroul lui Castelnau, pe care-l găsesc cu manuscrisul în față şi discutând cu Jean Castelli.

La 15 şi 6, îmi aranjez liniştit manuscrisul în valijoară şi verific dacă sunt toate paginile.

La 15 şi 15, îi declar lui Castelnau că nu mai vreau să-i las manuscrisul, acesta nu înțelege ce se întâmplă, căci nu-i dau nicio altă explicație.

La 15 şi 20, Castelnau îmi explică, în fața unei cafele, că faptul că Jean-Jacques Pauvert are mari dificultăți financiare cu firma care-i

poartă numele nu-l împiedică să mă editeze într-una din filialele sale care, măcar ele, merg bine.

La 15 şi 25, îi declar net lui Castelnau că nu mai vreau să ştiu nimic despre acest abil om de afaceri.

La 15 şi 30, hotărâm să cinăm împreună, în aceeaşi seară, la ora 20.

Şi atunci îl descopăr pe omul cel mai nobil, cel mai generos, cel mai cinstit din câţi am cunoscut.

La whisky aflu că el, Castelnau, s-a ocupat foarte intens, de la început, de afacerea Albertine Sarrazin; la stridii, că este lefter şi că părăseşte editura Pauvert, care nu-l mai poate plăti, şi că nu i se vor da ceva bani decât mult mai târziu; la peşte, că Pauvert este prietenul său şi că-i lasă în folosinţă, pe gratis, o cămăruţă orientată spre curtea interioară, puţin dărăpănată, pe care o va amenaja ca birou, şi că speră să se descurce şi să facă faţă viitorului; la friptură, că are, colac peste pupăză, cinci copii minunaţi, patru fete şi un băiat, şi o soţie foarte drăguţă; la brânză, că, totuşi, este norocos, căci toţi sunt drăguţi şi se iubesc mult; la desert, că are ceva datorii, dar nu este prea grav, căci şcoala copiilor este plătită şi sunt îmbrăcaţi pentru iarnă; la cafea, că, dacă nu mai vreau să aud de Pauvert, nu am de ce să nu-i încredinţez lui manuscrisul; la coniac, că este sigur că, în următoarele şase luni, va reuşi să publice cartea mea în condiţii foarte bune.

— Ce garanţii poţi să-mi dai?

— Din punct de vedere material, *niciuna*. Problema este să ai încredere absolută. Nu vei regreta.

Mă uimeşte. Sau este cel mai machiavelic borfaş, sau…

— Pot să vin să te văd mâine, *la tine*, şi, dacă da, la ce oră?

— Vino la masă, la ora unu. Poţi?

— O. K.

Am fost prin câteva baruri împreună. Bea bine, rămâne mereu acelaşi, amabil şi vesel, dă pe gât paharele cu whisky ca un cunoscător obişnuit cu aşa ceva.

— Pe mâine, Jean-Pierre.

— Pe mâine, Henri.

Nu ştiu ce s-a petrecut atunci, dar am izbucnit amândoi în râs, strângându-ne mâinile.

Ajung la nepoţii mei la ora unu noaptea. Copiii dorm.

— Tu, unchiule? Te credeam la Lyon. Ce se întâmplă? Totu-i în regulă?

— Da, totul merge strună. Editorul meu sau, mai degrabă, cel ce trebuia să fie este pe drojdie.

Şi toţi izbucnim în râs.

— Într-adevăr, unchiule, dumneata nu vei avea niciodată o viaţă ca toată lumea. Mereu ţi se întâmplă ceva neprevăzut!

— Chiar că aşa e! Noapte bună, tuturor!

Şi adorm repede, *fără nicio grijă pentru viitorul cărţii mele*.

N-aş putea spune de ce, dar presimt că totul va fi bine.

Vom vedea mâine. Noaptea a fost liniştită.

La ora treisprezece, sâmbătă, urc la etajul doi al unui imobil curat, în arondismentul şase. Scările sunt uşor de urcat, ceea ce contează foarte mult pentru mine de când mi-am rupt ambele picioare la Baranquilla, au un covor acceptabil, atât cât trebuie, care te împiedică să aluneci. Afară, mai plouă încă.

Jean-Pierre are un trib, un adevărat trib de indieni.

Două fete frumoase, Olivia şi Florence, de optsprezece şi şaisprezece ani, apoi o pauză ceva mai lungă în activitatea „clocitoarei Marianne”, căci soţia lui se numeşte Marianne. Îi observ surâsul blând şi ochii strălucitori când îi priveşte pe cei mici, care au început să sosească şase ani după Florence, când nimeni nu-i mai aştepta, îmi spun în sinea mea.

Un apartament mare, bine întreţinut şi înzestrat, câteva mobile vechi fiind dovada că unul sau altul, sau amândoi, au avut bunici din clasele înstărite. Tot vorbind, înregistrez fără să vreau detaliile.

La masă, remarc două lucruri importante:

— toată lumea ştie să se poarte cât se poate de corect, copiii mâncând la fel de civilizat ca şi cei mari, mai bine decât Papillon, viitor autor de succes

— masa este rotundă, toţi ne vedem bine. Frumos educate, fetele cele mari ajută discret la servit, una ducându-se să caute ceva, cealaltă să aducă altceva. Cei trei mai mici îşi adoră vizibil tatăl şi nu vorbesc decât atunci când li se dă cuvântul, ceea ce se întâmplă destul de rar. Căci Jean-Pierre trăncăneşte ca şi mine, şi asta nu prea lasă nicio şansă celorlalţi să mai plaseze vreun cuvânt.

A avut ce-mi povesti Jean-Pierre: povestea descoperirii Albertinei Sarrazin, succesul ei, cum se lansează şi care sunt şansele lansării unui autor, raporturile cu presa, radioul, criticii. Toate numele criticilor importanţi, cu referinţe, pedigree, sunt trecute rapid în revistă, informaţiile curg atât de uşor de pe buzele viitorului meu editor încât mă simt foarte impresionat.

Are aerul să-şi cunoască bine meseria, ceea ce spune este logic, vorbeşte fără să forţeze nota. La sfârşitul mesei, în salon, am încheiat pactul:

— Îți încredințez cartea şi drepturile ce mi se cuvin. Ştii că am scris-o ca să câştig bani, nu pentru altceva. Şi ştii şi de ce am nevoie de ei.

Surâde:

— Nu se ştie niciodată prea exact pentru ce se scrie o carte!

— Poate, dar eu ştiu.

— Poți conta pe mine.

— La revedere.

— Pe curând.

— Să sperăm.

În trenul care mă duce la nepoții mei nu mai am de această dată nicio îndoială, nicio suspiciune. Acasă la el am găsit o atmosferă sănătoasă, totul este luminos, nu poți avea o astfel de familie dacă eşti un om dubios. Abil, mai presus de toate, pentru că, ultra lefter cum e, reuşeşte, totuşi, ca atmosfera de acasă să nu fie umbrită de incertitudinea zilei de mâine, iar viața să pară fără probleme, ca într-o familie înstărită

După paisprezece ore de zbor, iată-mă la Caracas.

— Minouche! Mă întorc ca un învingător!

— Ai reuşit? Te publică?

— Mai mult, mi se pregăteşte un succes răsunător. Octombrie, noiembrie, decembrie… începe un schimb de scrisori

Între mine şi Castelnau. Îmi mărturiseşte toată considerația pe care o are pentru manuscris, pentru tot ceea ce a simțit parcurgându-i paginile. A simțit ce trebuia: „întorcându-te la Caracas, te-ai întrebat, probabil, dacă totul nu este un vis, o scorneală etc. Nu-i nevoie să ți se rescrie cartea şi să se facă din ea un roman, trebuie să fie doar corectate greşelile de franceză, de ortografie sau de punctuație… Cartea ta are un timbru al ei specific, va rămâne intactă, va fi cartea *ta*, nu te nelinişti. Etc. „

30 ianuarie 1969, soseşte o telegramă: „Victorie. Contract semnat cu marele editor Robert Laffont entuziasmat. Stop. Voi urmări personal lansarea cărții mai-iunie. Stop. Urmează scrisoare. Jean-Pierre. „

Şi soarele a reintrat în casă o dată cu telegrama prietenului meu.

Şi soarele ne-a reîncălzit inimile la vestea că mi se va edita cu siguranță cartea.

Şi soarele face să se nască un curcubeu de speranțe pentru că voi fi publicat de un „mare” editor, Robert Laffont.

Deoarece încă dormeam la ora zece dimineața când. a sosit telegrama (ne culcasem la ora şase, după închiderea barului *Scotch*), ne culcăm

din nou cu telegrama lângă noi. Înainte de a adormi, o mai citesc o dată, apoi îi spun Ritei:

— Minouche, aşteaptă o secundă.

O sun pe fiica noastră la ambasada unde lucrează şi-i dau extraordinara veste. Fericită, mă întreabă:

— Cine este editorul? (Fata noastră citeşte mult.)

— Robert Laffont, trebuie să-l ştii.

Bucuria îi dispare din voce când îmi răspunde: „N-am auzit de el. Trebuie să fie unul neînsemnat, căci, sinceră să fiu, nu i-am întâlnit până acum numele. „

Închid telefonul puţin dezamăgit, căci fiica mea nu-l cunoaşte pe *marele meu editor*.

Ora şaisprezece. Clotilde vine acasă, Rita este la coafor. Citeşte şi reciteşte telegrama.

— Robert Laffont un „mare editor”? Cred că exagerează, Henri, pentru că n-am auzit de el.

— Totuşi, Castelnau este un tip serios!

— Poate că nu-i chiar aşa. La ambasadă am întrebat-o pe o prietenă care citeşte mai mult decât mine şi nici ea n-a auzit de Laffont. Este franţuzoaică şi pariziancă pe deasupra.

Bizar.

Ţârrr, Ţârrr, Ţârrr… sună telefonul.

— Henri, sunt eu, Rita. Este adevărat, este un mare editor!

— Ce? Ce spui?

— Aici, la coafor, am găsit o revistă mai veche cu fotografia editorului tău. Pe o pagină întreagă.

— Vino imediat acasă.

— Nu sunt încă coafată.

— Nu-i nimic, vino în viteză, fetiţo, te rog, ai să te coafezi mâine! Un sfert de oră mai târziu, ne dăm seama că Jean-Pierre nu a exagerat cu nimic scriind „mare editor”.

E un număr din revista” *Jours de France*”.

Într-un birou somptuos, doi oameni: Robert Laffont şi romancierul Bernard Clavel. Fotografii mari. Râd şi au de ce. Bernard Clavel, autorul lui Laffont, câştigase cel de-al 63-lea premiu Goncourt. Un premiu care, se spune în articolul din revistă, îi va aduce o avere editorului (cu atât mai bine, va avea lovele să-mi publice şi mie cartea), iar autorului drepturi ce se ridică la un milion de franci.

Aflu, astfel, că acest simpatic Laffont (în fotografie. parcă ar fi un june prim) şi-a fondat editura în 1941. Este, deci, ceva serios!

Mai aflu că acest ultim laureat al premiului Goncourt, Bernard

Clavel, a cunoscut la primele sale cărți decepțiile pe care le produc refuzurile editorilor sau strâmbăturile din nas ale criticilor.

Eu sunt un norocos atunci! Niciun editor nu m-a refuzat şi am găsit de la început unul de excepție. Mai rămâne de văzut cum va arăta nasul criticilor când se vor afla în fața cărții mele. Să sperăm că nu se vor strâmba a mirare.

Rita şi cu mine le plasăm acum pe Clotilde şi pe prietena ei în rândul subintelectualilor; cât de ignorante pot fi dacă nu cunosc numele unui editor atât de important, atât de mare cum este Robert Laffont, *editorul meu*. Râzând, Clotilde este de acord şi pune imediat într-o ramă cele două pagini din revistă şi le agață pe perete în biroul meu.

Ah, ce zi frumoasă! Telegrama mult aşteptată de la Jean-Pierre şi revista care ne-a informat despre ceea ce mai era nevoie să ştim pentru a fi pe deplin fericiți!

Şi, astfel, intru pe poarta cea mare într-o lume necunoscută până acum pentru mine.

Într-o scrisoare primită de la Castelnau sunt rugat să vin pentru cincisprezece zile la Paris. Ar vrea, de acord cu Laffont, care doreşte foarte mult să mă cunoască, să fac eu însumi, dacă voi fi de acord, câteva tăieturi în manuscrisul mult prea lung şi să revăd unul sau două pasaje care nu i se par prea reuşite.

Sosesc, opt zile mai târziu, la începutul lui martie.

La Orly, mă aşteaptă Castelnau. În timp ce dejunăm într-un bistrou, îmi explică ce aşteaptă de la mine: să scot *în întregime* câteva întâmplări, foarte interesante de altfel, pe care le-am auzit la ocnă.

— De ce?

— Deoarece, Henri, câteodată povesteşti, pe zece sau douăzeci de pagini, istoria unui alt tip şi cu aceste pagini, mai ales dacă sunt captivante, rupi povestirea aventurilor celui pe care-l urmărim cu sufletul la gură: Papillon.

— Am înțeles. Nimic altceva decât Papillon. O. K.

Hotărît lucru, înveți zilnic câte ceva. Pentru că eu, când am scris „Papillon”, îmi spuneam: „Papillon, iar Papillon, tot Papillon, poate-i voi plictisi cu timpul. În schimb, adăugînd povestirea unuia sau a altuia, cartea va căpăta diversitate şi va fi şi mai interesantă. „Dar cum Castelnau şi editorul sunt de acord că este mai bine să le scot, voi face ce cred ei.

L-am întâlnit pe Laffont la editură şi imediat ne-a legat o prietenie sinceră.

Este frumos, tip „tânăr zeu”, matur. Un om aşezat, calm, cu maniere

de diplomat, dar la care se simte că pasiunea arde în interior, fără să se exteriorizeze uşor într-un foc de artificii. Un mare senior, ce mai, care-l primeşte pe fostul ocnaş ca pe un prieten şi care, pentru a-l face s-o simtă într-un mod subtil, îl invită să dejuneze a doua zi, o zi de sâmbătă, nu la restaurant, ci în propriul lui cămin foarte burghez.

Nu voi uita niciodată acest dejun, primul cu adevărat excepțional pentru mine, într-un apartament somptuos de la marginea pădurii Bois de Boulogne. În toată viața mea n-am cunoscut decât lumea simplilor profesori sau a restaurantelor de lux. Dar într-un cadru şi o ambianță atât de rafinată nu am pătruns niciodată.

Nu numai că nu-mi revin, că rămân cu gura căscată, uluit, ci e vorba de mult mai mult, căci mă simt şi astăzi profund emoționat de atenția pe care mi-au arătat-o, începând chiar din ziua care a urmat primei noastre înlâlniri, Robert Laffont şi soția lui. În jurul mesei, Robert şi familia lui, un bancher, Castelnau cu soția şi, desigur, eu, Papillon.

Robert vorbeşte despre carte. Îmi spune că a fost atât de entuziasmat încât, începând să citească manuscrisul în week-end, nu a putut să-l lase din mână până duminică noaptea. Soția sa adaugă că, în timpul acestor două zile, nu a deschis gura şi că nimeni n-a putut să se apropie de el.

Cel pe care-l descopăr în timpul acestui dejun este un om loial, de-o mare noblețe sufletească, generos. Exact contrariul omului de afaceri viclean, care nu caută decât să facă o bună afacere.

Nu-ți pot descrie, cititorule, toată frumusețea, comuniunea spirituală, emoția acestor momente. Dar poți să-ți dai seama singur de intensitatea sentimentelor pe care le simt descoperind o altă lume, o societate atât de diferită de cea pe care-o cunosc şi, în plus, trăind o schimbare atât de neaşteptată a vieții mele: sunt, într-adevăr, beat de fericire.

Să-i spui unui om care are un trecut ca al meu:; Valorezi cât oricare alt om, meriți atențiile cuvenite ființelor ieşite din comun, eşti la locul tău aici, în mijlocul familiei mele, în casa mea, nu faci notă discordantă, sunt fericit să te am oaspete. „Dar toate astea să nu le spui direct, ci să-l laşi să le simtă, fără niciunul din acele complimente inutile care mai mult dezgustă decât fac plăcere, şi nimic, absolut nimic nu va mai putea ajunge până la sufletul acestui om cu o asemenea intensitate.

Şi, lucru suprinzător pentru Laffont şi Castelnau, iată că în conversația mea viitorul şi succesul sperat al cărții trec pe planul doi. Cartea mi-a dat emoții atât de profunde şi de frumoase încât mă simt deja răsplătit pentru efortul de-a o fi scris. Aşa că încerc să-l atac pe bancher, prietenul lui Robert, şi să-l conving, cu multă pasiune, să facem împreună o afacere cu languste în Venezuela.

Fac cunoştinţă, printre alţii, şi cu entuziasta Franepise Lebert, ataşat de presă la Laffont. Nu a avut timp să citească manuscrisul, căci a fost trimis urgent în tipografie. Ne dăm întâlnire la ora şapte la *La Coupole*, cu Castelnau, ca să ne cunoaştem, iar acolo are proasta inspiraţie să-mi ceară: „Spuneţi-mi, vă rog, în mare despre ce este vorba în cartea dumneavoastră. „Aşa se face că ne-am ridicat de la masă abia la ora unu şi jumătate dimineaţa. A doua zi, îi telefona lui Castelnau: „Nu am petrecut niciodată o seară atât de formidabilă, sunt sigură de succes. „Semn bun.

Mă întorc la Caracas plin de entuziasm.

Atât de entuziasmat încât, adâncit în gânduri, pe aeroport, retrăind tot ce s-a întâmplat, nu aud anunţându-se plecarea avionului meu care decolează fără mine. Şaisprezece ore de aşteptare. Telegramă Ritei.

Şaisprezece ore, timp în care, la cafenea, apoi la bar, apoi la restaurantul de la Orly, trec în revistă aceste extraordinare şi foarte scurte trei săptămâni petrecute la Paris.

După dejunul de la Laffont, un alt dejun, la un mare intelectual francez, Jean-Francois Revel. Unul dintre oamenii cei mai importanţi din Paris, mi-a spus Castelnau, remarcabil scriitor, filosof, căruia Laffont i-a dat manuscrisul să-l citească şi care a fost şi el atât de entuziasmat încât vrea să scrie ceva despre el.

Mă impresionează să mă duc să-l văd, cum mă impresionează şi apartamentul, şi familia lui. Un apartament pe malul Senei, luminos, vesel, armonios, plin de cărţi, în aer plutind ceva care te face să simţi imediat că numai sentimentele înălţătoare pot fi admise în această casă.

Jean-Francois Revel şi soţia sa mă primesc fără să afişeze nici măcar cea mai mică notă de superioritate. Nu-mi acordă azil la masa lor, ci mă primesc ca pe unul de-ai lor, de la egal la egal.

De mai multe ori, în timpul mesei, vorbesc despre „regenerarea", despre „reabilitarea" mea şi Jean-Francois Revel este cel care mă face să înţeleg mai bine ca oricine, apreciind mai bine chiar decât mine situaţia, că nu trebuie să vorbesc aşa despre „reabilitarea", despre „regenerarea" mea. Mă convinge că nu ceilalţi, chiar tipii teribili pe care i-am întâlnit în viaţă, mi-au fabricat personalitatea, căci ea exista de fapt *dinainte*.

Reabilitat? Regenerat? Faţă de cine? Faţă de ce? Ceea ce am în mine, oricare ar fi importanţa şi valoarea acestor calităţi, ceea ce am ca forţă a sufletului, a caracterului, a inteligenţei, a gustului de aventură, a spiritului de dreptate, de prietenie, toate astea au fost întotdeauna în mine. Toate astea existau de la început, înainte de Montmartre şi de ocnă, şi fără ele n-aş fi putut niciodată să fac tot ceea ce-am făcut pentru a scăpa de „calea putreziciunii" şi n-aş fi făcut-o niciodată aşa

cum am făcut-o.

Şi continuă spunându-mi că anumiţi oameni cu o înzestrare superioară pot să te facă să vezi unele lucruri într-un mod diferit de cel în care tu le-ai văzut până acum, dar că ei nu te pot face să trăieşti, să reuşeşti, să domini împrejurările vieţii. Nimeni nu m-a „regenerat”, căci, chiar dacă anumite circumstanţe ale tinereţii mele au aruncat un văl asupra celui ce era în esenţa lui Henri Charrière, chiar dacă ele m-au făcut să duc, o anumită perioadă, o viaţă cu totul diferită, ceea ce aveam în mine s-a exprimat din plin în lupta pe care am dus-o pentru a scăpa de teroarea ocnei. Pierderea mamei mele a avut o influenţă determinantă asupra vieţii mele, a explodat ca un vulcan în carnea mea de puşti de unsprezece ani, nu puteam admite această monstruozitate, o nedreptate atât de mare, eu, un băiat violent, hipersensibil, imaginativ, şi nimeni nu poate spune, nimeni nu are dreptul să spună că fără această dramă, având alături de mine această prezenţă liniştitoare, această dragoste capitală pentru mine, până la vârsta bărbăţiei, nu aş fi devenit cu totul altcineva, rămânând totuşi acelaşi. Un fel de creator, poate un inventator de sisteme moderne revoluţionare, la care am visat atâta, un aventurier, da, un conchistador, poate, dar *în societate*.

Nu se regenerează ceva ce există deja, dar acest ceva poate să

aibă, mai devreme sau mai târziu, ocazia de-a se exprima plenar. Venezuelienii nu m-au fabricat aşa cum sunt, dar mi-au dat şansa, libertatea, încrederea de-a alege un alt mod de viaţă, în care tot ceea ce aveam mai bun în mine şi pe care justiţia franceză l-a negat şi condamnat să dispară s-a putut afirma într-o colectivitate normală. Numai pentru asta şi le datorez o recunoştinţă eternă.

Şi el îmi spune că nu trebuie să am complexe de inferioritate morală faţă de oamenii din această societate în care revin cu cartea mea, chiar dacă „Papillon” va produce o explozie, iar aceasta nu trebuie să mă facă să mă cred, dimpotrivă, un om superior. Da, am făcut prostii, dar am fost pedepsit pentru ele. Ceea ce am făcut, însă, pentru a ieşi din „calea putreziciunii”, toţi aceşti oameni normali, cinstiţi ar fi putut să facă, ar fi avut forţa interioară, credinţa necesară?

Nu, nu trebuie să mă gândesc că, faţă de mine, care am suferit atât, toţi aceşti oameni din Franţa valorează mai puţin pentru că ei m-au trimis acolo, dar nici nu trebuie să mă gândesc că, din cauza trecutului meu, toată lumea va avea dreptul să nu aibă încredere în mine, să mă dispreţuiască şi să-mi spună: „Taci, eşti un nimeni, adu-ţi aminte de unde vii”

Asemenea idei îmi trecuseră şi mie prin cap câteodată, dar, venind de

unde veneam, după toți acei ani în care, la Curtea cu juri mai întâi, apoi peste tot, mi se spusese, mi se repetase la nesfârşit că nu sunt decât drojdia societății, nu puteam fi liniştit, eram tulburat, nu îndrăzneam să cred cu adevărat în ele. A fost nevoie de oameni precum Castelnau, Laffont, Revel ca să pot, în sfârşit, să mă privesc bine în față, ca într-o oglindă, şi să privesc, în sfârşit, fără nelinişte, un om plin de defecte, desigur, dar un om, un om demn de ceilalți.

Venind spre ei era ca şi cum m-aş fi apropiat de un fotoliu fără să ştiu dacă am dreptul să mă aşez. Şi ei mi-au spus: „Aşază-te, eşti la locul tău aici”

Toate acestea sunt, în sfârşit, limpezi pentru mine în timp ce stau şi aştept aici, la Orly, şi-mi spun că atunci când voi reveni la Paris pentru lansarea cărții mele voi avea ocazia să întâlnesc, desigur, şi alți oameni de reală valoare.

Nu numai aventurierii pot fi oameni. Fiecare bărbat, fiecare femeie îşi are povestea lui, dar de oriunde ar veni, din orice zonă a societății sau a lumii, îi recunoşti foarte uşor pe cei care nu au acceptat cu spinarea curbată morala curentă atunci când, analizând-o, nu au găsit-o dreaptă.

Capitolul 21 – Înainte de Paris

În sfârşit, aeroportul din Caracas, unde mă aşteaptă familia împreună cu toți prietenii ținuți la curent de Rita cu veştile pe care i le trimiteam zilnic.

— Am câştigat, Minouche, totul o să meargă ca pe roate. Şi sărutări, şi iar sărutări.

— Cartea va fi lansată la 19 mai. Laffont mi-a promis că primul tiraj va fi de 25 000 de exemplare.

Profesorul de franceză şi aproape întreg „comitetul de lectură” se află aici.

— Azi nu a venit nicio oficialitate să te întâmpine, dar data viitoare va fi sigur televiziunea.

— Să nu exagerăm, spune Rita, totdeauna serioasă.

Râd şi numai acasă, în timp ce bem un pahar cu whisky, continui:

— Ei bine, vreți să vă spun cu adevărat ce gândesc eu?

— Haide, spune-ne.

— Cred, sincer, că atunci când voi reveni la Caracas, după lansarea cărții mele, televiziunea va fi la aeroport să mă primească.

— Eşti complet nebun, dragul meu, spune Rita!

— Nu cred, sunt absolut sigur!

Şi toţi izbucnim în râs, de acord cu toţii că de data asta am exagerat.

Aprilie 69, un alt mic miracol. Coperta făcută de nepotul meu, Jacques Bourgeas, a fost aleasă dintre toate proiectele prezentate. Nimeni de la Laffont nu ştia că acest concurent este nepotul meu. Când mi-am început aventurile, fiul surorii mele Hélène nici nu era născut. Timp de douăzeci de ani nu a ştiut nimic despre existenţa mea şi abia acum doi ani, în 1967, m-a cunoscut.

Şi Providenţa l-a ales chiar pe el să conceapă coperta cărţii mele, cartea unchiului lui, care atâţia ani nici nu a existat pentru el!

Da! Multe circumstanţe stranii s-ar părea că au favorizat naşterea cărţii mele.

Şi minunata aventură continuă.

O scrisoare a lui Castelnau, de pe 8 aprilie, îmi aduce la cunoştinţă că:

— reprezentanţii lui Laffont, cu Mermet în frunte, au citit şpalturile cărţii şi sunt gata să o susţină până la capăt.

— nişte, tipi de la Radio-Luxemburg cu care a vorbit mai pe îndelete sunt şi ei foarte încântaţi de carte şi gata să-i susţină lansarea

— o fată formidabilă, Paule Neuvéglise, studiază posibilitatea publicării în avanpremieră a unor fragmente, în *France-Soir*.

Pe străzile Caracasului, seara, într-una sau două cafenele unde intru ca să strâng mâinile unor cunoştinţe pe care ştiu că le voi găsi aici, mă simt cu sufletul plin, parcă, de un soare interior care iradiază o lumină puternică şi agreabilă. Am chef să râd, să fiu bun, gentil. Sunt oarecum dezolat că cei cărora le strâng mâinile nu ştiu nimic, nu simt cum simt eu că se pregăteşte ceva foarte important. Ei sunt aceiaşi, cu aceleaşi capete pe care le-au avut şi ieri. Şi eu, la fel. Dar, în aceste momente, când la orizont se iveşte o speranţă enormă, totul ţi se pare că este la fel şi nimic nu este la fel, nu mai ştii bine cum te simţi, eşti în acelaşi timp fericit, neliniştit, agitat şi senin.

La 22 aprilie, Jean-Pierre îmi trimite textul postfeţei scrise de „unul dintre spiritele cele mai cultivate ale epocii noastre”, Jean-Francois Revel[7].

---

[7] *Papillon*, „povestirea” celebră astăzi a lui H.Charriere, a apărut însoţită de o „Prezentare” semnată de Jean-Pierre Castelnau şi de postfaţa sus-amintită a lui Jean-Francois Revel intitulată „Papillon ou la litterature orale”. (N. tr.)

Sunt foarte emoționat citindu-l, dar şi, mărturisesc, puțin surprins. Pentru că aici, simt asta, este vorba de marea literatură, de trecutul ei şi de toate celelalte şi să fiu considerat un fel de văr literar al unui episcop mort acum trei sute de ani. Grégoire de Tours, nu este oare prea multă onoare pentru mine? În sfârşit, dacă Castelnau spune că este poate textul cel mai perspicace din punct de vedere literar ce se va scrie vreodată despre cartea mea, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă las cucerit de impresia de frumusețe pe care mi-a lăsat-o.

Chiar dacă, din acea zi, familia şi prietenii îmi spun că sunt camaradul lui Grégoire de Tours.

Dar, aventura cărții este o adevărată aventură, frumoasă cum nu credeam că poate fi, tot aşa cum, după toate cele pe care le-am trăit, nu credeam că nişte pagini mâzgălite cu cerneală pot face să se ivească în viața unui om atâtea chestii neaşteptate, ciudate, surprinzătoare, emoționante, extraordinare şi, oricum, unele mai vii decât altele.

— Trăim, trăim, trăim, Minouche! Trăim intens, nu-i aşa, draga mea? Nu ştiu dacă se vor vinde destule cărți pentru a recupera toate cheltuielile care s-au făcut până acum pentru ea, dar, într-adevăr, merită, nu-i aşa, să trăieşti toate astea?

— Da, Henri, merită. O simt în adâncul sufletului meu. Nu pot să găsesc cuvintele cele mai potrivite pentru a-ți spune cât sunt de fericită pentru tine, mai întâi, pentru noi doi, apoi.

— îți mulțumesc, iar la sfârşitul lunii mai, vei vedea, francezii vor spune: „Nouă de cupă, domnule Papillon! Luați tot. De data asta ați câştigat. „

M-am dus la croitor să-mi fac un costum. Pe credit, nu se ştie niciodată. Lucru nemaiauzit, a ținut să-mi facă două, unul pentru zi, altul pentru seară: „Sunt sigur că drepturile de autor vor fi suficiente pentru a vă achita factura. „Şi el crede în succesul cărții mele.

De Gaulle se retrage. Datorită acestui eveniment, cartea mea va ieşi în lume în plină bătălie pentru alegerile prezidențiale, la sfârşitul lui mai. Dacă ajung la Paris tocmai atunci, cine va mai avea timp să se ocupe de un Papillon necunoscut? Poate că n-ar fi rău să atacăm ceva mai înainte. În momentul când vreau să-l chem la telefon, mă sună Castelnau: a avut şi el aceeaşi idee ca mine. S-au hotărât să devanseze totul, aşa că trebuie să fiu la Paris la începutul lunii mai.

Sunt aşteptat, mi-a spus, *în toate sensurile cuvântului*. Mai mulți ziarişti din presă şi de la radio sunt deja în alertă.

Deci, în cincisprezece zile voi fi din nou la Paris, cartea va ieşi câteva zile mai târziu. Da, Papi, nu mai sunt decât câteva zile şi vei lua tu

însuți, în persoană, legătura cu ziariştii, criticii literari, radioul, poate cu televiziunea, şi toate astea –presă, radio, televiziune-aparțin unui popor care numără mai mult de 50. 000. 000 de persoane.

Cum va fi primită cartea ta şi cum vei fi tu primit?

Căci cartea ta este povestea ta, cât se poate de adevărat, dar aventurile nu sunt numai ale tale. Capete de afiş vor fi şi justiția, şi poliția şi, mai ales, sistemul penitenciar al unei țări ca Franța.

Numai ale Franței? Poate mai mult, ale tuturor țărilor din lume, ale tuturor țărilor care, datorită cărții tale, vor fi nevoite să facă o comparație cu propria lor justiție, poliție, cu felul lor de a-i trata pe cei pedepsiți în închisorile lor.

Căci, fii sigur de asta, cartea ta s-ar putea să fie devorată de Franța însetată să cunoască adevărul, să descopere, prin intermediul aventurilor tale, lucruri pe care le ignoră, şi acesta ar fi prețul pe care ar trebui să-l plătească pentru a salvgarda liniştea publică, dar nu-i exclus ca Franța să-i întoarcă spatele, refuzând să ştie adevărul, acest adevăr prea supărător.

— Ei bine, nu ! Sunt convins că francezii, popor generos, preocupat să aibă o justiție adevărată şi o poliție acceptabilă, care respinge cu dezgust orice sistem penitenciar asemănător cât de cât „ghilotinei uscate” despre care am mai vorbit, sunt convins că toți francezii vor citi cu atenție şi până la capăt *Papillon*, căci ei constituie o nație care nu se teme de adevăr. Comuna din Paris mai există în subconştientul lor, iar urmaşii celor care au gândit şi au scris Carta drepturilor omului şi ale cetățeanului vor fi revoltați văzând că aceasta nu se aplică, măcar cât de puțin, atunci când este vorba de reprimarea celor care au greşit.

Şi dacă francezii, sunt sigur de asta, vor accepta, discuta şi analiza actul de acuzare care este în fond cartea mea, toate țările vor fi interesate mai întâi de ce întâmplă la noi, pentru ca apoi să se intereseze de ce se întâmplă şi la ei.

Ştiu bine că suntem în 1969 şi că în cartea mea vorbesc despre lucruri care s-au petrecut în urmă cu aproape patruzeci de ani. Ştiu bine că ocna nu mai există, *din fericire*, căci ea reprezenta, în acei ani 30, o ruşine a Franței față de englezi, olandezi, americani şi față de toate țările care ştiau de existența ei.

Ştiu bine că, printr-un raționament logic, *dacă ocna de la Cayenne nu mai există* şi dacă eu am fost condamnat în 1931, mi se poate spune: „Domnule Papillon, ne vorbiți despre timpuri străvechi, despre Vercingetorix, despre legiunile romane. De atunci au mai fost Carol cel Mare, Revoluția din 1789 şi multe altele! Totul s-a schimbat: justiția, poliția, închisorile! „

Oare s-a schimbat cu adevărat totul? Politia, justiția, închisorile?

Şi afacerea Gabrielle Russier? Şi afacerea Devaux?

Cu adevărat s-au schimbat chiar atât de mult?

Oare pentru că un juriu nu mai este format decât din nouă momâi în loc de douăsprezece se poate spune că totul s-a schimbat?

Oare nu în fața aceleiaşi Curți cu juri, conservată cu grijă, cu draperii şi covoare de aceeaşi culoare, cu aceeaşi rânduială a judecătorilor, procurorului, acuzatului, cu aceiaşi jandarmi şi acelaşi public se joacă în fiecare zi soarta unor tineri, a altora mai în vârsta sau chiar a unor bătrâni? Şi asta nu în funcție de anotimp, de timpul de afară, de forma sau de dispoziția celor prezenți?

Oare, în ultimul an nu au mai fost curcani suspendați, oameni condamnați, morți suspecți?

Nu, Papi, crezi că este cazul să glumeşti cu aşa ceva? Toată lumea va înțelege, doar dacă nu preferă liniştea unei conştiințe burgheze în locul adevărului, că ceea ce ataci tu povestind evenimente ale trecutului există încă, chiar dacă este mai puțin bătător la ochi.

Mai puțin bătător la ochi? Nu prea cred. Ar trebui să citesc cu atenție ziarele franceze. Şi nici măcar cu atenție, titlurile ar fi suficiente.

Deoarece tipi precum Mayzaud vor exista întotdeauna.

Deoarece tipi ca alde Goldstein, adevărate discuri înregistrate pe quai des Orfevrès la nr. 36, vor exista întotdeauna.

Deoarece momâi de jurați, care, fără să fi văzut nimic, fără să fi trăit nimic, fără să fi înțeles ceva în viața lor, vor decide fără să aibă nici cea mai mică competență –„Acest domn este vinovat de faptele pentru care este acuzat, merită închisoarea pe viață” –vor exista întotdeauna.

De altfel, *ei există dintotdeauna*. Datorită experienței acumulate într-o viață de om ştiu că este aşa. Aceeaşi poveste, acelaşi cântec. Când diverşi tipi, tineri sau bătrâni, îmi povestesc ce au făcut sau ce li s-a întâmplat am adesea impresia că eu sunt cel ce a trăit toate astea. Câteodată chiar îi întreb:

— Nu ți-au spus asta, sau n-au făcut asta, sau ailaltă?

— De unde ştii?

Şi râd de naivitatea lor atât de fermecătoare.

Papi, scriindu-ți cartea, nu ți-ai dat seama că ea poate deveni obiectul unei aprige dispute. Ai scris-o pentru a da o lovitură, pentru a câştiga ceva bani, pentru bătrânețea ta şi a Ritei, numai pentru asta, cel puțin aşa credeai. Dar, retrăind cei treisprezece ani de carceră, chinurile pe care le-ai îndurat, nu numai tu, ci şi mulți alții, le-ai impus dorința ta de a se şti adevărul şi de a se face, la urma urmei, dreptate. Nu. Sincer să fii, nu ți-ai dat deloc seama.

Acum este prea târziu, bani sau nu, nu mai ai decât o datorie, să te arunci cu totul în încăierare, chiar dacă-ți riști liniștea, libertatea și chiar viața.

Societatea din 1930 ar fi fost de acord ca un fost ocnaș ce revine ca un strigoi de la Cayenne să se scufunde în uitare, mizerie și rușine, dar nu ar fi tolerat niciodată ca el să devină un domn, respectabil și respectat.

Numai că acum suntem în 1969. Toți oamenii iubesc libertatea. adevărata libertate. Toți oamenii s-au săturat să fie una dintre miile de rotițe ale unei imense mașinării. Toți, fără excepție, de la americani la englezi, de la scandinavi la slavi, de la germani la mediteraneeni, vor să simtă viața, să aibă parte de o porție bună de emoții în aventuri, să se plimbe în pielea goală când vor, în comuniune completă cu natura. Am întâlnit aici, în Venezuela, tineri scandinavi, germani, spanioli, englezi, americani, israeliți. Îi văd pe unii sau pe alții în fiecare zi, am zeci de prieteni printre ei, fără să existe deosebiri de rasă, naționalitate sau religie, și toți, fără excepție, resping conformismul, sunt ostili față de legile care-i îngrădesc și nu-i cer Providenței decât un lucru: să mănânce, să bea, să poată face dragoste când au chef și nu atunci când cineva, chiar tatăl sau mama lor, le spune ce să facă.

Da, acest adevărat act de acuzare care este de fapt cartea mea, *Papillon*, nu reprezintă doar o provocare adresată poporului francez, ci o provocare a întregii lumi.

Aș vrea ca toți revoltații, toți contestatarii din lume să înțeleagă că sunt alături de ei, că-i iubesc.

Orizonturi fără sfârșit, farmecul junglei, câmpiile imense unde poți să încaleci pe cai nebuni, sălbatici, care pornesc în galop în orice direcție dorești; să cauți un trib de indieni alături de care ai putea trăi, câtva timp, la fel ca ei; să iei un avion și să aterizezi în apropierea celor mai frumoase cascade din lume, mai mari decât cele ale Niagarei; să te duci când ai chef la cascadele Llovisna, unde cei câțiva oameni care trăiesc acolo nu au drept muzică decât zgomotul căderii apei, cântecul păsărilor, strigătul maimuțelor, al papagalilor și papagalițelor multicolore; să iei un vapor și să ajungi, după ce-ai parcurs nouăzeci de mile, în mijlocul acestui lac imens constituit de sutele de insulițe de coral de la Los Roquès; să petreci ore, zile, săptămâni hrănindu-te doar cu peștii pe care-i pescuiești, cu langustele pe care le prinzi cu mâna; să stai ore în șir admirând fundul acestui lac atât de limpede încât distingi la cincisprezece metri adâncime langustele și caracatițele care se deplasează și de aici să treci în insulele Las Aves, cu miile de păsări atât de puțin sperioase din cauză că nu cunosc răutatea oamenilor, care vin

şi se caţără pe tine când stai culcat pe nisip, la soare.

Ei bine, ce? O să mi se reproşeze că-mi plac toate astea? Şi cine o s-o facă?

O să mi se ia dreptul de a vorbi şi de a spune că, odată, aflându-mă pe una din aceste insule, am petrecut mai mult de-o săptămână cu patru cupluri de tineri americani, dintre care unul de negri, veniți pe o mică ambarcațiune, nebuni de bucurie că motorul li s-a blocat tocmai aici, şi că am trăit alături de ei într-o minunat de naturală şi completă comuniune de spirit şi de sex.

Cuplul de negri, frumoşi ca nişte statui de abanos inteligenți, buni, deschişi, dăruindu-se şi trăind în comun fără niciun complex sexual, acele fete blonde, care regretau că întreaga noastră comunitate era aşa de mică, toate astea, pe care le-am trăit, cine ar vrea să le schimb şi cu ce? Cu un cazier judiciar imaculat? Cu o slujbă la o bancă sau într-o întreprindere oarecare, unde în loc de Papillon să fiu Henri Charrière, cetățean la casa lui, respectând legile făcute de indivizi care le aplică doar *altora*, mulțumiți să poată ei înşişi să nu Ie respecte, deoarece ei fac parte din clasele privilegiate? Ai, oare, nevoie de mulți bani ca să fii fericit toată viața când ştii să te porți bine?

Decât un cont gras în bancă, cred că este mai bine să ai o flacără în inimă, un cont care nu se stinge niciodată, dacă el îți dă dorința de a trăi, de a trăi, de a trăi mereu şi mereu intens.

Da, ora H a înfruntării se apropie, geamantanele sunt deja gata, am o nouă viză de trei luni pentru Franța. Voi ateriza din nou la Orly, dar, de data asta, nu va fi uşor să sosesc fără să fiu remarcat. Castelnau mi-a spus că va fi sigur un ziarist sau, poate, doi.

Mă gândesc cu teamă doar la eventualitatea că, profitându-se de ocazie, să nu mi se anunțe interdicția de a sta la Paris.

Nu am vrut să fiu însoțit în această zi de 9 mai 1969 când îmi iau zborul spre Paris. Numai Rita este alături de mine. Pe terasa aeroportului bem un ceai. Mă ține de mână şi mi-o strânge uşor, pentru ca privirea mea să n-o părăsească pe a ei. Nu vorbim, ştie ce gândesc: începând de mâine, de la ora unsprezece, un crupier va scoate una câte una cărțile. Căci, dacă am să fac banco pe data de 19 mai pentru apariția cărții, partida începe pe 10 mai, la ora unsprezece. Încă o apăsare a degetelor, o privesc şi îi surâd cu toată încrederea.

Aşa-i viața când două ființe se iubesc cu adevărat: nu au nevoie să-şi vorbească pentru a-şi spune miile de lucruri pe care le gândesc, fiecare devine celălalt şi aşa se întâmplă şi cu ceea ce ei gândesc. Dacă există vreo îndoială, le ajunge să se privească pentru a fi siguri că sunt pe

aceeaşi lungime de undă.

La un moment dat, Rita surâde şi are o privire puțin ironică. Înțeleg ce vrea să-mi spună: „Te-ai purtat puțin cam dur, adineauri, cu italianul. Gândeşti ce-ai spus sau râdeai de tine şi de el? „„Nu, am fost serios şi am spus-o fără răutate, nu ştiu cum de-ai putut să crezi aşa ceva”, îi răspund ochii mei.

Este vorba de un antreprenor italian care, acum o jumătate de oră, mi-a urat drum bun şi, vrând să discutăm ceva despre o afacere, m-a rugat să-l anunț când mă întorc la Caracas. Mi-a dat numărul lui de telefon.

Fără premeditare i-am răspuns:

— Mario, vei afla despre întoarcerea mea din ziare.

— Şi de ce vor anunța ziarele întoarcerea ta?

— Pentru că atunci când voi reveni la Caracas voi fi un om celebru.

Mario, un om cumsecade, a izbucnit în râs, mulțumindu-se cu acest răspuns, fără să mă întrebe de ce, convins că am făcut o glumă. Şi, totuşi, aşa gândesc.

Megafoanele anunță: „Zborul Air France pentru Paris. Pasagerii sunt rugați să se prezinte imediat pentru îmbarcare. „

Câteva sărutări, dar mai ales acele brațe în jurul gâtului meu, ca un prețios colier, şi vorbele spuse la ureche, cu o voce foarte înceată, pentru a le auzi doar eu: „Să te gândeşti la mine, noapte şi zi, aşa cum şi eu voi fi cu tine noapte şi zi... Să scrii imediat, dacă ai timp, dacă nu, să telegrafiezi. „

Iată-mă instalat confortabil într-un fotoliu de clasa I. Rita mi-a cumpărat biletul şi mi-a făcut această surpriză ca să călătoresc comod. Avionul rulează încet. Am putut s-o mai văd timp de aproape două minute, cu brațul întins, agitând o batistă.

Să acționezi, să înfrunți o situație necunoscută şi dificilă este întotdeauna pasionant. Dar cel mai intens nu te solicită chiar momentul luptei, ci *aşteptarea* ei. Gândurile ți se bulucesc în cap şi-ți spui: „Ce se va întâmpla? Cine mă aşteaptă? Voi spune asta, voi spune cealaltă, voi face aşa sau aşa. „Şi nimic nu se petrece cum ai prevăzut. Te trezeşti dintr-o dată în plină bătălie şi numai atunci poți să găseşti arma cea mai potrivită să-l neutralizeze pe adversar, să-l convingă sau să-l elimine. Nu ai decât un singur lucru să-ți spui: „Trebuie să trec, voi trece obstacolul, fie că sunt mai puternic sau mai slab decât cei ce vor să mă împiedice. „

Dacă mă gândesc ceva mai bine, totul pare a fi împotriva apariției cărții mele în perioada prevăzută. Franța va fi în plină bătălie politică

pentru alegerile prezidenţiale. Este un moment mai mult decât important pentru majoritatea francezilor. Şi tu ai vrea ca în afară de lupta politică să se mai ocupe şi de lansarea cărţii unui necunoscut? Şi de ce nu, în clipele de înseninare, de calm. Vom vedea!

Oricum, cred că nu trebuie să am în vedere doar elementele negative care ar putea influenţa succesul lansării cărţii mele. Mai este şi aniversarea baricadelor din mai 1968.

Un moment de puternică înfruntare, când, la Paris, mai departe sau mai aproape de Paris, toată Franţa, fiecare din cetăţenii ei s-au aflat în faţa, în spatele sau alături de baricade.

Acele baricade prin care contestatarii vroiau să facă să iasă din turnul de fildeş o anumită clasă de oameni şi să-i oblige la dialog.

Acele baricade ridicate de-a curmezişul străzilor, al bulevardelor pentru a afirma că nu mai este posibil să te supui fără să înţelegi „de ce” trebuie să fie aşa şi să discuţi zecile, sutele, miile de de ce? „care te apasă în fiecare zi.

Câteva maşini arse, câteva sute de ciomăgiţi, de răniţi, şi de-o parte şi de alta, şi au fost nevoiţi să iasă din turnul lor de fildeş cei ce până atunci nu aveau nici urechi, nici limbă, şi au răspuns, atât cât erau ei capabili, atâtor „de ce” -uri, şi au ajuns să aştepte ei înşişi un răspuns la întrebarea lor: „De ce aţi ridicat baricade şi aţi ars maşini? „

Mai 1969, aniversarea sângelui clocotitor al tinerilor studenţi francezi, aniversarea prea plinului de gaz acumulat şi ţinut ani de zile sub presiune. Aniversarea marii lovituri de secure dată copacului tabu în care druidul era cocoţat, aniversare a zilei când, în sfârşit, cei din frunte au fost obligaţi să-i asculte pe oamenii care păreau a fi condamnaţi pe viaţă la tăcere.

De asta cred că tocmai acum este momentul meu, o dată predestinată pentru ca şi eu, condamnat la tăcere pe viaţă, să spun ce am de spus şi să mi se dea puţină atenţie.

— Mai doriţi şampanie?

— Nu, mulţumesc. Dar dacă aveţi puţin camembert şi vin roşu… Este posibil?

— Da, se poate.

— Mulţumesc, domnişoară Air France.

— Mergeţi la Paris?

— Da.

— Sunteţi venezuelian?

— Da şi nu.

Pleacă şi revine imediat.

— Poftiţi un camembert bun şi un vin beaujolais. Sunteţi, deci, de

origine franceză şi naturalizat venezuelian…

— Da, drăguța mea.

— Nu vi se pare ciudat să vă întoarceți în Franța deşi aveți acum o altă naționalitate?

— Puțin, dar asta-i aventura.

— Ați avut multe aventuri?

— Destule şi agitate.

— Vă rog, acum când mi s-a terminat serviciul, puteți să-mi povestiți unele din ele?

— Ar fi cam lung, drăguța mea, dar în câteva zile le vei putea afla pe toate dintr-o carte.

— Sunteți scriitor?

— Nu, dar mi-am scris aventurile.

— Cum se numeşte cartea?

— *Papillon*

— De ce *Papillon*? Este numele dumneavoastră?

— Nu, porecla.

— Despre ce povestiți în cartea dumneavoastră?

— Drăguța mea, eşti cam curioasă. Doar dacă-mi mai dai puțin camembert am să-ți spun.

N-a durat mult. După un minut:

— Poftiți. Acum trebuie să-mi povestiți. De altfel, vreți să vă spun ceva, cu toată sinceritatea?

— Spuneți.

— Încerc aproape întotdeauna să ghicesc cu ce se ocupă, ce poziție socială au pasagerii de la clasa I. Ei bine, în cazul dumneavoastră nu am reuşit. De când ați intrat mă tot întreb cine poate fi acest domn?

— Şi nu ați găsit niciun răspuns?

— Nu. Am eliminat una câte una toate profesiunile care se potriveau cu imaginea dumneavoastră şi, în cele din urmă, am renunțat. Nu am găsit.

— Ei bine, am să-ți satisfac curiozitatea. Profesiunea mea este… *aventurier*.

— Nu mai spuneți!

Puştoaica se ridică şi-i duce o pătură unei pasagere. Îmi spun că am ocazia să fac un test. O necunoscută, o fată care, datorită profesiunii ei, călătoreşte mult, probabil că şi citeşte mult, poate fi un bun termometru. Cu ajutorul ei voi lua temperatura lui *Papillon*.

— Micuța mea, am să-ți povestesc: este vorba de un tânăr de douăzeci şi patru de ani, băiat destul de drăguț şi destul de rău pe asupra, dar care are motive, sau cel puțin crede el că are, pentru a da

dracului tot ce reprezintă ordinea si disciplina. Îl vezi pe acest iar?

— Da, foarte bine.

— Acest tânăr este judecat la Curtea cu juri a departamentului Sena pentru un omor în lumea interlopă pe care, de fapt, el nu-l făcuse şi este condamnat pe viață.

— Nu-i posibil aşa ceva.

— Ba da. Este condamnat să putrezească încetul cu încetul, până la moarte, în locul cel mai infect din lume, la ocnă, la Cayenne. Acest tânăr este trimis, în 1933, în Guyana, închis alături de alți nefericiți într-o cuşcă cu bare de fier, în calele unui vapor construit special pentru aşa ceva. Nu acceptă situația aceasta, evadează de două ori, ratează alte două sau trei evadări… în sfârşit, după treisprezece ani de la condamnare, ajunge în Venezuela, liber. Acolo, redevine om, îşi face un rost în viață, se căsătoreşte, aproape se echilibrează. Treizeci şi nouă de ani mai târziu, el, un fost ocnaş, revine la Paris cu o carte în care-şi povesteşte viața, calvarul, celulele, evadările, eforturile, cei trei ani şi jumătate de izolare, în care, de două ori, a fost aruncat într-un fel de cuşcă zăbrelită, fără să aibă dreptul să pronunțe vreun cuvânt, în semiobscuritate, şi unde se plimba în lung şi în lat ca un animal, pentru a nu-şi pierde rațiunea şi pentru a putea, după ce va ieşi, să pregătească o nouă evadare. Iată cartea mea, nici mai mult, nici mai puțin. Viața unui om la ocnă.

Stewardesa mă priveşte cu ochii ei mari, negri, holbați, nu spune nimic, dar simt că încearcă să descopere pe obrazul meu marcat de trecerea timpului alte lucruri care ar merita să fie cunoscute.

— Şi ați avut curajul să spuneți toate astea în cartea dumneavoastră? Absolut tot?

— Tot.

— Şi nu vă e teamă să înfruntați opinia publică, dumneavoastră, un…

— Poți s-o spui: un fost ocnaş.

Fata nu îndrăzneşte să-mi răspundă, dă doar din cap aprobator. Da, asta este. Eu, un fost ocnaş, un condamnat pe viață, pentru omucidere, un evadat cu toată prescrierea lui, revin la Paris, cu sufletul meu deschis aşezat pe-o tavă, şi doar peste câteva ore, voi prezenta această tavă poporului francez.

Din nou ochii mari şi negri caută să pătrundă parcă într-ai mei. Fata este tulburată, ochii ei par să-mi spună: „Dar nu-ți dai seama de enormitatea a tot ceea ce faci? De tot ce va fi răscolit! „

— Ce crezi, micuța mea? Este vorba de curaj sau de sinucidere?

— Fără să-mi pun asemenea întrebări, cred, totuşi, că istoria asta va

face vâlvă. Mai ales dacă e vorba de dumneavoastră.

— De ce?

— Pentru că, atunci când vă vede cineva, simte că aveți ceva deosebit.

— Ai, într-adevăr, impresia că această poveste ar putea interesa? Chiar în această Franță neliniştită, aflată în căutarea unui înlocuitor al lunganului Charlot?

— Sunt sigură şi aş vrea să fiu alături de dumneavoastră măcar pentru a trăi o parte din ceea ce veți trăi. Căci nu este posibil ca cineva în Franța să rămână indiferent față de ce mi-ați povestit, mai ales dacă scrieți tot aşa cum povestiți. Scuzați-mă că vă las, dar acum e timpul să mă duc la postul de gardă. Deşi aş prefera să rămân cu dumneavoastră. Credeți-mă. Pe mâine, noapte bună!

Cu amabilitate, se apleacă spre mine şi, privindu-mă drept în ochi, îmi spune: „Vă îndreptați spre o mare victorie, sunt sigură, v-o doresc din tot sufletul”.

Testul a fost pozitiv. Doar câteva fraze despre o mică parte din aventurile mele au fost suficiente pentru ca această fată să fie foarte interesată. Vor fi mulți ca ea.

Îmi întind scaunul. Nu pot dormi. Îmi înfăşor picioarele într-o pătură pe care mi-am luat-o singur de deasupra capului. Nu am vrut s-o deranjez pe fata cu ochi mari, negri. Vreau să fiu singur.

Căci de acum maşinăria a pornit. Boeingul zboară, în noapte, cu 900 kilometri pe oră, peste Atlantic. Momentul este capital.

Eu îmi ştiu pe dinafară cartea, dar pentru ei, acolo, cine este cel ce soseşte? Un nimeni, un necunoscut.

Nu există, deci, decât un singur mod de acțiune: să merg direct la țintă.

— Mă prezint: Papillon.

— Profesiunea dumneavoastră înainte de a scrie cartea?

— Mai întâi ocnaş.

— Apoi?

— Ocnaş evadat, apoi ocnaş prescris.

— Naționalitate?

— Venezuelian din Ardèche.

Da, un ocnaş evadat va sosi la Orly. Un om pe care poliția franceză l-a trimis foarte legal pe calea putreziciunii, pe viață. Chiar dacă prescripția este valabilă, asta nu înseamnă că nu ți se mai poate face nimic şi că situația ta față de justiție şi față de curcani s-a schimbat prea mult. Cu prescripție sau nu, eşti încă un evadat din ocnă. Nu te întorci pe furiş, căutând un colțişor retras, unde, în linişte, să-ți

sfârşeşti viața, umil, bine ascuns în spatele zidurilor cât mai înalte cu putință ale grădinii tale ca să nu poți fi văzut şi să nu fii nevoit să auzi lucruri dezagreabile.

Nu, vii cu o carte şi în această carte scrii: „Francezi, iată oroarea de care ați avut parte timp de patruzeci de ani. „Şi în această carte ataci sistemul penitenciar, curcanii şi chiar justiția unei țări de mai bine de cincizeci de milioane de locuitori, ataci cele trei instituții pe care se bazează liniştea publică. Ei bine, frate, nu te crezi cumva prea grozav? Fii atent să n-o dai în bară!

În plus, cartea ta nu va ieşi discret în librării pe 19 mai. Soseşti pe 10 mai la Paris (unde nu ai dreptul să pui piciorul pentru că ți s-a interzis şederea) şi pe 12, după câte ți s-a scris, *France-Soir* începe să publice câteva fragmente. Adică, pe 12, într-un milion două sute de exemplare din *France-Soir*, Franța întreagă va afla de existența ta. Un ziar este citit de trei persoane, deci, frățioare, 3. 600. 000 de persoane, timp de opt zile, vor afla de existența unui anume Henri Charrière, poreclit Papillon, ocnaş evadat din Cayenne, după o condamnare pe viață, prescrisă acum, şi care, ca şi cum ar fi foarte normal acest lucru vine şi spune: „în 1931, doisprezece dintre voi m-au şters de pe lista celor vii. Magistrații voştri reprezintă justiția voastră şi securitatea voastră şi, în 1931, a fost adus în fața acestora un tânăr numit Papillon. Aceşti magistrați au crezut tot ceea ce le-a spus poliția, au luat de bune interogatoriile şi anchetele pe care aceasta le-a făcut. Aceşti magistrați şi cele douăsprezece momâi au permis o monstruozitate: să fie eliminat un tânăr de douăzeci şi patru de ani din societate. Aşa au crezut că trebuie procedat, s-au lăsat duşi de nas de un polițist corupt. Apoi, tânărul a fost aruncat în mâinile administrației penitenciare, abandonat practicilor ei medievale, unde omul era tratat mai rău decât cel mai infect gunoi. Şi a reuşit, totuşi, ca prin miracol, să reînvie. Şi se află aici, tânărul de altădată, cu cei şaizeci şi trei de ani ai lui de acum, pentru a vă întreba: «Erați de acord? Erați la curent? Erați complici? » Căci nici Albert Londres, nici atâția alți ziarişti eminenți, nici maiorul Pean din Armata Salvării nu au putut să vă înduplece să cereți ca imediat să se suprime calea putreziciunii, această ghilotină uscată. „

Da, le voi spune toate astea. Da, le vor citi. Trebuie ca, împreună cu tine, să numere „unu, doi, trei, patru, cinci” în celulele şi carcerele care ți-au mâncat anii tinereții.

Căci, după fragmentele ce vor apărea în avanpremieră în *France-Soir*, Papi, va trebui să te aştepți la orice. Vei fi solicitat de presă, radio, televiziune şi toți aceştia nu vor accepta cu uşurință afirmațiile tale.

Aşa că, mai întâi, le vei spune:

— Îmi permiteți să vorbesc? Credeți că am dreptul să exprim o opinie? Admiteți că este posibil ca un fost ocnaş să devină un domn? Ați aruncat, ați îndepărtat vechile prejudecăți ale bunicilor voştri?

Spuneți, pot respira liber în această Franță a anului 1969?

Sau trebuie să cer permisiunea? Şi cui?

Căci este imposibil să nu le sară în ochi că pedeapsa nu era pe măsura faptei de care erai acuzat, chiar dacă ai fi fost vinovat. Dacă, în ciuda alegerilor, lumea se va interesa de tine, nu va fi uşor, frate.

De ce? Pentru că o grămadă de tipi vor fi bolnavi gândindu-se că un fost ocnaş evadat –căci aşa rămâi încă în fața legii –îşi permite să vorbească despre toate astea chiar în propria lui țară care l-a condamnat. Asta mi se pare mai mult decât normal. Se vor auzi scrâşnete de măsele într-o anumită clasă socială. Câți vor reacționa? Poate un milion, dar acest milion va face scandal! Toți aceşti conservatori care, privilegiați de soartă, găsesc că în lumea noastră totul este bun aşa cum este, toți revanşarzii, toți închistații, toți cei ce nu pot admite că celelalte clase se modifică şi evoluează. La fel ca şi colonialiştii. Aşa se întâmplă cu cei din Algeria sau din Maroc, care se indignează că nu mai au dreptul să-i facă „să lucreze din greu" pe arabi şi care-i califică pe toți cei ce gândesc că arabii sunt oameni egali cu noi drept comunişti, sau utopişti, sau trădători față de Franța imperialistă. Această categorie de oameni admit să se suprime, într-un fel sau altul, tot ceea ce le deranjează lor liniştea. Inventatorii închisorilor, ai caselor de corecție, care nu pot duce decât la ocnă. Vinovat sau nu? Puțin le pasă. Într-un sistem odios şi subuman? îi doare-n cot. N-aveau decât să nu facă asta sau aia.

„Nu aveau decât să nu… „ăsta-i eternul laitmotiv. Cei ce acceptă să fie mai răi decât delincventul în aplicarea pedepsei. Cei ce regretă galerele, timpul când puteau condamna pe cineva doar pentru că ar fi fost „capabil de acest fapt". Da! vei avea ocazia să întâlneşti astfel de oameni.

Totuşi, au trecut aproape patruzeci de ani. Din fericire. În timpul războiului, mii de oameni cinstiți au cunoscut închisoarea, poliția, chiar justiția în anumite cazuri şi, mai ales, au aflat cum eşti tratat când nu mai reprezinți decât un număr.

Multe lucruri s-au schimbat, să sperăm, dar ceea ce este sigur este că, dacă voi fi întrebat de ziarişti, de cei de la radio sau televiziune, nu am dreptul să mă ascund după deget, *trebuie să spun adevărul*. Indiferent de consecințe.

Va fi exaltant, dar nu va fi totul roz. Înainte! Trebuie să joci cinstit, chiar dacă asta ar avea repercusiuni asupra cărții mele. Pe dracu! Chiar

dacă, fiind prea precis, prea sincer, prea pasionat să apăr adevărul, va trebui să pierd succesul financiar al cărții, o voi face, trebuie, totuşi, să se audă ce am de spus, trebuie să se afle ce am văzut. Chiar dacă, în loc să-mi pot cumpăra căsuța bătrâneților, nu-mi va mai rămâne decât cu ce să închiriez două cămăruțe pe malul râului Ardèche, într-un loc însorit.

Se ivesc zorile prin hublouri şi abia atunci reuşesc să adorm, liniştit, împăcat cu mine însumi că am luat această hotărâre.

— Puțină cafea, domnule aventurier?

Ochii mari şi negri îmi surâd cu amabilitate. Citesc în ei interes şi simpatie.

— Mulțumesc, micuța mea. Dar ce e, s-a făcut deja ziuă?

— Da, şi ajungem în curând. Cel mult într-o oră. Spuneți-mi, ocna a fost desființată, nu-i aşa?

— Din fericire, acum douăzeci de ani.

— Vedeți, atunci numai simplul fapt că a fost desființată poate să însemne că francezii de azi vă vor da dreptate dinainte.

— S-ar putea să fie aşa, micuța mea, nu m-am gândit la asta.

— Credeți-mă, domnule, vă vor asculta, vă vor înțelege şi, mai mult decât atât, mulți vă vor iubi.

— O doresc din tot sufletul. Mulțumesc, micuța mea.

„Vă rugăm să vă puneți centurile de siguranță. Începem co-borârea spre Orly, unde vom ateriza peste douăzeci de minute. Temperatura este de 19°C, cerul senin. „

Cerul este senin pentru toată lumea, dar pentru mine, ocnaşul care soseşte şi pe care unii îl aşteaptă gata să-i deschidă brațele (să sperăm), iar alții poate cu pietre, cum este, oare, cerul Parisului?

Destul cu întrebările! Nu-mi pasă! Am jucat toată viața, astăzi continui. O partidă frumoasă în perspectivă. Prin toți porii voi simți intens lupta cu cei care, mai bine pregătiți decât mine prin meseria şi studiile lor, sunt gata să disece tot ceea ce eu am dezvăluit sau, mai degrabă, să încerce să interpreteze în maniera lor destinul pe care îl înfățişez, destinul unuia dintre sutele de ocnaşi care au scăpat rechinilor.

Calvarul şi adevărul îți aparțin.

Negru sau nu, cerul Parisului mă întâmpină cu o rază de soare, căci, ieşind din vamă, îl văd pe Castelnau surâzând emoționat şi întinzându-mi, în timp ce mă îmbrățişează, *cartea mea,* primul exemplar din *Papillon.*

— Mulțumesc, Jean-Pierre. Aşteaptă-mă aici, scriu ceva pe el şi-l trimit imediat Ritei.

— Bine, dar repede. Suntem aşteptați.
— Unde?
— La mine. Doi ziarişti importanți. Am să-ți explic pe drum.
În momentul în care-l părăsesc, două flash-uri mă surprind. Primele flash-uri ale reporterilor fotografi.
— Este pentru *France-Soir*. Bun venit la Paris, domnule Charrière.
— Ai avut dreptate, Jean-Pierre, când o asemenea acțiune se declanşează informația se difuzează imediat la Paris!
Cartea este expediată. Îl văd pe Jean-Pierre puțin neliniştit:
— Henri, cum merge? Nu eşti înfricoşat de ceea ce urmează?
— Nu, fii liniştit. Ar fi nevoie de mult mai mult pentru ca eu să fiu tulburat.
— Pentru că, ştii, Parisul, ziariştii, criticii, nu sunt poate chiar aşa cum te aştepți tu. Stiloul este câteodată mai periculos chiar decât revolverul.
— Nu-ți face griji, frate. Sunt în plenitudinea forțelor mele. Ai încredere.
— De acord. Dar, te previn. Va fi dur, greu, te va consuma. Iar bătălia va începe chiar peste o oră.
— Îmi place treaba asta şi am de partea mea două argumente: adevărul şi dorința de-a învinge obstacolele când am dreptatea de partea mea.
— Cu atât mai bine. Haidem acasă.

Capitolul 22 – Banco!

Şi primii doi „trăgători” ies din tranşee, în cazul de față se ridică din cele două fotolii aflate în salonul lui Castelnau. Cel ce ține mitraliera este nici mai mult nici mai puțin decât Jacques Laurent Bost, iar prietenul lui, voinicul cu puşca cu lunetă, se numeşte Serge Lafaurie.
Prezentările de rigoare. Nu am timp decât să-mi pun jos valiza în hol şi trecem la masă pentru un dejun cât se poate de rapid, în timpul căruia aflu care sunt intențiile acestor doi domni simpatici şi deschişi, trimişii revistei *Le Nouvel Observateur*, despre care îmi vorbise Castelnau pe drum.
Primul mic complex pe care nu-l las să se vadă îl constituie faptul că până atunci nu ştiusem nimic de existența lui *Le Nouvel Observateur*, despre care Jean-Pierre îmi vorbise ca despre o revistă foarte importantă.
Cei doi „trăgători” care mă iau în primire de la sosire, după o

călătorie de paisprezece ore, în care aproape că nu am dormit, după o schimbare completă de fus orar, de climă, de tot, au socotit, oare, că pot să mă învingă în condiții de oboseală prelungită? Este posibil, pentru că Bost îmi umple de mai multe ori paharul spunând că am neapărată nevoie de un întăritor după o călătorie aşa de lungă. După ultima înghițitură, trecem în salon. Cafea. Whisky. Atacul a fost rapid.

Nu m-au învins decât prin simpatia pe care mi-au inspirat-o. Căci nişte pungaşi mai simpatici, mai periculoşi, mai superdiscreți sau mai supersceptici nu cred că poți să găseşti. Focul încrucişat a durat exact şapte ore. Trei sticle de whisky n-au avut alt efect decât să-i facă pe Bost şi pe Lafaurie şi mai decişi în atac: „Este adevărat asta? Nu-i adevărat? Puțin? Mai mult? Mult, deloc! „Cele două ființe care m-au supus unui adevărat interogatoriu demn de Biroul Federal de Investigații întorceau în mod machiavelic întrebările pentru a părea diferite, chit că erau aceleaşi. Jos pălăria! Nişte adevărați maeştri în modul cum ştiu să descoasă pe cineva.

La sfârşitul interogatoriului, transpirat, cu cămaşa ieşită din pantaloni, trecuseră aproape douăzeci şi trei de ore de când nu mai dormisem, dintre care şapte le petrecusem răspunzând la întrebări.

Ia te uită, „afacerea” începe bine! Dacă aş fi încasat câteva lovituri şi ar fi lipsit simpatia şi sticlele de whisky, aş fi crezut că mă aflu cu patruzeci de ani în urmă, pe quai des Orfevrès, la nr. 36.

Am avut satisfacția să-i însoțesc până la maşină, rămânând cu impresia că erau mai obosiți decât mine. Asta, oare, pentru că nu au rezistența mea la băutură?

Ne-am despărțit mulțumiți unii de ceilalți. Jean-Pierre îmi spune:

— Hai să ne culcăm. Cred că eşti sfârşit. Începe să râdă ca un copil când îi răspund:

— Nici vorbă. Ca să ne remontăm, hai să mai bem un păhărel într-un bar.

În zgomotul muzicii, se apleacă la un moment dat spre mine şi îmi spune pe un ton confidențial:

— Papi, cred că am câştigat, presimt asta.

La ora trei dimineața, după ce am mai colindat prin nişte baruri, ne întoarcem la el acasă. Mă voi culca în camera lui Jean, fiul lui. Îl ia aşa cum e adormit în brațe şi-l aşază pe canapeaua din salon punându-i doar o pernă şi acoperindu-l cu o pătură.

Mă întind în cearşafurile impregnate încă de căldura corpului puştiului de unsprezece ani. Şi mă scufund dintr-odată într-un vârtej nebulos, în care tipul cu mitraliera şi cel cu puşca cu lunetă dansează în jurul meu într-un ritm îndrăcit, ca nişte indieni sioux, ale căror

strigăte sunt de fapt întrebări care pârâie ca nişte rafale de arme automate.

— Scoală-te, Papi!

Ordinul dat cu blândeţe este însoţit de o bătaie uşoară pe umăr. Castelnau se află lângă mine, în picioare, îmbrăcat şi cu cravată.

— Cât e ceasul?

— Nouă.

— Seara?

— Nu, dimineaţa.

— Eşti nebun, băiete! Şi iresponsabil! Ai curajul, aşa de liniştit, să mă scoli la ora nouă dimineaţa? Cară-te de aici, şi repede!

Şi-mi înfund capul în pernă, acoperindu-mi urechile cu marginea ei. Tipul, inconştient, mă atinge din nou, de data asta în coaste. Ca un diavol ce iese dintr-o cutie de jucării, mă ridic în fund, gata să fac un salt pentru a-l arunca pe nebunul ăsta din cameră. Păstrându-şi surâsul pe buze, îmi spune:

— Este îngrozitor, aşa e. Dar tu ai dorit-o. Este greşeala mea, ca şi a ta. Nu mai putem da înapoi, o mulţime de oameni te aşteaptă.

La dracu! Şi iată-mă luat pe sus de un veritabil taifun din mările tropicale. Parisul, un paradis? Nu, un monstru care, descoperind omul actualităţii, vrea să-l devoreze de viu. Cu Francois Lebert şi Castelnau după mine, fugim, ne ducem, ne întoarcem, răspundem la telefon, acceptăm, refuzăm. De ce am acceptat, de ce am refuzat? Dar lăsaţi-mă să mai şi respir.

— Oare, noi, ceilalţi, ziariştii, noi respirăm în timp ce fugim după dumneavoastră?

— Dar nu-i vina mea!

— Ba da, dumneavoastră sunteţi vinovatul! Eram liniştiţi cu articolele noastre despre candidaţii la preşedinţie, puteam dejuna în linişte cu un autor consacrat, când, hop, sosiţi dumneavoastră! De unde, oare? De acord, se ştie, din ocnă, după o şedere în Venezuela. Şi nu numai că sosiţi, dar sosiţi lansând o sfidare tocmai instituţiilor noastre care sunt considerate tabu. Veniţi să ne agasaţi, de fapt, şi mai aveţi tupeul să cereţi să fiţi lăsat în pace? Dar asta este mai mult decât inconştienţă! Nu ştiţi nimic despre nimic, stimate domn, dumneavoastră care veniţi din capitala liniştită a Venezuelei.

Aici este o altă lume. Ne aparţineţi zi şi noapte, sunteţi actualitatea momentului, felul principal al acestei mese bogate din care toţi trebuie să ne înfruptăm pentru ca apoi să-l facem cunoscut publicului, dulăul care-şi aşteaptă hrana zilnică. Sunteţi actualitatea în actualitate, cu

toate nuanțele ei, cu punctele de vedere şi concluziile acceptate sau respinse de cei care vă chestionează. Doar nu credeți că un reporter, când vă trage de haină pe scară, când vă împedică să porniți cu maşina, când vă aşteaptă la ieşirea de la editură, când stă de pază la uşa W. C. -ului, când descoperă unde vă duceți să mâncați în grabă o friptură, când vă însoțeşte în ascensor, când vă adulmecă urma asemenea unui vânător care-şi pândeşte vânatul, când, urmărindu-vă pe stradă, visează că intrați la frizerie, unde, profitând de faptul că sunteți imobilizat vreo douăzeci de minute, ar putea să vă pună câteva întrebări, nu are altceva mai bun de făcut! Doar nu credeți că noi, ăştia, toți cei ce lucrăm cu informațiile, facem toate astea doar pentru plăcerea noastră sau pentru ochii dumneavoastră frumoşi!

— Atunci, de ce?

— Din dragoste pentru meserie. Pentru că sperăm că vom avea ocazia să scriem un articol mai lung decât ceilalți confrați despre lucruri necunoscute încă. Pentru că trebuie să demonstrăm că nu suntem mai proşti decât şmecherii care au reuşit să vă vadă la răsăritul soarelui. Dar şi din conştiință profesională, pentru că nu vrem să fim certați de patron şi să-l auzim cum ne spune cu vocea aceea care parcă te muşcă: „Toate ziarele au reuşit să obțină un interviu, numai voi, voi n-ați adus nimic! Sunteți imbecili sau incapabili? „

— Iartă-ne, şefule, am vrut să-i respectăm omului somnul prea scurt, părea dărâmat de tot!

— Chiar dacă este dărâmat, supt până la măduvă, clătinându-se pe picioare, nu ne putem permite să-i respectăm viața particulară! Sunteți nebuni, complet nebuni! Nu are dreptul să doarmă când vrea, nici să mănânce când vrea şi unde vrea. Ne aparține în primul rând nouă, pentru ca apoi să hrănească curiozitatea publicului. Fiind actualitatea întruchipată, el trebuie să fie tot timpul la dispoziția noastră, ca să putem prezenta această actualitate sub toate aspectele care ne plac nouă şi cititorilor.

Nicio masă fără ziarişti, unul sau mai mulți, nicio masă fără o personalitate marcantă. Unele dintre aceste întâlniri sunt pline de farmec. De exemplu, cea cu Paule Neuvéglise (*France-Soir*), care vine din Nouméa şi care, fără să mai treacă pe acasă, vine cu un magnetofon în brațe. Totul se petrece la *La Cafeteria*, rue Mazarine. Personalitatea, inteligența, finețea, tonalitatea atât de plăcută a vocii, magnetofonul care se încăpățânează să nu funcționeze, privirea deschisă şi directă, în care citesc o adevărată simpatie, toate astea mă trezesc de-a binelea şi mă dinamizează. Şi vorbesc, şi vorbesc, cu bucurie, cu sinceritate. Să-mi deschid sufletul în fața unei sensibilități atât de adevărate mi se pare

odihnitor şi captivant.

La un dejun, un tip cu o ținută ireproşabilă, slab, cu o privire deschisă, se îndreaptă spre mine cu mâna întinsă: „Auguste Lebreton". Şi vorbim, şi vorbim, şi fug la editură pentru a semna câteva dintre cele trei sute de cărți pe care le trimit ca exemplare de protocol şi la presă, şi ascult lista celor ce doresc să mă vadă şi pe care trebuie să-i întâlnesc, şi dau ziua bună tuturor celor din birourile lui Laffont, toți amabili, care lucrează de două luni pentru a pregăti lansarea cărții mele.

Fumez, fumez, semnez, semnez, vorbesc, vorbesc, ascult întrebări, răspund şi iar răspund, fără să mă uit cine mă întreabă, şi asta timp de zile, zile şi nopți, în birouri,, pe stradă, în cafenele, la restaurant, pe o bancă în Pigalle, pe o bancă pe Champs-Elysées, şi fotografii atât de liniştiți care îi însoțesc pe reporteri, şi paharele de whisky băute în picioare, lângă bar, unde, între două înghițituri, pe jumătate sufocat pentru că am înghițit prea repede, răspund la o întrebare:

— Dar bine, m-au făcut să îndur un supliciu demn de Evul Mediu.

— Nu-i posibil! Suntem, totuşi, în Franța!

— Exact, tocmai pentru că Franța era țara drepturilor omului şi ale cetățeanului totul părea şi mai monstruos decât în altă parte!

Zdrobit? Obosit? Răguşit? Nu, extenuat, acesta-i cuvântul cel mai potrivit, extenuat fizic şi spiritual. La ore târzii din noapte mă prăbuşesc pe patul lui Jean, fiul lui Castelnau, care-l ia pe umăr ca să-l culce pe canapeaua din salon, de abia având puterea să-mi scot cravata şi pantofii înainte de a cădea într-un somn de plumb.

Şi, în mijlocul acestei furtuni, al acestui taifun care mă poartă ca pe un pai, în momentul când trebuie să privesc şi să răspund la stânga, la dreapta, sus, jos, unor bărbați, femei, ziare, reviste, când sunt obligat să vorbesc la radio, să înregistrez secvențe de zece minute care vor fi transmise zilnic, timp de aproape două săptămâni, când ajung să am privirea rătăcită şi limba atârnându-mi, când rămân aproape fără voce şi când intru din farmacie în farmacie ca să găsesc un remediu pentru tenori, în momentul în care încerc să înțeleg unde sunt, când mă întreb dacă trebuie să răspund neapărat prezent oricărei solicitări sau dacă îmi pot permite s-o iau uneori la goană, când mă aflu deci în mijlocul acestui adevărat vulcan care mă aruncă împreună cu lava şi fumul său pe undele informației internaționale, poşta îmi aduce un plic din care aflu că Nenette, Nenette a celor douăzeci de ani ai mei de odinioară, trăieşte. Şi plec ca un nebun, în maşina hodorogită a lui Julien Sarrazin, soțul Albertinei, la Limeil-Brevannes, unde este internată în spital.

Plâng de emoție revăzând-o pe ființa pe care-am părăsit-o fără voia

mea acum aproape patruzeci de ani, fără să mai ştiu nimic despre ea de atunci şi regăsind-o îmbătrânită, bolnavă, slăbită din cauza unui accident, dar având în ochi aceeaşi flacără a curajului şi corectitudinii. Şi ea plânge. Îmi golesc buzunarele de puținul pe care-l conțin şi plec în goană spre gloata care mă aşteaptă, promițându-i că voi reveni şi că n-o voi mai abandona niciodată, angajament pe care am reuşit să mi-l țin.

Şi cum după una caldă trebuie să vină şi una rece, sunt invitat la poliție, quai de l'Horloge, să mi se aducă la cunoştință, în mod oficial, interdicția de şedere în Paris. Nu din întâmplare, este acelaşi birou de la Conciergerie unde, acum trei ani, pentru a nu trebui să aştepte prea mult, Castelnau a însoțit-o pe Albertine Sarrazin, căreia i se interzisese, şi ei, şederea în capitala Franței.

În această vânătoare cu ogari în care eu sunt cerbul, se ivesc şi scurte momente de acalmie. Un dejun de neuitat cu Claude Lanzman, un sărut de la minunata Judith Magre. Iar pentru *Radio-Luxembourg* mă răpeşte Pierre Dumayer. Puțin după acea un alt interviu, apoi, seara, o reuniune la Daniel Mermet, şeful departamentului vânzări de la Laffont, care vrea să-mi prezinte atât de dinamica lui echipă de reprezentanți care parcurg în lung şi în lat toată Franța. Toți sunt plini de entuziasm: „Haide, Papillon, suntem ai tăi! „Cu o asemenea echipă nu se poate să nu vindem ceva cărți, altfel ar însemna să nu mai poți spera în nimic bun pe lumea asta.

Sunt la Combs-la-VilIe, la nepoții mei. Este 18 mai. Tot ceea ce am povestit până acum am trăit în decurs de opt zile. În fiecare zi, fragmente din carte au apărut în *France-Soir*, cu fotografia mea. Astfel, întreaga Franță cunoaşte în câteva zile nu numai aventurile lui Papillon, ci şi moaca lui. Este duminică, totul a fost atât de rapid, atât de grandios, atât de neaşteptat încât am avut nevoie de zece ore de somn pentru a mai recupera puțin din energia consumată. Voi petrece o minunată zi de odihnă la nepoții mei, împreună cu cele două fetițe ale lor, ce-l privesc cu multă curiozitate pe acest unchi despre care vorbesc ziarele şi a cărui voce o aud mereu la radio.

— Un anason, unchiule?

— Da, un Rocard. Îmi va face bine în această oază de linişte de 24 de ore. Şi când mă gândesc că totul va reîncepe mâine!

— Să te aştepți şi la mai rău decât până acum.

— Ce, eşti nebun! Nu poate fi mai rău!

— Ai să vezi, va fi mult mai rău. Va fi de nesuportat!

Țârrr, țârrr, țârrr… Soneria telefonului nu mă tulbură. Nu poate fi pentru mine. O voi suna mai târziu pe Rita, la Caracas, să-i spun că bomba cărții a explodat mai tare decât am crezut.

— Da, este aici, răspunde Jacques. Vi-l dau. Unchiule! E Castelnau, are să-ți transmită ceva din partea lui Laffont.

— Eşti drăguț că m-ai sunat. Da, recuperez puțin. Frumoasă zi de duminică, nu-i aşa Eşti în week-end?

— Pregăteşte-te să apari la televiziune, peste trei ore. Eşti invitatul lui Gaslon Bonheur la emisiunea „Invitatul de duminică". Invitatul este el, dar el te invită, la rândul lui, împreună cu alte personalități. Este o mare onoare pentru tine şi un lucru foarte important pentru lansarea cărții tale. Vin să te iau sau vii singur?

— Vin eu.

Şi pun receptorul în furcă.

— Ce se întâmplă? mă întreabă Jacques.

— Sunt invitat la emisiunea „Invitatul de duminică" de către Gaston Bonheur. Asta-ți spune ceva?

— Dar e fantastic, unchiule, ai o şansă nemaipomenită!

— Deci trebuie neapărat să mă duc?

— Alergând, unchiule, alergând!

— Ai să apari la televizor? mă întreabă entuziasmate puştoaicele.

— Da, o să mă vedeți peste câteva ore pe ecranul televizorului vostru.

Televiziunea franceză este o televiziune de stat. Iar eu, un fost ocnaş evadat, voi putea să vorbesc în toată libertatea în fața camerelor de luat vederi ale acestei televiziuni oficiale, ca orice alt cetățean. Este de necrezut şi, totuşi, adevărat! Asta-i Franța de azi! Aceeaşi Franță care, în 1931, m-a aruncat într-un puț fără fund pentru a putrezi acolo, aceeaşi Franță vrea să ştie, azi, adevărul, acceptă dialogul, față-n față cu mine. Jos pălăria!

Emisiune extraordinară pentru mine. Cel ce m-a invitat este un intelectual foarte cunoscut, autor de succes, plin de finețe şi de cordialitate, fiu al unor institutori, ca şi mine. Cu o generozitate puțin obişnuită, mă prezintă întregii Franțe spunând: „Amândoi suntem fii de institutori de provincie, veniți la Paris. Două destine cu totul diferite. Eu, Gaston Bonheur, intru în mediile intelectuale şi jurnalistice şi reuşesc să-mi fac o carieră. El, Henri Charrière, poreclit Papillon, trece în fugă prin acelaşi Paris şi ia drumul ocnei, condamnat pe viață. Acest fost ocnaş, redevenit astăzi un om ca şi ceilalți, vă va povesti ceva din extraordinara lui aventură. „

După discuția condusă în mod strălucit de Jacques Ertaud, am lacrimi în ochi atunci când îi strâng mâinile lui Gaston Bonheur şi părăsesc platoul televiziunii.

La bistrou, în fața unui pahar de whisky, toți cei ce m-au întovărăşit îmi mărturisesc prin ce emoții au trecut când eu am pătruns în studio:

„nu este obişnuit cu aşa ceva”, „chestia asta îl poate bloca pe oricine” etc. Ei bine, nu, sincer să fiu, m-am simțit în largul meu. Trecusem cu succes, eram convins de asta, şi ei la fel, trecusem deci un examen dificil pentru viitorul şi succesul cărții mele.

Mi se atrăsese atenția, dar nu-mi imaginasem ce repercusiuni explozive poate să aibă această emisiune. A doua zi, luni, taifunul mă înhață din nou, de două ori mai puternic. Şi radioul, şi ziarele, toți, fără excepție, cer, publică interviuri, cer din nou, revistele se amestecă şi ele, televiziunea, *Paris-Match* mă fac să alerg în toate direcțiile, ziua, noaptea, de la Pigalle la Bastille, chiar şi într-o şcoală primară, unde le vorbesc unor puşti de unsprezece ani despre libertate, ceea ce va produce un tărăboi imens la direcțiunea televiziunii, încât această secvență va fi tăiată cu indignare dintr-un reportaj.

Cum? Cine se crede acest tip? Un ocnaş evadat să dea lecții despre libertate copiilor noştri? Au înnebunit cu toții sau ce naiba se întâmplă?

Dar în această viață cu adevărat nebună, când reuşesc să dorm cel mult patru ore pe noapte, trăiesc şi ore de excepție. Un ceai luat la sfârşitul unei dimineți la Simone de Beauvoir. Sunt profund emoționat şi impresionat că stau alături de ea. Respir în atmosfera pe care o degajă marea clasă a acestei femei, spiritul ei. Şi, în acest budoar mobilat cu atâta delicatețe, unde cel mai mic detaliu este pentru mine un poem, alături de această ființă care, cu multă înțelegere, îmi spune lucruri amabile, îmi pune întrebări cu vădit interes şi blândețe, îmi dau seama deodată, fără să mă fi gândit până acum la acest lucru, unde mă aflu, cu cine, dar şi de unde vin, şi cu cine am fost acolo. Şi acea abjectă carceră a Recluziunii de la Saint-Joséph, păzită de mutre sadice, îmi apare deodată cu o halucinantă precizie chiar deasupra pianului, în spatele unei delicate dansatoare din porțelan de Boemia, apoi dispare încet, încet pentru a nu lăsa decât ziua de azi, această clipă privilegiată, în această casă în care statueta pare că mă întâmpină surâzându-mi la fel cum îmi surâde Simone de Beauvoir care-mi spune: „Drumul parcurs a fost lung şi spinos, nu-i aşa? Dar ați ajuns la liman, asta-i important. Odihniți-vă aici, în linişte, la o prietenă. „Gâtul îmi este atât de uscat de emoție încât, în loc să-i mulțumesc, trag din țigară şi înghit cu greutate fumul. Soseşte Claude Lanzman şi mergem să dejunăm toți trei într-un bistrou select…

Şi iau totul de la capăt, şi *L' Express*, şi *Minute*, şi Yvan Audouard cu al său *Canard Enchaîne*, şi *Elle*, şi *Figaro Litteraire,* şi iarăşi *Europe N° 1* şi din nou *Radio-Luxembourg*, şi cei despre care nu-mi mai aduc aminte pentru că nu-i vedeam, nu-i mai vedeam. Taifunul ia proporții, mă aflu în centrul lui, îi aparțin, sunt al altora, mă duc unde sunt chemat, mă

aşez unde mi se cere şi, cu toate că am spus tot ce aveam pe suflet, sunt din nou prizonier, dar, de data asta, prizonier al faimoasei mele cărți.

Am reuşit să-i telegrafiez Ritei: „Totul merge formidabil, mare succes, te îmbrățişez. „A doua zi primesc o telegramă: „Presa din Caracas mi-a dat ştiri despre succes. Bravo. „Şi mă gândesc râzând la italianul meu de la aeroport, Mario. Cel mai surprins este, desigur, el.

În fiecare zi văd ziarele, revistele. *Le Nouvel Observateur* a publicat şapte pagini pe cinste cuprinzând interogatoriul celor doi franctirori, în Flle un articol minunat al lui Lanzman. Şi chiar academicianul -Francois Mauriac scrie în *Figaro Litteraire*: „Acest nou confrate este un maestru. „

Râzând, îi spun lui Castelnau:

— Sper că nu-mă vor duce şi la Academia Franceză în zilele următoare.

— Fii liniştit, s-au văzut altele şi mai rele, îmi răspunde serios, ca un papă.

Douăzeci şi şase de zile de nebunie, douăzeci şi şase de zile în care necunoscutul care eram a devenit celebru, adoptat, răsfățat, vedetă, chiar în această țară, de aceiaşi oameni, în acelaşi Paris care m-au condamnat să crap, ca pe multe alte mii de nefericiți, în Guyana. Este dificil să fii vedetă.

Şi cărțile se vând, 3000, 4000, 5000 de exemplare pe zi.

Da, am cunoscut multe vedete ale scenei, ale ecranului, ale spectacolului. Da, internat la spitalul american din Paris, un om de talia lui Peter Towsend a venit să mă salute. Da, la prietenii mei Armei şi Sophie Issartel am dejunat cu unii dintre cei mai faimoşi oameni din lume. Da, un pictor milionar, Vincent Roux, prieten cu strălucitul avocat Paul Lombard, mi-a pus la dispoziție apartamentul său, unul din cele mai elegante din Paris. Da, toți aceşti oameni privilegiați de soartă au dorit să mă aibă oaspete.

Dar cu toate aceste onoruri rămân cu picioarele pe pământ. Am văzut mult prea multe lucruri în viața mea, şi dintre cele mai rele, şi dintre cele mai bune, pentru a nu mă gândi că această lume strălucitoare este amabilă cu mine acum pentru că sunt un personaj al momentului. Dar, după asta, când, în ordinea firească a lucrurilor, alte evenimente vor trece pe primul plan al actualității, cum voi mai fi privit?

Şi ce rămâne important pentru mine, emoționant, este momentul în care o midinetă, un hippy simpatic, un muncitor cu cămaşa asudată vin să-mi strângă mâna, să-mi spună bravo şi să-mi ceară un autograf pe-o carte sau pe-o bucată de hârtie.

La 6 iunie, mă întorc la Caracas, epuizat, dar fericit, lăsând în urma mea un Castelnau şi o Francoise Lebert aproape la capătul puterilor. La sosire, televiziunea se afla la aeroport.

Ce drum am parcurs de la primii mei paşi de om liber făcuți pe acest pământ la ieşirea din închisoarea de la El Dorado!

Venezuela, unde Rafael Caldera, preşedintele republicii, m-a primit în particular, ca şi episcopul Caracasului, unde toți ziariştii, cu câteva excepții, bineînțeles, m-au sărbătorit în articolele lor, unde intelectuali de valoarea lui Uslar Pietri mi-au elogiat cartea, un loc special între aceştia ocupându-l Otero Silva, scriitor distins şi proprietar al unuia dintre cele mai mari ziare din America de Sud; Otero Silva şi soția lui au fost aici adevărații naşi ai cărții mele, pe care i-au trimis-o şi lui Pablo Neruda, iar acesta mi-a făcut onoarea să mă felicite personal. Fără a mai vorbi de radio şi televiziune, unde un *show-man* atât de prestigios precum Renny Ottolina m-a prezentat în termeni mai mult decât entuziaşti.

Liniştit la Caracas? La odihnă la Caracas? Aiurea! Nu trecuseră nici zece zile de când mă întorsesem că reporterii de la *Paris-Match*, veniți special de la Paris, mă antrenează într-un adevărat pelerinaj în Guyana, în Insule şi în locurile pe unde am trecut în evadările mele. Mergem în Trinidad, unde-l regăsesc pe Master Bowen, avocatul care m-a primit în timpul primei mele evadări, la Georgetown, unde-i întâlnesc pe vechii mei prieteni Pierrot le Fou şi L' Horloger, acum cu părul alb, şi la închisoarea din El Dorado, unde nu numai că-i regăsesc pe unii dintre foştii mei camarazi, eliberați şi închişi din nou, dar reporterii reuşesc să descopere şi să fotografieze în registrul de intrări numele meu, data sosirii şi cea a eliberării.

Mă întorc în Franța la începutul lui august şi alerta continuă.

Totul a durat, fără întrerupere, opt luni.

Opt luni, timp în care am început prin a fi privit ca un fenomen de actualitate, am trecut la rangul de scriitor deosebit de ceilalți, ca să ajung în cele din urmă să fiu socotit în rândul vedetelor.

Şi în aceste opt luni au fost vândute mai mult de 800 000 de exemplare.

Încep atunci călătoriile în țările în care este tradusă cartea: Italia, Spania, Germania, Anglia, Belgia, SUA, Grecia. Şi peste tot mă solicită radioul, televiziunea, ziarele, iar eu vorbesc, vorbesc. Iar peste tot, de asemenea, sunt primit cu o extraordinară amabilitate.

Şi cum să uit Geneva, unde televiziunea romandă îmi face surpriza să-l aducă în studio, într-o emisiune în direct, pe cel ce s-a luptat la ocnă pentru binele nostru, maiorul Pean, care, cu sinceritate declară că

tot ceea ce am scris este nu numai adevărat, dar, din păcate, uneori poate chiar mai puțin dur decât realitatea. Cum să uit o vizită de mai multe ore la Charlie Chaplin, la Vevey, şi seara petrecută în compania fiicei lui? Şi filmul turnat de televiziunea belgiană cu Georges Simenon? Cum să uit prietenia constantă, care n-a fost umbrită niciodată de nimic, a unui poet ca Jacques Prevert, care nu numai că-mi oferă toate cărțile pe care le-a publicat, dar le şi împodobeşte pe fiecare dintre ele cu un desen extraordinar şi minunat?

Sunt în Grecia când aflu de publicarea unor texte „anti-Papillon” – chiar două cărți –care încearcă să mă desființeze. Mi se pare teribil de excitant să descoperi că ai duşmani pe gratis, cărora nu le-ai făcut nimic şi pe care nici măcar nu-i cunoşti.

Am avut sinceritatea să răspund de mai multe ori, în cadrul unor interviuri, la întrebările reporterilor privind justiția actuală din Franța. Nu pot să uit mai ales o emisiune a R. T. L., „Journal Inattendu”, de sâmbătă la prânz, unde cel care conduce jurnalul este o personalitate invitată în mod special, un „personaj” al actualității dintr-un motiv sau altul. În acea sâmbătă, „Redactorul şef” al jurnalului: Papillon. La dreapta, solidul Jean-Pierre Farcas, la stânga mea, Jean Carlier. Cât despre actualitatea imediată a acelei zile, ea era destul de încărcată. Pe de-o parte afacerea unei tinere profesoare, Gabrielle Russier, împinsă la sinucidere, iar pe de alta afacerea unui comisionar, Devaux, acuzat de un oribil asasinat.

— Papillon, care este părerea dumneavoastră despre aceste două afaceri?

Am intuit imediat pericolul. Dacă nu răspundeam, dacă ocoleam întrebările, s-ar fi spus: „Lui Papillon succesul i s-a cam urcat la cap, a devenit pretențios, uită de unde vine. Nici măcar nu mai vrea să colaboreze cu mediile de informare care l-au ajutat atât de mult să ajungă să fie cunoscut. Este un egoist incapabil de recunoştință. „Iar dacă răspund da , dacă răspund ceea ce gândesc, ca la orice altă întrebare, se va spune: „Papillon se consideră acum «Domnul Ştie-tot», are răspuns la toate, dă sfaturi despre orice, chiar şi rețete culinare, ba, mai mult, crede el, un fost ocnaş, că are dreptul să ne dea lecții despre ce trebuie sau nu să facem. Aşa ceva nu se mai poate accepta. „

Deci, cum sunt prins în laț, şi dintr-o parte, şi din alta, este mai bine să spun deschis, direct, ceea ce gândesc, cu atât mai mult cu cât îmi este aproape imposibil să fac altfel când mă pasionează ceva.

Bineînțeles că au fost şi ziarişti care gândeau: „Povestea asta nu mai poate dura, l-am făcut să se nască, am făcut din el un erou, ei bine, acum este timpul să-l şi distrugem. Va fi amuzant şi, totodată, rentabil.

A fost o «marfă» bună pentru noi *înainte*, *este* şi acum, va fi şi *după*. „

Această emisiune a R. T. L. in care îmi spun părerea despre afacerea Russier şi despre afacerea Devaux –Edgar Schneider avea să scrie: „Papillon a făcut să tremure antenele de la *Radio-Luxembourg*, care mai tremură încă şi acum de indignare” -, această emisiune a fost una din cele două picături care au făcut probabil ca paharul răbdării unora să dea pe dinafară.

Cealaltă este invitația primită personal, ca „beneficiar al justiției”, din partea oamenilor care fac legile, care sunt pasionați de justiție şi de consecințele legilor. Totul se petrece sub respectabila cupolă a Facultății de Drept din Paris. Un fost ocnaş să fie aşezat alături de avocatul Jean Lemaire, Decan al Ordinului Avocaților din Paris, să fie invitat să spună ce gândeşte de către nişte oameni de mare prestigiu cum sunt Profesorul Baruk, Decanul Brunois, Profesorul Levasseur, Consilierul Sacotte, Maestrul Stancier, Secretar General al Societății Internaționale de Profilaxie Criminală, iată un fapt inadmisibil; nu se poate suporta aşa ceva, trebuie să i se închidă gura lui Papillon sau, cel puțin, să fie discreditat.

Şi câțiva curcani găsesc un ziarist, „adevărat polițai literar”, cum va scrie ziarul *La Suisse*, care, cu ajutorul unui comisar divizionar, scoate una dintre cărțile îndreptate împotriva mea.

În viață sunt multe situații diametral opuse, situate chiar la distanțe astronomice una de alta.

Ați fost vreodată în rai?

Ați fost în raiul unde toți oamenii sunt amabili, vă salută, vă ridică în slăvi calitățile?

Ați fost în raiul unde muzica, special compusă pentru voi, se răspândeşte în eter şi vă învăluie cu sonoritățile ei armonioase?

Ați fost în raiul unde îngeri grațioşi vin cu mici foi de hârtie rugându-vă să le dați autograful dumneavoastră atât de prețios?

Ați fost în raiul unde vi se cer rețete despre tot şi toate şi unde tot ce spuneți este imediat aprobat?

Ați fost în raiul unde fiii celor ce v-au maltratat odinioară vă cer iertare pentru părinții lor şi condamnă astfel de procedee?

Ați fost în raiul unde profesorii vă ascultă în loc să vorbească ei?

Ați fost în raiul unde mari spirite ale literaturii vă privesc ca pe unul de-al lor şi vă aplaudă?

Dar, ieşind din acest rai, de unde resturile de la prea minunatele sărbători sunt aruncate în canalele de scurgere, ați fost în canalele de scurgere unde şobolanii îşi dispută firimiturile pe care tocmai le-ați aruncat?

Ați fost în canalele de scurgere, împinşi acolo de o gloată de geloşi, invidioşi, hrăpăreți, larve care trăiesc acolo în voie, simțindu-se ca acasă în aceste ape împuțite, îngrăşându-se şi înmulțindu-se?

Ați fost în canalele de scurgere unde învinşii vieții, asemenea resturilor crisalidelor abandonate de fluturi atunci când îşi iau zborul, îşi sfârşesc existența lor chinuită crăpând de amărăciune şi de ură, bâjbâind ani de zile în obscuritatea anonimatului?

Ați căzut în aceste canale de scurgere, traşi, împinşi, târâți spre aceste ființe atinse de turbare, care nu fac altceva decât să încerce să vă muşte pentru a vă inocula boala lor oribilă, neputând să vă ierte succesul?

Da sau nu, ați cunoscut acest rai şi aceste canale de scurgere?

Da sau nu, ați cunoscut aceste două Parisuri?

Poate că nu le-ați cunoscut nici pe unul, nici pe altul.

Ei bine, eu le-am cunoscut pe amândouă.

Iar ceea ce-mi rămâne din toate acestea sunt miile de scrisori şi de mărturii primite din toate țările, prin care cititorii îmi spun:

— Nouă de cupă, Papillon! O dată în curva asta de viață a ta ai câştigat şi tu baneo-ul! Adună tot, băiete! Ne bucurăm pentru tine!

Întoarcere la Caracas, care îşi are şi el raiul şi canalele lui de scurgere.

Şi în apartamentul nostru, acelaşi ca înainte, cel din timpul cutremurului, în cartierul nostru, Chacaito, pe biroul de metal unde am scris cele mai multe pagini din „Papillon”, îmi mângâi comorile adunate în această minunată aventură.

Aici am deschis scrisorile, sutele, miile de scrisori, aceste scrisori care m-au obligat să scriu această nouă carte, scrisori din lumea întreagă, aceste scrisori în care oamenii mi se confesează povestindu-mi lucruri intime, aceste scrisori ce-mi spun: „Datorită dumneavoastră, datorită cărții dumneavoastră, nu m-am sinucis, am lăsat să treacă momentul în care aş fi putut să o fac, am regăsit încrederea în viață, mi-am schimbat viața, am dominat o situație pe care credeam că este imposibil s-o înving”, aceste scrisori în care tineri, bătrâni, fete, băieți din lumea întreagă îmi explică prin ce anume cartea mea le-a redat tonusul necesar pentru a iubi şi a se bucura de viață.

Ador această viață de aventură, în care joci totul pe-o carte, în care, atunci când pierzi o iei de la capăt, această viață generoasă, care le oferă mereu ceva nou acelora care iubesc riscul, această viață în care vibrezi intens până în străfundul ființei tale, această viață care palpită în noi, de când începem să ne mişcăm, de când sărim pe fereastră

pentru a intra în aventură, această aventură care este la îndemâna tuturor –o putem întâlni chiar pe scara imobilului în care locuim dacă o dorim cu adevărat -, această viață în care nu vei fi niciodată învins pentru că în momentul în care vei pierde o manşă vei începe să o pregăteşti pe următoarea cu speranța că de această dată vei câştiga, această sete de viață ce nu trebuie să fie înăbuşită niciodată, căci, la orice vârstă, în orice situație, trebuie să te simți mereu tânăr, pentru a trăi, a trăi, a trăi, în plină libertate, fără nicio barieră, de niciun fel, care să te îngrădească într-un spațiu sau într-o colectivitate umană oarecare.

Şi, de aceea, după banco-ul cărții mele, în loc să stau liniştit şi să-mi cumpăr casa mult visată a bătrâneții, am făcut un film, în care am investit mulți bani şi cu care am pierdut mulți, *Popsy-Pop*.

Autor, scenarist, actor, încă o dată pentru plăcerea de a câştiga sau de a pierde, de a avea senzații intense. Senzațiile le-am avut, le am, dar de data asta am dat chix. Banco-ul l-am pierdut.

Din fericire, sunt şi alte banco-uri de jucat. Sigur că într-o zi voi mai pregăti ceva. Ce? Nu are acum importanță, viața este atât de minunată.

La revedere.

Fuengirola, august 1971
Caracas, februarie 1972

Cuprins